ricardo güiraldes

Lei 5

editura minerva

«Cartea lui Güiraldes este mai degrabă un poem în proză decît un roman construit după toate legile acestei specii. Ea rămîne totuși ceea ce s-ar putea numi un roman de formație, care cuprinde adolescența și prima tinerețe a unui tînăr *gaucho*. Cei opt ani în care se desfășoară acțiunea sînt anii de transformare ai unui mic vagabond, copil al nimănui, într-un curajos și încercat om al pampei, „cu sufletul plămădit din necuprinsul zărilor".»

VALERIU RĂPEANU

1051

ricardo güiraldes

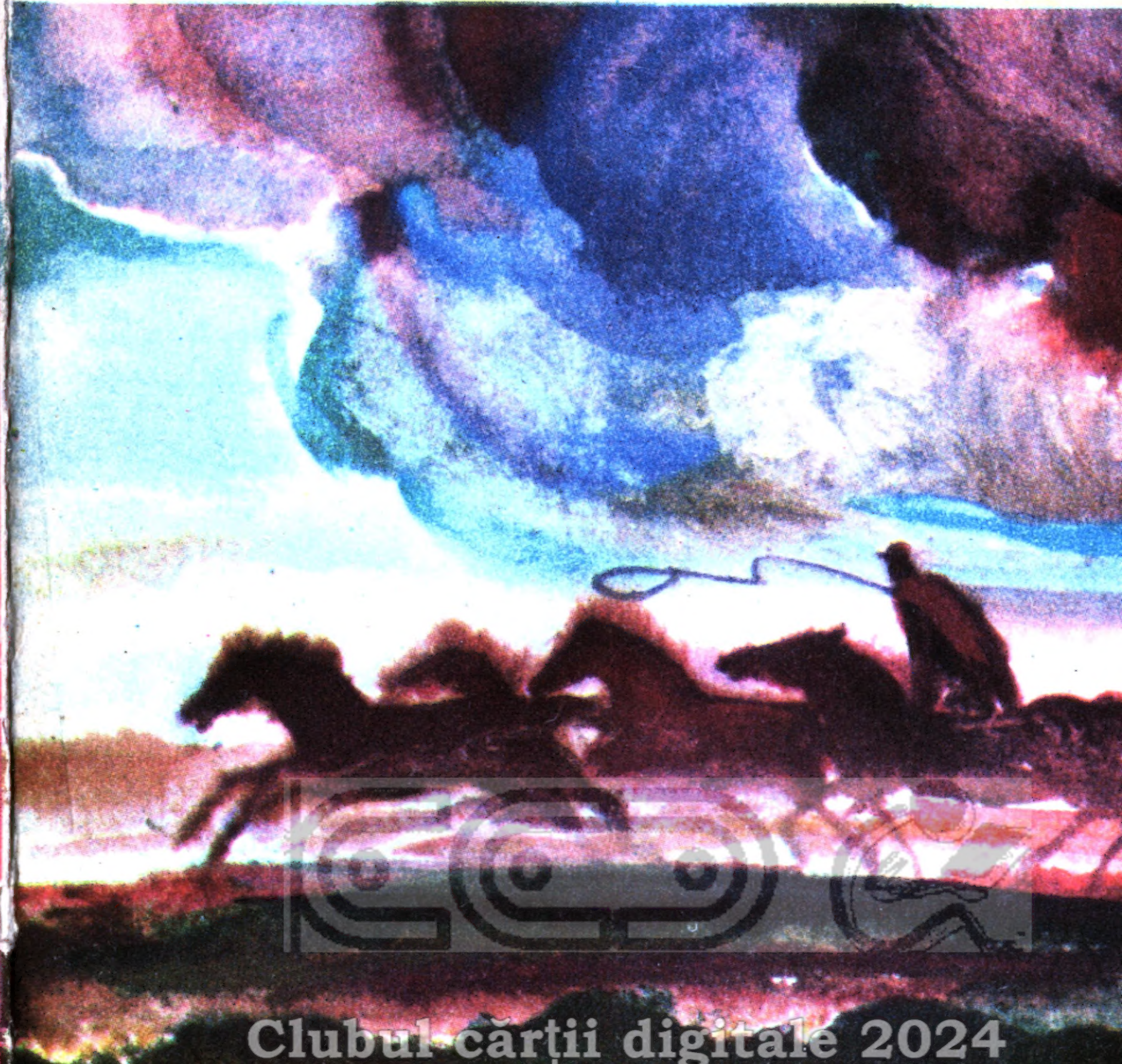

ricardo güiraldes

don segundo sombra

Ilustrația copertei : *Adrian Ionescu*

ricardo güiraldes

don segundo sombra

ROMAN

TRADUCERE DE OANA BUSUIOCEANU

PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE VALERIU RĂPEANU

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1980
EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI

RICARDO GÜIRALDES
Don Segundo, Somba, novela,
Editorial Losada, Buenos Aires, 1952.

PREFAŢA

Dacă am căuta să fixăm printr-o operaţiune de sociologie culturală modul în care literatura sud-americană a devenit cunoscută publicului din ţara noastră şi a intrat în conştiinţa estetică românească, nu ne-am coborî pe scara timpului dincolo de sfîrşitul celui de al doilea război mondial. Din continentul latino-american ne impresionau atunci glasurile stenice, învolburate, mînioase, vulcanice denunţînd injustiţiile sociale şi chemînd la răscoală ale unui Pablo Neruda sau Nicolas Guillen, care deveniseră adevărate simboluri civice şi artistice ale acestei lumi. Cînd se va scrie o istorie a acestei perioade din literatura noastră se va desluşi printre influenţele, nu prea numeroase şi destul de limitate în timp şi în spaţiu, şi vocile răsunătoare ale celor doi poeţi care prin reverberaţiile lor făceau să nu se mai audă sau să nu se mai desluşească alte mesaje lirice din lumea împotriva căreia ei îşi clamau revolta.

Dacă atunci, în perioada anilor cincizeci, numărul scriitorilor sud-americani traduşi la noi nu se mărginea numai la cei doi barzi amintiţi, romanele care au apărut ieşite din aceeaşi plămadă sufletească nu contraziceau ci, dimpotrivă, ratificau *imaginea* despre această literatură ca şi despre acest continent. Astfel poezia, proza, dramaturgia sud-americană au fost la începutul receptării lor înţelese în primul rînd ca un document, ca o mărturie asupra

vitregiei împrejurărilor existenței din acele părți ale lumii, despre care se știa la noi încă foarte puțin. Și cum se întîmplă ori de cîte ori publicul se întîlnește cu o realitate socială și morală inedită, interesul se canalizează asupra veridicității imaginii literare, importante fiind nu modalitățile artistice ale reflectării ci ce se spunea despre acea realitate care plutea pentru publicul de atunci într-o adevărată nebuloasă. Adevărata înțelegere a literaturii sud-americane se produce în anii șaizeci cînd, mai ales datorită afirmării unei noi generații de exegeți și de traducători, încep să apară în limba română cărți fundamentale din aproape toate țările continentului, cărți care dacă nu neagă *imaginea* amintită, nu o mai înfățișează în mod exclusiv și o includ ca pe una din dimensiunile unei realități infinit mai bogată, mai diversă, mai vie, mai plastică, mai nuanțată din perspectiva socială, morală, sufletească. Literatura sud-americană s-a dovedit purtătoarea unor valori estetice novatoare, creatoare de școli, de stiluri ce au început să influențeze în special prin Jorge Luis Borges și — mai cu seamă — prin Gabriel García Márquez, scriitori de primă importanță pentru generația de mijloc din țara noastră.

Sîntem deci astăzi în situația de a privi dintr-o altă perspectivă această cultură, care a început să facă parte din conștiința literară a publicului român și să devină obiectul unor referințe critice egale, cel puțin prin cîteva repere, cu ceea ce în mod tradițional numim „marile literaturi".

Ce loc ocupă Ricardo Güiraldes, scriitorul argentinian cu o viață destul de scurtă (s-a născut la Buenos-Aires în 1886 și a încetat din viață la Paris în 1927), în dinamica afirmării literaturii țării sale și a continentului sud-american. Destinul său literar mi se pare interesant deoarece el pune în lumină un proces de interferență artistică elocvent pentru afirmarea școlilor naționale în secolul al douăzecilea, deci după ce romantismul devenise de mulți ani capitol al istoriei literare. Cînd, la începutul secolului Ricardo Güiraldes vine în Europa, stabilindu-se pentru un timp în Franța, află aici ceea ce putea numi o situație explozivă pe toate planurile artei, în sensul punerii sub semnul întrebării nu numai a unui

sfîrșit de secol agonizant și a unui început de veac ce stătea prea mult în sfera de influență devitalizatoare și mondenă a „epocii frumoase", ci a însăși structurilor artei. Limbajul însuși, forma de expresie a literaturii dar mai ales a muzicii și artelor plastice, începea să fie revoluționat. Nu mai asistăm doar la nașterea unor școli și curente artistice ci la o dinamitare a substanței artei ce provoca nu numai uimiri dar și indignare revoltată sau blasfemii și preziceri cît se poate de sumbre privitoare la destinul unor asemenea experimente. Cubismul și atonalismul, cele două mari direcții ce au dus la revoluționarea picturii și muzicii, rezultau și erau însoțite de numeroase, spectaculoase și hotărîtoare experiențe individuale. Să amintim, fără să avem pretenția că le putem epuiza, marile experiențe ale unui Picasso, Schönberg, Alban Berg, Joyce, Stravinsky, Diaghilev, Valéry, Proust, Copeau, Kafka și alții care au înrîurit, scoțîndu-le din mătcile tradiționale și fixîndu-le alt curs, poezia, romanul, pictura, muzica, teatrul.

Güiraldes a venit la Paris într-o epocă în care nu numai valorile secolului trecut erau negate, ci însuși *spiritul* acestui veac, și anume spiritul lui științific, spiritul lui de metodă riguroasă care a dominat întreaga mișcare spirituală a ultimilor cincizeci de ani. A venit deci într-o Europă în care, așa cum spune R. M. Albérès : „Odată pierdută siguranța în doctrinele acum împărțite și sfărîmate către 1900, aventura devine cuvîntul de ordine al secolului : aventura intelectuală, aventura spirituală, aventura vieții, aventura politică, suprarealism, creștinism dedicat riscului spiritual, război și mistica acțiunii oarbe" [1]. A cunoscut deci perioada dinaintea primului război mondial și cea imediat următoare la Paris, asistînd la acel spectacol unic, incitant și pînă în cele din urmă inimitabil al „anilor nebuni", al anilor în care „boul se urca pe acoperiș", cînd nici o îndrăzneală nu părea prea mare, cînd nimic nu era clădit cu gîndul că avea să dureze. Ani pe care atîția scriitori de dincolo de Ocean aveau să-i trăiască la Paris, denumindu-i —precum a făcut Hemingway — o perpetuă

[1] R. M. Albérès, *L'Aventure intellectuelle du XXe siècle*, Editions Albin Michel, p. 32.

sărbătoare[1]. O atmosferă în care durabilul era geamăn cu efemerul, fapta ce pornea din intenţia de a declanşa o revoluţie se alătura cu cea menită doar să uimească, actul artistic ce urmărea să propună o nouă înţelegere a lumii, a omului, a relaţiilor lui cu sine nu se putea despărţi cîteodată de ceea ce reprezenta doar un gest de frondă. Güiraldes va fi şi el adeptul unei experienţe lirice cunoscută în istoria literaturii cu numele de *ultraism*, pe care Jorge Luis Borges îl definea astfel : „Ultraismul este o mişcare literară care s-a născut în Spania : vroia să imite poeţi precum Pierre Reverdy. Vroia, de asemenea, să imite pe Apollinaire sau pe chilianul Uidobro. O teorie, o teorie care mi se pare acum în întregime falsă, vroia să reducă întreaga poezie la metaforă şi credea în posibilitatea creării unor metafore noi"[2]. Aprecierea pe care Borges o dă la o distanţă apreciabilă de timp acestui curent literar, subliniindu-i în primul rînd limitele sale artistice, trebuie însoţită de ceea ce spune Héctor P. Agoste arătînd că „nativismul ultraist (practicat de Silva Valadés sau Güiraldes) era exclusiv literar ; putem adăuga însă faptul că, pînă la urmă, el devine politic, fie şi numai datorită privirilor ce se întorc din nou către naţional, cu o căutătură dreaptă acum, adusă de o înţelepciune cucerită dincolo de hotarele noastre"[3].

[1] Dintr-o bibliografie destul de bogată cităm : Ernest Hemingway, *Paris est une fête*, Gallimard ; Jacques Chastenet, *Quand le boeuf montait sur le toit*, Fayard ; Jean-Paul Crespelle, *La vie quotidienne a Montparnnase à la grande epoque 1905—1930*, Hachette ; Darius Milhaud, *Notes sans musique*, Julliard ; Fr. Poulenc *Corespondance*, Editions du Seuil ; A. de Voot, *Scott Fitzgerald*, Julliard ; precum şi documentarul *Grupul celor şase* — o evocare de Valeriu şi Sanda Râpeanu, în Secolul XX, nr. 7 (162), 1974, p. 93—105.

[2] Georges Charbonnier, *Entretiens avec Jorge Luis Borges*, Gallimard, p. 28—29.

[3] Héctor P. Agosti, *Literatura, formă a conştiinţei naţionale*, în *Antologia eseului hispano-american*, antologare şi postfaţă de Paul Alexandru Georgescu, p. 337, Ed. Univers 1975, Eseul e tradus de Diana Livia Bogdan.

Un alt exeget[1] ne înfăţişează astfel locul pe care îl ocupă în mişcarea ultraistă Güiraldes, loc proeminent care nu a dus la o supunere necondiţionată faţă de postulatele curentului, tînărul scriitor argentinian păstrîndu-şi totuşi o independenţă spirituală : „S-a afiliat mişcării ultraiste de la Buenos-Aires şi a devenit dacă nu şeful, cel puţin unul din conducătorii ei. Cu toate acestea, el a avut o oarecare dificultate să se conformeze disciplinei anarhice a acestei şcoli nebuloase. Se afla în fiinţa lui o vagă undă a romantismului, pe care inovaţiile tipografice ale tinerilor poeţi nu ajungeau să o înăbuşe".

Dar numele lui Güiraldes avea să rămînă în istoria literaturii prin romanul pe care îl prezentăm cititorului român. Şi deşi *Don Segundo Sombra* este o carte profund naţională, evocînd mediul copilăriei sale din Argentina, „romanul pampei", avînd în centru figura unui *guacho*, ea nu ne apare drept o reîntoarcere la filoanele tradiţionale ci o expresie a uneia din direcţiile cele mai fertile ale marii revoluţii artistice din primele trei decenii ale secolului nostru. Şi aceasta deoarece una din căile înnoirii de substanţă, în profunzime, ale artei în răstimpul la care ne referim a fost — paradoxal doar la prima vedere — apelul la tradiţie. Dar nu la tradiţia în spiritul romantic din primele decenii ale secolului trecut ci la zonele cele mai profunde, cele mai ascunse, neştiute, nebănuite, tăinuite de milenii în adîncuri şi puse acum în lumină. Unei Europe ce începea să obosească din pricina prea marii rigori ştiinţifice care încorseta spiritul, din pricina unui apel livresc la sursele mitologice, legendare, încadrate într-un decorativism fastuos şi nu o dată bolnăvicios al simbolismului tîrziu, din pricina postimpresionismului debussist („ceaţa impresionistă" cum o numea Darius Milhaud), din pricina artei lipsită de vlagă din saloanele şi pentru saloanele mondene, din teatrele de bulevard şi pentru cei ce locuiau bulevardele mondene — apelul la aceste seve proaspete, la ceea ce pămîntul păstrase neatins s-a dovedit într-adevăr una din sursele care au reînoit arta modernă. Stravinsky cu al său

[3] *Littérature Hispano-Américaine*, Max Daireaux, Editions Kra, p. 209.

Ritual al primăverii („simbol al unei credințe a cărei origine se pierde în noaptea mileniilor, după care viața se naște din moarte[1], Brâncuși cu a sa *Cumințenie a pămîntului* sînt numai două din momentele cele mai relevante care au statornicit direcții ce au transformat esențial arta secolului nostru. Güiraldes a fost prietenul lui Stravinsky și al lui Manuel de Falla, ceea ce nu a rămas fără influență asupra destinului operei sale, reîntoarcerea, după experiențele ultraiste, la fondul ancestral care formează substanța celei mai de seamă cărți scrise de R. Güiraldes, romanul *Don Segundo Sombra*. Cînd a început să scrie această carte — mai precis în anul 1921 — după cum ne încredințează exegeții operei sale — Stravinsky dăduse acele răsunătoare balete care îi creaseră nu numai notorietatea dar și definiseră esența relației sale cu lumea de unde pornise, noua relație dintre artist și tezaurul de rituri, credințe, obiceiuri, personaje ale lumii în care se născuse, crescuse și se gravase atît de adînc în sensibilitatea sa. „La treizeci și doi de ani (deci în 1915 n.n.) compozitorul își fixase trăsăturile sesizante ale personalității sale în această frumoasă carte de imagini ale cărei pagini reprezentative se numeau *Foc de artificii, Pasărea de foc, Petrușca, Ritualul primăverii*. Un extraordinar dinamism se exteriorizează prin toți porii din această muzică în care impulsul ritmic avea rolul major, anima această operă în care feeria orientală se unește cu bufoneria populară iar farmecul și misterul legendei se unește cu asprimea moravurilor primitive." [2] Iar Manuel de Falla dăduse și el pînă atunci drama lirică *Viață scurtă*, baletele *Amorul vrăjitor, Tricornul, Nopți în grădinile Spaniei*, adică tot ceea ce reprezenta țelul suprem al artei sale: „a aduce limbajul muzical al țării sale la cerințele epocii și a fi în același timp credincios tradiției și timpului său" [3]. De aceea, reținînd o aserțiune a lui Borges din interviul amintit, și anume: „Influența literaturii franceze asupra literaturilor sud-americane a fost, și este încă, foarte mare (...). Sîntem, poate, mai apropiați de Franța decît spaniolii, și aceasta pentru că spaniolii sînt separați de Franța, și sînt rațiuni istorice, a fost Napoleon, au fost războaiele...", trebuie să spunem că Ricardo Güiraldes a fost influențat mai degrabă de atmosfera literară și artistică din Franța acelui timp, de mișcarea culturală ce se manifesta atunci la Paris și care îngloba în fond întreaga spiritualitate europeană a vremii. Să ne gîndim că Stravinsky era rus, de Falla și Picasso spanioli, Brâncuși român, Bartok maghiar, Alban Berg, Schömberg și Freud austrieci, Joyce irlandez, Braque, Proust și Paul Valéry francezi și avem imaginea aportului tuturor acestor zone de civilizație europeană la înoirea fundamentală a artei universale. În consecință, Güiraldes a suferit în anii săi parizieni influența mult mai profundă a unei întregi arii de cultură în nebănuita ei diversitate aflată într-un proces de expansiune artistică, de revoluție fundamentală.

Se mai adaugă încă două circumstanțe: faptul că, asemenea lui Joseph Conrad, Pierre Loti, Somerset Maugham, Pearl Buck, Maurice Barrès, a călătorit în Grecia, India, Japonia, Rusia, și apoi, după cel dintîi război mondial, traversează Oceanul Pacific, deci orizontul cunoașterii sale a devenit infinit mai larg decît cel pe care îl circumscria cercul legăturilor sale pariziene, și, deasemenea, revelația folclorului latino-american, pe care Occidentul a avut-o după cel dintîi război mondial. Compozitorul Darius Milhaud, secretar de ambasadă la Rio de Janeiro (ambasador fiind scriitorul Paul Claudel), va fi impresionat, după cum mărturisește, de „ritmurile acestei muzici populare" care îl „intrigau" și îl „fascinau": „Sincopele aveau o imperceptibilă suspensie, o respirație nonșalantă, o ușoară oprire foarte greu de sesizat".

Toate aceste circumstanțe, la care se adaugă apariția, în februarie 1924, a revistei *Martin Fierro*[1], întemeiată de Evar Méndez și Oliverio Girondo, care era „stindardul mișcării de avantgardă

---

[1] Robert Siohan, *Stravinsky*, p. 43, Solfèges, Editions du Seuil.
[2] Robert Siohan, *op. cit.*, p. 54.
[3] *Encyclopédie de la Musique -Fasquelle*, vol. II, p. 19.

[1] Revista poartă titlul poemului lui José Hernández, apărut și în românește (traducerea aparține lui Aurel Covaci), la Editura Minerva, col. „B.P.T.", în 1973.

şi pleda pentru temele autohtone"[1] şi care, în unul din primele numere, a iniţiat o anchetă cu tema „existenţei unei sensibilităţi şi a unei mentalităţi argentiniene", la care a răspuns şi Güiraldes, au favorizat reîntoarcerea scriitorului la primul fond al copilăriei sale.

Rod al unei simbioze între amintirile copilăriei petrecute la ţară, pe moşia părinţilor săi, şi experienţa artistică a scriitorului matur, cartea lui Güiraldes este mai degrabă un poem în proză decît un roman construit după toate legile acestei specii. Ea rămîne totuşi ceea ce s-ar putea numi un roman de formaţie, care cuprinde adolescenţa şi prima tinereţe a unui tînăr *gaucho*. Cei opt ani în care se desfăşoară acţiunea sînt anii de transformare ai unui mic vagabond, copil al nimănui, într-un curajos şi încercat om al pampei, „cu sufletul plămădit din necuprinsul zărilor". Iar pentru scriitor, aceasta înseamnă un prilej de a-şi arăta iscusinţa, meşteşugul, în strălucite descrieri de natură, minuţioase portrete ale unor eroi văzuţi adeseori la proporţii legendare, ca şi într-o viguroasă înfăţişare a vieţii crescătorilor şi îmblînzitorilor de vite şi cai sălbatici.

Cartea lui Güiraldes se încadrează într-o familie literară extrem de largă, cu multe ramificaţii în cultura universală, avîndu-şi izvorul în nostalgia ce încearcă pe cei mai mulţi artişti maturi faţă de lumea copilăriei. Să ne amintim că şi Enescu, în pragul vîrstei de şaizeci de ani, avea să scrie paginile impregnate de duioasa poezie a locurilor natale din *Suita sătească* şi din suita pentru vioară şi pian, *Impresii din copilărie*. Aceeaşi atitudine a generat şi *Don Segundo Sombra*, care nu urmăreşte constituirea şi desăvîrşirea unei personalităţi în cadrul unei fresce sociale ample, aşa cum procedează Goethe în *Poezie şi adevăr*, Thomas Mann *Casa Buddenbrook* sau Romain Rolland în *Jean Christophe* — ca să luăm numai trei din exemplele mai cunoscute. Caracterul cărţii este predominant liric, sentimental.

[1] Vezi, în acest sens, Angel Valbuena Briones, *Literatura hispano-americană*, ediţia a doua, Editorial Gustavo Gili, S.A., Barcelona, 1965.

Romanul este scris la persoana întîi, nu atît pentru a fi evident autobiografic, ci mai cu seamă pentru a i se conferi şi mai multă autenticitate, el devenind astfel o chintesenţă a vieţii acelor *reseros*, adevăraţi stăpîni ai pampei, după cum spune Güiraldes. Însă aici transpare abilitatea şi fineţea romancierului ; în tînărul frust şi nedibaci, vorbind limba simplă a ţăranilor argentinieni şi necunoscînd altă învăţătură decît pe aceea a maestrului său — *don* Segundo Sombra —, dar înzestrat cu o sensibilitate neobişnuită şi simţ al umorului, cu greu îl putem recunoaşte pe poetul rafinat, pe călătorul care a cutreierat continentele, pe omul de cultură modern, care a fost Ricardo Güiraldes.

Romanul nu ne oferă o imagine a proceselor sociale care se petreceau atunci în ţara lui Güiraldes, aşa cum întîlnim în cărţile unor scriitori sud-americani contemporani lui şi nouă. Autorul a trăit departe de patria sa şi a fost sensibil, aşa cum am văzut, la şcoli şi modalităţi artistice ce aveau o altă înţelegere asupra specificului naţional şi a modalităţilor de revelare a lui.

Don Segundo Sombra nu se desfăşoară după leglie romanului propriu-zis. Deşi lipsită de o intrigă şi de un conflict, cartea relevă calităţile deosebite de povestitor şi fantezia bogată a lui Güiraldes care au făcut ca această evocare a pămîntului argentinian să nu lase nici un moment impresia de monotonie. Faptul că un băieţandru de 14 ani înfruntă viaţa necruţătoare a oamenilor din pampa, devenind la sfîrşitul grelei ucenicii un *gaucho* desăvîrşit, un adevărat bărbat, dîrz, curajos, dar sensibil şi chiar aplecat spre poezie, constituie desigur un subiect destul de însufleţit şi adeseori plin de neprevăzut.

Parcă anume gîndit în legătură cu romanul lui Güiraldes ni se pare acest aforism al lui Jean Cocteau : „Artistul înzestrat cu sentimentul realităţii nu trebuie să se teamă niciodată să fie liric. În opera lui, lumea obiectivă îşi conservă forţa, oricare ar fi metamorfozele pe care lirismul i le-ar impune". Romanul este impregnat de poezie, dar acest caracter fundamental al său nu-l face mai puţin dinamic, mai puţin ancorat în realitatea vie a lumii aspre în care a crescut scriitorul şi de care s-a simţit legat toată viaţa.

Lipsită de conflict, de momente-cheie, cartea se sprijină totuşi pe trei contraforturi, am spus pe trei „praguri ale amintirii", aşa cum se exprimă un critic despre aceste împrejurări în care tînărul erou îşi deapănă episoadele importante ale existenţei sale. Acest proces de rememorare se petrece de fiecare dată în preajma unei ape şi este stîrnit de curgerea săltăreaţă a undelor limpezi peste pietricelele lucioase, sau de încremenirea unei bălţi pe care, privind-o la sfîrşitul acestui *curriculum vitae*, *gaucho*-ul, cu apucături de „domnişor", constată : „Pe cît se pare, apa este în viaţa mea un fel de oglindă în care se perindă imaginile trecutului".

Într-adevăr, aceste momente reprezintă trei trepte diferite de cunoaştere. La începutul cărţii, băiatul pescuieşte fără chef şi, dovedindu-se plictisit de existenţa de vagabond ce o dusese pînă atunci, se hotărăşte să-şi schimbe felul de viaţă. Capitolul X se petrece după cinci ani de ucenicie, în care eroul, sub privirea plină de dragoste, dar neîndurătoare, a maestrului său, *don* Segundo Sombra, a devenit un tînăr iscusit, îndrăzneţ, cunoscător a multora din tainele vieţii oamenilor din pampa.

Deşi toţi aceşti *reseros* trăiesc în mijlocul naturii, în afara unei sfere de cultură, avînd îndeletniciri care le solicită mai mult forţa şi iscusinţa fizică, ei nu au un mod de gîndire primitiv. Lumea umilă a Argentinei, pe care Güiraldes o cîntă în tonuri de rapsodie patetică, nu este o lume redusă la senzaţii primare. Caracterul dominant reflexiv al tînărului erou îl face să privească faptele cu discernămînt, să le caute sensurile, semnificaţiile. El se întreabă în ce măsură omul e stăpîn pe soarta lui, dacă el trebuie să accepte cu resemnare tot ce i se întîmplă, dacă fiecare act al nostru constituie un indiciu al personalităţii. Desigur, concluziile sînt uneori nebuloase, pentru că tînărul încă neexperimentat nu putea da un răspuns definitiv unor asemenea întrebări. De aceea, el ridică uneori din umeri şi afirmă : „Soartă ! Soartă ! Nu-i rămîne omului nimic alta de făcut decît să te privească în faţă şi să te accepte, bună sau rea, aşa cum ţi s-o năzări să i te arăţi".

Această filozofie defetistă este explicabilă prin mediul în care trăia eroul, mediu lipsit de evenimente în stare să schimbe definitiv destinul omului. De aceea, înlănţuirea lor părea tînărului *gaucho* rezultatul hazardului.

Sfîrşitul romanului — al treilea prag al amintirii —, plin de melancolie dureroasă, concentrează toată tristeţea bărbatului tînăr, care nu mai este un *gaucho*, pierzînd astfel privilegiul de a fi un om liber, deşi cucerise bunurile culturii. Cel mai sfîşietor sentiment însă pe care îl încearcă acum este faptul că trebuie să se despartă de fiinţa cea mai scumpă, de maestrul său, de „omul care va pleca pentru totdeauna", cum şi-a intitulat Güiraldes un poem ce prefigurează acest roman şi-i dă cheia. „Mergeam ca un om care-şi pierde sîngele" — este fraza finală a cărţii — şi în ea recunoaştem nu numai durerea tînărului *gaucho* plecat de lîngă cel care-l formase ca om adevărat, de lîngă cel care fusese modelul vieţii sale, dar şi nostalgiile scriitorului vîrstnic, care n-a mai aflat, cu toate lungile peregrinări prin lume, sentimentul măreţiei şi al demnităţii, al liniştii sufleteşti, din această perioadă atît de fericită a existenţei lui.

Cartea este punctată de multe alte momente importante în viaţa tînărului ucenic, dintre care desprindem, pentru poezia lor întîlnirea băiatului cu marea. Descrierea mării este realizată în imagini simple, întretăiate de observaţii naive, fireşti la un om lipsit de instrucţie : „Deodată un chenar albastru între povîrnişurile a două dune. Am urcat pieptiş ultima coastă. De jos în sus creştea ceva ca un al doilea cer, mai întunecat, care veni să se aştearnă într-o spumă albă destul de aproape de noi. Era atît de întinsă acea pampă albastră şi netedă, încît nu mă puteam convinge că ar fi apă."

Apoi descrierea primului *rodeo* din viaţa lui, în care cu uimire şi cu groază vede acea îngrămădire de mii de vite şi cai sălbatici, de toate mărimile şi culorile, cu tot felul de boli şi infirmităţi, pe care oamenii trebuiau să le doftoricească. Pînă şi scenele aparent mai dure, respiră măreţia şi exaltă în fapt forţa fizică, supremaţia şi puterea binefăcătoare a omului asupra vietăţilor din jur. Acest moment din viaţa crescătorului de cai a

inspirat și alte opere de artă, printre care amintim baletul *Rodeo* de compozitorul american Aaron Copland, străbătut de aceeași exuberanță patetică și de frenezie populară.

Există în carte un fluid care leagă oamenii de pămînt, îi ajută să înfrunte cu bărbăție arșița și furtunile, să fie neîndurători, dar și să iubească animalul pe care-l îmblînzesc: „Și tăcură o clipă, bucurîndu-se de mîndria de a se ști așa de tari. Care flăcău nu s-a avîntat în meșteșugul ăsta? Totuși nu sînt mulți cei care să fie gata oricînd să pornească la un drum atît de greu, fie iarnă, fie vară, îndurînd fără văicăreli și slăbiciuni năprasna soarelui, botezul ploilor, frigul tăios al înghețului și sfîrșeala oboselilor."

Această carte poate fi socotită ca un omagiu adus tinereții, curajului, sincerității, forței fizice, mobilității spirituale. De la început ne impresionează franchețea, lipsa de prejudecăți a adolescentului, ale cărui obrăznicii și răspunsuri meșteșugite înțelegem că sînt rodul, pe de o parte, al unei minți ascuțite, iar pe de alta, alcătuiesc o carapace a copilului lipsit de familie și de nume, care se apără de loviturile vieții. Îndărătul atitudinii sale de frondă, de sfidare a mătușilor („Mă uitam la ele așa cum te uiți la niște hățuri vechi care nu-ți mai sînt de nici un folos"), ghicim un suflet sensibil, dornic de afecțiune și urînd meschinăria și filistinismul mic-burghez.

Momentul întîlnirii sale cu *don* Segundo Sombra are în carte o semnificație deosebită: „Nemișcat, am privit cum se depărtează, straniu mărită pe zarea luminoasă, silueta călărețului. Mi se părea că am văzut o nălucă, o umbră, ceva trecător, care e mai mult o părere decît o făptură; ceva care mă atrăgea cu puterea unei bulboane..." Autorul conferă acestui eveniment o aură supranaturală. În copilul oropsit izbucnește cu putere dorința de libertate ce mocnea sub cenușă și se hotărăște să-l urmeze fără ezitare pe cel care de acum înainte îi va fi maestru și părinte și va întruchipa pentru el un *summum* de calități morale și fizice.

Întruchipare a idealului său tineresc, proiectată pe un fundal luminos, fără umbre, figura lui *don* Segundo Sombra domină întreaga carte, protejîndu-l pe tînărul *gaucho*, modelîndu-i caracterul impulsiv.

Construindu-și la un moment dat romanul pe meșteșugite alternanțe de planuri, Güiraldes tempereazâ nerăbdarea și lipsa de măsură a băiatului prin înțelepciunea și cumpătarea bărbatului între două vîrste în care ghicim aventurile unei tinereți zbuciumate, acum potolită însă.

Capitolul X, în care prin mintea băiatului se perindă cei cinci ani de viață în pampa, cuprinde un frumos portret moral al lui *don* Segundo Sombra. Tînărul *gaucho* arată cîte lucruri l-a învățat maestrul lui: meșteșugul de *resero*, cel de a îngriji și tămădui animalele, vicleșugurile îmblînzirii, și „tot de la el am învățat să rezist greutăților vieții și să fiu cinstit în luptă... să am tărie sufletească în aventurile sentimentale... să mă port cu prudență față de străini și cu credință față de prieteni. Pînă și pentru petreceri mi-am găsit în el un învățător. Prin cîte locuri nu umblase omul acesta!

În toate ținuturile avea prieteni care-l iubeau și-l respectau, deși nu rămînea multă vreme într-un loc. Avea atît de multă trecere la oameni, încît un cuvînt al său putea să descurce cea mai încîlcită neînțelegere. Popularitatea lui însă, departe de a-i aduce foloase, părea să-l obosească de la o vreme.

— Eu nu pot rămîne multă vreme la nici o fermă, zicea el, pentru că cu timpul îmi vine să poruncesc mai abitir decît stăpînul.

Ce mai căpetenie de *montonera* ar fi putut să fie!

Totuși, mai presus de orice și în pofida a orice, *don* Segundo ținea la libertatea lui."

Am insistat mai pe larg asupra acestui portret pentru a sublinia un fapt esențial: figura lui *don* Segundo Sombra are o valoare simbolică, aproape legendară. Ceea ce-l caracterizează este neliniștea, neastîmpărul, aspirația spre libertate, spre noi orizonturi. Nici atunci cînd își află stabilitate și siguranță în preajma tînărului său discipol, nu poate rămîne prea multă vreme lîngă el. Despărțirea și plecarea pentru totdeauna, ca și întîlnirea de la începutul cărții, capătă proporții supranaturale în mintea întunecată de durere a tînărului: „Pe drumul care șer-

puia ca un rîu pe pămînt, cal și călăreț au urcat povîrnișul, pierduți printre buruieni. O clipă, silueta lor s-a profilat limpede pe cerul brăzdat de o rază verzuie a asfințitului. Cel care se îndepărta era mai degrabă o imagine decît un om."

Acest efect se realizează datorită felului de a vedea al băiatului, care-l socotește pe *don* Segundo Sombra mult deasupra lui, ca pe o întruchipare a forței fizice, a înțelepciunii, a cumpătării. În realitate, *don* Segundo Sombra își trage seva din înțelepciunea populară, e caracterizat de nestatornicia eroilor picarești, disprețuind convențiile sociale, închistarea absurdă a înaltei societăți, prejudecățile care le restrîng libertatea.

În literatura hispano-americană (la care ne-am mai referit), Angel Valbuena Briones se oprește pe larg asupra semnificațiilor acestei cărți ce constituie un moment în evoluția romanului latino-american, pe care cei cincizeci de ani cîți au trecut de la apariția lui nu i-au diminuat semnificațiile. Și mi se pare firesc, deoarece *Don Segundo Sombra* încorporează, așa cum am văzut, atmosfera specifică, tipologia caracteristică a unei țări în modulațiile moderne, pitorescul, etnograficul, nemaifiind un scop în sine. Romanul unei tipologii sociale bine determinate, *Don Segundo Sombra* nu rămîne doar la stadiul înfățișării unei realități, al transcrierii datelor ei caracteristice, ci transfigurează în valori umane sensibile, în simboluri perene ceea ce a permis exegeților comparații relevante. De aceea eroul cărții a fost unul puțin obișnuit, așa cum ne încredințează Angel Valbuena Briones :

„În momentul apariției lui *Don Segundo Sombra*, Güiraldes își formase în jurul lui un grup intelectual statornic. Cartea a constituit un succes de public. Temutul Lugones spunea în comentariul asupra cărții : «aparține aceleiași familii ca *Facundo* și *Martin Fierro*.» Critica s-a revărsat în elogii. Güiraldes își rezumă impresiile într-o scrisoare adresată lui Valéry Larbaud :

«Sînt aplaudat în fiecare zi. Nu văd în jurul meu decît surîsuri care sînt atît de mult *cu mine* încît aproape că au ajuns să fie *eu însumi*. *Don Segundo* l-am scris, de fapt, cu toții. Era în noi și ne bucurăm că a văzut lumina tiparului. N-aud decît

felicitări neîncetate pentru această situație, iar eu mă simt — cum m-aș putea simți altfel ? — mulțumit și nițeluș uimit de toată simpatia înconjurătoare, peste măsură de curioasă în scurta istorie a cărților mele. Dintre ciomegele pe care le așteptam, nu s-a năpustit nici unul. Ce să fie toate astea ? Orice aș fi așteptat de la viață, dar nu o aprobare generală pentru o operă de-a mea.»"

Apoi Angel Valbuena Briones încadrează astfel opera lui Güiraldes în contextul literaturii latino-americane și europene, stabilind comparații și disocieri nuanțate :

„Admirația lui mărește și ridică la proporții de mit figura eroului. Aceasta nu ne împiedică — și tocmai aici se concentrează magia lui Güiraldes — să obținem, printr-o analiză a textului, imaginea reală a lui *don* Segundo. Portretul este dezbărat de exaltare, împodobit cu detalii naturaliste. Scriitorului nu-i scapă nici glasul ascuțit, nici straiele sărace ale personajului. De-a lungul peripețiilor operei, în afară de stăpînirea perfectă a iscusințelor și meșteșugului celor din *pampas*, se distinge prin dibăcia în relațiile cu prietenii, cunoscuții și străinii. Comentariile și răspunsurile lui au puterea de a-l dezarma pe potrivnic și de a dobîndi respectul celor de față. ***Este ceva din Ulysse în acest*** **gaucho** ***argentinian.***

Comparația cu Don Quijote a fost deja schițată[1]. Aventurile cavalerului și ale scutierului său prin cîmpia La Mancha pot stabili o paralelă cu cele ale lui Sombra și Cáceres în pampa argentiniană. Coincid, de asemeni, sosirea la mare și înfrîngerea care urmează (...).

Güiraldes, elaborează un roman de înalt nivel artistic care, menținînd viu caracterul autohton, formulează una din expresiile literare cele mai valoroase din literatura hispano-americană".

---

[1] A. Torres Ríoseco, *Grandes Novelistas de la América Hispana*, University of California Press, Berkeley, 1941, pp. 99—100 ; Ernesto D. Dacal, *Don Segundo Sombra, teoría y símbolo del gaucho*, în *Cuadernos americanos*, vol. XLI, nr. 5, sept.—oct. 1948, pp. 245—259.

Acest caracter autohton este transmis de faptul că nu numai îndemînarea și meșteșugul lui *don* Segundo Sombra se transmit băiatului, ci și dragostea față de izvoarele înțelepciunii populare, față de zicale, povestiri, față de natură, ai căror stăpîni acești oameni se simt. „Cine e mai stăpîn al pampei decît un *resero* ?“ — meditează tînărul și nemulțumitul stăpîn al tuturor proprietăților întinse. „Îmi venea să rîd cînd mă gîndeam la atîția stăpîni de ferme, închiși în casele lor, suferind mereu de frig ori de căldură, temîndu-se de orice primejdie pe care le-ar putea-o aduce un cal nărăvaș, un taur furios, ori o vijelie mare. Stăpîni pe ea ? Pe planuri vor fi fiind însemnate cîteva parcele drept ale lor, dar pampa fusese cu totul a mea, pentru că totul în ea îmi purtase o prietenie cîștigată cu luptă și pricepere.“

Libertatea acestor oameni care duc o viață aspră este însă limitată, unilaterală. Ei îi disprețuiesc, cum am văzut, pe stăpînii lor, oameni cu avere, care au o existență închistată. Totuși, ei nu-și pot depăși condiția. Singura lor mîngîiere este faptul că pot pleca dintr-un loc în altul, de la o fermă la alta, fără a da nimănui socoteală.

Totuși, atunci cînd băiatul, la vestea că tatăl lui i-a lăsat o moștenire importantă, se înfurie, se răzvrătește, nu vrea s-o primească, tot *don* Segundo Sombra este acela care îl liniștește, îl aduce la sentimente mai bune, sfătuindu-l să accepte moștenirea. Se dovedește astfel *don* Segundo Sombra un conformist sau, mai degrabă, un înțelept care-și dă seama că — în acele împrejurări — tînărul *gaucho* n-ar fi găsit altă cale de a-și asigura o viață liniștită ? Iată o întrebare căreia nu i se poate da un răspuns definitiv, deoarece ambele motive au concurat la această atitudine aparent surprinzătoare a lui *don* Segundo Sombra. În orice caz, Güiraldes a dovedit și acum o fină intuiție psihologică : nu a supraevaluat posibilitățile eroilor săi. Ei acționează cu îndrăzneală, dar sînt îngrădiți în zborul lor spre necuprinsul pampei de propria lor neștiință și însingurare.

Tipărirea romanului *Don Segundo Sombra* într-o colecție de mare răspîndire și prestigiu îl va readuce în conștiința publicului românesc într-un moment în care perspectiva noastră asupra literaturii sud-americane cunoaște o largă deschidere și include opere capitale. Confruntat cu momentele cele mai caracteristice ale evoluției prozei din această parte a lumii, romanul lui Ricardo Güiraldes își păstrează și astăzi valoarea : fiorul autenticității care îl străbate se metamorfozează în acel mister al sufletului omenesc pus în evidență cu arta unui scriitor rafinat, care cunoscuse expresiile literaturii moderne universale. „Nostalgia“ autorului cultivat, a omului care călătorise și cunoscuse țări și realități îndepărtate este evidentă, dar ea nu învăluie într-o ceață lacrimogenă acțiunea. Güiraldes rămîne scriitorul cultivat care aducînd la lumină stratul prim al formației sale nu se oprește la studiul unei cuceriri sentimentale ci caută să releve psihologia unei lumi, să-i afle particularitățile care îi conferă universalitatea.

Aici aflăm „secretul“ izbînzii instantanee și a vitalității acestui roman în paginile căruia Ricardo Güiraldes a concretizat tot ceea ce a avut mai prețios ființa sa scriioricească. După călătorii îndelungate, după ani de frecventare a unor medii literare și artistice în care se încrucișau „glasurile popoarelor“ transfigurate în valori artistice moderne, după experiențe literare concretizate în atîtea cărți de versuri sau proză — scriitorul argentinian se întorcea spre realitatea sufletească de care nimic și nimeni nu-l despărțise. Orizonturile deschise de cultura modernă nu l-au îndepărtat de acea lume a nașterii și copilăriei sale pe care a transfigurat-o în cartea care îi perpetuează numele, în cartea vieții sale, în cartea care va fi cîntecul său de lebădă.

Pentru că la un an de la apariția ei, Ricardo Güiraldes înceta din viață.

VALERIU RÂPEANU

TABEL CRONOLOGIC

1886 Se naște la Buenos-Aires Ricardo Güiraldes.

1887 Pleacă împreună cu familia la Paris.

1890 Familia se reîntoarce în Argentina.
Urmează cursurile colegiului San-Ignacio din Buenos-Aires. După ce începuse cursurile superioare de arhitectură, le părăsește pentru facultatea de drept. Își petrece copilăria la La Porteña, în apropiere de localitatea San Antonio de Areco. Aici îl cunoaște pe *gaucho* Secundo Ramires, care va deveni modelul eroului din romanul *Don Segundo Sombra*.

1909 Baletele ruse ale lui Serge de Diaghilev își încep seria spectacolelor la Paris.

1910 Güiraldes vizitează Spania și Franța. Călătoria se prelungește în Italia, Grecia, Turcia, Egipt, Ceylon, Japonia, Rusia, Germania.

1911 Se stabilește la Paris.

Premiera baletului *Petrușka,* de Igor Stravinsky.
Între *1911—1913* apar : *Eloges,* de Saint-John Perse ; *La colline inspirée (Colina inspirată),* de Maurice Barrès ; *Le Grand Meaulnes* (tradus în românește cu titlul : *Cărarea pierdută),* de Alain Fournier ; *Alcools,* de Apollinaire ; *Barnabooth,* de Valéry Larbaud. Proust începe să publice ciclul *A la recherche du temps perdu (În căutarea timpului pierdut).* Primele spectacole ale teatrului „Vieux Colombier", condus de Jacques Copeau : premiera baletului *Ritualul primăverii,* de Stravinsky.

1913 Se căsătorește, la Buenos Aires, cu Adelina del Carril.

1915 Publică, la Buenos-Aires, culegerea de versuri *El cencerro de cristal (Clopotul de cristal),* precum și volumul *Cuentos de muerte y de sangre (Povestiri de moarte și de sînge).*

1916 Călătorește pe Coasta Pacificului, Canalul de Panama și în Antile.

1914—1919 Dintre operele publicate între acești ani amintim : *Deux Póèmes d'été (Două poeme de vară),* de Paul Claudel ; *Les Caves du Vatican (Pivnițele Vaticanului),* de Gide ; *La Jeune Parque (Tînăra Parcă),* de Paul Valéry ; *Enfantines,* de Valéry Larbaud.
Pe tărîm muzical reținem : *12 studii,* de Debussy ; *Parada,* de Erik Satie ; *Valsul,* de Ravel, *Tricornul,* de Manuel de Falla.

1917 Publică romanul *Rancho.*

1919 Din nou la Paris, unde se împrietenește cu scriitorul Valéry Larbaud, care i-a descoperit în Franța (așa cum se menționează în *Istoria literaturii franceze* a lui Henri Clouard) pe Chesterton, Conrad, Coventry Patmore, Joyce, Gomez de la Serna, Ricardo Güiraldes.

1920—1922 Apar : *La Rèleve du matin,* de Montherlant ; *Ouvert la nuit,* de Paul Morand ; *Siegfried et le Limousin,* de Giraudoux. Pe tărîmul teatrului și baletului : *Boul pe acoperiș,* de Darius Milhaud ; *Privighetoarea,* de Stravinsky.

1921 Pleacă în Argentina, unde începe să scrie *Don Segundo Sombra.*

1922 Se reîntoarce la Paris.

1923 La Buenos-Aires îi apare volumul de note de drum *Xaimaca,* care reprezintă „notele de drum romanțate" din Pacific și Antile, caracterizate prin „vivacitate și culoare".

1923 Apar : *Thomas l'imposteur (Thomas impostorul),* de Jean Cocteau ; *Amants, heureux amants (Amanți, fericiți amanți),* de Valéry Larbaud ; *Génitrix,* de François Mauriac.

1924 Fundează revista *Proa,* în colaborare cu José Luis Borges și alții.

1926 Publică la Buenos Aires romanul *Don Segundo Sombra.*

1924—1927 Dintre operele literare publicate în această perioadă reținem : *Anabase,* de Saint John Perse ; *Variété I,* de Paul Valéry ; *Qui je fus (Da am fost),* de Michaux.
André Breton tipărește *Manifestul suprarealist.*

1927 La vîrsta de 41 de ani, Güiraldes încetează din viață la Paris, din pricina tuberculozei.

V. R.

DEDICAȚIE

Dumitale, Don *Segundo.*

Memoriei răposaților : Don *Rutino Galván,* Don *Nicasio Cano și* Don *José Hernández.*

Prietenilor mei, îmblînzitori și conducători de cirezi : Don *Victor Taboada, Ramón Cisneros, Pedro Brandán, Ciriaco Diaz, Dolores Juárez, Pedro Falcón, Gregorio López, Esteban Pereyra, Pablo Ojeda, Victorino Noguiera și Mariano Ortega.*

Concetățenilor din ținutul meu.

Celor pe care nu-i cunosc și care se află în miezul acestei cărți.

Gaucho[1]*-ului pe care-l port în mine, cu sfințenie, așa cum poartă potirul anafura.*

[1] *Gaucho,* locuitor din pampa argentiniană învățat cu traiul liber, îndeletnicindu-se cu munca de conducător de cirezi sau de îmblînzitor de vite (n.t.).

I

În marginea satului, la vreun sfert de leghe de piaţa din centru, vechiul pod îşi bolteşte arcul peste rîu, unind locuinţele cu cîmpia liniştită.

În ziua aceea, ca de obicei, venisem să mă pitesc acolo, la umbra răcoroasă a pietrei, ca să pescuiesc cîţiva baboi, pe care aveam să-i dau negustorului de la „La Blanqueada“, pe zaharicale, ţigări sau gologani.

Nu prea eram în apele mele ; mă simţeam ursuz şi sălbatec şi n-avusesem chef să-mi chem tovarăşii de huzur şi scăldat, pentru că nu-mi ardea să zîmbesc nimănui şi nici să mă ţin de poznele obişnuite.

Găsind chiar şi pescuitul ceva fără rost, am lăsat pluta undiţei în voia curentului care o aduse spre mal.

Mă gîndeam. Mă gîndeam la cei paisprezece ani ai mei de copil al nimănui, de copil „lepădat“, cum fără îndoială mi se zicea pe aici.

Cu pleoapele lăsate, ca să nu mă uit la lucruri care să-mi fure gîndurile, vedeam în minte cele cîteva zeci

de *manzanas*[1] ale comunei, cu casele lor scunde, despărțite invariabil de străzi parcă tăiate cu echerul, toate paralele sau perpendiculare între ele.

Într-una din aceste *manzanas*, nici mai arătoasă, nici mai nevoiașă decît altele, se afla casa așa-ziselor mele mătuși, închisoarea mea.

Casa mea? Mătușile mele? Protectorul meu, *don* Fabio Cáceres? Pentru a suta oară acele îndoieli creșteau în mine cu un mare și neliniștitor semn de întrebare, și pentru a suta oară mi-am cercetat scurta mea viață, drept singur răspuns cu putință, știind că din asta nu mă alegeam cu nimic; dar era o obsesie stăruitoare.

Șase, șapte, opt ani? Oare ce vîrstă să fi avut de fapt cînd am fost despărțit de aceea căreia îi zisesem întotdeauna „mamă“, ca să fiu adus în închisoarea asta, aici în sat, chipurile pentru că trebuia să merg la școală? Nu știu decît că am plîns mult în prima săptămînă, cu toate că eram copleșit de mîngîierile a două femei necunoscute și ale unui bărbat pe care parcă îl mai văzusem. Femeile m-au luat cu „puișorule“ și spuneau că trebuie să le zic mătușa Asunción și mătușa Mercedes. Bărbatul nu-mi cerea să-i zic în nici un fel, dar blîndețea lui îmi părea un semn mai bun.

M-am dus la școală. Învățasem între timp să-mi înghit lacrimile și să nu mai cred în vorbe prefăcute. Mătușile mele s-au plictisit curînd de jucăria lor; se ciorovăiau toată ziua și se înțelegeau doar cînd era vorba să-mi spună că sînt murdar, că sînt o haimana, și cînd mă socoteau vinovat de toate neajunsurile ce se întîmplau în casă.

Venind odată la noi, *don* Fabio Cáceres m-a întrebat dacă voiam să fac cu el o plimbare pînă la fermă. Atunci am văzut întîia oară casa aceea arătoasă cum nu mai era nici una în sat și care mi-a trezit un respect tăcut, întocmai ca la biserică, unde mătușile mele obișnuiau să mă ducă, așezîndu-mă între ele ca să-mi sufle cuvintele rugăciunilor și să-mi supravegheze purtarea, făcîndu-și din fiecare bruftuială un merit, în fața lui Dumnezeu.

Don Fabio îmi arătă crescătoria de păsări, îmi dărui o turtă și o piersică și mă plimbă la cîmp într-un *sulky*[1] ca să văd vacile și iepele.

Întorcîndu-mă în sat am rămas cu o amintire luminoasă din acea plimbare, și am plîns pentru că mi-am amintit de locul unde crescusem și de chipul „mamei“, veșnic prinsă de treburi, în vreme ce eu mă învîrteam prin bucătărie ori mă bălăceam în cîte-o băltoacă.

Don Fabio a mai venit de două-trei ori să mă vadă și așa a trecut primul an.

Acum mătușile nu se mai ocupau de mine decît ca să mă ducă duminica la biserică și să mă pună seara să-mi spun rugăciunile.

În ambele cazuri eram ca un pușcăriaș între doi paznici, ale căror îndrumări ajunseră treptat să se mărginească la o ploaie de ghionți.

---

[1] *Manzana*, în America de Sud, localitățile noi sînt construite după planuri împărțite prin străzi rectilinii în parcele *(manzanas)* egale (n.t.).

[1] *Sulky*, un fel de cabrioletă (n.t.).

La școală m-am dus timp de trei ani. Nu-mi amintesc care pricină mi-a adus libertatea. Într-o bună zi mătușile declarară că nu făcea să-mi mai văd de carte și începură să mă trimită după fel de fel de treburi care mă purtau mai tot timpul pe drumuri.

La cîrciumă, la prăvălie, la poștă lumea s-a arătat prietenoasă cu mine. Am cunoscut doar oameni care-mi zîmbeau fără să-mi ceară nimic. Toată voioșia și nevoia de prietenie care zăceau ascunse în mine scăpară din închisoarea lor obișnuită, și adevărata mea fire se revărsă liberă, clocotitoare, plină de viață.

Strada era pentru mine raiul, iar casa, un chin ; toată simpatia pe care începeam s-o cîștig în afara casei o prefăceam în ură față de mătușile mele. Începeam să mă arăt dezghețat. Nu-mi mai era rușine să intru la cîrciumă și să vorbesc cu lumea aleasă din comună, care se aduna acolo dimineața și seara la o partidă de cărți. Am devenit un obișnuit al frizeriei, unde se aud știrile cele mai proaspete, și am ajuns curînd să cunosc atît oamenii cît și lucrurile din jur. Nu se aflau glume sau gesturi care să nu-mi intre în cap, așa că eram un fel de arhivă cu care cei mari se distrau scormonind-o prin împunsături, ca să audă cum îmi dădeam drumul la gură.

Am aflat despre legătura comisarului cu văduva Eulalia, despre învîrtelile negustorești pe care le aveau alde Gambutti, despre reputația cam deocheată a ceasornicarului Porro. Îndemnat de cîrciumarul Gómez, i-am zis o dată „mitocan“ poștașului Moreira, și el mi-a răspuns „lepădatule“, cu care prilej mi-am dat seama că

în jurul meu exista o taină pe care nimeni nu voia să mi-o dezvăluie.

Dar eu eram prea din cale-afară bucuros că-mi cucerisem simpatia și popularitatea străzii pentru a mai simți vreun soi de neliniște.

Au fost timpurile cele mai fericite ale copilăriei mele.

Nepăsarea mătușilor se lovea în sufletul meu de o nepăsare și mai mare, iar îndrăzneala pe care o dobîndisem în existența mea de vagabond îmi folosea pentru a îndura mai ușor bruftuielile lor.

Am ajuns chiar s-o șterg noaptea de-acasă și să mă duc într-o duminică la curse, unde a fost zarvă mare și au răsunat chiar cîteva împușcături fără urmări serioase.

Toate astea mă făceau să cred că am intrat în rîndul oamenilor maturi, iar pe cei de vîrsta mea am ajuns, cu bună-credință, să-i tratez ca pe niște ținci neștiutori.

Deoarece îmi mergea faima de poznaș, mă purtam ca atare, satisfăcînd cu o cruzime inconștientă de copil pornirea răutăcioasă a celor puternici față de cei slabi.

— Haide, ia zi-i una lui Juan Sosa — mă îndemna careva — că-i beat turtă colo, în cîrciumă.

Cîțiva curioși, care știau festa, se apropiau de ușă ori se așezau la mesele vecine ca să asculte.

Cum vanitatea îmi dădea îndrăzneală, mă apropiam de Sosa, și-i întindeam mîna :

— Cum o mai duci, Juan ?

— ...

— Iote mă, da ești făcut criță dacă nu mai știi cine sînt!

Bețivul mă privea parcă prin ceața timpurilor. Mă recunoștea foarte bine, dar tăcea bănuind o festă.

Umflîndu-mi glasul și pieptul ca o broască, mă apropiam de el spunîndu-i:

— Nu vezi că sînt Filumena, nevastă-ta, și că dacă mai tragi mult la măsea, diseară, cînd ai să-mi vii acasă turtă, o să te vîr cu dosu-n scăldătoarea rațelor pînă ți-o trece pîrțagul.

Juan Sosa ridică mîna ca să-mi ardă o scatoalcă; dar eu, prinzînd curaj din rîsetele pe care le auzeam în spate, nu mă clinteam din loc, ba chiar îi spuneam cu ton amenințător:

— Nu te da la mine, Juan... nu cumva să-ți scape mîna și să spargi vreun pahar. Vezi că domnului comisar nu-i plac bețivanii și o să-ți încălzească spinarea ca data trecută. Ori ți s-a tulburat ținerea de minte?

Bietul Sosa se uita la stăpînul localului, care la rîndul lui își îndrepta privirea vicleană către cei care mă trimiseseră.

— Juan îl ruga:

— Spune-i jupîne, mucosului ăsta obraznic să plece de aici. E-n stare să mă facă să-mi ies din sărite.

Patronul făcea pe supăratul, vorbindu-mi răstit:

— Ia hai, cară-te, băiete, și lasă-i pe cei mari în pace.

Afară, îmi ceream dreptul de la cel ce mă trimisese:

— Acu, dă-mi un *peso*[1].

— Un *peso?* Te-ai molipsit de la chercheleala lui Sosa.

— Nu... pe cinste; atinge-mă cu un *peso* că vreau să trag o dușcă.

Zîmbind, omul meu se îndupleca, așteptînd o nouă șotie, și într-adevăr nu greșea, căci atunci îmi luam un ton protector, zicînd către alți doi-trei:

— Hai băieți înăuntru, să luăm o bere. Fac eu cinste.

Și așezat în localul unde veneau cei cu parale, îmi permiteam luxul de a cere pe socoteala mea sticla cu pricina ca să-mi tratez invitații, în vreme ce povesteam noutăți proaspăt aduse despre roibul lui Melo, încăierarea lui Burgos cu Sinforiano Herrera, sau nerușinarea veneticului Culasso, care-și vînduse fata la doisprezece ani pe douăzeci de *pesos* bătrînului Salomovich, patronul bordelului.

Reputația mea de măscărici și înfigăreț se mai împletea și cu alte comentarii pe care eu nu le știam. Zicea lumea că eram un tîrîie-brîu și că voi ajunge, cînd oi fi mare, să trăiesc din tot felul de învîrteli. Lucrul ăsta, care pe unii îi făcea să mă privească cu neîncredere, mi-a sporit faima printre tinerii stricați, care mă purtară prin cîrciumi, îmbiindu-mă cu băuturi tari ca să mă facă să-mi pierd capul; dar o neîncredere firească m-a apărat de planurile lor urîte. Pancho m-a luat într-o seară pe neașteptate și m-a dus la o casă de prostituție. Mi-am dat seama abia cînd m-am trezit înăuntru, dar mi-am luat

---

[1] *Peso*, monedă de nichel, constituind unitatea monetară în diferite țări din America Latină (n.t.).

inima în dinți și nimeni n-a băgat de seamă că eram speriat.

Cu timpul, încîntarea pe care mi-o trezea faptul că se făcea atîta caz de mine începu să scadă. Mi-era lehamite de toate, fie că eram la ospătărie, la frizerie, la prăvălii sau la bodega „La Blanqueada“, al cărei patron mă răsfăța și unde cunoșteam oameni veniți de prin alte părți : *reseros* [1], drumeți, sau măcar peoni [2] de la fermele din împrejurimi.

Din întîmplare, în vremea aceea, cînd eu tocmai împlinisem doisprezece ani, *don* Fabio s-a ocupat mai mult ca oricînd de mine, venind des să mă vadă, fie ca să mă ia la fermă, fie ca să-mi aducă vreun dar. Mi-a dat un *poncho* și alte lucruri de îmbrăcăminte, ba chiar, ce minune ! îmi dărui o pereche de mînzoci cu tot tacîmul lor, ca să-l însoțesc călare în plimbările noastre.

Dar asta n-a ținut mai mult de un an. Mi-era scris, pesemne, ca orice bine să fie vremelnic. *Don* Fabio încetă să mai vină regulat. Unul din mînzocii mei a fost dat de mătuși cu împrumut unui fiu al negustorului Festal, pe care eu nu-l puteam suferi pentru că era un încrezut și un stricat. Șaua a fost urcată în pod sub cuvînt că n-o foloseam.

Eram din ce în ce mai singur pentru că oamenii se cam săturaseră de șotiile mele, iar eu nu mă sileam preamult să-i distrez.

---

[1] *Resero,* conducător și îmblînzitor de cirezi de vite sălbatice (n.t.).

[2] *Peon,* în America Latină, lucrător zilier, pe plantații sau la ferme (n.t.).

Drumurile mele de hoinar mă purtaseră spre rîu. Am făcut cunoștință cu băiatul morarului Manzoni, cu negrișorul Lechuza care, măcar că n-avea decît cincisprezece ani, rămăsese surd de prea mult stat pe sub apă.

Am învățat să înot. Pescuiam mai în fiecare zi, fiindcă din asta îmi scoteam un cîștig.

Treptat, amintirile mă aduseseră la clipele prezente. Mi-am zis iar că ar fi tare bine să plec, dar gîndul ăsta se destrăma în liniștea amurgului care începea să-și anine primele umbre.

Clisa țărmurilor și rîpele începuseră să bată în vioriu. Prundișul de pe mal arunca parcă o strălucire de metal. Apele rîului se făcură domoale sub ochii mei și tot ce se reflecta pe suprafața limpezită era mai viu colorat decît în natură. Cerul se depărta. Nuanțele aurii ale norilor treceau peste roșu, cele roșii spre arămiu.

Am ridicat de jos baboii înșirați pe sfoară, care încă se mai zbăteau în disperarea asfixiei lor lente, și înfășurînd sfoara undiței pe coada de trestie am înfipt cîrligul în plută și am pornit-o spre sat, unde începeau să licărească primele lumini.

Deasupra caselor scunde înserarea dăruia din ce în ce mai bultă vază bătrînei clopotnițe a bisericii.

II

Fără grabă, cu undița pe umăr, legănîndu-mi cu nepăsare micile victime, mă îndepărtai spre sat. Drumul era încă înecat de apele unei ploi recente și trebuia să

pășesc cu băgare de seamă ca să nu mă afund în clisa care mi se lipea zdravăn de sandale, amenințînd să mă lase desculț.

Fără gînduri, mă țineam de urmele de pași care, de-a lungul îngrădirilor de arbuști, tufe de mimoze sau *nopali* [1], mergeau din mușuroi în mușuroi, întocmai ca iepurii cînd aleargă.

În fața mea, drumeagul se întindea întunecos. Cerul, încă alburiu la asfințit, se oglindea în băltoacele cu forme neregulate sau în apa rămasă prin dîrele adînci ale vreunei căruțe, unde căpăta aspect de oțel tăiat neted.

Intrasem în zona gospodăriilor mărginașe, unde la ceasul acela cîinii devin neliniștiți. O teamă nestăpînită mă furnica prin tălpi cînd auzeam pe aproape mîrîitul vreunui dulău dușmănos ; dar îi strigam fără greș pe nume : Sentinela, Căpitan, Isteț. Cînd se pornea pe lătrat cîte un cățel speriat dar inofensiv, îl priveam cu un dispreț care de obicei mă făcea să dau cu pietre după el.

Am trecut pe lîngă cimitir și o binecunoscută fierbințeală m-a săgetat prin șira spinării, trimițîndu-și fiorul pînă în picioare și brațe. Morții, nălucile, stafiile mă înfricoșau fără îndoială mai mult decît întîlnirile neplăcute la care te puteai aștepta prin acele locuri. Cu ce s-ar fi putut alege de la mine un tîlhar oricît de înrăit ? Îmi erau bine cunoscute mutrele cele mai viclene, și acela care din greșeală mi-ar fi ațînut calea s-ar fi ales cel mult cu faptul că i-aș fi șterpelit vreo țigară.

---

[1] *Nopal,* plantă din familia cacteelor, foarte înaltă, cu flori roșii sau galbene și frunze groase (n.t.).

Drumeagul devenise stradă ; gospodăriile, grupuri de case ; iar împrejmuirile de tufăriș ca și cele de lut n-aveau taine pentru mine. Aici era lucernă, colo o porumbiște, o ogradă, ori numai bălării. Pe aproape zăream primele cocioabe ponosite și tăcute, luminate de pîlpîirea slabă a lumînărilor sau a lămpilor cu gaz urît mirositoare.

Pe cînd traversam o stradă, am speriat pe neașteptate un cal care, după tropot, mi se păruse că e mai departe, și cum frica e molipsitoare și de la animal la om, am rămas pironit în glod, nemaiîndrăznind să fac un pas. Călărețul, care mi se păru uriaș sub *poncho*-ul lui deschis, scutură sfîrcul biciului în fața ochiului stîng al calului ; dar cum încercai să fac un pas, animalul speriat sforăi ca un catîr, și se cabră. Sub copitele lui, apa dintr-o băltoacă împroșcă, sunînd ca un geam spart. Am auzit un glas hotărît zicînd liniștit :

— Haide, murgule... Haide, hai, murgule...

Trapul și apoi galopul plescăiră în glodul moale.

Nemișcat, am privit cum se depărtează, straniu mărită în zarea luminoasă, silueta călărețului. Mi se părea că am văzut o nălucă, o umbră, ceva trecător care e mai mult o părere decît o făptură ; ceva care mă atrăgea cu puterea unei bulboane, a cărei adîncime absoarbe curentul rîului.

Cu acea vedenie în minte, am ajuns în sfîrșit la drum bătut unde puteam să grăbesc pasul. Mai tare ca oricînd m-a năpădit dorința de a pleca pentru totdeauna din satul acela prăpădit. Îmi zbura gîndul către o viață nouă, cu zări largi și mișcare.

Absorbit de preocupările mele, am străbătut comuna, am pătruns în întunericul altei străduțe și m-am oprit la „La Blanqueada".

Intrînd în prăvălie, am strîns tare pleoapele ca să nu mă orbească lumina. În dosul tejghelei stătea ca de obicei patronul, iar în fața lui, în picioare, indianul Burgos își termina de băut rachiul.

— Bună seara, *señores*.

— Bună, îngînă în silă Burgos.

— Ce-ai adus ? mă cercetă patronul.

— Iaca, *don* Pedro, am spus eu arătînd șiragul de baboi.

— Bine. Vrei o bucată de turtă dulce ?

— Nu, *don* Pedro.

— Cîteva pachete de „Popular" ?

— Nu, *don* Pedro... Mai țineți minte bănuții pe care mi i-ați dat rîndul trecut ?

— Da.

— Erau rotunzi.

— Și ți-au scăpat printre degete.

— Îhî.

— Bine... ține ici, încheie omul zornăind pe tejghea cîteva monede de nichel.

— Vrei să plătești un păhărel ? zîmbi Burgos.

— La bodega „Poftelor", îi răspunsei, numărîndu-mi avutul.

— E ceva nou prin sat ? întrebă *don* Pedro căruia de obicei îi serveam drept informator.

— Da *señor*... un străin.

— Unde l-ai văzut ?

— M-am ciocnit de el la o răspîntie, cînd veneam de la rîu.

— Și nu știi cine e ?

— Știu că nu-i de pe-aci... nu-i în tot ținutul un bărbat așa de înalt ca el.

Don Pedro își încruntă sprîncenele de parcă ar fi stăruit asupra unei amintiri.

— Ia spune-mi... e tare oacheș ?

— Așa mi s-a părut... da... și tare vîrtos.

Vorbind parcă despre ceva cu totul neobișnuit, negustorul șopti pentru sine :

— Cine știe de n-o fi *don* Segundo Sombra.

— El e, am zis eu, fără să știu de ce, năpădit de aceeași emoție care în amurg mă pironise în fața siluetei impunătoare a acelui *gaucho* profilat în negru pe orizont.

— Dumneata îl cunoști ? îl întrebă *don* Pedro pe Burgos, fără să ia în seamă exclamația mea.

— Doar din auzite. N-o fi dracul chiar așa de negru cum se zice ; îmi dați un rachiu ?

— Hei ! își urmă vorba *don* Pedro, eu l-am văzut adesea. Obișnuia să vină pe-aci să-și petreacă seara. Nu e un om pe care să-l joci cum vrei. E de fel din San Pedro. Cică ar fi avut cîndva de furcă cu poliția.

— O fi sfîrtecat vreo vită străină.

— Da, dar mi se pare că vita aceea era un creștin.

Burgos rămase neclintit privindu-și paharul. O cută de supărare îi încrețea fruntea îngustă de *pampa* [1], ca

[1] *Pampa*, indian de origine araucană, care trăiește în pampa argentiniană (n.t.).

şi cum faima acelui ins dîrz ar fi umbrit-o pe-a lui de cuţitar.

Auzirăm un galop care se opri în faţa prăvăliei, apoi sunetul repetat cu care locuitorii din pampa îşi potolesc calul, şi silueta lui *don* Segundo Sombra se ivi în uşă.

— Bună seara, spuse un glas ascuţit, uşor de recunoscut. Cum o mai duci, *don* Pedro ?

— Bine ; şi dumneata, *don* Segundo ?

— Fără prea mari necazuri, mulţumesc lui Dumnezeu.

În timp ce bărbaţii se salutau cu bună-cuviinţa obişnuită, eu îl priveam pe noul-venit. De fapt, nu era chiar atît de înalt, dar ceea ce-l făcea să pară aşa cum îl văzusem eu era fără îndoială impresia de forţă pe care ţi-o dădea întregul lui trup.

Avea pieptul lat, încheieturile zdravene ca de armăsar, picioarele scurte, cu căputa labei crescută ca o pîinişoară, mîinile mari şi păroase, parcă îmbrăcate în pîslă. Pielea îi era arămie ca de indian, ochii uşor ridicaţi spre tîmple şi mici. Pentru a sta mai în voie de vorbă, îşi lăsase pe spate pălăria cu bor îngust, dînd la iveală un breton retezat ca o coamă deasupra sprîncenelor.

Purta veşminte de *gaucho* sărac. Un chimir simplu îi încingea mijlocul. Bluza scurtă se ridica puţin din pricina unui cîrlig de os de care atîrna biciuşca grosolană şi înnegrită de întrebuinţare. Pantalonii îi erau lungi pînă la călcîie, şi o basma simplă, neagră, era înnodată în jurul gîtului, cu capetele aruncate spre umeri. Sandalele aveau pe căpută o tăietură, ca să-i poată încăpea laba cărnoasă.

După ce l-am privit îndeajuns, am început să fiu atent la ce vorbeau. *Don* Segundo căuta de lucru iar cîrciumarul îi dădea informaţii sigure, căci avînd mereu de-a face cu oamenii de la cîmp, ştia tot ce se petrece la ferme.

— ...la a lui Galván sînt nişte iepe de îmblînzit. Deunăzi a fost Valero pe-aici şi m-a întrebat dacă nu pot să-i recomand pe cineva, pentru că el are prea multe animale de îngrijit. Eu i-am vorbit de Mosco Pereira, dar dacă dumitale ţi-ar conveni...

— Mi se pare că da...

— Bine. O să-i dau de ştire băiatului care vine în fiecare zi în sat după tîrguieli. Dă el şi pe-aci de obicei.

— Aş vrea mai bine să nu spui nimic. Dacă pot, mă duc chiar eu la fermă.

— E-n regulă. Nu vrei să iei ceva ?

— Bine, zise *don* Segundo aşezîndu-se la o masă din apropiere, dă-mi un punci şi mulţumesc de poftire.

Tot ce era de spus fusese spus. Se lăsă o tăcere paşnică. Burgos îşi bea al patrulea rachiu. Ochii îi erau lăcrămoşi, chipul nepăsător. Deodată îmi spuse ca din senin :

— Dac-aş fi pescar ca tine, mi-ar plăcea să prind un baboi roşcovan şi măricel.

Un rîs prostesc şi făţarnic îi sublinie cuvintele în vreme ce trăgea cu ochiul la *don* Segundo.

— Cică unii-s primejdioşi — adăugă el — fiindcă se zbat şi fac multă tevatură, dar cum să fie primejdioşi dacă-s neam de negri !

Don Pedro se uită bănuitor la el. Atît el cît și eu cunoșteam firea lui Burgos și știam că n-aveai cum să-l oprești cînd i se năzărea să se dea la cineva.

Dintre noi patru cîți eram de față, numai *don* Segundo nu pricepea aluzia, stînd în fața paharului cu un aer total absent. Burgos începu din nou să rîdă cu înțeles, bucuros parcă de comparația lui. Eu aș fi vrut să fac vreo năzbîtie sau să prilejuiesc o catastrofă care să ne abată gîndurile. *Don* Pedro îngîna o melodie. O clipă de stînjeneală ne stăpîni pe toți, în afara străinului care, hotărît lucru, nu auzise, și nici măcar nu părea să-și dea seama de tăcerea noastră înghețată.

— Un roșcovan măricel — zise iar bețivul — un roșcovan măricel... îhî ! chiar de-o avea barbă și-o merge-n două picioare ca oamenii... La San Pedro cică ar fi multe lighioane de-astea ; de-aici și cîntecul :

> La San Pedrino
> cine nu-i mulatru-i *chino*[1]

De două ori își repetă cîntecelul, cu o voce din ce în ce mai încleiată și batjocoritoare.

Don Segundo ridică privirea și, parcă băgînd abia acum de seamă că pe el îl priveau spusele lui Burgos, zise liniștit :

— Măi omule... parc-ar trebui să cred că vrei să mă întărîți.

Vorbele lui atît de neașteptate, rostite cu un aer mirat, ne făcură să zîmbim în ciuda urîtei întorsături

[1] *Chino*, mulatru provenind dintr-un indian și o negresă, ori dintr-un negru și o indiană (n.t.).

pe care o luau lucrurile. Pînă și bețivanul rămase puțin descumpănit, dar își regăsi îndrăzneala și zise :

— Aha ? Credeam că vorbesc cu surzii.

— Cum să fie surzi peștii, doar au coșcogea urechea ! Eu, vezi dumneata, sînt un om cu multe treburi și de-aia n-am timp acum de dumneata. Cînd oi vrea să-mi cauți pricină, să-mi dai de știre măcar cu trei zile înainte.

Nu ne-am putut stăpîni rîsul, cu toată uimirea pe care ne-o stîrnea liniștea asta care ajungea pînă la inconștiență. Pe loc, străinul crescu din nou în mintea mea. Era „comoara", misterul, omul scump la vorbă, care trezește în pampa o nedumerire plină de admirație.

Burgos își plăti rachiul, mîrîind amenințător.

Am alergat după el pînă la ușă și mi-am dat seama că rămăsese pitit în întuneric. *Don* Segundo se pregătea și el de plecare și-și luă rămas bun de la *don* Pedro căruia i se citea pe față îngrijorarea. Temîndu-mă că zurbagiul avea să-l ucidă pe omul acesta care mă cucerise cu totul, m-am prefăcut că vorbesc cu patronul ca să-l previn pe *don* Segundo :

— Păziți-vă !

Apoi m-am așezat pe prag, așteptînd cu inima zvîcnind sfîrșitul inevitabilei ciocniri.

Don Segundo se opri o clipă în ușă, privind în toate părțile. Am priceput că voia să-și obișnuiască ochii cu întunericul, ca să nu fie luat prin surprindere. Apoi o porni spre calul lui mergînd pe lîngă zid.

Burgos ieși din întuneric și fiind sigur că omul era la cheremul lui, zvîrli pumnalul spre el cu o forță care să-i spintece pieptul. Am văzut lama străpungînd noaptea ca o dîră luminoasă.

Don Segundo, cu o iuţeală nemaipomenită, îşi feri trupul şi cuţitul se frînse în cărămizile zidului, cu un clinchet de clopoţel.

Burgos făcu doi paşi înapoi şi aşteptă făţiş ciocnirea hotărîtoare.

În mîna lui *don* Segundo sclipea lama triunghiulară a unui cuţitaş. Dar atacul aşteptat nu se produse. *Don* Segundo, a cărui linişte rămăsese nezdruncinată, se aplecă, adună frînturile de oţel şi cu glasul lui ironic zise :

— Ţine aici, omule, şi dă să ţi-l dreagă că aşa n-o să-ţi poată fi de folos nici măcar cît să înjunghii mieii.

Cum agresorul rămînea la distanţă, *don* Segundo îşi băgă la loc cuţitaşul şi, întinzînd mîna, oferi din nou frînturile :

— Ia-le, omule !

Subjugat, ucigaşul se apropie cu capul plecat, ţinînd în pumnul negricios şi greoi mînerul armei, inofensiv ca o cruce frîntă.

Don Segundo ridică din umeri şi se duse spre cal. Burgos se ţinea după el.

Odată în şa, străinul sta să pornească în noapte ; beţivul se apropie părînd că şi-a recăpătat, în sfîrşit, darul vorbirii :

— Ascultă, măi frate — zise înălţîndu-şi chipul întunecat în care doar ochii străluceau — o să dau la dres pumnalul cînd o să-ţi pot fi de folos.

Cu mintea lui de cuţitar, socotea că nu poate mai mult, drept mulţumire, decît să-şi pună astfel viaţa în slujba celuilalt.

— Acum dă-mi mîna.

— Cum să nu ! încuviinţă *don* Segundo, cu aceeaşi linişte cu care primise şi provocarea. Uite-o aici.

Şi fără multă vorbă, porni la drum, lăsîndu-l în urmă pe celălalt, care părea că se luptă cu o idee nemăsurat de mare şi curată pentru el.

Pe lîngă *don* Segundo, care-şi ţinea calul la trap, mergeam şi eu cu paşi mari.

— Îl cunoşti pe flăcăul ăsta ? mă întrebă aruncîndu-şi *poncho*-ul pe umăr, cu o mişcare largă şi voioasă.

— Da *señor*, îl cunosc bine.

— Parcă-i cam apucat, aşa-i ?

III

Ajunşi în faţa casei mele în drum spre hanul unde se ducea să cineze, *don* Segundo se despărţi de mine dîndu-mi mîna. Am priceput că asta se datora faptului că-l înştiinţasem să se păzească ieşind de la „La Blanqueada", şi m-am simţit grozav de mîndru.

Am intrat în casă fără grabă. Aşa cum mă aşteptam, mătuşile mă copleşiră cu ocări, făcîndu-mă derbedeu şi lăsîndu-mă drept pedeapsă nemîncat în seara aceea.

Mă uitam la ele aşa cum te uiţi la nişte hăţuri vechi care nu-ţi sînt de nici un folos. Mătuşa Mercedes, slabă, colţuroasă, cu nasul ca un plisc de uliu împungînd dintre ochii înfundaţi, a hotărît să rămîn nemîncat. Mătuşa Asunción, burtoasă, ţîţoasă şi lacomă la orice plăcere, m-a ocărît cu multă poftă. Le-am trimis în gînd

acolo unde meritau și m-am închis în odaie ca să mă gîndesc la viața care mă aștepta și la întîmplările din acea seară. Mi se părea că existența mea era legată de aceea a lui *don* Segundo și, cu toate că întrevedeam nenumărate greutăți pentru a-l putea urma, o nădejde ascunsă mă făcea să cred că totul va merge bine. În ce fel?

În primul rînd îmi ziceam că *don* Segundo putea să mai dea peste vreo angara, iar eu, pentru a doua oară, aveam să-l înștiințez de pericol. Asta se întîmpla, de pildă, în trei-patru rînduri, pînă ce omul mă lua pe lîngă el să-i port noroc. Apoi, puteam descoperi vreun soi de rudenie între noi și el ar fi devenit ocrotitorul meu. În sfîrșit, se mai putea să țină la mine îngăduindu-mi să trăiesc în preajma lui, pe de-o parte ca slugă, pe de alta ca orfan năpăstuit. Deodată însă găsii o soluție imediată. N-avea să se ducă *don* Segundo la alde Galván? Ei bine, eu aveam să mă duc acolo înaintea lui. Ajuns la acest punct cu meditațiile mele, n-am mai stat la gînduri, pentru că soluția îmi era pe plac și pentru că prea multă chibzuință nu duce la nimic bun.

„Plec, plec", îmi ziceam, aproape cu glas tare.

Așezat pe pat, în întuneric ca să se creadă că dorm, am așteptat clipa prielnică pentru fugă. Prin casa ațipită mai tîromeau ultimele zgomote, care-mi aminteau de stupiditatea măruntelor îndeletniciri de fiecare zi. Nu mai puteam răbda toate lucrurile astea și o izbucnire de furie mă făcu să mă uit în jur, la pereții golași ai odăiței mele, așa cum te-ai uita fără îndurare la dușmanul învins. Oh! fără îndoială că n-aveam să tînjesc după nimic din ceea ce lăsam aici, căci hățurile și căpăstrul, pe care le știam agățate de cuiul lor bătut în tocul ușii, aveau să plece cu mine! Pereții care priviseră cu nepăsare primele mele lacrimi, urîtul și revoltele mele, aveau să rămînă singuri.

Am scos pe pipăite de sub pat o pereche de cizmulițe uzate. Lîngă ele am așezat frîul și căpăstrul. Am pus deasupra *poncho*-ul meu cel drag, dăruit de *don* Fabio, și cîteva schimburi. Faptul că mă apucasem de treabă îmi sporea curajul și m-am strecurat cu băgare de seamă pînă în fundul curții, lăsînd ușa întredeschisă. Necuprinsul nopții mă înfricoșă de parcă mi-ar fi pătruns taina. Am mers cu fereală pînă la intrarea podului. Sergent, cîinele, veni să se gudure pe lîngă mine. M-am urcat pe o scară sprijinită de zid, în încăperea largă unde alergau șoarecii printre sacii cu porumb și niște vechituri scoase din uz.

Nu era ușor lucru să găsesc piesele risipite ale harnașamentului, dar din fericire aveam în buzunar o cutie cu chibrituri. La lumina pîlpîitoare a flăcăruii, am izbutit să adun laolaltă poclada [1], teltia [2], pernele, chinga și pătura pentru cal. Strîngînd totul cu chinga, mi-am aruncat legătura pe umăr și m-am înapoiat în odaie, unde mi-am așezat noul meu avut lîngă *poncho*, cizme și frîu. Și cum nu mai aveam altceva de luat, m-am culcat lîngă lucrurile acelea care erau proprietatea mea, lăsînd patul gol, faptă prin care rupeam în sinea mea cu toate vechile legături.

---

[1] *Pocladă*, pătură care se pune sub șaua calului (n.t.).
[2] *Teltia*, pîslă care se pune pe spinarea calului ca să-i absoarbă sudoarea (n.t.).

Era încă noapte cînd m-am trezit, cu șoldul drept strivit de frîul de care mă rezemasem, cu spatele înghețat de cărămizile podelei și cu gîtul înțepenit de poziția incomodă. Cît să fi fost ceasul ? În orice caz, era mai cuminte să mă pregătesc, ca să previn orice întîmplare neprevăzută.

M-am încărcat ca un hamal cu șaua și lucrurile. Pe jumătate adormit am ajuns în curte, am pus șaua și căpăstrul pe mînzocul meu și, deschizînd poarta mare din fund, am ieșit în drum.

Încercam o bucurie necunoscută, bucuria de a fi liber.

Satul mai dormea încă, iar eu am pornit-o la pas, trezind ecouri, înspre remiza lui Torres, de unde voiam să cer și celălalt mînzoc, pe care băiatul lui Festal îl ținea acolo.

Un cocoș trîmbiță. Se crăpa de ziuă.

Cum la remiză oamenii se sculau devreme ca să aibă timp să se pregătească pentru trenul de dimineață, am găsit poarta deschisă și pe Remigio, un flăcău cu care eram prieten, pe la cai.

— Ce vînt te-aduce ? mă întreabă el de cum mă văzu.

— Bună ziua, frățioare. Am venit să-mi iau perechea mînzocului.

Destulă vreme mi-a trebuit pînă să-l lămuresc pe prostănacul ăla că eram stăpîn să fac ce vreau cu lucrul meu. În cele din urmă, strînse din umeri.

— Uite-ți mînzocul. Fă cum crezi.

Nemaiașteptînd să-mi spună o dată, am pus căpăstru calului — fără îndoială mai bine îngrijit decît cel rămas pe mîna mea — și luîndu-mi ziua bună de la Remigio, am pornit-o cu calul de dîrlogi și tot avutul în *poncho*, ca un adevărat gospodar, ieșind din sat spre cîmp, peste vechiul pod.

Ca să ajung la ferma lui Galván trebuia s-o iau pe același drum ca pentru ferma lui *don* Fabio. După un timp, se desfăcea un drumeag spre miazănoapte și pe el trebuia să merg pînă la pădurea pe care o cunoșteam de mult.

Grăbit să mă îndepărtez de sat, o pornii în galop. Mînzocul pe care-l duceam de căpăstru ținea de minune pasul cu celălalt.

După ce am făcut vreo două leghe, am lăsat caii să răsufle, în vreme ce soarele se înălța deasupra noii mele vieți.

Mă simțeam stăpînit de o bucurie de nedescris. O lumină vie scălda în aur cîmpia. Mînzocii mei parcă erau lustruiți proaspăt. De jur împrejur imașurile se trezeau în tăcere, scînteind sub rouă ; începui să rîd de fericire și libertate, în vreme ce ochii mi se umpleau de lacrimi, ca și cum s-ar fi înnoit și ei în seninătatea dimineții.

Mai aveam ca la o leghe pînă să ajung la fermă și am străbătut-o la pas, ascultînd primele zvonuri ale zilei, simțind cum îmi crește încrederea sub strălucirea acelei dimineți care-mi părea că zămislește atunci cîmpia, biruind noaptea.

Cuprins de sfială în fața caselor, m-am îndreptat spre acareturi. Nu se vedea țipenie de om. Cîinii care mîrîiau ațînîndu-se pe lîngă picioarele mînzocului meu nu erau un îndemn tocmai prietenos la descălecat. În sfîrșit, apăru un bătrîn în ușa bucătăriei, strigă „marș“ către

haita de cîini, spunîndu-mi să intru şi arătă către una din multele bănci ale încăperii, ca să mă aşez.

Toată dimineaţa am rămas în acel colţişor, urmărind mişcările bătrînului, de parcă de ele ar fi atîrnat tot viitorul meu. N-am rostit nici o vorbă.

La amiază începură să vină cîţiva peoni şi răsună un clopot care chema la masă. Oamenii dădeau bineţe cînd intrau şi cîte unii mă priveau pieziş.

O dată cu alţi cîţiva, intră şi Goyo López, pe care-l cunoşteam din sat.

— Ai venit în plimbare ? mă întrebă.

— Ba să caut de lucru.

— De lucru ? repetă el aţintindu-şi privirea asupra mea. O clipă m-am temut că avea să zică ceva despre familia mea din sat ; dar Goyo era om discret. Peonii mă cercetau cu privirea. Un flăcău spuse în legătură cu răspunsul meu :

— O fi venit să se tocmească la cărat sacii cu spinarea.

Goyo se întoarse spre el :

— Aşa, împunge-l acum, cît e încă sperios, că după ce i-o pieri sfiala poate că te va căra pe tine în spinare. Habar n-ai ce şmecher e ăsta.

Pe loc devenii ţinta a patruzeci de ochi. Nici n-am clipit măcar, aşteptînd să le treacă interesul.

Vorbele lui Goyo îşi făcuseră însă efectul. A fi dezgheţat, chiar trecînd peste limitele bunei-cuviinţe, este un merit pe care ţăranii îl preţuiesc.

Goyo mă chemă din uşă spunîndu-mi să scot şaua de pe cal, că el o să-mi arate unde era adăpătoarea

ca să-i dau niţică apă. Asta era doar o manevră ca să putem vorbi singuri. Nici n-am ajuns bine afară şi-mi spuse :

— Ai şters-o de-acasă.

— Să nu spui nimic, frăţioare, vezi că mă compromiţi.

— Te compromit ? Ce pui de lele... şi vrei să munceşti ?

— Şi de ce nu ?

— Bine... dă-i apă mînzocului... Uite, vine administratorul moşiei.

Am aşteptat pînă ce un englez cu înfăţişare de băştinaş s-a apropiat de noi şi, după ce-i dădurăm bună ziua, îi spusei ce doream.

— N-am de lucru, zise el coborînd de pe cal.

— Atunci, îmi daţi voie să mănînc ? Apoi am să plec îndată.

— Unde să pleci ?

— Încolo, aşa, am răspuns, întinzînd mîna la întîmplare.

Englezul mă privi cu un zîmbet binevoitor.

— Eşti băiat de treabă ?

— Da, *señor*.

— Dumneata îl cunoşti, Goyo ?

— Îl ştiu, *don* Jeremias.

— Bine, atunci. După prînz dă-i-l pe Sapo, mînzocul, să-l pună la căruţa cu oişte şi să scoată paiele alea din iesle să le arunce în gropile de la poarta albă.

— Da, *señor*.

Ca să-mi cîştig bunăvoinţa „şefului", m-am dus la calul lui, i-am scos şaua întorcînd teltia ca să se aerisească, şi l-am întrebat pe Goyo unde trebuie să-l mîn.

— Pe imaşul ăla cu orz.

Englezul mă privi zîmbind în timp ce mergeam spre adăpătoare cu calul lui.

— Cu căpăstru sau fără? îl mai întrebai pe Goyo.

— Fără.

Nu pot spune ce bucurie era pe mine cînd la masa în jurul căreia stăteau ca la douăzeci de oameni, m-am aşezat între Goyo şi un bătrînel, un străin, care păzea ferma.

— Bucătare, zise Goyo, dă-i o farfurie şi o lingură noului angajat.

— Nou angajat? rîse flăcăul care mai înainte făcuse glume pe socoteala cererii mele de lucru. Poate ca să care gunoiul?

Mi-am dat seama că vorbele lui, care la altul ar fi putut să fie o răutate, la el erau prostie, şi am prins ocazia ca să nu-l fac de ruşine pe Goyo, care făgăduise una bună cînd mi-o pieri sfiala.

— Ca să car gunoiul? am repetat eu. Ia seama, nu cumva să te apuce zorile vreodată prin vreun şanţ.

Şi, cum am auzit rîsete, mi-am amintit de faima pe care o aveam în sat.

— Urîtă apucătură ai, i-am mai spus uitîndu-mă la părul creţ şi încîlcit, dac-aş fi eu stăpînul, te-aş trimite să-ţi tunzi chica, să umpli pieptul hamului[1] cu ea.

[1] *Pieptul hamului*, fîşie de piele umplută cu cîlţi sau păr de animale şi care apără de rosături pieptul calului înhămat (n.t.).

O salvă de rîsete îmi întîmpină cuvintele. Cînd se potoli, un mesean dintre cei mai vîrstnici mă mustră vorbindu-mi cam de sus:

— Pari să ai limbă ascuţită, dar e mai cuminte să nu încerci să zbori pînă nu ţi-or creşte aripile. Eşti prea căţelandru ca să ridici laba dindărăt ca dulăii.

O ochire îmi fusese de ajuns ca să înţeleg cu cine aveam de-a face şi de data asta plecai capul, spunînd supus, aşa cum se cuvine cînd vorbeşti cu unul mai vîrstnic:

— Nu mă credeţi aşa, *señor*; ştiu şi să respect.

— Aşa şi trebuie — încheie bătrînul — şi după un scurt răstimp de tăcere, glumele începură iar să zboare în jurul mesei.

Toată după-amiaza aceea mi-am petrecut-o cărînd paiele de la iesle la gropi, cale de cîteva sute de metri. Cînd ajungeam la şură, încărca argatul căruţa, lăsînd furca înfiptă în vîrful încărcăturii. La gropi, mînuiam eu unealta, care la întoarcere duruia asurzitor pe scîndurile căruţei goale.

La vremea cinei aproape că dormeam de-a-n picioarelea; dar oboseala mea, care ar fi putut da prilej de glume, trecu neobservată în tăcerea generală.

Mi s-a pus un pat în odaia lui Goyo. N-aveam nici saltea, nici altceva de aşternut pe culcuşul acela nu tocmai îmbietor, dar oboseala fiind cea mai bună saltea, m-am trîntit înfăşurat în *poncho* de-a dreptul pe pînza aspră de sac, fără să mai fac nazuri. O vreme m-am

gîndit la aventura mea, la casa mătușilor, la chipurile lor, la rugăciunile mele de seară. Somnul se prăvăli asupra mea ca un bolovan.

IV

Horacio mă trezi brusc zgîlțîindu-mă de umăr.

Primul meu gînd se întoarse către ziua din ajun: fuga, reușita planului de a ajunge înaintea lui *don* Segundo la ferma lui Galván, felul cum mă întîmpinase Goyo și ceea ce le spusese peonilor despre mine ca nou angajat, întîmplarea de la masă.

Se lumina de ziuă și prin fereastra mică am văzut cum spre răsărit se poleiau cu nuanțe aurii norii prelungi și subțiri ca niște petale de floarea-soarelui.

M-am ridicat din pat ținîndu-mă cu mare greutate pe picioarele moi ca brînza; mi-am strîns cingătoarea, m-am frecat la ochi căci îmi simțeam pleoapele mai grele decît dacă ar fi fost înțepate de viespi și am pornit-o, tîrîndu-mi sandalele, spre bucătărie. Eram înfrigurat și cu trupul frînt de oboseală.

În jurul vetrei cu focul aproape stins, peonii își terminau porția de *mate* [1]; am băut și eu trei, amare, care mă mai treziră puțin.

— Haidem, zise careva, și, ca și cum n-am fi așteptat decît glasul acela, am ieșit pe ușă împrăștiindu-ne care încotro.

[1] *Mate*, băutură foarte răspîndită în America de Sud, constînd dintr-o infuzie de frunze ale arborelui cu același nume care se bea cu sau fără zahăr (n.t.).

Primele raze ale soarelui m-au găsit măturînd staulul vitelor cu o frunză mare de palmier. Nu era, ce e drept, mare cinste să rostogolești murdăria pe cărămizile pardoselii și să aduni cîteva smocuri de lînă rîioasă; cu toate astea eram la fel de bucuros ca și în ajun. Îmi făceam treaba cu sîrguință, zicîndu-mi că mulțumită ei eram în rînd cu oamenii mari. Răcoarea mă făcea mai sprinten. Pe cer culorile păreau topite de lumina zilei.

La ceasurile opt ne-a chemat la prînzișor și, în vreme ce mușcam dintr-o bucată de carne friptă pe jar, mi-am cercetat tovarășii, căci voiam să ghicesc după chip ce fel de oameni erau.

Îmblînzitorul, Valerio Lares, era un indian zdravăn, tăcut și senin; mi-ar fi plăcut să mă împrietenesc cu el, dar nu voiam să fiu băgăcios. Afară de asta, nimeni nu vorbea, pentru că fiecare căuta să folosească scurtul răgaz pe care-l aveam în chipul cel mai chibzuit.

Cînd am isprăvit prînzișorul, bucătarul mi-a spus să rămîn să-l ajut; ceilalți au plecat cu toții, golind încăperea spațioasă unde lucrul cel mai de seamă era vatra, sub al cărei horn se lăfăia oala înconjurată de ulcele ca o cloșcă cu puii ei.

Bucătarul nu se arătă mai vorbăreț decît în ziua venirii mele, și mi-am petrecut dimineața făcînd pe rîndașul, dar mereu cu ochii la silueta îmblînzitorului care, lîngă ușă, cosea pe tăcute niște hamuri pe piele netăbăcită.

Trebuie să fi fost către amiază cînd auzirăm niște pinteni zăngănind pe cărămizile de-afară. Glasul lui Valerio dădu binețe cuiva, poftindu-l să intre să bea un

mate. Curios, am ieșit în prag și l-am văzut chiar pe *don* Segundo Sombra.

— În treacăt ? întreabă Valerio.

— Nu, *señor*. Mi s-a spus că ar fi aici niște iepe de îmblînzit și că dumneata ai foarte mult de lucru.

— Nu intri puțin înăuntru ?

— Ba da.

Se apropiară amîndoi de vatră. *Don* Segundo dădu bineţe fără să pară că mă recunoaște ; s-au așezat pe băncile joase și conversația continuă cu pauze mari.

Întorcîndu-se către mine, Valerio îmi porunci cu hotărîre :

— Ia vezi, băiete, adă niște *mate* și opărește-le pentru *don* Segundo.

— De ăsta ?

— Nu. Ăsta e al lui Gualberto și e cam trezit. Ia din celălalt care e pe masă.

Nespus de bucuros, am așezat o ulcică pe foc, am ațîțat jarul și am pus frunzele în tigva de bostan [1].

— Dulce sau amar ?

— Cum o fi.

— Dulce atunci.

— Bine.

Mi-am tras și eu un scaun și, în timp ce apa începea să bolborosească, m-am uitat la *don* Segundo cu niţică ciudă, pentru că nu fusese ceva mai puțin distrat cînd dăduse bineţe.

Cum nimeni nu vorbea, am îndrăznit să-l întreb :

[1] În Argentina infuzia de *mate* se prepară în vase făcute din tigve de bostan (n.t.).

— Nu mă mai cunoașteți ?

Don Segundo mă privi fără să binevoiască a-și da vreo osteneală ca să-mi facă pe plac.

— Eu sînt, am adăugat, cel care v-a speriat calul alaltăieri seară la marginea satului.

Departe de a scoate exclamația la care mă așteptam, omul meu începu să mă privească cu atenție, ca și cum s-ar fi așteptat să găsească ceva deosebit în înfățișarea mea.

— Parcă, zise el, te cam mănîncă limba.

Am înțeles și m-am aprins la față. *Don* Segundo se temea de o indiscreție și se făcea că nu mă cunoaște. O bucată bună de timp rămaserăm tăcuți, și dialogul care începuse între străin și îmblînzitor porni iar să se tîrască pe îndelete.

— Sînt multe iepe ?

— Nu *señor*. Doar opt.

— Mi s-a spus că animalele de soiul ăsta ies cam tari de gură [1].

— Nu *señor ;* sînt doar cam nărăvașe.

Clopotul sună pentru masă. *Don* Segundo sorbea de zor cu *bombilla* [2] iar eu îi schimbasem de două ori fiertura.

Începură să se adune peonii, topiți de căldură, dar bucuroși că au terminat pentru o vreme cu munca. Cum îl cunoșteau mai toți pe oaspete, nu trecea clipă fără saluturi și bineţe.

[1] Cal tare de gură este acela care se lasă greu strunit de zăbală.

[2] *Bombilla*, pai de trestie cu care se soarbe infuzia de *mate* (n.t.).

Liniştea nu ţine mult într-o fermă unde lucrează flăcăi voinici şi plini de viaţă. Goyo se împiedică de picioarele lui Horacio. Horacio îi aruncă în cap o pocladă. Oamenii făcură roată în jurul flăcăiandrilor năbădăioşi, învăţaţi să se burduşească prin toate ungherele.

— De-a mîna neagră, şmechere ! propuse Horacio, şi cei doi adversari îşi trecură pe rînd degetele pe fundul oalei pîntecoase.

Cu picioarele depărtate în poziţia de gardă, care îngăduie să te fereşti şi să ataci cu iuţeală, cu braţul în faţă, de parcă şi-ar fi făcut pavăză din *poncho*, cu dreapta repezită în fente scurte, Goyo şi Horacio încercau să se mînjească.

Zarva luă sfîrşit cînd Horacio îşi trase spre faţă colţurile basmalei de la gît, căutînd să ascundă dîra de funingine care-i brăzda obrazul.

— Eşti tare greoi, spuse Goyo.

— Trebuie că asta o ştii de la soră-ta.

— De cînd crezi că ne pierdem vremea cu proştii ?

Larma s-a curmat la intrarea stăpînului, un om cu înfăţişarea aspră. *Don* Segundo se îndreptă spre el, spunîndu-i cu ce gînd venise. Au ieşit afară să vorbească şi în bucătărie se lăsă o linişte ca în biserică.

Don Segundo a stat la masă cu noi spunînd că se înţeleseseră să înceapă îmblînzitul chiar în după-amiaza aceea. Valerio se oferi să scoată iepele în ocol cînd o mai scăpăta soarele, ca să nu le chinuie căldura.

— Dacă aveţi nevoie de vreun pripon, de hăţuri sau orice-o fi, pot să vă împrumut tot ce vreţi.

— Foarte mulţumesc. Cred că am de toate.

În ciuda oboselii, n-am putut dormi după prînz, tot gîndindu-mă cum aş face ca să pot fi de faţă la îmblînzire. Ştiam că stăpînul îl sfătuise pe *don* Segundo să fie cu mare băgare de seamă, dat fiind că trăgea greu la cîntar, dar în ce măsură poate fi împiedicat un cal să zvîrle ?

Cînd veni vremea, îmi făcui de lucru să car la gropi nişte resturi de sîrmă, fiare vechi şi alte rămăşiţe. În drum, aveam să tai peste cîmp, şi poate-mi pica norocul să-l văd la treabă.

Se întîmplă chiar aşa cum prevăzusem. Primele trei iepe se dovediră blînde, dînd de lucru doar ajutoarelor lui. Cea de-a patra încercă să se elibereze de povara care-i apăsa pe spinare, dar fu înfrîntă de mîinile puternice ale îmblînzitorului, care nu-i dădea pas să-şi aplece capul.

Cu a cincea s-a schimbat povestea şi cum nu putea s-o ia la goană, începu să zvîrle cu furie cînd dinainte, cînd dinapoi, în chipul cel mai sălbatec şi primejdios.

Am avut chilipirul ca asta să se întîmple tocmai în timpul uneia din întoarcerile mele de la gropi, aşa că am auzit de-aproape nechezatul sugrumat al dobitocului, scîrţîitul şeii, izbiturile furioase ale copitelor în pămînt, unde iapa căuta cu îndîrjire sprijin pentru zvîrlitura următoare. Trupul voinic al bărbatului era parcă înşurubat în şa, în vreme ce chipul lui arămiu vădea încordarea, iar gura întredeschisă gîfîia porunci scurte :

— ...Las-o din partea asta... aţine-te pe dreapta să vezi dacă se ridică... acuma, hai... pînă s-o istoveşti !

Ajutoarele încercau să-i urmeze poruncile, dar nu prea era nimic de făcut decît să stea la distanţă, aşteptînd să se amestece la timpul potrivit. Acum iapa nu mai necheza. *Don* Segundo tăcu. Părea că amîndoi cumpănesc în minte o luptă aprigă, ţesută din şiretlicuri şi viclenii, din tărie şi curaj.

Animalul, acuma supus, răbdă pasiv smuciturile care trebuiau să-i înmoaie gura. *Don* Segundo descălecă apoi cu o săritură sprintenă care-l puse la o distanţă prudentă. Respiraţia îi umfla pieptul lat, căutînd să-i sature setea de aer. Mîinile îi erau încă zgîrcite de mult ce strînseseră dîrlogii ; picioarele modelate de şa, ce se arcuiau deasupra gleznelor ca pentru a-i întări echilibrul, şi umerii, daţi înapoi ca să-i degajeze pieptul, păreau că încearcă o plăcere simţindu-i puterea de stăpînire.

Istovită, iapa care abia îşi mai ţinea capul în sus, cu grumazul asudat, gîfîia din greu, cu coastele supte şi tremurînde.

— Asta nu e ca aia murgă, zise Valerio oarecum mulţumit.

— Nu, *señor*, răspunse *don* Segundo, cu surprinzătoarea lui voce în falset ; asta e roaibă.

Deodată mi-am amintit că eram pe mînzocul meu Sapo, înhămat la cotigă, căscînd gura chiar sub ochii stăpînului ; o spaimă bruscă mă făcu să-l croiesc pe bietul dobitoc, apucînd drumul spre acareturi în ritmul cîntecului hodorogit al furcii care dîrdîia pe scîndurile cotigii. Şi trage-i frăţioare cu muzica asta şi mişcă-ţi ciolanele !

Pe la vecernie, stăpînul, care stătea afară în umbra acum destul de întunecoasă a unor *paraisos* [1], trimise după mine ca să-i opăresc nişte *mate*. Pentru asta a trebuit să mă duc în bucătăria din casă. Bucătăreasa, dîndu-mi ceaşca, mă copleşi cu sfaturile, mai-mai să-mi spună că stăpînul m-ar mînca fript dacă ar vedea că pluteşte vreo frunzuliţă în fiertură. Mi-am adus aminte cu neplăcere de mătuşile mele.

La ce erau bune femeile ? Ca să petreacă bărbaţii cu ele. Dar cele pocite şi cicălitoare ? Ca să pună grăsime pe ele, dar şi asta le stătea ca vai de lume.

Stăpînul mă întrebă de unde eram, dacă aveam familie şi dacă începusem de mult să muncesc. I-am spus doar în parte adevărul, de teamă să nu pic în vreo cursă şi să fiu trimis înapoi în sat.

— Cîţi ani ai ?

— Cincisprezece ani, i-am răspuns, adăugîndu-mi unul.

— Nu e rău.

Sorbea cu paiul de trestie ultimele înghiţituri.

— Nu mai opări... Întoarce-te la bucătărie şi trimite-mi-l pe Valerio.

După cină a fost multă voie bună în bucătărie. A doua zi era duminică şi oamenii se pregăteau de plecare în sat. Flăcăii îşi aruncau glume pe şleau, căci se ştia de fiecare ce drăguţă avea. Cei cu familie plecau încă de cu seară şi aveau să se întoarcă luni în zori. Se putea întîmpla ca şi argaţii să se hotărască să dea o

[1] *Paraiso*, sinonim cu *cinamono*, arbust asemănător cu laurul (n.t.).

raită pentru ceva cumpărături; dar cei mai mulți aveau să rămînă fără îndoială la ei în *rancho* [1], „să pună osînză", sau o să se ducă la conacul stăpînului să joace o partidă de bile pe terenul amenajat sub o plantație rară de duzi.

Cei mai vîrstnici se plîngeau că acum nu mai erau nici întreceri cu inelul, nici alergări, nici alte distracții. Pe jumătate adormit m-am aciuat într-un ungher, aproape de grupul alcătuit din *don* Segundo, Valerio și Goyo, care dorea să le învețe meseria, și ascultam cu nesaț comentariile în jurul acelei munci aspre, pline de șiretlicuri și subtilități.

Urmărind învățămintele, mă legănam încoace și încolo pe băncuța mea cu mișcare mașinală. Încetul cu încetul glasurile se topiră într-un fel de gînduri încețoșate ca focul ce sta să se stingă, și-mi simțeam aievea doar un picior, pentru că-l călcam apăsat sub celălalt.

Apăsarea aceea a sandalei îmi era plăcută și în legănarea domoală a băncii simțeam cu plăcere pe laba piciorului contactul aspru al tălpii grosolane de sfoară.

Mătușile mele m-ar fi certat desigur pentru o astfel de ocupație, dar eu eram atît de departe, atît de departe, încît abia dacă le mai auzeam vocile coborîte într-o rugăciune deosebit de solemnă... De ce aveau oare mătușile mele glas ca de popă?

Deodată banca, pe care în cele din urmă adormisem, se răsturnă brusc. Căzui cu spatele pe o grămăjoară de

[1] *Rancho*, locuință tipică în America de Sud, făcută de obicei din lut și cu acoperiș de paie sau frunze uscate.

lemne de foc și vreascurile lor, frîngîndu-se, mi se înfipseră în coaste ca niște pinteni.

V

După cincisprezece zile iepele erau domesticite. *Don* Segundo, om destonic și răbdător, cunoștea toate tainele meșteșugului. Își petrecea diminețile în ocol strunindu-și animalele, lovindu-le cu perna de la șa ca să le piară gîdilatul, bătîndu-le cu palma pe crupă, greabăn și șale ca să nu se teamă de mîinile lui, tunzîndu-le cu mare băgare de seamă ca să le învețe cu zgomotul foarfecilor, apucîndu-le picioarele din față cu brațele ca să nu îngenuncheze cînd îl vedeau apropiindu-se. Treptat și fără violență își îndeplinise anevoioasele îndatoriri de îmblînzitor și acum îl vedeam dînd la o parte bîrnele țarcului și mînînd din spate mînjii cu iepele proaspăt domesticite.

— Iepele sînt acum destul de blînde, îi spuse în cele din urmă stăpînului.

— E-n regulă, răspunse *don* Leandro; mai vezi de ele cîteva zile, căci apoi am o treabă pentru dumneata.

După două săptămîni petrecute în tihnă, în care timp nu mă necăjise decît trîndăvia mînzocului Sapo, îmi pică o veste proastă: în sat se aflase unde mi-era sălașul și poate că aveau de gînd să mă oblige să mă întorc acasă. Mare pagubă n-ar fi fost, pentru că socoteala mea era făcută. Mai degrabă m-aș fi aruncat într-o bulboană sau

m-aş fi lăsat zdrobit de copitele cailor decît să mă împac cu astfel de soartă. În nici un chip n-aveam de gînd să fac iar pe haimanaua prin satul acela păcătos. Ajunsesem, o dată pentru totdeauna, un om liber care-şi cîştiga pîinea şi mai bucuros aş fi trăit ca *puma* [1], ascuns prin fînaţuri, decît ca un căţel de casă printre fuste îmbîcsite de iz bisericesc şi cicăleli de caţe mustăcioase. Să-şi caute alţi muşterii ! Plăcută soartă-mi căzuse în spinare !

Mîhnit cum eram, n-am luat seama la peonii care trebăluiau în jurul meu. Cei mai mulţi, de fapt, căpătaseră un aspect misterios şi preocupat, pe care nu mi l-am lămurit decît cînd mi s-a spus că o parte din vite aveau să fie strămutate.

Pentru a doua oară întîmplarea părea să mă scoată din încurcătură. Nu mă hotărîsem eu cu cîteva zile înainte să-mi iau tălpăşiţa pentru că venirea lui *don* Segundo îmi arătase o cale ? Ei bine, de rîndul ăsta aveam să plec după cireadă, scăpînd de primejdia de-aici numai prin schimbarea locului. Încotro pornea cireada ? Cine avea s-o conducă ?

După prînz, Goyo îmi dădu lămuriri, dar nu atîtea cîte aş fi vrut.

Cireada avea să fie de cinci sute de capete şi pleca după două zile spre sud, la alte imaşuri ale lui *don* Leandro.

— Şi cine vor fi *reseros ?*

[1] *Puma*, mamifer carnivor din familia felinelor, care trăieşte în America de Sud (n.t.).

— Călăuz o să fie Valerio şi ajutoare Horacio, *don* Segundo, Pedro Barrales şi eu, dacă nu cumva pofteşti altfel.

Don Segundo se arătă şi mai zgîrcit cu lămuririle şi eu nu pricepeam încă pe atunci de ce aceia care pleacă se poartă cu o tăcere dispreţuitoare faţă de cei care rămîn acasă.

— Eu n-aş putea merge ?

— Dacă te-o trimite stăpînul.

— Şi dacă nu mă trimite ?

Don Segundo mă privi de sus pînă jos şi îşi opri ochii în dreptul gleznelor mele.

— După ce vă uitaţi ? l-am întrebat, stînjenit de privirea lui stăruitoare.

— După piedică.

— Unde aţi lăsat-o ?

— Credeam că ţi-ai pus-o tu.

Trecu un timp pînă să-i înţeleg vorbele. Cînd pricepui, mi-am dat toată silinţa să rîd, deşi mă simţeam luat peste picior şi pe bună dreptate.

— Nu că aş fi eu împiedicat, *don*, dar mă tem să nu se supere stăpînul.

— Eu, cînd eram de vîrsta ta, făceam ce-mi poftea inima fără să cer voie de la nimeni.

Astfel dăscălit, am luat-o din loc chibzuind cum să împac ciocnirea dintre dorul meu de ducă şi teama de a da greş.

Cum *don* Jeremías se arătase om de treabă, la el m-am dus, destul de bîlbîit, cu rugămintea mea. Englezul ridică din umeri :

— Să-ţi spună Valerio dacă vrea să te ia.

Valerio, de la care mă aşteptam cel mai puţin la bunăvoinţă, îmi spuse că o să vorbească cu stăpînul, cerîndu-i voie să mă ia printre păzitorii cu jumătate de leafă.

— Ia seama, adăugă, slujba e grea.

— N-are a face.

— Bine, diseară o să-ţi dau răspunsul.

Cînd după vreo jumătate de ceas Valerio mi-a făcut semn de lîngă ocol, am lăsat din mînă farfuriile pe care le spălam la bucătărie şi am dat fuga spre el.

— Poţi să-ţi aduci lucrurile şi să-ţi pregăteşti caii.

— Mă luaţi ?

— Îhî.

— Aţi vorbit cu stăpînul ?

— Îhî.

— Asta zic şi eu că e un om şi jumătate ! am izbucnit eu plin de o recunoştinţă copilărească.

— Om vedea ce o să zici cînd o începe şaua să-ţi jupoaie bucile.

— Om vedea, am răspuns eu, sigur de mine.

Lăudăroşia e şi ea bună la ceva, căci o dată ce ţi-a scăpat îţi dai osteneala să înăbuşi ceea ce gîndeşti cu adevărat. Ai făcut pe grozavul şi nu-ţi mai rămîne decît să apuci taurul de coarne. Apoi însă, lipsa publicului modifică hotărîrile luate fără chibzuinţă aşa încît, cînd am rămas singur, m-am apucat vrînd-nevrînd să cîntăresc posibilităţile de a-mi dovedi voinicia arătată prin vorbe. Ce aveam să zic, de fapt, cînd „o începe şaua să-mi jupoaie bucile“ ? Cum o să-mi pară dormitul pe cîmp în nopţi ploioase ? Cum o să fac să-mi ascund suferinţele uceniciei care mă aşteptau ? Nici una din greutăţile unei vieţi atît de aspre nu-mi era cunoscută şi începui să-mi închipui revărsări de ape, palavre de cîrciumă, şiretlicuri şi viclenii de flăcăiandru crescut la sat, în sfîrşit, lucruri care-mi erau familiare. Degeaba ! Toate cîte le învăţasem în copilăria mea de hoinar se dovedeau un prea sărac bagaj de experienţe pentru felul nou de viaţă pe care aveam să-l încep. De ce naiba mă luaseră de lîngă „mama“, de la mica noastră fermă din mijlocul cîmpului şi mă dăduseră la şcoală să învăţ alfabetul, socotitul şi istoria, care astăzi nu-mi mai erau de nici un folos ?

În sfîrşit, trebuia să îndoi spinarea şi să rabd. Pe de altă parte, frămîntări ca astea nu-mi slăbeau hotărîrea pentru că de mic mă învăţasem să nu fac caz de ele. Odată intrat în horă trebuia să joc acum că nu era alta de făcut şi dacă nu m-or ţine puterile, o să le îmboldesc cu voinţa. Nu fusese dorinţa mea să fug de viaţa liniştită ca să mă călesc ?

— Ce, ai început să vorbeşti singur ? îmi strigă Horacio care trecea pe acolo.

— Ştii una frăţioare ?

— Ce ?

— Că plec şi eu cu cireada !

— Ce bucurie pentru cireadă ! exclamă Horacio fără admiraţia la care mă aşteptam.

— Bucurie ? Nu vezi că plec pe jos ? !

— Eh, n-ai să ajungi prea departe.

— Așa-i frățioare, am mărturisit eu, cu gîndul la cei doi mînzoci ai mei. Nu știi de vreun căluț pe care să-l pot cumpăra ?

— Vrei să te faci îmblînzitor ?

— Vreau, o să fac ce-oi putea. Nu știi nici unul ?

— Cum să nu, chiar pe aproape, la tamazlîcul[1] de la Cuevas o să găsești tocmai ce-ți trebuie... și destul de ieftin, încheie Horacio dîndu-mi lămuriri prețioase după ce la început cam luase în rîs sărăcia mea.

— Mulțumesc, frățioare !

La scăpătatul soarelui am pornit-o spre Cuevas. Ferma se găsea cam la vreo doi kilometri dincolo de pădure ; am luat-o pe jos ca să nu-mi simtă plecarea nici stăpînul, care s-ar fi putut supăra, nici peonii, care și-ar fi bătut joc de îndrăzneala mea, știindu-mă fără bani pentru asemenea tîrguială.

Am trecut printr-o dumbravă de eucalipți, călcînd nesigur pe rămurelele căzute de pe crengile uscate și împiedicîndu-mă pe alocurea de cîte o coajă cînd umblam privind aiurea. La marginea păduricii mersul nu mai era așa de anevoios căci simțeam sub talpa sandalei tăria netedă a unei poteci ; mă apropiam cu încetul de *rancho* străbătînd o mică porumbiște.

Mergeam distrat, gîndindu-mă cum să-mi fac oferta de cumpărare și propunerea de a plăti mai tîrziu și m-am hotărît să închei tîrgul dacă ne înțelegeam, făgăduind că voi veni a doua zi să plătesc banii și să-mi iau căluțul.

[1] *Tamazlîc*, fermă pentru crescut și îngrășat vite și cai (n.t.).

Deodată auzii în porumbiștea de lîngă potecă un zgomot de tulpini frînte și, fără să vreau, făcui din instinct un salt la o parte. Dintre semănături rîdea chipul oacheș al unei *chinita*[1], și o mînă batjocoritoare îmi făcea semne de bun rămas, în vreme ce eu mînios îmi urmam drumul întrerupt de spaima aceea caraghioasă.

Un dulău bălan se repezi la mine făcîndu-mă să duc mîna la cuțitul de la cingătoare, dar glasul stăpînului îl potoli. Ajunsesem aproape de casă : un *rancho* de chirpici cu un acoperiș gros de paie, avînd în față o bătătură bine netezită cu apă și cu tîrnul. Într-un țarc am văzut ca la o duzină de cai și printre ei un mînzoc cu părul cafeniu.

— Bună seara, *señor*.

— Bună seara, flăcăule.

— Eu lucrez la fermă... am venit pentru că am aflat că ați avea un mînzoc de vînzare.

Omul mă cercetă cu ochi șireți și-i ghicii un ușor zîmbet în barbă.

— Dumneata ești cumpărătorul ?

— Dacă nu vă este cu supărare.

— Asta e mînzocul... îl dau cu douăzeci de *pesos*.

— Pot să mă uit la el ?

— Cum de nu... pînă ți s-o urî.

După o scurtă privire, nu tocmai limpede, din cauza tulburării pe care mi-o pricinuia importanța rolului meu, m-am întors către stăpîn.

[1] *Chinita*, diminutiv de la *china* (vezi p. 18, nota) (n.t.).

— Mîine, cu voia dumneavoastră, o să vin să-l iau și să vă aduc banii.

— Ai fi fost bun de negustor.

— ...

Am stat o vreme fără să știu despre ce s-aduc vorba și cum omul acela părea înclinat mai degrabă spre ironia tăcută, am salutat ducînd mîna la pălărie și am făcut stînga-mprejur spre potecuța mea.

Dulăul bălan vru iar să se repeadă la mine, dar, hotărît lucru, stăpînu-său se pricepea să-l țină la respect. Nu știu de ce, simțeam în mine un fel de teamă și am grăbit pasul pînă ce m-am pierdut în porumbiște, unde m-am simțit scăpat de privirea stînjenitoare a acelor ochi iscoditori.

O siluetă mărunțică îmi răsări la vreo douăzeci de pași înainte, apucînd-o în aceeași direcție cu mine. După bășmăluța roșie cu care era legată la cap și rochia de culoare deschisă am recunoscut-o pe *chinita* de mai adineauri.

Fără să mă întreb cu ce scop, am început să alerg după umbra aceea subțirică, ascunzîndu-mă în marginea porumbiștei.

Simțindu-mi pașii, ea s-a întors deodată și, recunoscîndu-mă, rîse cu toată strălucirea dinților ei albi și a ochilor mari de fată oacheșă.

Eu nu m-am sfiit niciodată decît în fața femeilor în toată firea, pentru că mă temeam să nu mă ia în rîs, ele fiind învățate cu jocuri mai serioase; dar de rîndul ăsta m-am simțit cuprins de o tulburare stingheritoare.

Ca să mi-o înving, am întrebat poruncitor:

— Cum te cheamă?

— Mă cheamă Aurora.

Veselia și ochii ei șăgalnici îmi risipiră sfiala.

— Și nu ți-e teamă că o să te înhațe vreun jaguar dacă umbli așa singurică prin porumbiște?

— Pe aici nu sînt jaguari.

Zîmbetul ei se făcu și mai șăgalnic. Își îndreptă pieptul micuț cu mîndrie ațîțătoare.

— Poate să vină unul de prin alte părți — am spus eu cu înțeles.

— Nu s-o da el la carne de creștin.

Disprețul ei aspru îmi răni mîndria. Am întins mîna spre ea. Aurora făcu cîțiva pași înapoi. Atunci am simțit că pentru nimic în lume n-aș lăsa-o să-mi scape și am cuprins-o repede în brațe, cu toate amenințările și încercările ei îndîrjite de a se apăra.

— Dă-mi drumul, sau strig.

Cu greu am tîrît-o în ascunzișul tulpinilor verzi, străbătut de nenumărate cărări. Rezistența ei mă istovea; m-am împiedicat de un mușuroi și am căzut amîndoi pe pămîntul afînat.

Aurora rîdea, uitînd cu totul de trupul pe care pînă atunci și-l apărase cu atîta dîrzenie, iar eu am profitat de această uitare.

O singură clipă tăcu, încruntîndu-se, cu gura întredeschisă, ca și cum ar fi durut-o ceva. Apoi începu iar să rîdă.

Plin de mîndrie, nu m-am putut opri să nu-i spun:

— Mă placi, drăguțo.

Aurora, jignită, m-a dat la o parte dintr-o mişcare, ridicîndu-se în picioare.

— Prostule... neruşinatule... zi că eşti mai puternic.

Şi am lăsat-o să plece, foarte ţanţoşă, murmurînd cuvinte care-i ostoiau ruşinea şi amorul propriu.

VI

La trei dimineaţa m-a trezit din somn propria-mi nerăbdare. Spre ziuă aveam să plecăm cu cireada noastră spre necunoscut. Am căutat să-mi stăpînesc agitaţia cu gîndul că aveam o sumedenie de îndatoriri în care orice greşală putea să fie apoi aspru pedepsită. Mi-am amintit că harnaşamentul meu era în grajdul armăsarilor, unde-l lăsasem pentru că era mai aproape de ocol. Calul pe care trebuia să-l încalec în primele ceasuri era în ţarc, în vreme ce tovarăşul lui şi cel proaspăt cumpărat se aflau la un loc cu caii lui Goyo. Schimburile pregătite să le iau cu mine zăceau grămadă la picioarele patului. Tutun ?... Aveam un pachet întreg şi foiţă pentru ţigări.

După ce mi-am făcut inventarul bunurilor, m-am simţit fericit, amintindu-mi cît de lesnicioase fuseseră pregătirile pentru această primă călătorie. Stăpînul îmi dăduse 25 de *pesos*, leafa mea pe o lună, cu care-mi plătisem calul şi-mi mai rămăsese şi pentru „vicii".

Ce să-mi mai fi dorit ? Aveam trei mînzoci, dintre care unul abraş, care putea să-mi facă vreo boacănă, ce mai vorbă ; harnaşament complet cu tot tacîmul de

hăţuri, căpăstru, piedici, curele şi chingi ; veşminte de schimb dacă mă uda ploaia, şi un *poncho* bun care te fereşte şi de vînt şi de umezeală şi de frig. Ce e drept, un *resero* adevărat pleca la drum cu mai puţine pregătiri.

Odată încheiată această revizie, în vreme ce-mi prindeam pintenii, m-am ridicat mulţumit, aruncînd însă cu puţină întristare o privire odăiţei mele şi patului, care rămînea gol şi jalnic ca o oaie jupuită. Adio, viaţă de fermă, să vedem acum ce ne aştepta pe drumuri şi pe cîmpia fără poteci.

Cu schimburile înfăşurate în *poncho* pe care mi-l legai de mijloc, am ieşit pe dibuite afară şi m-am oprit locului o vreme, pentru că noaptea e de obicei înşelătoare şi nu trebuie să te avînţi orbeşte înainte.

Am tras adînc în piept răsuflarea cîmpiei adormite. Era un întuneric senin, înviorat de stelele care licăreau ca scînteile unui foc strălucitor. Lăsîndu-mă pătruns de liniştea care domnea, m-am simţit mai puternic şi mai mare.

În depărtare am auzit răsunînd o talangă. Careva căuta pesemne să-şi prindă calul sau să-şi adune *tropilla* [1]. Vitele nu dădeau încă nici un semn de viaţă, dar eu simţeam după miros prezenţa sutelor de trupuri greoaie.

Deodată am auzit nişte cai alergînd ; o talangă îşi scutură picurii cu repeziciune de streaşină. Sunetele se

[1] *Tropilla*, caii de schimb pe care-i ia cu el la drum orice *resero*, şi care merg în faţa cirezii, călăuziţi de o iapă special dresată în acest scop (n.t.).

răspîndeau în liniştea matinală ca undele pe faţa adormită a apei la căderea unei pietre. Pierdut în noapte, un cocoş cîntă stîrnind răspunsul unor *teruteros*[1]. Ecouri răzleţe ale vieţii de toate zilele, care amplificau imensitatea lumii.

În ţarc mi-am prins mînzocul, destul de agitat de goana neobişnuită a tovarăşilor lui liberi. Punîndu-i căpăstrul, i-am simţit fruntea umezită de rouă. Pe pămîntul jilav se auzi rîcîitul pintenilor lui Goyo care părea să caute ceva.

— Bună ziua, frate, zisei eu domol.

— Bună ziua.

— Ai pierdut ceva ?

— Da. Biciul.

— Care ?

— Al cu codirişcă de argint.

— E în odaie, rezemat de ladă.

— Mă duc să-l iau.

— Nu bem un *mate ?*

— Îndată.

În vreme ce Goyo se ducea după bici, mi-am înşeuat fluierînd mînzocul care moţăia, cu urechile pleoştite, fornăind la răstimpuri.

Cînd am intrat în bucătărie, mai erau acolo, afară de Goyo, Pedro Barrales şi *don* Segundo.

— Bună ziua.

— Bună ziua.

---

[1] ***Terutero***, pasăre din America de Sud care face mult zgomot cu ţipetele ei (n.t.).

Horacio intră întinzîndu-se de-i trosneau încheieturile.

— Vezi să nu te rupi, rîse Goyo.

— Să mă rup ?... Vreau să nu-mi mai rămînă pe trup nici o cută.

Valerio intră tăcut, îndreptîndu-se către un ungher, unde, lăsîndu-se pe vine îşi prinse o pereche de pinteni mari şi strălucitori de argint. Apoi ne adunarăm în jurul vetrei şi începurăm să ne trecem unul altuia fiertura de *mate.*

Fiecare era închis în sine şi bucuria mea deveni deodată gravă, stăpînită. Cineva străin ne-ar fi putut crede apăsaţi de o nenorocire.

Cum nu era rost să vorbesc, m-am apucat să-i cercetez cu băgare de seamă.

Toţi îmi păreau mai mari, mai robuşti, şi în ochii lor se ghiceau parcă drumurile dimineţii. Din peoni de fermă, deveniseră oameni ai pampei. Aveau suflet de *reseros*, adică suflet plămădit din necuprinsul zărilor.

Veşmintele nu erau cele de pînă ieri ; fiecare lucru de pe ei, mai ţărănesc, mai practic, prevestea amănuntele viitoarei îndeletniciri.

Mă simţeam subjugat de asprimea acelor oameni tăcuţi şi, nu ştiu dacă din sfială sau din respect, am lăsat capul în jos, ascunzîndu-mi astfel tulburarea.

Afară, caii nechezau.

Don Segundo se ridică, ieşi o clipă şi se întoarse cu o pereche de dîrlogi grosolani şi trainici.

— Adu-mi puţin seu, băiete.

Pe-ndelete unse pielea groasă cu grăsimea care, la al treilea strat, își pierdu albeața.

Valerio își strînse cîteva lucruri în *poncho* și și-l legă în jurul mijlocului, deasupra chimirului.

Pedro Barrales scoase capul în noaptea de-afară, plesni cu biciul într-o bancă și spuse cu o strîmbătură de resemnare :

— Mi se pare că la amiază soarele o să ne fiarbă măduva în oase.

Fără să mai așteptăm vreo poruncă, am ieșit cu toții afară. Pintenii zornăiră în cor, lăsînd pe pămînt dîre de puncte-puncte. Noaptea începea să se destrame.

Ne-am luat fiecare calul din țarc și am ieșit în cîmp la pas.

— Goyo, zise Valerio, du-te să scoți caii... noi ne ducem spre cireadă... Tu, băiete, ia-o după Goyo. E timpul să ne urnim.

Pentru prima dată căpetenia dădea o poruncă, și cu ea deschidea parcă porțile călătoriei noastre.

Valerio, Horacio și Barrales porniră în galop pînă la un imaș apropiat pe care se vedea nelămurit noianul de vite culcate. Goyo și cu mine am deschis pîrleazul țarcului, scoțînd afară caii de schimb ; în scurtă vreme, ei se adunară pe familii, fiecare în jurul cîte unei iepe a cărei talangă le servea drept călăuză.

— Deschide-le poarta imașului mare și ațin'te în fața ei ca să nu se risipească.

Munca mea începuse și, o dată cu ea, o mare mîndrie : mîndria de-a îndeplini cea mai bărbătească dintre toate îndeletnicirile.

La început a trebuit să dau pinteni mînzocului și să alerg încoace și încolo ca să înfrînez pofta de libertate a cailor ; dar foarte curînd, iepele călăuze înțeleseră și porniră supuse la drum. Mergînd ele bine, mie îmi dădea mîna acum să fac haz de răzvrătirile celor mai îndrăzneți, pe care un șuierat și un „înapoi murguț" le curma pe loc. Mergeam fără grijă, știindu-mă urmat.

Dinspre cîmpie veneau mugetele și zvonul cirezii în mers ; larmă de război, cu tobe, porunci, gemete, goane, ciocniri și încăierări. Se auzeau tot mai aproape și mai tare, și curînd apăru în lumina care începea să mijească o învălmășeală greoaie de culori și forme.

Cireada se potoli treptat pînă ce alcătui o masă compactă în mișcare, al cărei început, ca un punct ascuțit, eram eu.

Răzlețit cum mă aflam în acel răsărit al zilei, mă simții deodată trist. De ce ? Poate era o trăsătură a acelei îndeletniciri. Mai adineauri, în bucătărie, înainte de plecare, nu auzisem pe nimeni rîzînd, ba dimpotrivă, fusesem surprins de seriozitatea chipurilor. O fi pentru că fiecare lăsa ceva în urmă ? O fi o clipă trecătoare de îndoială la începutul unei călătorii din care riscau să nu se mai întoarcă la rostul lor, la familiile lor ? Cum nu știam ce e dorul de casă, nu înțelegeam prea bine sentimentele de nostalgie. Sau o fi din pricina iubitelor și a copilașilor lăsați în urmă ? Dar ce legătură aveam eu cu asta ? O mutrișoară uitată în vîltoarea plecării îmi răsări limpede în fața ochilor : Aurora.

Dar, îmi zisei, ce legătură avea Aurora cu mine în afară de faptul că ne jucasem împreună un joc fără

cine ştie ce patimă, dat fiind că simţurile noastre nu erau încă prea dezvoltate?

Totuşi imaginea ei nu se şterse în faţa acestor gînduri. Ce-o fi făcînd acum? N-o fi cumva tristă, în ciuda zîmbetului cu care se despărţise de mine aseară în porumbişte?

Închipuindu-mi cum ar arăta înlăcrimat chipşorul ei vesel, m-am simţit deodată înduioşat.

— *Chinita*, zisei aproape tare, şi muşcai codirişca biciului privind drept înainte ca să-mi schimb gîndurile.

Spre răsărit, ziua se înfăptuia cu vibraţii puternice. Mînzocul meu mergea tot în buiestru, chemînd parcă zorile. O pasăre îşi întinse zborul deasupra cîmpiei.

Amintirile lăsate de ultimele două zile pe care le petrecusem la fermă se îmbibau parcă de gingăşie şi depărtare.

A doua zi după prima mea întîlnire cu Aurora mă dusesem să închei tîrgul şi la întoarcere o întîlnisem în acelaşi loc, dar de data asta îmbufnată.

— Bună seara.

— Bună.

— Eşti supărată?

— Ba bine că nu! Aseară, din vina ta, mi-am pierdut un inel printre porumbi şi mama mi-a tras o ciomăgeală.

— Vrei să ţi-l caut? o întrebai eu şiret.

— Mai ştii pe unde ai fost?

— Cum să nu mai ştiu, drăguţo!

— Obraznicule!

Apoi, căutînd împreună mica podoabă, dăduserăm peste joaca din ajun.

În seara aceea nu se mai supărase pe mine şi la despărţire nu eu am fost cel care să spună:

— Te aştept mîine.

Biată *chinita*, acel mîine fusese ultima noastră întîlnire.

Traversarea rîului mi-a abătut gîndurile. Începură din nou învălmăşeli şi strigăte, cireada speriată şovăi, pînă ce primii juncani se aruncară în apă. Curentul potrivnic se umplu de spume, rîsete şi larvă; am ieşit pe celălalt mal cu apa şiroind din chingi şi cu pantalonii stropiţi zdravăn.

Deasupra pămîntului brusc întunecat răsări un soare uriaş, iar eu am simţit că eram un om bucuros de viaţă Un bărbat care avea şi voinţă şi cele trebuincioase unui bun *gaucho* şi chiar o *chinita* drăgăstoasă care să-i ducă dorul.

VII

O dată cu răsăritul soarelui s-a lăsat o răcoare care ne stîrni o voioşie dornică să se reverse în mişcare. Lăsînd rîul în urma noastră, am tăiat peste marginea unui imaş ca să ieşim printr-un pîrleaz pe un şleau.

Pe drumul acela, care se scurgea printre îngrăditurile de sîrmă ca un rîu între malurile lui, mersul cirezii se domoli şi primejdia răzleţirilor scăzu.

Oprindu-mi mînzocul, m-am tras într-o margine și l-am așteptat pe Goyo, ca să dau frîu liber nevoii mele de vorbire.

— Dacă vrei, rămîi la urmă, îmi spuse el.

— Bine.

Am stat pe loc, lăsînd cireada să treacă. Vitele mergeau cu popasuri și fără grabă. Cîte unele mugeau privind înapoi spre fermă. Din cînd în cînd o lovitură de corn croia un gol de cîțiva metri care se umplea apoi la loc și mersul continua cu popasuri, fără grabă. În dreptul meu, vitele făceau un ocol pe departe, cercetîndu-mă cu neîncredere. Multe se opreau cu botul în vînt, adulmecînd curioase.

Urmărind mișcarea grebenelor puternice și clătinatul ritmic al capetelor, îi așteptam pe însoțitori. Soarele dimineții, atingînd pieziș trupurile, le poleia conturul cu o dungă subțire și umbrele se lungeau pe cîmpie caraghios de mătăhăloase.

M-am pomenit deodată ținta unui asalt de glume.

— Sînt prea învălmășite; nu le poți număra, rîdea Pedro Barrales.

— Ba, că-și alege vita pe care s-o prindă cu lasoul [1], îl lămurea Horacio.

— Băiete, strigă Valerio, mi se năzare că te și văd de-a curmezișul pe șa cu bucile în vînt ca să ți le aline răcoarea.

---

[1] *Lasou,* frînghie lungă, prevăzută cu un laț care se poate strînge în jurul unei ținte și e folosită la prinderea vitelor și cailor sălbatici (n.t.).

— Au și început să mă ardă, i-o întorsei eu, dar eu zic că mai rabd o vreme.

Ne vorbeam strigînd în gura mare în vreme ce, cînd unul cînd altul, care pe unde ne aflam, ardeam cîte un șfichi codașilor care se arătau dornici s-o ia înapoi spre casă.

— Data trecută, povestea Pedro, cînd am făcut drumul spre Las Heras, mai știi, Horacio? îl luaserăm cirac pe Venero Luna. Să fi văzut ce mai gură făcea. Adevărat buhai între vite. Avea un gîtlej ca o goarnă de luptă și dă-i încoace și dă-i încolo, tot răcnea la ele: „Păzea, păzea!“ Dar după cinci zile de drum, au început să-i mai piară omului fumurile. Și cînd am ajuns, aproape că nu mai mișca. „Aoleu, aoleu!“ zicea într-una de parc-ar fi rostit rugăciuni și era slăbănog și prăpădit de-mi venea să-l atîrn la ciochină [1].

— Da, încuviință Valerio grav; la început fiecare se arată grozav.

Și tăcură o clipă, bucurîndu-se de mîndria de a se ști așa de tari. Care flăcău nu s-a avîntat în meșteșugul ăsta? Totuși, nu sînt mulți cei care să fie gata oricînd să pornească la un drum așa de greu, fie iarnă fie vară, îndurînd fără văicăreli și slăbiciuni năprasna soarelui, botezul ploilor, frigul tăios al înghețului și sfîrșeala oboselilor.

Încolțit de îndoieli, mi-am repetat vorbele lui Valerio: „La început, fiecare se arată grozav“. Oare o să

---

[1] *Ciochină,* partea din spate a șeii, de care se pot atîrna poveri (n.t.).

mă văd înfrînt de la prima încercare? Asta rămînea de văzut; deocamdată, departe de a da înapoi, m-am simţit plin de îndrăzneală şi am avut siguranţa că mai degrabă mi-aş fi dat sufletul decît să mă las doborît de oboseală sau să mă dau în lături de la oricare din primejdiile drumului.

Atît de destoinic mă socoteam încît mi-am pus în cap ca la primul popas să-mi înşeuez mînzocul cel nărăvaş şi astfel să-mi dovedesc mie însumi că eram în stare să înfrunt lucrurile făţiş. Prin pilda ei, dimineaţa te îndeamnă la încredere în izbînzi tot mai mari şi poate că eu ascultam de acel îndemn.

În vreme ce creştea în mine hotărîrea, văzui că ajungeam la un han. Era o singură clădire lungă. În dreapta era cîrciuma, o încăpere mare cu cîteva bănci lungi, pe care muşterii se înşirau ca rîndunelele pe firele de telegraf. Negustorul servea băutura dinapoia unor zăbrele groase de fier care-l închideau ca într-o cuşcă, în cămara lui încăpătoare, căptuşită cu poliţe garnisite cu sticle, clondire şi căni de toate soiurile.

Podeaua era plină de pachete de *mate*, damigene de vin, butoiaşe de toate formele, piei de oaie, poclăzi, tarniţe, lasouri şi alte articole de consum. Printre grămezile de marfă, negustorul îşi croise o cărare, aşa cum îşi face cireada potecă, şi pe cărarea aceea îngustă forfotea aducînd cănile, tutunul, frunzele de *mate* sau piesele de harnaşament.

În faţa prăvăliei, pe nişte stîlpi de chiripici, se rezema o boltă de verdeaţă care unea umbrarul casei cu

cel de *paraisos* noduroşi din curte. Mai încolo se vedea terenul de *taba*[1].

În dreptul hanului, drumul se lăţea ca o pungă mare, lucru care uşura mult supravegherea vitelor.

Pe la ceasurile opt descălecarăm ca să ne mai întremăm cu niscaiva gustări.

Căldura începea să crească şi simţeam o sfîrşeală de foame, că doar eram pe drum de vreo cinci ceasuri, numai cu cîteva ceşti de *mate* în rînză.

Horacio şi Goyo aprinseră un foc şi pregătiră frigăruile. Ceilalţi intrară la debit, dădură bineţe negustorului, cunoscut din alte călătorii, şi cerură care rachiu de enibahar, care un Carabanchel.

— Tu ce vrei? mă întrebă *don* Segundo.

— Un rachiu de piersici.

— O să-ţi jupoaie gîtlejul.

— Atîta pagubă, *don*.

Ne golirăm paharele pe tăcute.

Ceva mai tîrziu ne-am trîntit cu rîndul la odihnă şi eu am mai dat un rachiu pe gît.

Odihniţi şi veseli ne-am pregătit să ne vedem de drum. *Don* Segundo şi Valerio şi-au schimbat caii. Valerio puse şaua pe un roşcovan dereş la care toţi se uitau cu jind pentru culoarea lui aprinsă şi subţirimea picioarelor.

— Ce mai bividiu pentru întreceri cu inelul, zicea Pedro Barrales.

---

[1] *Taba*, joc de noroc foarte răspîndit în America Latină, care constă în aruncarea unei arşice în sus, iar jucătorul pierde sau cîştigă după latura cu care aceasta cade în sus (n.t.).

— Cam nărăvaş, ce e drept, răspunse Valerio, şi în stare să-mi facă o poznă cînd îl ating cu pintenii.

— Într-o bună zi tot o să se dea pe brazdă.

Nici n-apucă bine să-l încalece şi să-l atingă cu pintenii, că Valerio văzu cîtă dreptate avusese. Dereşul se umflă „ca laptele la fiert".

Valerio, cu trupul lui mărunt şi sprinten, se lăsă purtat de minune în şerpuirile oricăror năbădăi; era învăţat cu răsuceli, poticneli, legănări şi scuturături. *Poncho*-ul lui urmărea mîndra răzvrătire a animalului, care la fiecare zvîrlitură dovedea sprinteneala unei zvîcnituri de peşte. Capul mai că atingea pămîntul la scuturături, iar spinarea, înalt arcuită, purta foarte pe sus zîmbitoarea stăpînire a călăreţului.

Pînă la urmă, mîna pricepută a lui Valerio puse capăt luptei şi el rîse gîfîind.

— Nu v-am spus eu?

— Hm! făcu Pedro, nu e rost să-i laşi dîrlogii pe gît.

— Dacă i-i las, numaidecît mi se nărăveşte.

— Ar fi păcat... aşa mîndreţe de cal!

Stîrnit de acest spectacol şi încurajat de cele două rachiuri care mi se cam suiseră la cap, mi-am amintit de planul meu de mai înainte.

— Care-mi dă o mînă de ajutor să pun şaua pe mînzoc?

— La ce?

— Ca să-l încalec.

— O să te treiere.

— Eu zic că nu.

— Ţi-ajut eu, zise Horacio, de n-ar fi decît să beau o cafea la noapte cînd ţi-om veghea la căpătîi [1].

Cu rîsete şi tot felul de măscări îmi prinseră şi înşeuară mînzocul, mai iute decît aş fi apucat eu să mă gîndesc la îndrăzneala mea. Horacio apucă armăsarul de ureche şi-l scutură de cîteva ori.

— Gata, frăţioare!

Mă apropiai pe furiş, pusei piciorul în scară şi-l trecui călare pe celălalt, căutînd să nu stîrnesc prea repede mînia murguţului.

Glumele mă făceau nervos. Încotro avea să zvîrle mînzocul? Cum să-i previn prima mişcare?

Trebuia să mă hotărăsc odată şi, luîndu-mi inima în dinţi, după ce mă aşezai cum socotii mai nimerit, strigai porunca:

— Daţi-i drumul!

Mînzocul nu se mişcă! Cît despre mine, vedeam ca prin ceaţă. În faţa mea ghiceam un grumaz slăbuţ, caraghios, puţin strîmb. În acelaşi timp am băgat de seamă că palmele îmi asudau şi m-am temut că n-am să pot ţine strîns dîrlogii.

— Pe cînd? întrebă în spate o voce care nu ştiam a cui este.

Ruşinea mă atinse mai rău ca o palmă, făcîndu-mă să-mi dau seama de ridicolul aşteptării mele, astfel că am plesnit la întîmplare cu şfichiul capul calului. Am simţit o smucitură dureroasă în genunchi şi-mi pierdui brusc orice noţiune de echilibru. Din păcate mi-am

[1] Aluzie la obiceiul răspîndit în America de Sud de a se servi cafea celor care veghează un mort (n.t.).

aplecat trupul înainte și a doua zvîrlitură m-a atins ca o lovitură seacă în șezut, transmițîndu-se trupului printr-o zgîlțîitură năucitoare. Am căscat ochii mari, prevăzînd căzătura, și m-am lăsat de data asta pe spate căci văzusem pămîntul venind către mine, fără să mai întîlnesc cu privirea nici grumazul, nici capul mînzocului.

Începură din nou zgîlțîiturile care căutau parcă să-mi smulgă oasele din încheieturi, dar simțindu-mi genunchii tari și încurajat de un „acum !" al tovarășilor mei, îi mai trăsei un șfichi murgului. Scuturăturile urmau una după alta cu iuțeală. Socoteam că or fi ajuns la vreo sută, iar pulpele mi se zgîrciseră. Un genunchi îmi alunecă de pe crupă ; m-am socotit pierdut. Șaua pieri de sub mine. Deznădăjduit, văzîndu-mă suspendat în gol, am dat din mînă fără rost. Căzătura îmi strivi umărul și șoldul cu o violență care m-a făcut să-mi pierd cunoștința. Totuși, cu mare greutate, am izbutit să mă pun pe picioare.

— Ai pățit ceva ? mă întreabă Valerio care nu se depărtase de mine cît ținuse nefericita mea încercare de îmblînzire.

— Nimic, frate, n-am pățit nimic, răspunsei, uitînd de respectul pe care-l datoram mai-marelui meu.

Ceva mai încolo, *don* Segundo îl prinsese cu lasoul pe fugar și eu alergai spre el.

— Țineți-mi-l !

— Ca să-l plîngem apoi pe răposat ? rîse Goyo.

— Nu zău, țineți-mi-l pe blestematul ăsta că vreau să-l mîngîi puțin cu biciul.

— Lasă-l pe mîine, îmi porunci fără șagă Valerio, vezi că acum trebuie s-o pornim și treaba-i treabă, nu petrecere.

— Mi se cam pare, zise *don* Segundo, că dacă ăsta nu se potolește, o să trebuiască să-l trimitem înapoi în cușca mătușilor.

Horacio îmi aduse de căpăstru mînzocul pe care-l luasem de la băiatul lui Festal.

VIII

În pampa impresiile sînt repezi, violente, dar se pierd curînd în imensitatea spațiului fără a lăsa urme. Așa s-a făcut că toate chipurile au devenit iarăși de nepătruns și tot așa s-a făcut că eu mi-am uitat proaspăta înfrîngere fără a rămîne cu vreo nemulțumire, cum ar fi fost de așteptat. Drumul era aidoma celui dinainte, cerul rămînea la fel de albastru, aerul, deși mai cald, avea aceeași mireasmă, iar pasul mînzocului meu era doar puțin mai vioi.

Cireada mergea bine. Caii din *tropillas*, care erau în față, trimiteau mereu chemarea limpede a tălăngilor. Mugetele dinainte încetaseră. Tropotitul copitelor în schimb părea să fi sporit, iar praful stîrnit de miile de picioare se ridica tot mai gros și mai alb.

Animalele și oamenii se mișcau parcă stăpîniți de o idee fixă : înainte, înainte, înainte.

Din cînd în cînd cîte un tăuraş se răzleţea în urmă, smulgînd iarba de pe drum şi atunci trebuia îndemnat de la spate.

Prins de legănatul acela colectiv al umbletului, m-am lăsat dus de ritmul general şi am căzut într-un fel de nesimţire, care era de fapt picoteală, în ciuda ochilor rămaşi deschişi. Mi se părea că aş putea merge aşa la nesfîrşit, fără gînduri, fără încordare, legănat de acel du-te-vino unduitor al pasului, simţind pe spate şi pe umeri apăsarea soarelui ca un îndemn la perseverenţă.

Pe la zece, pielea de pe spinare începuse parcă să-mi fiarbă. Grumazul mînzocului era asudat. Pămîntul suna mai tare sub aceeaşi greutate a copitelor.

Pe la unsprezece mi se umflaseră mîinile şi vinele. Picioarele parcă mi-erau amorţite. Mă durea umărul şi şoldul strivit. Vitele păşeau mai greoi. Sîngele îmi bătea la tîmple năucindu-mă. Alături, umbra scădea exasperant de încet.

La douăsprezece mergeam călcînd pe propriile noastre umbre, părîndu-ni-se astfel pacostea şi mai mare. Era zăduf şi praful ne învăluia încercînd parcă să ne ascundă într-un nor gălbui. Vitelor începeau să le curgă fire lungi de bale. Caii erau scăldaţi în sudoare şi stropii care le picurau de pe frunte le intrau săraţi în ochi. Eu nu mai voiam nimic pe lume decît să pot dormi.

În sfîrşit, ajunserăm la ferma unui oarecare Feliciano Ochoa. Umbra copacilor ne dărui o răcoare mîngîioasă. La rugămintea lui Valerio ni se îngădui să dăm drumul cirezii pe un imaş cu iarbă grasă şi apă, iar noi am coborît de pe cai cu hainele lipite de trup şi păşind ca

nişte raţe de curînd dezlegate. În drum spre bucătărie, pintenii ne îngreuiau paşii tîrşiţi. Am dat bună ziua peonilor, ne-am scos pălăriile ca să ne răcorim frunţile asudate şi am fost cinstiţi cu nişte *mate* în timp ce aşezam în vatră frigăruile — mîncarea noastră de *reseros* — şi aţîţam focul.

Eu nu m-am amestecat în vorba care se legă curînd între ai casei şi noii-veniţi. Trupul mi-era uscat ca pastrama şi nu mai aveam alt gînd decît să mă întind fie şi afară pe pietre.

— Plecaţi mai departe după ce mîncaţi ?

— Nu, răspunse Valerio. Timpul e prea apăsător pentru animale. Ne-am gîndit mai degrabă, cu voia dumneavoastră, să tragem un pui de somn şi să umblăm o vreme noaptea, dacă ne-o ajuta Dumnezeu.

Ce bucurie de nedescris a fost pentru mine acest răspuns ! Mi-am simţit pe loc toate mădularele destinzîndu-se într-o uşurare odihnitoare şi ca prin farmec îmi reveni toată buna dispoziţie.

— Straşnic ! am strigat scuipînd printre dinţi.

Unul dintre peoni mă privi zîmbind :

— Pesemne eşti nou în meserie.

— Da — am răspuns ca pentru mine — sînt unul nou care o să se prăpădească.

— Ei ! — mi-o întoarse un bătrîn — pînă să te prăpădeşti trebuie să ajungi mai sus.

— Păi dacă e apucat, răspunse Pedro Barrales. Azi a încălecat un mînzoc buiac ; sta să se desfacă din încheieturi, dar biciul nu-l lăsa din mînă. E din ăia care mor omorînd.

— Bun băiat! zise bătrînul cu un zîmbet de simpatie în ochi. Ţine ici nişte *mate* dulce, ca pentru un *gaucho* ce eşti.

— Asta o să mi se cuvină, *don*, cînd n-oi mai mînca trîntă.

— Atunci, cît de curînd.

— Cine ştie, se amestecă Goyo, poate ar fi mai bine să-l facă scăpat pe mînzocul ăla.

— Cum de nu! întării eu. Ca să văd cum mi se pierd pe cîmpie cei douăzeci de *pesos* ai mei.

— Nu zău, interveni din nou bătrînelul, da' ştiu că-i meşter la răspunsuri.

— Oho! îl asigură *don* Segundo, cît despre plisc, să nu-i duci grija. Nu tace pînă nu i se umflă limba. E ca un papagal de bîlci.

— M-aţi muştruluit bine, am încheiat eu strîngînd din umeri de parcă m-aş fi ferit de o lovitură şi nu mai scosei o vorbă.

Un băieţandru ca de vreo doisprezece ani se aşezase în preajma mea şi se zgîia la mine, la pinteni, la mîinile zdrelite de hăţuri, la faţa mea acoperită de pulberea drumului, cu aceeaşi admiraţie cu care mai deunăzi mă uitam şi eu la Valerio sau la *don* Segundo. Copilărească lui dovadă de curiozitate admirativă era certificatul meu de *resero*.

Tot băiatul ăsta îmi făcu rost pentru somnul de după-amiază de un loc potrivit şi i-am fost pentru asta aproape tot atît de recunoscător ca şi pentru manifestările lui tăcute de simpatie.

Pe la ceasurile patru ne aflam din nou la drum. Despărţirea fusese prietenoasă, după cîteva căni de *mate*, iar eu mă simţeam ca nou născut pentru că mă spălasem într-o găleată şi mă scuturasem de ţărînă.

Cailor le clipocea apa în burtă, iar vitele, care avuseseră timp să se culce şi să rumege o porţie bună de nutreţ, erau acum vioaie.

Afară de asta, ştiam că se apropie răcoarea serii, şi gîndul că are să-ţi fie din ce în ce mai uşor pînă să ajungi la odihnă îţi ţine trează nădejdea îndreptăţită.

Aşa cum făcusem şi cînd plecasem de la ferma noastră, eu am trecut în fruntea cailor din *tropillas* şi mi-am petrecut vremea cercetînd cu privirea drumul şi aşezările din depărtare, ca să-mi însemn totul în minte, agonisindu-mi astfel primele bunuri de viitor călăuz.

După două ceasuri de mers, cum treceam pe lîngă o gospodărie, Goyo a venit să-mi aducă o poruncă a lui Valerio:

— Vino cu mine... Mergem să tăiem un miel, şi ajungem apoi cireada din urmă.

— Nu mă pricep, frăţioare, la treaba asta.

— Nu-i nimic. O să te-nveţi.

În timp ce cireada îşi urma drumul, am descălecat lîngă *rancho*, al cărui stăpîn ne-a primit ca pe nişte vechi cunoştinţe.

— Un noaten? zise el după ce Goyo îl lămuri că aveam nevoie de carne. Numaidecît.

Nu ne-am tocmit la preţ.

Goyo era priceput şi iute de mînă. Stîngăcia mea zeloasă îl făcea să rîdă într-una. Nici nu apucasem bine

să jupoi pielea de pe un picior și cuțitul lui, trecînd peste burtă, mă și amenința cu vîrful. Cu tăieturi lungi și dibace spinteca pielea de pe carne și o dată făcută despicătura, vîra în ea pumnalul cu care jupuia la iuțeală animalul. Făcînd mai întîi un cerc cu briceagul în jurul încheieturilor, frînse cele patru picioare de la ultima articulație. Între tendon și osul pulpei făcu un ochi prin care petrecu frînghia de la căpăstru și, apropiindu-se de un copac, aruncă peste o creangă capătul celălalt de care ne agățarăm amîndoi, trăgînd pînă ce animalul rămase atîrnat în aer.

Îi spintecă repede burta, îi curăță seul de pe toate mațele, goli pîntecul de rămășițele nefolositoare, coșul pieptului de bojoci, ficat și inimă.

— De-aia m-ai chemat? l-am întrebat eu care stăteam ca un prost degeaba, rușinat de mîinile mele care atîrnau și ele ca niște rămășițe de prisos.

— O să-mi ajuți îndată să ducem carnea.

După ce isprăvi cu măcelăritul, ne-am luat fiecare jumătate de noaten într-o rogojină, le-am aninat de ciochinare[1] și luîndu-ne rămas bun de la gospodar, care trimisese o *chinita* slăbănoagă și ursuză să ne aducă niște *mate*, am pornit-o în trap săltat după cireadă, care fără îndoială că nu ajunsese prea departe.

Umilit parcă și mai tare de nepriceperea mea în ale măcelăriei decît de trînta de dimineață, mi-am reluat locul în frunte rumegîndu-mi furia. Nu cu mult înainte văzusem doar partea frumoasă a lucrurilor, atunci cînd

[1] *Ciochinar*, mănunchi de curelușe scurte, prevăzute la capăt cu ochiuri sau inele, de care se atîrnă vînatul (n.t.).

puștiul de la ferma lui *don* Feliciano îmi admira cu încîntare costumul și aerele de *resero*; uitasem că fiecare medalie are două fețe; asta o vedeam numai cînd nepriceperea mea de începător se ciocnea de cîte unul din multele aspecte ale meseriei. Cîte alte dezamăgiri mă mai așteptau oare?

Înainte de a ajunge „maestru“, trebuia neapărat să învăț să spintec vite, să arunc cu lasoul, să domesticesc, să hăituiesc ca lumea vitele sălbatice, să fac hamuri, botnițe și căpestre, curele și dîrlogi, să tund, să țesăl, să tămăduiesc copite betege, răpciuga, tignafesul și mai știu eu cîte altele. Amărît în fața unui asemenea program, mi-am șoptit drept învățătură: „Una e să cînți singur și alta e să cînți în cor“.

În timp ce mă frămîntam așa, m-a prins înserarea care alunga în graba mare lumina. Înfricoșat de singurătatea mea m-am înapoiat la ceilalți ca să aflu la ce oră aveam să cinăm.

Am mîncat în plin cîmp. Nu departe de șleau era o vîlcea cu cîteva sălcii de unde am adus niște crengi uscate. Strălucirea flăcării dădea chipurilor noastre un aspect sever, săpat parcă în aramă, așa cum stam, pe vine, roată în jurul focului, și așteptam. Mîinile, ocupate cu carnea și cuțitul, păreau lucioase și dure. Pretutindeni era liniște, afară de clinchetul ușor al tălăngilor și cîte un behăit depărtat de la fermă.

În vîlcea începură să orăcăie broaștele, înăbușind țîrîitul uniform al greierilor. Niște *chajás*[1] semnalau la

[1] *Chajá*, pasăre din Argentina, lungă de peste o jumătate de metru, de culoare cenușie, cu gît lung și moț în creștet. Numele îi vine de la strigătul ei (n.t.).

răstimpuri rare prezenţa noastră. Crenguţele verzi ale lemnelor fîsîiau, trosnind ca nişte pocnituri slabe de bîlci. Oboseala îmi trezea dureri prin tot corpul şi-mi simţeam capul strivit parcă sub o pernă de şa.

Nu aveam apă şi trebuia să răbdăm cîteva ceasuri de sete.

Din nou, în pasul cirezii, am pornit-o la drum.

Deasupra noastră, cerul înstelat părea un ochi uriaş, plin de nisipuri luminoase de vis. Fiecare pas îmi trimitea cîte un mănunchi de dureri în toţi muşchii. Cîte legănări mai aveam oare de îndurat în pasul calului ?

Nu-mi dădeam seama dacă cireada era un singur animal care tindea să se desfacă în mai multe, sau multe animale care tindeau să devină unul singur. Mersul otova al uriaşei îngrămădiri îmi dădea ameţeli, şi dacă mă uitam în jos pentru că mînzocul meu îşi schimba direcţia sau întorcea capul, mi se părea că tot pămîntul se leagănă ca o nedesluşită masă de carne.

Aş fi vrut să pot dormi de-a călare ca bătrînii *reseros*.

Nimeni nu mă mai lua în seamă. Oamenii purtau de grijă vitelor, de teamă să nu se răzleţească vreuna. Se auzea cînd şi cînd cîte un strigăt. Pîlcurile de *teruteros* ţipau cînd ne apropiam de ele, iar cucuvelele începuseră să se joace de-a v-aţi ascunselea, chemîndu-se cu glas catifelat.

Nu se zărea nici o aşezare.

Deodată îmi dădui seama că am ajuns. În apropiere se vedea pata mare şi întunecoasă a unor case, iar şleaul se lărgea ca un rîu care iese la mare.

Goyo, *don* Segundo şi Valerio aveau să facă de pază, după cîte am auzit.

Ajunserăm la bărăcile unui tîrg de vite în marginea unui sat.

Mi-am lăsat mînzocul printre *tropillas*, scoţîndu-i frîul şi şaua.

Mi-am aruncat hainele pe jos sub un şopron de tablă şi am picat peste ele aşa cum pică o bucată de glod de pe o roată de căruţă.

O şfichiuire uşoară mă atinse pe spate.

— Ţin'te tare, băiete !

Mi s-a părut că recunosc glasul lui *don* Segundo.

IX

Goyo a trebuit să mă tîrască de picioare vreo trei metri ca să mă poată deştepta.

— Mă, da somnoros mai eşti... Eram gata să te afum ca pe moş Martin cînd vrei să-l scoţi din bîrlog.

— O şi pornim ?

— În curînd.

Am încercat în zadar să mă ridic.

— Nu te poţi ţine pe picioare ?

— Doar de-a buşilea, am răspuns eu încercînd să mă ţin ca lumea pe picioare.

— Ce te doare ? rîdea Goyo.

— Lovitura, am zis eu, ca să nu-mi mărturisesc oboseala.

— Unde, aici ?

— Văleu ! am strigat eu trăgîndu-mi repede braţul pe care mi-l apucase Goyo. Dar era o prefăcătorie. Mă durea tot : burta, şezutul, coapsele, umerii, pulpele.

— Pari cam înţepenit.

— Numai puţin să mă mişc şi-mi trece.

Adunîndu-mi toate puterile, am pornit-o spre uşă fără să dau vreun semn de ceea ce înduram. Abia începeau să mijească zorii pe cerul înnorat.

— O să plouă ?

— Da.

— Unde e *don* Segundo ?

— La cai, înşeuează.

Călăuzit de tălăngi, am mers pînă ce-am desluşit statura turpeşă, sporită de întunecime.

— Bună dimineţa, *don* Segundo.

— Bună dimineaţa, flăcăule. Te aşteptam ca să-ţi spun ceva.

— Spuneţi, *don*.

— Vrei să mai pui o dată şaua pe mînzoc ?

— De ce nu ?

— Bine. O să-ţi dau o mînă de ajutor ca să nu rîdă lumea pe socoteala ta. Aici nu ne vede nimeni şi tu ai să faci cum ţi-oi spune eu.

— Bucuros, *don* Segundo.

L-am văzut că-şi scoate lasoul de pe coarnele ciochinei. Apoi mi-a cerut căpeţeala, a cercetat căpăstrul, care era foarte trainic, şi mi-a poruncit să-l urmez.

În lumina tulbure a dimineţii ploioase, se îndreptă spre murgul meu şi mînui arcanul. Mînzocul pe jumătate adormit nu mai avu timp să fugă.

Lasoul se încolăci pe greabăn şi *don* Segundo, fără să-şi dea măcar osteneala de a se lăsa pe spate, îşi luă prinsul în stăpînire.

— Du-te şi adu-ţi şaua.

Cînd m-am înapoiat, mi-am găsit mînzocul priponit cu căpăstrul petrecut de trei ori după un stîlp şi cu dîrlogii puşi.

Grijuliu, *don* Segundo aşeză pe rînd teltia, perna şi chinga. Cînd strînse cureaua, mînzocul încercă să se zbată, dar era prea tîrziu. Pătura de deasupra completă repede înşeuatul.

Eu mă uitam uluit la calmul acelui om care se purta cu mînzocul meu ca şi cum ar fi fost un mieluşel blînd.

În timp ce strîngea chinga şi dezlega murgul de la stîlp trăgîndu-l spre mijlocul ocolului, *don* Segundo mă dăscălea :

— Omul nu trebuie să se dea bătut. Din toţi pe care-i vezi astăzi călăreţi pricepuţi, mulţi au fost nişte mototoli şi au prins meşteşugul numai prin vicleşuguri. De îndată ce încaleci, prinde-te zdravăn de oblînc, fără nazuri, că eu n-am să bat toba, şi nu-l slăbi din mînă pînă ce nu te simţi sigur pe tine [1]. Ai priceput ?

— Îhî.

— Bine.

Calul lui *don* Segundo era la doi paşi, gata să mă însoţească. Înainte de a încăleca, am aruncat o privire

[1] Insistenţele lui *Don* Segundo se explică prin faptul că normele ţinutei corecte interzic călăreţului să se ţină de oblînc (n.t.).

în jur, căci cu toate povețele celui căruia i se cuvenea tot respectul meu, nu mi-ar fi căzut bine ca alții să mă prindă cu ocaua mică.

Liniștindu-mă în această privință, am încălecat cu băgare de seamă ; îmi cam tremurau picioarele. Nici n-am apucat bine să mă așez că durerile din coapse și din șezut se înteţiră groaznic ; dar nu era momentul să mă dau bătut și m-am aranjat pe cît am putut mai bine.

— Nu-l urni, poate-mi lasă și mie timp să încalec.

Ca și cum l-ar fi înțeles, mînzocul rămase liniștit pînă ce maestrul veni alături de mine.

Don Segundo ridică biciul. Mînzocul înălță capul și o luă la fugă fără să mai încerce vreo apărare. Am făcut o roată mare în jurul ocolului, Încetul cu încetul am prins curaj și am smucit mînzocul de hăț ca să-l fac să se cabreze. Două-trei zvîrlituri zdravene răspunseră îndemnului meu ; le-am înfruntat fără să recurg la povața primită.

— S-a îmblînzit, am zis eu.

— Nu-l întărîta, a răspuns scurt *don* Segundo, căruia nu-i scăpase manevra mea. Și trecînd cînd în dreapta cînd în stînga mea, m-a dus pînă la locul unde ceilalți tovarăși ai noștri își beau obișnuita porție de *mate*, la marginea drumului.

Ne primiră cu strigăte și aplauze.

Umflîndu-mă în pene ca un cocoș, mi-am încheiat isprava strunindu-mi mînzocul așa cum îmi comanda maestrul.

— Acum din stînga... Acum din dreapta... Acum cu putere, hai, pînă ce-o da înapoi.

Iar eu mă îndîrjeam cu fiece smucitură, făcînd să tremure gura victimei mele, așa cum îi văzusem și pe ceilalți făcînd.

— Acum ajunge. Poți să descaleci. Ține strîns dîrlogii și propteşte-te bine în mîini ca să sari cît mai departe.

Plin de încredere, m-am executat.

— Sprinten flăcău ! exclamă Pedro Barrales.

Cînd am vrut să desfac șaua, am băgat de seamă că întrecîndu-mă cu firea la smucituri, îmi jupuisem palmele, iar stînga îmi sîngera din belșug.

— Te-ai rănit, zise Horacio, care-mi urmărise privirea. Dă-i pace murgului că-i scot eu șaua.

Nu m-am lăsat rugat, căci simțeam niște înțepături puternice care mă săgetau pînă la cot. Mi-am legat rana cu o basma pe care Pedro mă ajută s-o înnod.

— Sînt prea uscate hățurile, am lămurit eu pățania.

— Lasă, lasă, interveni Goyo, mai bine fă-te încoa să tragi o dușcă din clondir, că ți-ai cîștigat-o din plin.

Cu o bucurie ușor de înțeles am primit propunerea care mi se părea cea mai strașnică răsplată.

După vreo jumătate de oră, cînd se isprăvi cu laudele, aplauzele și cănile de *mate*, am revenit la obișnuita noastră fire închisă de *reseros*. Dar eu purtam în suflet comoara unei mulțumiri pe care o sorbeam cu nesaț, o dată cu aerul proaspăt al dimineții.

Între timp, norii groși îngrămădiți la orizont acoperiseră tot cerul și cînd cireada, reluîndu-și drumul, se

înghesui iarăşi în strîngerea şleaului, stropi repezi începură să cadă cu un zgomot înăbuşit.

Cum în ciuda ceasului timpuriu nu era cald, răpăiala aceea răcoroasă ni se păru mai degrabă binevenită. Unii începură să-şi pună *poncho*-urile; eu mai aşteptai.

Cercetînd cerul înţeleserăm că asta era doar un semn pentru ceva mult mai serios.

Pămîntul începuse să împrăştie miresme puternice. Buruienile şi scaieţii aşteptau cu înfrigurare şi încredere. Cîmpia asculta încremenită.

Curînd un nou ropot de stropi stîrni din ţărîna şleaului norişori mărunţi de praf. Drumul nostru căpătase parcă o uşoară strălucire.

De rîndul ăsta mi-am pus şi eu „ţolul", pregătindu-mă să ţin piept potopului.

Ploaia se dezlănţui ascunzîndu-ne zarea, cîmpia, ba chiar şi buruienile din jur. Oamenii se risipiră de-a lungul cirezii ca să-i struneascā mai de-aproape mersul.

— Aho! striga Valerio luînd vitele în pieptul calului.

Cît despre mine, mă desfătam simţind pe tot trupul răpăiala deasă a picăturilor, dar mă-ntrebam dacă *poncho*-ul mă va apăra de ele. Pe pălărie sunau a gol şi, curînd, de pe marginile ei începură să se scurgă şiroaie. Ca să nu-mi pătrundă pe la gît, am ridicat borul în faţă trăgîndu-l în jos la spate, aşa încît pîrîiaşul să se prelingă pe spinare.

Prima reacţie în faţa ploii, aşa cum avea să mi-o dovedească mai tîrziu experienţa, este rîsul, cu toate că adeseori perspectiva unei udături nu aduce cu sine nimic

bun. Rîzînd, aşadar, am întîmpinat acel prim atac. Dar foarte curînd n-am mai avut răgazul să mă gîndesc la mine pentru că cireada, sîcîită de potopul care-i venea din faţă orbind-o, căuta să-i întoarcă spatele şi începea să se răzvrătească.

Laolaltă cu ceilalţi, a trebuit să mă vîr printre vite şi să lovesc în dreapta şi în stînga cu pumnul şi cu biciul. La fiecare strigăt mi se umplea gura de apă şi trebuia să scuip într-una. Din pricina mişcărilor pe care le făceam, mi-am dat seama că *poncho*-ul meu era prea scurt, fapt care mi-a adus o primă supărare.

După o jumătate de ceas genunchii mi-erau leoarcă şi-n cizme era apă ca-n puţuri.

Începu să mă pătrundă frigul, deşi nu mă dam încă bătut. Basmaua de la gît nu mai răzbea să sugă apa şi simţeam cum îmi şiroiau pe piept şi pe spate două pîrîiaşe reci.

În scurtă vreme am ajuns ud ciuciulete.

Vîntul care ne bătea din faţă se înteţi, sporind pacostea ploii; datorită lui aerul se făcuse mai proaspăt, dar cu toată uşurarea asta am fi dorit să se termine mai curînd.

Speriat, m-am uitat la tovarăşii mei, crezînd că voi vedea şi la ei ceva din necazurile mele. Le-o fi fost greu? Pe chipurile lor nepăsătoare apa şiroia ca pe stîlpii de telegraf şi nu păreau a se sinchisi mai mult decît cîmpia din jur.

Şleaul, care mai înainte fusese o şerpuire albă printre păşuni, se mohorîse acum. În faţa cirezii făgaşul lui avea

sticliri de oţel; înapoi rămînea frămîntat de două mii de copite, a căror călcătură plescăia în mocirlă ca mestecatul unui rumegător. Copitele mînzocului meu alunecau făcîndu-i pasul mai molatec. Pe alocurea pămîntul tare era aşa de lucios încît oglindea cerul ca un rîu.

Două ceasuri am petrecut astfel, privind în jurul meu cîmpia posomorîtă şi strălucitoare.

Hainele, lipite de trup, îmi păreau ca fiorii de friguri, pe piept, pe burtă, pe coapse. Dîrdîiam necontenit, scuturat de aprige contractări muşchiulare, şi-mi ziceam că dacă aş fi fost femeie aş fi plîns cu parapon.

Deodată se ivi o spărtură pe cer. Ploaia se mărunţi într-o pulbere fină de apă şi, parcă răspunzînd dorinţei mele înfrigurate, o rază de soare coborî asupra cîmpiei; lunecă frîngîndu-se peste munţi, pierzîndu-se prin văi, căţărîndu-se pe coaste.

Acesta a fost primul semn de vreme bună care, după o scurtă şovăială, ni se arătă printr-o binevenită revărsare de soare.

Stîlpii, gardurile de sîrmă, scaieţii lăcrămară de bucurie. Cerul se bolti nemărginit şi lumina se întipări puternic pe toată cîmpia.

Vitele parcă-şi primeniseră înfăţişarea, ca şi caii de altfel, iar nouă ni se şterseseră de pe faţă brazdele săpate de căldură şi oboseală iar pielea ne era acum întinsă şi strălucitoare.

Curînd soarele începu să scoată aburi din hainele noastre care se zvîntau. Mi-am scos *poncho*-ul, mi-am desfăcut bluza şi cămaşa şi mi-am lăsat pălăria pe ceafă.

Cireada, tot adulmecînd spre cîmpie, ne dădu de lucru cu păzitul. M-am năpustit printre vite cu riscul de a primi vreo lovitură.

O viaţă năvalnică vibra pretutindeni, iar eu mă simţeam renăscut, proaspăt, gata să înfrunt toate neajunsurile pe care mi le-ar fi hărăzit soarta.

Ne înfrînam însă vitalitatea clocotitoare a trupurilor, căci avea să ne trebuiască pentru a înfrunta greutăţile viitoare; fără să ne irosim puterile în zbenguieli deşarte, ne-am reluat ritmul nostru stăpînit şi hotărît.

Înainte, înainte, înainte.

X

I-am scos zăbala, pe care de la un timp începea să se înveţe s-o roadă; i-am slăbit cît am putut piedica, ca să se adape în voie.

Apropiindu-se de apă, murgul o atinse prudent cu botul şi, împins de sete, bău cu înghiţituri repezi, fără să-şi întoarcă de la mine ochiul vioi. Era un cal bun, încă pe jumătate sălbatic şi plin de fiorii neîncrederii. Îl priveam cu mîndrie de stăpîn şi îmblînzitor, căci eram sigur că în scurtă vreme avea să fie un bidiviu care să stîrnească invidie. Înghiţiturile treceau cu regularitate de puls prin gîtlejul lui. Ridică botul, şi-l linse, răsfrîngînd buzele sub limba lungă şi trandafirie. Deodată încremeni încordat, cu urechile ciulite, aşteptînd repetarea cine ştie cărui zgomot depărtat.

— *Comadreja* [1], am zis eu încet, chemîndu-l pe nume.

Murgul se întoarse spre mine, fornăi parcă îngrijorat și începu să pască buruienile mărunte de pe mal. Liniștindu-se, mînca lacom, adunînd între buzele lui moi îmbucătura pe care apoi o smulgea făcînd să trosnească tulpinile subțiri.

Privirea îmi căzu asupra rîului al cărui curent abia văzut făcea în apropiere o gropiță, cum face rîsul în obrăjorul neted al unui copil.

Mi se trezi atunci o amintire care părea pierdută în negura mohorîtă a copilăriei.

Cu mulți ani înainte, vreo cinci dacă nu mă înșel, mă apucasem să revizuiesc zilele anoste ale vieții mele din sat și mă hotărîsem să le pun capăt printr-o cotitură bruscă.

Mă aflam la marginea satului, pe malul unui rîu. La cîțiva pași era un pod iar în mijlocul rîului o copcă unde mă scăldam de obicei.

Cît de diferită era situația mea de astăzi! Ca să-ți dai seama ar fi fost de ajuns să-mi vezi costumul de *gaucho*, calul, harnașamentul.

Binecuvîntată clipă, aceea cînd flăcăiandrul de atunci își pusese în gînd s-o ștează din casa mohorîtă a mătușilor lui. Dar, era oare meritul meu?

M-am întors cu gîndul către *don* Segundo care, în treacăt prin satul meu, m-a dus cu sine așa cum ar fi dus un scaiete din marginea drumului agățat de pantalon.

---

[1] *Comadreja*, nevăstuică (n.t.).

În cei cinci ani care au trecut nu ne-am despărțit nici măcar o zi din viața noastră grea de *reseros*. Cinci ani te pot preface din copilandru în *gaucho*, dacă ai avut parte să-i trăiești în preajma unui om ca acela căruia îi ziceam „maestrul" meu. El a fost cel care m-a călăuzit cu răbdare înspre toate cîte trebuie să le știe un om al pampei. El m-a învățat meșteșugul de *resero*, vicleșugurile îmblînzitorului, mînuirea lasoului; complicata pricepere de a forma un cal așa încît să fie bun și la *rodeo* [1] și la mînat cirezile, strunirea unei *tropilla* în așa fel încît să ai animalele la îndemînă pe cîmp, oricînd și oriunde s-ar afla. De la el am învățat îndemînarea de a pregăti curele și frînghii cu care-mi făceam apoi căpestre, dîrlogi, chingi, tafturi [2] sau de a face lasouri și de a pune piedică și pripon la cai.

Sub supravegherea lui m-am făcut și doctor de cai și m-am deprins să îngrijesc și copitele betege întorcîndu-le călcătura, și răpciuga, boala udului, punînd pe șale cataplasme cu noroi, mîncărimea, scrinteala genunchiului, fătatul și alte metehne, în felurite chipuri.

Tot de la el am învățat să rezist greutăților vieții și să fiu cinstit în luptă, să primesc cu înțelepciune și fără văicăreală ceea ce mi s-ar întîmpla, să am tărie sufletească în aventurile sentimentale, să nu mă încred

---

[1] *Rodeo*, manej ce se face cu vitele sălbatice pentru a le sorta, a le tăia coarnele și a le domestici, operații care se execută concomitent de către mai mulți oameni care mînă vitele cu lasoul și cu pieptul cailor. Denumirea locului însuși unde se face manejul (n.t.).

[2] *Tafturi:* chingi cu care se strînge șaua, pătura, sau se leagă scările (n.t.).

în femei și băutură, să mă port cu prudență față de străini și cu credință față de prieteni.

Pînă și pentru petreceri mi-am găsit în el un învățător, că doar de la el am învățat înfloriturile la ghitară și diferitele figuri de dans. Din ceea ce știa el am deprins și eu strigături, stihuri, figuri și dansuri în doi, și străduindu-mă să-l imit am ajuns să pot frămînta pămîntul într-un *gato*[1] sau un *triunfo*[2] și să dansez o *huella*[3] sau un *prado*[4]. Cîntece și cuplete cu care să îmbujoreze de plăcere sau de rușine o sută de fetișcane, știa cu duiumul.

Dar toate astea nu erau decît mici străfulgerări ale cunoștințelor sale și admirația mea avea de unde să se reînnoiască în fiecare zi.

Prin cîte locuri nu umblase omul acesta!

În toate ținuturile avea prieteni care-l iubeau și-l respectau, deși nu rămînea multă vreme într-un loc. Avea atît de multă trecere la oameni, încît un cuvînt al său putea să descurce cea mai încîlcită neînțelegere. Popularitatea lui însă, departe de a-i aduce foloase, părea să-l obosească de la o vreme.

— Eu nu pot rămîne multă vreme la nici o fermă, zicea el, pentru că cu timpul îmi vine să poruncesc mai abitir decît stăpînul.

Ce mai căpetenie de *montonera*[5] ar fi putut să fie!

Totuși, mai presus de orice și în pofida a orice, *don* Segundo ținea la libertatea lui. Era un spirit anarhic

[1-4] *Gato, triunfo, huella, prado,* dansuri populare argentiniene (n.t.).
[5] *Montonera,* în America de Sud, ceată de călăreți care luptă împotriva trupelor guvernamentale (n.t.).

și solitar, pe care societatea prelungită a oamenilor îl obosea în cele din urmă.

Acțiunea care-l atrăgea cel mai mult era veșnicul colindat; iar de vorbă sta cel mai bucuros cu sine însuși.

Purtați de îndeletnicirea noastră, am străbătut nenumărate ținuturi: Ranchos, Matanzas, Pergamino, Rojas, Baradero, Lobos, El Azul, Las Flores, Chascomús, Dolores, El Trujú, Tapalqué și multe alte locuri ne-au văzut trecînd plini de praf sau de glod, în urma cîte unei cirezi. Cunoșteam fermele de prin Roca, Anchorena, Paz, Ocampo, Urquiza și întinsele proprietăți „La Barrancosa“, „Las Viboras“, „El Flamenco“, „El Tordillo“, unde am lucrat vremelnic în răgazurile pe care ni le lăsa meseria.

Un alt dar pe care-l avea acest om mi-a fost dat să-l cunosc cu prilejul taifasurilor tihnite din jurul focului *Don* Segundo era un neîntrecut povestitor și faima aceasta sporea și mai mult admirația cu care era privit. Poveștirile lui au fost prilejul unor mari schimbări în viața mea. Peste zi eram același pui de țăran curajos și zurbagiu, neînfricat în fața primejdiilor meseriei; nopțile însă mi-erau bîntuite de închipuiri ciudate și o lumină neobișnuită, o umbră sau un strigăt, îmi trezeau în minte isprăvi vrăjitorești de magie neagră sau albă.

Imaginația mea începu astfel să lucreze răscolită de o forță nouă și voioșia gîndurilor mele se împleti cu adîncimea cugetărilor zămislite de viața în pampa.

Ajuns la acest punct al amintirilor cu care mă legănam, mă pomenii deodată cu dîrlogii aproape smulși din mînă de o săritură speriată a lui Comadreja.

Urmărindu-i privirea, am zărit pe malul celălalt al rîului botul viclean al unei vulpi.

M-am simţit ruşinat ca şi cum aş fi ghicit o batjocoră în privirea atentă a jivinei viclene.

M-am ridicat, am tuşit, am potrivit şaua şi frîul, şi încălecînd am pornit-o înapoi spre fermă.

Dincolo de barăci se desfăşura o păşune întinsă, iar în depărtare se vedea pădurea.

Ferma era mare şi destul de populară. Zece *leguas* [1], opt grajduri, o pădure mare cu drumuri bine îngrijite, acareturi, o casă arătoasă şi o grădină cu flori cum nu mai văzusem pînă atunci. Ne tocmiserăm pentru alesul vitelor, iar în ziua asta de Crăciun, stăpînul pregătise o mare petrecere pentru muncitorii de la fermă şi cîţiva cunoscuţi din împrejurimi.

Dimineaţa ajutasem la curăţatul şi împodobitul unui hambar care fusese gătit ca o biserică, iar acum cînd mă înapoiam, cam pe la chindie, îmi ziceam că o să-i trag seara o petrecere de pomină. Mai ales că pe acolo, pe lîngă un grajd abia răsărit din stufărişul unei viroage, cunoscusem o fetişcană nurlie ca o porumbiţă. Nu strica să mai arunc cîteva paie pe focul ăsta.

În vremea asta, bălanul meu păşea cu fereală printre tufe de buruieni roşcate şi rogoz. Lăsasem în urmă mlaştina învăluită în zvonul acum aproape stins al orăcăielilor. Am intrat pe un drum în pădure. Trunchiurile vibrau încă de lumină. Îmi răsări deodată în faţă un călăreţ pe care nu l-am recunoscut decît după o clipă de şovăială.

[1] *Legua*, unitate de măsură pentru lungimi, echivalînd cu aproximativ o jumătate de kilometru (n.t.).

— Tu eşti, Pedro?

— Barrales mă cheamă. Chiar eu. Am aflat că te învîrteşti pe aici şi am pornit să te caut ca să-mi povesteşti ce-ai mai făcut.

— Fireşte că numai tu puteai să fii. De cum ţi-am văzut ciupiturile de pe faţă mi-am zis: ştiu eu cine e botosul ăsta.

— Dar eu, frăţioare? Ce ţi-am mai dus dorul! Mă crezi că de cînd nu te-am mai văzut, nimic nu-mi mai tihneşte.

Ce bucuros eram de întîlnirea cu bunul şi vechiul tovarăş de la primul meu *arreo* [1]; voioşia lui poznaşă îmi rămăsese în amintire ca un zvon de zurgălăi.

Pînă să ajungem la zăplaz, mă puse să-i povestesc de bine de rău tot ce mi se întîmplase de cînd nu ne mai văzuserăm şi răstălmăcea cum i se năzărea spusele mele, cu pilde isteţe şi glume hazoase. Ne-am înţeles să mergem împreună la petrecere şi am mîncat cot la cot, stînd pe vine lîngă frigarea înconjurată de vreo treizeci de oameni.

Din bucătărie se zărea hambarul către care se îndreptau în întîmpinarea petrecerii cîteva căruţe şi oameni călare. Auzeam zvon de rîsete femeieşti şi încetul cu încetul bucătăria se umplu de oameni care dădeau bineţe, veseli sau ursuzi.

Cum se făcuse prea mare înghesuială, am ieşit cu Pedro să tragem cu ochiul la ce se petrecea în sala de bal.

[1] *Arreo*, acţiunea de strămutare a cirezilor de vite sălbatice dintr-un loc în altul al pampei (n.t.).

Cu sfială, în ciuda aerelor noastre, am pătruns în încăperea mai înainte plină de saci, unelte și piei, iar acum pregătită cu sumedenie de lămpi, luminări, opaițe și stegulețe ca să adăpostească veselia a vreo sută de perechi.

Mijlocul încăperii, gol și neted, te speria și te atrăgea în același timp ca o bulboană. Pe scaunele așezate de-a lungul pereților stăteau femei de toate vîrstele, unele cu țînci în poală care priveau speriați cu ochii mari sau, obosiți, dormeau fără să le pese nici de larmă, nici de lumini, nici de culori.

Femeile erau îmbrăcate după vîrstă, fie cu rochii închise, fie cu fuste deschise și înflorate. Unele aveau basma la gît, altele pe cap. Toate păreau cufundate în gînduri cucernice, de parcă ar fi așteptat împlinirea unei minuni sau ivirea unui alai de înmormîntare. Pedro îmi dădea coate pe furiș :

— Hai s-o ștergem, frățioare, că acușica vin cu mortu'.

De la hambar ne îndreptarăm către un cort improvizat din pînzeturile pe care se întind boabele la arie ; ne făceau cu ochiul un șir de sticle și niște coșuri misterioase, învelite cu basmale colorate, care, după socoteala noastră, ascundeau fără îndoială ceva turtă dulce, prăjituri, plăcinte și gogoși.

Pedro îi zise băiatului care, cu ochii umflați de somn, lîncezea printre atîtea bunătăți :

— Ia fă încoace o sticlă, frățioare, că stau să crape de pline, iar noi sîntem goi.

— Nu cumva cei plini sînteți dumneavoastră ?

— De vînt, poate.

— Și de pofte.

— Cu alea nu se îmbată nimeni, băiete.

— Asta și vrea stăpînul : să nu se îmbete nimeni.

— Dar plăcintele ?

— După ce s-or servi doamnele și fetele.

— La naiba, încheie Pedro, văd că ești o gîscă din alea care nu se lasă jumulite.

Păzitorul bunătăților începu să rîdă, iar noi plecarăm cu gîndul să ne dichisim puțin, căci ghitariștii și acordeoniștii începuseră să dea zvon și nu voiam să întîrziem de la petrecere.

XI

În dîra de lumină proiectată prin deschizătura ușii în noapte, oamenii se îngrămădeau ca albinele la stupi. Pedro mă împingea din urmă și am intrat ; dar straiele mele de *resero*, cam ponosite, mă stinghereau, așa că ne-am ghemuit chiar lîngă intrare.

Fetele, modeste și sfioase, erau ispititoare ca poamele pîrguite care așteaptă în veșmîntul lor îmbietor pe cel care să le culeagă și să se înfrupte din ele.

Mi-am petrecut privirea peste ele așa cum îți petreci mîna pe un șirag de mărgele. Una cîte una se perindară prin fața ochilor mei fără să mă atragă însă careva.

Deodată o văzui pe fetișcana mea, cu o rochie stacojie, cu basma albastră la gît, și mi se păru că toată găteala ei era numai pentru mine.

Un acordeon și două ghitare începură o polcă. Nimeni nu se clinti.

Am avut impresia că toți țăranii aceia nu aveau alt rost pe lume decît acela al mîinilor lor vădit stinghere cînd stăteau degeaba. Erau parcă niște poveri mari și grele, care femeilor le zăceau moarte în poală, iar bărbaților le spînzurau de brațe ca un balast.

În clipa aceea toate capetele se întoarseră spre ușă, ca un lan care unduiește la suflarea vîntului.

Stăpînul, un om bine legat, cu barba sură, ne dădu bună seara cu un zîmbet șugubăț :

— Haideți, băieți, dansați și petreceți cum a lăsat Dumnezeu ! Remigio, Pancho, dumneata *don* Primitivo și ceilalți : Felisario, Sofanor, Ramón, Telmo... haideți cu mine să ne căutăm pereche.

Se stîrni oarecare îmbulzeală, ca să facem loc celor numiți. La glasul acela hotărît de bărbat, ceilalți se simțiră solidari ca la o muncă. Și chiar ca să prinzi o femeie de mijloc, nu era fleac pentru niște oameni ca ei, care fie singuri, fie cu familia ori cu vreun tovarăș, trăiau mai tot timpul la cine știe cîte leghe depărtare de semenii lor.

O forfotă împînzi mijlocul încăperii, se învîrteji cu neastîmpăr, se risipi către scaune unde se opri ca cireada însetată cînd dă de apă.

Fiecare bărbat se simți mai important alături de aleasa lui. Acordeonul începu să cînte un vals zglobiu.

— Învîrtirea la dreapta și fără ciocniri ! porunci conducătorul balului. Iar perechile, ținîndu-se la distanță, cu picioarele aproape, dar cu trupul tras înapoi parcă

pentru a dovedi grija de a nu se stinge, începură să se învîrtească, sfidînd oboseala și amețelile.

Petrecerea începuse. După vals se cîntă o mazurcă. Tinerii, bătrînii, copiii dansau serioși, fără să-și dea cumva în vileag mulțumirea. Plăcerea se împletea cu oarecare sfială și clipele acelea petrecute atît de aproape de o femeie, simțind sub palmă rigiditatea din alte vremuri a unui corset, sau carnea fragedă, ori învîrtind o fată îmbujorată, nu erau lucruri de care să rîzi.

Doar unii mai zurbagii scoteau cîte un chiot, așa cum se cuvine la orice emoție.

Eu mă frămîntam lîngă Perico [1], impresionat ca la biserică. Dorința de a o pofti la dans pe fata în stacojiu se lupta în mine cu sfiala. Acordeonul singuratic tăcu un timp. Conducătorul balului bătu din palme :

— Polca cu scaun !

Un tînăr îndatoritor aduse unul și-l lăsă stingher în mijlocul încăperii. Stăpînul începu jocul cu o *chinita* în verde, care, după două ocoluri, foarte fudulă, se așeză pe scaun, unde înțepeni ca un portret.

— Ce mai papagal pentru colivia mea ! zicea Pedro ; dar eu eram, ca și ceilalți, atent la ceea ce avea să urmeze.

— Feliciano Gómez !

Un bărbat voinic tot căuta să se ascundă în vreme ce era împins spre mijlocul sălii, unde se opri ca o oaie rătăcită.

— Ia priviți cum își caută priponul ! striga Pedro

---

[1] *Perico*, diminutiv de la Pedro (n.t.).

Flăcăul își dădea toată osteneala să se țină în pas cu voioșia generală, deși se ghicea în el tulburarea omului cumsecade și potolit care nu e-nvățat să atragă atenția. În cele din urmă prinse inimă și făcu șase pași mari care-l aduseră în fața fetei în verde. Fata îl măsură cu dispreț din cap pînă-n picioare și apoi se răsuci cu scaun cu tot întorcîndu-i spatele.

Omul se adresă stăpînului cu mustrare în glas :

— Păi de, *señor*, o iepșoară ca asta nu se înhamă laolaltă cu o gloabă pocită ca mine.

— *Don* Fabián Luna !

Un bătrîn cu barbă lungă și picioare strîmbe se apropie fără stinghereală, dar fu tratat cu același dispreț.

— Cînd nu e pocit, e bătrîn, glumi el. Și slobozi un hohot de rîs de răsunară pereții.

Stăpînul se prefăcea îngrijorat.

— Vreunul mai arătos și mai tînăr atunci, îl sfătui *don* Fabián.

— Așa e ; numește-l dumneata.

— Să încercăm cu tînărul *reserito* [1]...

N-am auzit decît atît și m-am simțit ca un mînzoc apucat zdravăn de dîrlogi, dar eram lîngă perete și nu-l puteam străpunge ca s-o zbughesc în noapte, unde aș fi avut să-mi pierd urma.

Faptul că toată lumea era cu ochii pe mine m-a făcut să-mi amintesc de îndrăzneala mea de ștrengar al satului. Cu pas hotărît m-am apropiat, mi-am dat în sus borul pălăriei, mi-am încrucișat brațele și am împins un șold înainte.

---

[1] ***Reserito*, diminutiv de la *resero* (n.t.).**

Fata căută să mă intimideze cu manevra ei obișnuită.

— Cu cît ai să mă privești mai mult, cu atît mai sigur ai să mă cumperi, i-am spus eu.

Și o pornirăm pe dată dansînd, să dăm cele două ocoluri reglementare chiar pe sub ochii spectatorilor.

— Ce le-o fi oare pe plac celor de la nord ? zise fata ca pentru sine cînd mă lăsă pe scaun.

— Pe dreapta ne ținem pălăriile, am răspuns eu în chip de lămurire.

Spre dreapta făcu și ea trei pași, rămînînd apoi nehotărîtă.

— Pe partea unde se ține lasoul descalecă străinii, am insistat eu.

Și văzînd că aluziile mele nu erau destul de limpezi, îi spusei poezioara :

> Chipul fetei mele, drag,
> E ca laptele de alb,
> Dar cînd o poftesc la joc
> Se roșește toată foc.

De rîndul ăsta m-a înțeles și mi-am primit răsplata îndrăznelii cînd am început să-mi învîrtesc ocheșica, nu știu dacă tocmai în ritm.

Către miezul nopții s-au adus tăvi cu răcoritoare pentru femei. S-au servit și ceva băuturi și limonadă. Pateurile, turta dulce, gogoșile și plăcintele au fost aduse în coșuri de răchită. Cele care voiau să guste friptură se duceau la cort.

Bărbații, pe de altă parte, o luau spre cortul cu sticle, pe care îl cercetasem mai înainte cu Pedro, și dădeau

iama prin rachiul de enibahar, de anason și de piersici sau prin vișinată.

Din clipa aceea începu forfota între corturi și sala de dans, însuflețită de un nou val de veselie.

Acordeonistul a fost înlocuit de un altul sprințar, sub degetele căruia polcile și mazurcile răsunau săltărețe printre game, triluri și înflorituri.

Glumele se rosteau în gura mare și fetele rîdeau uitîndu-și sfiala lor exagerată.

Am scos-o de vreo patru ori la dans pe fetișcana mea în stacojiu, și în ritmul ghitarelor am început să-i strecor vorbe galeșe pe care ea le primea cu gingașe îmbujorări.

În pauze, mă întorceam la locul meu, lîngă Pedrc Barrales, care mă făcea să rîd cu comentariile lui.

— Ești prost, îi ziceam, stai aici stingher și trist ca un purcel de lapte care a fost luat de la țîță.

— Doar n-ai vrea să fiu smintit ca tine, să mă duc să tropăi pe pardoseală.

— Smintit ?

— Dacă ai sticleți în cap !

Și cum eu făceam pe supăratul, mă apuca de braț și căuta să mă împace cu vorba bună.

— Nu mi te îmbufna, frățioare. Tu ești ca drumurile din Santa Cruz : ai părți bune și părți rele.

— Să-mi trăiască cele bune, încheiam eu întorcîndu-mă iar la dans.

Între timp însuflețirea se-nteţea și se cam simțea nevoia unei potoliri a ritmului, cînd conducătorul balului bătu din palme :

— Ia să vedem un *gato* cîntat pe cinste, și niște dansatori meșteri la figuri !

Acordeonistul îi luă locul ghitaristului care avea să cînte din gură.

Cei patru dansatori se orînduiră în preajma muzicanților. Femeile se uitau în jos iar bărbații își dădeau borul pălăriei în sus.

Ghitarele începură să freamăte sub degetele flăcăilor. Mîinile cu încheietura suplă fluturau peste corzi într-un du-te-vino ritmic, și o atingere mai tare marca accentul, retezînd ca o secure zumzetul ritmic al isonului.

Șfichiul cadențat al accentului producea efectul unui răpăit de toba în încăpere. Dansatorii, în picioare, așteptau să prindă viață în mușchii nemișcați ai spetelor zdravene, în umerii drepți și potoliți, în fibrele lungi ale tendoanelor lor puternice.

Treptat, întreaga sală se lăsa pătrunsă de muzică. Pereții albi care zăgăzuiau tumultul erau parcă îmbibați cu sunete.

Ușa își proptea cu energie cele patru canaturi țepene în zid, deschisă către nemărginirea înstelată a nopții spre cîmpia peste care se așternuse liniștea. Flăcările luminărilor tremurau ca niște băbuțe. Pardoseala se pregătea să răsune sub răpăitul tălpilor. Totul se supusese stăpînirii virile a zumzetului ritmat.

Și cîntărețul începu un cîntec înfocat de dor :

Doar o scăricică-mi trebuie, zău,
Doar o scăricică-mi trebuie, zău,
Și-aș ajunge, scumpo,-n cer, la sînul tău.

Cele două perechi începură dansul.

Bărbații pășeau cu sprintenă curtenie de cocoș care-și tîrăște aripa.

Femeile o luară înainte în cercul pe care-l descriau și priveau șăgalnic peste umăr.

Cei patru dădură un ocol, iar cîntărețul continuă :

Zboară spre mine sărmana, tot zboară, iar eu,
Plec cu o barcă micuță, mă duc, vai de sufletul meu.

Femeile își apucară între degete fustele care se desfăcură în evantai, de parcă ar fi vrut să prindă în poală vreun dar, sau să apere ceva. Umbrele jucară pe pereți, atinseră tavanul, căzură ca niște zdrențe pe pardoseală, unde erau călcate de pașii grațioși. Un freamăt brusc scutură deodată trupul bărbaților. După un ușor tîrșiit al cizmelor de piele frămîntînd pașii de început, tocurile și tălpile răpăiră un ritm care înteți accentul puternic al ghitarelor și strădania lor înverșunată de a marca măsura. Cutele pantalonilor șerpuiau ca niște mici pîrîiașe. Mișcările căpătară sprinteneală de salturi, răspunzînd cu contratimpuri sonore glasului instrumentelor.

Se repetă apoi plimbarea și bătuta pe loc. O ghitară singură ritmă patru măsuri. Încă o dată pașii lungi potoliră dansul. Și iar răsunară tocuri și pinteni, ca o ultimă rămășiță de agitație. Faldurile femeilor se învoltară și mai bogat, dînd la iveală eleganța rustică a percalului și nuanța lui delicată care aducea cu o pajiște de trifoi înflorit.

Muzica se stinse pe un acord final puternic și aspru.

Unele femei strîmbau din nas cînd auzeau de dansurile populare, pe care se prefăceau că nici nu le cunosc ; dar o veselie firească pusese stăpînire pe noi toți, căci simțeam că acesta era graiul iubirilor și bucuriilor noastre.

Am intrat și eu în joc cu *don* Segundo și aleasa mea. Era un *gato* cu strigături.

Cînd s-a făcut liniște în jurul nostru, mi-am rostit limpede versurile :

Mi-am pus luceafăr călăuză la balul ăsta cînd veneam
Căci am aflat că-aicea este comoara pe care o doream.

Ne învîrtirăm pe dreapta și făcurăm bătuta unei figuri. Apoi, nemișcat, așteptai răspunsul, care nu întîrzie :

De iubire-mi tot vorbești ; eu nu știu de-așa răsfăț,
Dar de-oi fi tu meșter bun, pare-mi-se c-o să-nvăț.

Acum veni rîndul lui *don* Segundo, care se îndreptă spre perechea lui, provocînd-o hotărît și amenințător :

Una, două, trei
Mă omor de nu mă vrei.

După ce se învîrtiră, voluminoasa *doña* Encarnaciôn răspunse cu toată nepăsarea, ridicînd din umeri :

Una, două, trei, patru,
Fă-o dac'așa ți-i placu.

Jocul versurilor continua mai cu glume, mai cu galanterii.

Am dansat un *triunfo* și un *prado* și prinzînd inimă, eu și cu ocheșica mea începurăm să ne aruncăm vorbe tot mai îndrăznețe, care, pentru că erau în versuri, mi se păreau mai ascunse.

O fată cîntă din gură. Un bărbat trebuia să răspundă în versuri, căci așa era obiceiul. Dar cine se încumetă să declame niște versuri șugubețe, străbătînd sala de la un capăt la altul, cînd toți ceilalți tac și îl ascultă ?

Don Segundo răsări deodată în mijlocul cercului de privitori.

Curiozitatea îi amuți pe toți. Maestrul meu își scoase pălăria și-și duse mîna la frunte, în semn de adîncă cugetare. În cele din urmă, părînd că i-a venit o inspirație, își roti privirea în jur și izbucni cu glas puternic :

De la tîrla lui San Blas [1], vin și eu berbec mițos.

Făcu un ocol, lăsîndu-se parcă privit :

M-ați văzut acum din față...

Și îndreptîndu-se domol spre ușă, încheie mucalit :

...priviți-mă și din dos.

Ocheșica mea era fără îndoială podoaba cea mai mîndră a petrecerii, și cum zorile ne trezeau dorința unei odihne plăcute, nu mă mai săturam pierzîndu-mă în ochii ei scînteietori și în zîmbetul buzelor ei cărnoase, numai bune să răspundă iubirii.

---

[1] *San Blas*, patronul dărăcitorilor (n.t.).

Puțin tulburat de complimentele pe care i le făceam și de felul cum le primea, am căutat să rămîn singur cu ea, invitînd-o la cortul de răcoritoare. Cu o abilă dar cam costisitoare manevră, am izbutit s-o aduc după pînza dughenei improvizate, care ne ascundea de lume și, prinzînd-o de mînă, am vrut fără multă vorbă s-o sărut ; ne luptarăm puțin și m-am văzut respins fără îndurare de privirea ei mînioasă.

Ne-am înapoiat la bal fără ca eu să fi găsit vreun mijloc s-o îmbunez, și cu toate că am invitat-o de trei ori la rînd la dans, m-a refuzat cu tot felul de pretexte.

Înciudat, mi-am amintit de purtarea binevoitoare a fetei în verde.

O bucată de vreme m-am înțeles foarte bine cu noua mea prietenă și începusem chiar să-mi fac mustrări că-mi pierdusem ca un prost timpul cu cealaltă.

La sfîrșitul unei polci i-am strîns puțin degetele ; dar călcasem pesemne cu stîngul în seara aceea, căci s-a înfipt mîndră în fața mea, spunîndu-mi :

— Ce-ai crezut că sînt eu, mătură de adunat rămășițe ?

Gata pentru mine cu toate plăcerile nopții. Pe loc, toată mulțimea aceea care mă împresura începu să mă apese, făcîndu-mă să mă simt ca un cal care a fost prea muștruluit în timpul dresajului.

M-am întors la tovărășia lui Perico.

— Uite, uite, îmi spunea el arătînd către o pereche de *gringos* [1] care treceau dansînd cu țopăieli. Dar știi că

---

[1] *Gringo*, denumire cu nuanță peiorativă dată în America de Sud celor de naționalitate străină (n.t.).

sînt sprinteni, merg de parc-ar scoate cuie cu tocurile!

Şi văzînd că nu rîdeam, se porni să glumească pe socoteala mea :

— Vezi că ţopăiala asta nu duce la nimic bun? Te-au măturat, frăţioare? Bietul de tine! Ai rămas mofluz!

Şi Pedro lăsa să-i spînzure buza de jos cu o expresie care să-i redea cît mai bine cuvintele.

Am ieşit afară în lumina dimineţii, ca să-mi aştern o pătură şi să dorm cîteva ceasuri.

XII

A venit şi seara despărţirii. Stînd roată, după cină, la obişnuiata cană de *mate*, terminasem cu toate întrebările şi răspunsurile cu privire la drumul nostru de a doua zi.

Mai picurau rar cuvinte ca o spuză a gîndurilor noastre lăuntrice. Eram prinşi de preocupări mărunte cu privire la *tropilla* ori la harnaşamente, şi părea că zarea către care aveau să ne poarte paşii se făcea simţită de pe acum prin tăcere. Mi-am amintit de primul meu *arreo*.

Pedro, care nu putea suferi să stea de pomană, începu să ne ia în rîs că stăm bleojdiţi ca găinile pe ploaie.

— Ori ne ducem la culcare, zicea, ori *don* Segundo ne spune o poveste de a lui, din alea cu vrăjitoare, năluci şi alte marafeturi mai dihai ca într-o dugheană turcească.

— Da de cînd ştiu eu poveşti? se burzului *don* Segundo.

— Ei, nu mai face pe prostul. Povesteşte-ne-o pe aia cu vulpea, cu englezul şi moşiereasa văduvă.

— Oi fi auzit-o din gura altuia.

— Ba din trîmbiţa asta mincinoasă am auzit-o. Şi dacă nu vrei s-o spui pe asta, spune-o pe aia cu Aniceta, mulatra, care s-a măritat cu Aghiuţă ca să-i vadă coada.

Don Segundo se foi pe bancă de parcă s-ar fi pregătit să vorbească. Tăcu o vreme.

— Ei...? întrebă Pedro.

— Of! răspunse *don* Segundo.

Pedro se sculă cu biciul ridicat, ţinîndu-l de pleasnă.

— Pui de negru afurisit, zise, ori spui o poveste, ori îţi ard un şfichi de harapnic.

— Decît s-o păţesc, zise *don* Segundo, cu o mutră speriată ca să-i facă jocul, sînt gata să-ţi spun atîtea poveşti cîte ciupituri ai pe faţă.

Privirile se plimbau de la faţa lui Pedro ciuruită de ciupituri, la înfăţişarea cutezătoare a lui *don* Segundo, trecînd astfel de la o expresie veselă la una admirativă.

Iar eu admiram mai mult ca oricine iscusinţa maestrului meu, care întotdeauna, înainte de a începe o poveste, ştia să facă aşa încît să atragă atenţia asupra sa.

— Poveşti nu ştiu de fel, începu el, dar ştiu unele întîmplări care s-au petrecut aievea şi, dacă vreţi să mă ascultaţi, am să vă povestesc păţania unui flăcău

îndrăgostit și buclucurile pe care le-a avut cu o odraslă de-a necuratului.

— Hai spune odată! îl întrerupse unul nerăbdător.

„Zice că pe malul rîului Paraná, unde bulboanele sînt mai dese decît galeriile într-o vizuină de bursuc, lucra un pui de țăran pe nume Dolores. Nu era el nici înalt, nici puternic, dar era grozav de curajos, și asta are mai mult preț."

Don Segundo își privi auditorii ca pentru a întări astfel această axiomă. Privirile încuviințară așteptînd.

„Pe lîngă că era curajos, flăcăul ăsta era cam iubeț din fire, așa că pe-nserat, cînd își isprăvea treaba, se îndrepta către un loc unde veneau de obicei fetele să se scalde. Din treaba asta ar fi putut să se aleagă cu o ciomăgeală, dar el știa să se ascundă așa de bine încît nimeni să nu-i bănuiască șiretlicul.

Într-o seară, cum se îndrepta către umbra unui stei care-i servea de ascunzătoare, văzu venind o fată frumoasă și proaspătă ca zorile. Își simți inima zbătîndu-se în piept ca vulpea în capcană și se luă după ea."

— Crezînd că se urcă pe dîmb, un orb a picat într-o baltă, făcu Perico.

— Am cunoscut eu unul care, de grăbit, ce era cînd priponea o vită, se încurca singur în funie, spuse și *don* Segundo, iar flăcăul din povestea mea o fi fost pesemne neam cu el.

„Orbit de ce-i văzură ochii, omul nostru se tot apropia de rîu și, cînd ajunse, o zări înotînd pe lîngă mal.

Cînd socoti el că avea să iasă din apă, făcu ochii mari ca de bufniță, că voia să nu-i scape nici măcar o fărîmiță."

— O fi fost ca musca la carne, strigă Pedro.

— Taci, împelițatule! îi zisei eu dîndu-i un ghiont în coaste.

„Cum sta flăcăul și se uita la frumoasa lui, amețit ca păsările albe la soare, simți deodată cea mai mare spaimă din viața lui. Aproape, ca de-aici la vatră, de floarea pe care o admira, se lăsase un flamingo mare cît un struț și roșu ca sîngele de taur. Pasărea, tot fîlfîind din aripi prin fața fetei care căuta să se acopere cu hainele ei, rosti pe neașteptate cîteva cuvinte în *guarani*[1]. Pe loc, fetișcana se micșoră de ajunse cît codirișca unui bici."

— Ptiu drace! zise un bătrînel aciuat lîngă jăratec, crucindu-se cu brațe lungi ca de țînțar.

„Chiar așa a zis și Dolores, și, cum nu ducea lipsă de îndrăzneală, s-a desprins din tufișul de la umbra steiului, cu cuțitul în mînă, ca să-l vîre în dihanie. Dar cînd a ajuns la locul cu pricina, pasărea se și ridicase în zbor, cu fata făcută ghem de frică între labe, iar lui Dolores i se păru că nu mai vede altceva decît strălucirea unui nor înroșit de asfințit deasupra rîului.

Aproape năuc, bietul băiat se tot învîrti încoace și încolo ca un berbec furios, pînă ce căzu lat la pămînt, ca o piele întinsă pe uluci.

[1] *Guarani*, limbă vorbită de indienii *guarani* care au stăpînit odinioară teritoriul cuprins între Orinoco și Rio de la Plata (n.t.).

Abia după vreo jumătate de oră își veni în fire și își aminti de cele petrecute. Nu se îndoi o clipă că totul era o vrajă, și că fusese fermecat de fata frumoasă pe care nu și-o putea scoate din minte. Cum între timp se făcuse noapte și teama sporește cu întunericul întocmai ca desișul pădurii, Dolores începu să alerge de-a lungul malului.

Fără să-și dea seama și fără să fi mers după vreo urmă, se trezi deodată într-o încăpere luminată de un opaiț slinos, în fața unei băbuțe zbîrcită ca o stafidă, care se uita la el cum te-ai uita la o pereche de hamuri primite în dar. Se învîrtea pe lîngă el de parcă l-ar fi cercetat pe toate cusăturile, și-l pipăia să vadă dacă era întreg.

— «Unde mă aflu ?» strigă Dolores.

— «În casă de oameni buni, i-a răspuns bătrîna. Așază-te fără frică și trage-ți sufletul ca să-mi povestești ce te-a rătăcit pe aici.»

Cînd își mai veni în fire, Dolores îi spuse ce se întîmplase pe malul rîului, și începu să ofteze ca pentru a-și alunga din piept o durere.

Bătrînica, pricepută în de-ale astea, îl împăcă și-i spuse că, dacă o ascultă cu puțină răbdare, avea să-i istorisească povestea flamingului și să-i dea niște lucruri fermecate pentru ca apoi să se ducă s-o scape pe fată, care nu era vrăjitoare, ci fiica unei vecine a ei.

Și fără zăbavă se apucă să-i spună povestea cît mai pe scurt :

Zice că acum multă vreme, o femeie vestită prin partea locului pentru stricăciunea și vrăjitoriile ei, a fost o vreme ibovnica Necuratului și din legătura lor s-a născut un băiat. Lighioana asta venise pe lume fără piele și cică era așa de pocit, încît pînă și bufnițele închideau ochii de frică să nu se pomenească sașii. La cîteva zile după ce-l născuse, mamă-sa căzu la pat și văzînd el că i se apropia sfîrșitul, îi spuse că dorea să-i facă o rugăminte.

— «Vorbește, fiule», zise ea.

— «Uite, mamă, eu sînt puternic și știu cum să mă descurc în viață, dar m-ai făcut mai pocit chiar decît tata și n-o să mai pot crește de loc, fiindcă n-am piele în care să mă întind, așa că nici o femeie n-o să vrea să mă iubească. Rogu-te așadar, pentru că m-ai făcut așa de urît, să-mi spui vreun farmec ca să le pot cuceri.»

— «Dacă e vorba numai de atît, îi răspunse ibovnica Necuratului, ascultă-mă bine și n-ai să ai de ce te plînge : Cînd ai să dorești o femeie, să-ți smulgi șapte fire de păr din cap, să le arunci în văzduh și să-l chemi pe tată-tău spunînd vorbele astea... (Aici a șoptit așa de încet încît nici în văzduh n-a rămas urmă de cele spuse.)

Puțin cîte puțin ai să simți că nu mai ai înfățișare de om, ci de flamingo. Atunci să zbori către aleasa ta și să rostești astea... (Aici iarăși șopoteli.)

Ai să vezi cum pe loc fata o să rămînă de două șchioape. Atunci s-o ridici și s-o duci pe insula asta, unde vor trece șapte zile pînă să se desfacă vraja.» Nici nu apucă să-și termine bine vorba și vrăjitoarea, ibovnica lui Scaraoțchi, își dete duhul, iar pocitania fără piele rămase orfan.

Cînd auzi Dolores sfîrşitul poveştii începu să plîngă atît de amarnic, încît ai fi zis că o să-i sece ochii.

Înduioşată, bătrîna îi spuse că se pricepea la farmece şi că avea să-l ajute, dîndu-i tărie ca să-şi scape aleasa, pe care feciorul Diavolului o furase cu asemenea blestemăţii.

Bătrîna îl luă pe flăcăul obidit de mînă şi-l duse într-o încăpere din fundul casei.

În încăpere era un dulap mare cît o şură şi de acolo scoase baba noastră un arc din acelea cu care umblau pe timpuri indienii, cîteva săgeţi otrăvite şi un şip cu o apă alburie.

— «Şi ce pot face eu, sărăcuţ de mine, cu åste trei fleacuri, zise Dolores, împotriva puzderiei de vrăji la care fără-ndoială că se pricepe Tartorul ?»

— «Mai întîi să te încrezi în mila lui Dumnezeu, i-a răspuns bătrîna, şi lasă-mă să-ţi spun ce ai de făcut pînă nu e prea tîrziu. Iei cu tine tot ce ţi-am dat aici şi, chiar în noaptea asta, te duci la rîu, dar fără să te vadă cineva. Acolo ai să găseşti o luntre ; te sui în ea şi vîsleşti către mijlocul apei. Cum oi simţi că ai intrat într-o bulboană, ridici vîslele. Vîrtejul o să te învîrtească de cîteva ori, şi pînă la urmă o să te împingă într-un curent care merge către insulele fermecate. Acum nu mai am multe să-ţi spun. Odată ajuns pe insulă trebuie să omori un *caburé* [1] şi pentru asta ţi-am dat arcul şi săgeţile. Să-i scoţi inima şi s-o bagi în şip, în care e apă sfinţită, şi să-i mai smulgi lighioanei trei pene din coadă, să le

[1] *Caburé*, pasăre mică de pradă din pădurile Argentinei, care-şi năuceşte victimele cu ţipătul ei asurzitor (n.t.).

faci mănunchi şi să ţi le legi la gît. După asta ai să ştii mai multe lucruri decît îţi pot spune eu, pentru că inima de *caburé*, aşa mică cum este, e plină de vrăji şi de cunoştinţe.»

Dolores, care era tot cu gîndul la fata oacheşă de la rîu, nu şovăi nici o clipă şi, mulţumindu-i bătrînei pentru bunătate, luă arcul, şipul şi săgeţile, şi porni în fugă spre rîu prin noaptea întunecoasă.

Cum ajunse la mal, numai că văzu şi luntrea şi sări în ea vîslind spre mijlocul apei pînă ce nimeri în bulboană care-l făcu titirez de trei ori, apoi începu să alunece în josul apei cu o iuţeală de-l treceau fiori.

Era gata să adoarmă, cînd luntrea o cîrmi la stînga şi lunecă domol mai departe. Dolores se săltă puţin şi văzu că pătrunde în gura unui rîuleţ mai strîmt şi cît ai clipi din ochi se pomeni parcă înlănţuit de trestiile de pe mal.

Flăcăul pîndi o vreme să vadă dacă luntrea nu-şi schimbă direcţia ; dar cum rămînea mereu ţintuită locului, înţelese că trebuia să fi ajuns la tărîmul fermecat şi coborî de pe bidiviul care-l purtase cu atîta pricepere, luînd aminte la locul unde se oprise, ca să-l poată găsi la întoarcere.

Şi pătrunse pe dată într-o pădurice deasă care nu lăsa să răzbată nici măcar o licărire din noaptea înstelată. Cum era desime de lăstăriş şi liane, începu să se încurce printre ele pînă rămase ca priponit. Atunci îşi scoase cuţitul ca să-şi deschidă drum cu ajutorul lui, dar se gîndi că degeaba ar fi căutat un *caburé* la ceasul

acela şi că mai potrivit ar fi să se odihnească în timpul nopţii. Cum pe pămînt e primejdios să dormi prin astfel de ţinuturi cu jaguari şi vipere, alese liana cea mai tare care-i veni la îndemînă şi se căţără agăţîndu-se de crengi pînă ce dădu peste un fel de hamac de frunze. Îşi potrivi acolo arcul, şipul şi săgeţile şi se culcă.

A doua zi îl treziră ţipetele papagalilor şi gălăgia ciocănitoarelor. Frecîndu-se la ochi, văzu că soarele sta să răsară şi, tot în partea aceea, zări un palat mare cît un munte şi atît de strălucitor încît părea făcut din argint. În jurul palatului era o grădină plină de pomi cu fructe atît de mari şi lucioase încît le putea vedea limpede.

Cînd se lămuri că toate erau aievea, flăcăul îşi adună sculele şi-şi dădu drumul printre crengi.

Îşi deschidea drum tăind şi smulgînd, croindu-şi potecă, pînă ajunse la marginea pădurii, şi chiar de acolo începea grădina.

În grădină dădu peste nişte piersice cît pepenii şi rupse una ca s-o mănînce. Astfel, îşi potoli foamea şi îşi amăgi setea şi, prinzînd puteri noi, începu să caute un *caburé*, deşi fără multă nădejde căci pasărea asta n-a fost nicicînd văzută cu soarele pe cer.

Habar n-avea bietul Dolores ce încercări îl mai aşteptau ca să-şi împlinească ursita. Aşa e soarta omului! Nimeni n-ar porni la drum dacă ar şti ce îl aşteaptă.

În dimineţile luminoase, cînd străbate ţinuturi întinse, priveşte spre un punct în faţa lui şi i se pare că se şi vede la capătul călătoriei; dar cum se simte cînd, ajuns la capătul drumului, cîmpia se desfăşoară înainte-i neschimbată? Şi omul merge tot aşa, urmărind ceea ce vede cu ochii, fără să se gîndească la primejdia care-l pîndeşte de după fiecare dîmb. Pas cu pas îl mînă ca un bici speranţa care-l ajută să treacă povîrnişurile şi să ajungă drept la groapă. Dar la ce bun să vorbim despre lucruri care n-au leac?

Flăcăiandrul din povestea mea credea că o să-şi împlinească ursita doar întinzînd mîna şi mulţumită acestui fapt birui şase zile de griji şi necazuri. În mai multe rînduri îi veni să se lase păgubaş, dar gîndul la fata de la rîu şi dragostea îl trăgeau înapoi ca un laţ.

Abia în a şasea zi, pe la chindie, văzu că în jurul unui portocal se zburătăcea un stol de păsărele şi-şi zise în sinea lui:

— «Acolo trebuie să se afle ceea ce cauţi.»

Furişîndu-se ca un dihor, se apropie de locul cu pricina şi întrezări lighioana stînd pe un trunchi. Omorîse două-trei păsărele, dar continua numai din răutate să le despice capul celor care-i ieşeau în cale.

Dolores se gîndi la stîrpitura pocită care se înconjurase cu fetişcane vrăjite.

— «Sămînţă a Diavolului — zise printre dinţi — te fac eu să te potoleşti!»

Ochi bine, întinse arcul şi slobozi săgeata.

Caburé-ul căzu pe spate ca un călăreţ aruncat de o zvîrlitură a calului, iar păsărelele se înălţară în zbor de parcă ar fi scăpat dintr-un laţ. Fără să piardă din

ochi locul unde căzuse lighiona, Dolores alergă s-o caute prin iarbă, dar nu găsi decît cîteva picături de sînge.

Parcă începea să-i fie teamă cînd, ca la două aruncături de băț, văzu iar o zburătăceală de păsărele și în mijlocul lor alt *caburé*. De frică și de furie trase grăbit și săgeata porni în sus.

De trei ori greși în același chip și nu-i mai rămăsese decît o săgeată ca să cîștige bătălia sau să lase nepedepsite toate cîte le îndurase. Atunci, înțelegînd că era vrăjitorie la mijloc, scoase puțină apă din șip, își stropi ultima săgeată și trase zicînd :

— «Doamne ajută !»

De rîndul ăsta pasărea rămase țintuită de trunchiul copacului și Dolores putu să-i smulgă trei pene din coadă ca să le facă mănunchi și să le atîrne de gît. Îi scoase de asemeni și inima pe care o vîrî călduță în șipul cu apă sfințită.

Îndată, așa cum îi spusese bătrîna, văzu tot ce avea de făcut și o luă pe un drum mărginit de flori, știind că avea să ajungă la palat.

Tocmai cînd se apropia, îl apucă noaptea și se întinse să doarmă în desișul cel mai adînc al unei pădurici de portocali.

A doua zi mîncă din fructele care-i stăteau la-ndemînă, și, cum începea să se lumineze, merse pînă în apropierea unui izvor care se găsea în fața palatului.

— «În curînd — își zise el — o să vină flamingul ca să desfacă vraja care ține șapte zile, iar eu o să fac ce este de făcut.»

Nici nu rosti bine vorbele astea că și auzi un fîlfîit de aripi și văzu lăsîndu-se pe malul apei pasărea mare cît un struț și roșie ca sîngele de taur.

Cu mare greutate își stăpîni pofta să se arunce asupra ei, acolo pe loc, și se piti și mai bine în ascunzișul lui.

În vremea asta păsăroiul, încremenit într-un picior, chiar la marginea apei, privea înspre partea de unde avea să răsară soarele și rămase ca adormit. Dar Dolores, care nu-și lăsă din mînă șipul, știa ce avea să se întîmple.

Cînd se ivi soarele, flamingul fu cuprins de o slăbiciune care-l doborî cu burta în sus în apă, de unde pe dată se pregăti să iasă sub înfățișarea lui de pitic.

Dolores, care atîta aștepta, scoase cuțitul de la brîu, răsturnă dintr-o lovitură dihania cu picioarele desfăcute îi puse piciorul pe grumaz ca unui vițel și pînă la urmă îi făcu ceea ce trebuia pentru ca pocitania să nu mai rîvnească la femei.

Stîrpitura o porni urlînd spre pădure cu bucile înroșite de sînge, și cînd Dolores voi să se uite la palat, nu mai rămăsese din el decît un nor de fum și un stol de femeiuști mărunțele de mărimea unui pui de struț care veneau alergînd spre el.

Recunoscînd-o îndată pe fata de la rîu, Dolores își smulse mănunchiul de pene pe care-l purta la gît, îl stropi cu apă sfințită și-i făcu alesei lui semnul crucii pe frunte.

Fata începu să crească și, cînd ajunse la înălțimea pe care i-o dăduse Dumnezeu înainte, se aruncă de gîtul lui Dolores și-l întrebă :

— «Cum te cheamă iubitul meu ?»

— «Dolores [1]; şi pe tine ?»
— «Consuelo [2].»

Cînd se desfăcură din îmbrăţişare, îşi amintiră de nefericitele ei tovarăşe şi flăcăul le dezlegă de vrajă în acelaşi chip ca şi pe aleasa lui.

Apoi le duse pînă la locul unde se afla luntrea şi, cîte patru deodată, le trecu pe toate rîul.

Dolores şi Consuelo rămaseră acolo mînă în mînă, cu fericirea pe care o dobîndiseră, ea pentru că era frumoasă, el pentru că era curajos.

După cîţiva ani s-a aflat că perechea se îmbogăţise şi că avea pe insulă o fermă mare cu mii de vite şi holde şi poame de toate soiurile.

Iar pe pitic, odrasla lui Scaraoţchi, îl ţin legat cu lanţ de şipul fermecat şi pocitania blestemată nu va putea scăpa nicicînd de stavila asta, pentru că inima de *caburé* e îngreunată de toate răutăţile din lume."

XIII

După două zile de mers fără peripeţii, am ajuns în tîrgul Navarro într-o duminică dimineaţa.

Apucînd-o pe o uliţă plină de lume, am trecut prin piaţa din faţa bisericii micuţe şi am intrat într-un birt să luăm o gustare.

Fiind zi de sărbătoare era lume berechet, şi un vechi cunoscut al maestrului meu veni să-i dea bineţe, cu multe dovezi de simpatie şi aduceri-aminte.

[1] *Dolores*, durere (n.t.).
[2] *Consuelo*, mîngîiere (n.t.).

Niciodată nu mi-a plăcut înghesuiala acolo unde e băutură din belşug, aşa că mă lipisem cu burta de tejghea, ca să nu ocup loc mult şi trăgeam cu ochiul la ceea ce se petrecea în jur, fără să mă amestec.

Am auzit cum necunoscutul, prieten de-al lui *don* Segundo, îi vorbea despre lupte de cocoşi, îndemnîndu-l să fie în după-amiaza aceea martor la o victorie a lui aproape sigură asupra unui străin din Tandil.

Am petrecut un ceas fără altă distracţe decît aceea de a vedea cum intră şi ies oameni în haine de sărbătoare, care se uitau pieziş la noi, cercetînd pe furiş înfăţişarea sălbatică şi aspră a maestrului meu.

Pentru mine toate tîrgurile erau la fel, toţi oamenii cam de aceeaşi teapă, iar amintirile pe care le păstram despre asemenea locuri inutile şi pline de zarvă îmi trezeau antipatia.

Ceasul bătu douăsprezece şi printr-un gang îngust am trecut din bodega cu băuturi în sala de mese unde era mai multă linişte.

Ne-am aşezat să mîncăm într-un colţ întunecos.

Să fi fost cu totul vreo douzeci de mese cu feţele pătate de amintiri vineţii lăsate din vin. Tacîmurile erau dintr-un metal ieftin iar furculiţele aveau dinţii strîmbaţi de ciocănitul prin farfuriile grosolane în căutarea vreunei îmbucături rebele. Paharele erau de sticlă groasă şi tulbure. Toată încăperea, cît era de mare, respira o plictiseală nemărginită.

Băiatul care servea ne salută cu un zîmbet de complicitate pe care n-am izbutit să-l pricepem. Poate i se

părea o îndrăzneală prea mare pentru doi *reseros* să ia masa la „Fonda del Polo".

— Adu-ne ce se găsește, comandă *don* Segundo.

Eu mă uitam în jur.

La o masă din mijloc, trei spanioli vorbeau tare și aspru, atrăgînd atenția asupra înfățișării lor de rîndași sau vînzători de prăvălie. Lîngă intrare, o pereche de inlandezi mînuiau tacîmurile ca pe niște condeie; ea avea fața și mîinile pistruiate ca oul de *terutero*. Bărbatul avea ochii ca de pește mort și fața îi era toată brăzdată de vine umflate, ca pîntecul unei oi proaspăt jupuite.

În spatele nostru, un tînăr roșcovan, cu pleoapele și colțurile ochilor pline de urdori ca o mîrțoagă prăpădită, trebuie să fi fost, după haine și purtări, reprezentantul vreunei firme cerealiere.

— Eu am văzut bîlciurile de la Giles — spunea unuia din spanioli — și nu se deosebesc cu nimic de cele de pe aici.

Altul, de la aceeași masă, vorbea cu vecinul lui despre prețul porcilor, iar cerealistul se amesteca în vorbă, dîndu-și părerea și rostind pe „r" apăsat, nemțește.

Căutînd să rămînă un timp neobservat, un bărbat mare și gras, singur în fața unei mese încărcată cu mîncăruri, tăcea, mînca și bea. Doar la răstimpuri scotea nasul din farfurie și atunci toată încăperea aceea mohorîtă părea că se umple de mulțumire. O dată se întrerupse ca să cheme băiatul, să-i spună ceva cu privire la o sticlă, și să-l bată pe spate cu un aer protector și prietenos.

În colțul dimpotriva noastră, năuciți parcă de larmă, doi creoli priveau în tăcere. Unul dintre ei avea o șuviță de păr negru răsucită deasupra ochiului stîng și amîndoi erau arși de soare. Mîncară în grabă. La sfîrșitul mesei rîseră pe tăcute, cu gura ascunsă în șervet.

Unul dintre spanioli povestea însă despre sinuciderea unui prieten :

— A venit de la un chef, s-a așezat pe marginea patului în care dormea nevastă-sa, a luat revolverul și în fața ei : pac !

Cel cu bîlciurile continua plicticos comparația cu Giles.

Cu multă ușurare ne-am plătit masa, destul de scumpă, și am ieșit în soarele de afară.

Ne-am îndreptat la pas către arena de cocoși, pe care *don* Segundo o cunoștea, și am lăsat caii într-un ocol, slăbindu-le chingile.

În același ocol erau și niște cuști pline de cîrîieli, iar publicul, venit din vreme ca și noi, comenta rasa și starea păsărilor.

Ne-am așezat în jurul ringului ca rațele în jurul bălții.

A sosit și arbitrul, care s-a instalat în fața unei balanțe atîrnată deasupra arenei. Au venit stăpînii cu cocoșii respectivi, care fură cîntăriți înfășurați în cîte o basma. Apoi au ales pintenii, au depus cei cinci sute de *pesos* puși în joc și fiecare s-a dus să-și încalțe campionul.

Don Segundo îmi explică în cîteva cuvinte regulile luptei.

Așteptarăm.

Puţin ameţit de mişcarea şi vorbăria din jur priveam la arena goală, încercuită cu o pînză roşie, şi la cele cinci rînduri de oameni aşezaţi în amfiteatru, formînd parcă o pîlnie cu gura în sus.

În timpul aşteptării se discutară şansele de cîştig ale fiecărei păsări. Bătălia avea să fie, după cît se părea, o luptă aprigă şi egală. Cocoşii aveau aceeaşi greutate şi aceeaşi mărime. Fiecare păşise pînă atunci de trei ori în arenă şi ieşise învingător.

Publicul comenta amănuntele cîntăririi, căutînd vreun indiciu de superioritate. Cel pestriţ avea o meteahnă la cioc, o mică spărtură către vîrf, în partea stîngă, dar vădea un fel de linişte pe care cel porumbac nu o compensa prin vioiciunea lui deosebită.

Aşteptarea deveni mai încordată cînd luptătorii fură puşi de stăpînii lor în postura potrivită în arenă.

Sună clopoţelul.

Porumbacul se lăsase uşor la pămînt, cu aripile pleoştite ca o pălărie de borfaş, cu gîtul zgîrcit într-o arcuire întrebătoare, aţintindu-şi asupra duşmanului ochiul de cărbune tivit cu un inel de aur.

Pestriţul, mai nepriceput la grozăveli, se apropia cu paşi scurţi, cu capul sus, agitat de uşoare tremurături, ca de flacără.

Se încheiară trei sau patru pariuri fără importanţă. Toţi banii erau pentru porumbac.

Dintr-o pornire bruscă, cocoşii micşorară distanţa dintre ei. La doi centimetri, ciocurile se încrucişară într-un joc rapid de fente. Capetele tremurau, se înălţau, se lăsau.

Şi prima ciocnire bufni ca un plesnet de bici pe grumaz.

Noi, profitînd de salturile care le zburleau penele luptătorilor, am cîntărit din ochi trupurile, pulpele şi capacitatea de violenţă şi agilitate a fiecăruia. Apoi am privit în tăcere, exprimîndu-ne părerea doar în pariuri.

— Treizeci de *pesos* pentru porumbac.

— Dau cincizeci contra patruzeci, tot pentru cel porumbac!

Dobînda mi se păru o insultă de jupîn cămătar, care profită de ţară pentru a se grozăvi. Se vedea că pestriţul îşi simţea meteahna ciocului. Îi urmăream cu toată atenţia.

Porumbacul lovea îndîrjit, cu guşa lipită de adversar, care era întors puţin într-o parte, îndoind gîtul. Dar cînd se simţea împuns printre penele grumazului, pestriţul se ferea de izbitură plecîndu-şi capul aproape pînă la pămînt, aşa că loviturile de pinteni treceau pe deasupra, fără să-l rănească. Blestemam în gînd pe stăpînul care aducea în arenă o făptură atît de nobilă, în condiţii dezavantajoase.

Capetele lăcuite cu sînge sclipeau. Ciocurile îndîrjite căutau protuberanţele crestelor sau vreo ruptură a pielii ca să lovească la sigur.

Pariurile cu dobîndă plouau neîncetat.

Douăzeci-treizeci de minute trecură în încordare, fără ca situaţia să se schimbe. Toată simpatia mea era de partea pestriţului, care, cruţîndu-şi puterile, rezista la asalturile porumbacului pe care nu putea să-l rănească

grav. Dar va şti oare favoritul meu să-şi folosească vigoarea în cazul cînd va lua ofensiva ?

Atenţia mi se ascuţise la culme. Atît ochii cît şi urechile percepeau pînă în cele mai tainice fibre cele două vieţi care, la cîţiva paşi de mine, se războiau de moarte.

Cu persistenţă, porumbacul împingea de zor cu guşa, inteţind astfel şuieratul respiraţiei lui gîfîite, şi băgai de seamă că jocul ciocului pierdea din tărie.

— Cincisprezece la zece pentru porumbac !

Din nou cămătăria mă izbea în faţă ca o palmă.

— Plătesc ! am răspuns.

— Douăzeci la cincisprezece pentru porumbac !

— Plătesc !

Şi aşa, de nu ştiu cîte ori, am acceptat pariuri în care-mi riscam banii cîştigaţi din greu în anevoioasele mele peregrinări. Cîte unii din spectatori se uitau la mine cum te-ai uita la un ţicnit sau la un prost. După ei, porumbacul n-avea decît să-i dea înainte, consolidîndu-şi victoria pînă la nimicirea pestriţului. Jignit de aceste priviri care mă socoteau un ageamiu şi aţîţat de faptul că-mi riscam banii, m-am concentrat asupra luptei pînă ce am ajuns să mă identific cu cocoşul în care-mi pusesem şi simpatia şi interesul.

Mi-am făcut planul. Trebuia continuată defensiva, evitată lovitura decisivă, asigurată o jumătate de oră de rezistenţă, prin lăsarea în jos la fiecare impunsătură a adversarului.

Pestriţul părea să mă fi înţeles.

Deodată un murmur de uimire gîtui publicul. Porumbacul îşi rupsese ciocul. Un mic triunghi roşu zăcea pe pămîntul neted al arenei.

— S-au egalat ciocurile ! — nu m-am putut ţine să nu strig, şi am adăugat cu insolenţă — Merg cu treizeci de *pesos* pentru cel pestriţ !

Dar jocul se întoarse pe dos ca o pungă golită.

— Treizeci la douăzeci şi cinci contra celui fără cioc ! răspunse altul.

Mi-am făcut reproşuri amare că nu folosisem dobînda ca să joc o sumă mai mare. De-acum, partizanii porumbacului aveau să devină neînduplecaţi.

Istoviţi, după patruzeci de minute de luptă, cocoşii se odihneau sprijinindu-se unul pe altul.

Cu hotărîre, pestriţul luă iniţiativa, se încleştă de un smoc de pene însîngerate, lovi de două ori, cu îndîrjire, fără să-i dea drumul.

Porumbacul cîrîi ca o găină fugărită şi începu să se rotească în jurul lui însuşi, cu gîtul întins la disperare, cu respiraţia întretăiată de un horcăit de chiaguri. Din capul lui înroşit şi parcă tumefiat, dispăruse mica lentilă duşmănoasă a privirii.

— E orb şi năuc ! preciză cineva.

Într-adevăr, pasărea rănită, după cîteva învîrteli maşinale, parcă umblînd după o muscă închipuită, ciupea pînza parapetului întors cu spatele spre locul de luptă. În capul lui golit parcă nu mai dăinuia decît un zumzet fierbinte, fulgerat de dureri ascuţite ca nişte pumnale.

Dar nici un om, fie el creştin sau sălbatic, n-ar putea să-şi închipuie îndîrjirea unui cocoş de luptă. Orb, lip-

sit de simțuri, porumbacul continua să se bată cu o nălucă, în timp ce pestrițul, răbdător, căuta să-l răpună cu o lovitură hotărîtoare.

Totuși oboseala, forță de neînvins a cărei amorțeală o simțeam cu toții coborînd în arenă, devenea parcă ceva concret pe care ai fi putut-o atinge. Ceva care împleticea picioarele luptătorilor, le înfrîna loviturile, ne apăsa tîmplele.

— Ceasul ? întrebă careva.

— Mai sînt două minute, rosti arbitrul.

Îmi dădui seama că ceasornicul îmi devenea acum cel mai mare dușman.

Cocoșul meu se istovea încurcîndu-se printre aripile și coada porumbacului. Și pe neașteptate, acesta își reveni, își dibui adversarul pe pipăite și se repezi în el trîntindu-l la pămînt.

— Cincizeci de *pesos* pentru cocoșul meu porumbac, răcni stăpînul lui.

— Plătesc ! am răspuns eu, uitîndu-mi recentele păreri de rău.

Iar pestrițul reveni la atac, îndîrjit de furie, izbi cu ciocul, înfipse pintenii siguri în craniul orb și diform.

Porumbacul se lăsă încet pe o parte, într-o amorțire de moarte ; cîrîi stins, întinse gîtul și lăsă în pămînt ciocul rupt.

Clopoțelul sună.

În mica arenă intrau oamenii uriași.

Stăpînul porumbacului ridică de jos un boț însîngerat și fleșcăit.

Celălalt mîngîia un ghem de mușchi clocotind încă de furie.

Mîini pline de bancnote se întindeau spre mine, și ele parcă obosite. Am făcut un sul gros pe care l-am vîrît în chimir și am pornit spre ocol.

Acolo am dat peste pestrițul meu, cuibărit încă în brațele stăpînului, care-l mîngîia distrat, discutînd cu un grup despre fazele luptei.

Am văzut cum cocoșul privea cu surprindere în jur, revenind cu încetul la uimitoarea liniște a vieții obișnuite, după delirul care-l stăpînise, poate fără voia lui, ca o neînfrîntă lege a speciei.

Don Segundo mă apucă de braț și pornii după el spre șosea, în urma oamenilor care plecau.

Odată în șa, ne-am îndreptat prin amurgul auriu către o fermă la care *don* Segundo mai trăsese și alte dăți în drumurile lui cu cirezile.

Maestrul meu glumea pe socoteala îndrăznelii mele la joc, pretinzînd că, dacă aș fi pierdut, n-aș fi avut cu ce să plătesc pariurile.

Am tras cu mîndrie grămada pe *pesos* din chimir și i-am numărat ținîndu-i strîns de un colț ca să nu mi-i ia vîntul.

— Știi cîți sînt, *don* Segundo ?

— Dacă-mi spui tu.

— O sută nouăzeci și cinci de *pesos*.

— Destul cît să-ți cumperi o moșioară.

— Niște mînzoci, mai degrabă.

XIV

Am retezat coama cailor fluierînd de bucurie şi mi-am rînduit lucrurile nespus de satisfăcut. Banii, pe care-i simţeam umflîndu-mi chimirul, îmi dădeau o siguranţă de om înstărit şi mi-am petrecut dimineaţa dichisindu-mi zestrea ca să fie toate la înălţimea bogăţiei mele.

Ne pregăteam să mergem la un tîrg de vite, anunţat cu multă zarvă de misiţii localnici, şi, cum acolo aveam să mă întîlnesc cu mulţi dintre cei care fuseseră la arenă, nu voiam să-mi stric faima dobîndită cu pariurile arătînd o sărăcie cu ciucuri.

Pe la unsprezece am plecat de la fermă, luîndu-ne rămas bun de la gazde şi ne-am îndreptat spre locul unde se ţinea tîrgul.

Am apucat pe o uliţă pustie. Am trecut în galop prin piaţa principală şi, două străzi mai încolo, ne-am oprit în faţa unei prăvălii. De-o parte şi de alta a intrării, întinse peste nişte pachete cu ierburi de ceai, străluceau culorile vii ale unor poclăzi brodate.

Ne-am legat caii de doi stîlpi groşi de lemn lustruiţi de urmele dîrlogilor şi am intrat, căci maestrul meu voia să-şi cumpere cîte ceva. Înăuntru mirosea a pielărie, bururieni de ceai şi unsoare.

Negustorul se îndoia din şale ca să asculte ce i se cerea, ca un cîine în faţa unei vizuine.

— Două pachete de tutun „Fata cu taurul“, spuse *don* Segundo.

— Tocat ?

— Îhî !... Un fitil pentru amnar, o basma din alea negre şi brîul de colo de pe grămada de nădragi.

Ca o lovitură de măciucă ne izbi un glas autoritar :

— Te-am prins, şefule !

În uşă se proţăpea un jandarm ursuz care purta pe mîneci galoanele de caporal.

Făcîndu-se că nu pricepe, *don* Segundo îşi roti privirea în jur, căutîndu-l pe cel cu pricina. Dar nu eram decît noi.

— Cu dumneata vorbesc !

— Cu mine, *señor ?*

— Da, cu dumneata.

— Bine — răspunse maestrul meu fără grabă — stai doar un minuţel, că de cum termină negustorul cu mine, sînt al dumitale.

Uluit de asemenea îndărzneală, jandarmul nu ştiu ce să zică. Negustorul în schimb, mirosind un bucluc, îşi răvăşea marfa cu mîini tremurînde, uitînd cu desăvîrşire ce i se ceruse.

— Brîul e acolo — îi spunea tacticos maestrul meu. Basmaua aia înflorată, nu... cealaltă neagră pe care ai pus mîna adineauri.

Simţindu-se uitat în chip insultător, jandarmul începu iar cu gura :

— Dacă nu vii de bunăvoie, te ridic cu forţa !

— Cu forţa ?

Don Segundo stătu puţin să se gîndească, de parcă i s-ar fi cerut pe loc să treacă o cămilă prin urechile acului.

— Cu forța? repetă el măsurîndu-l pe jandarmul cam pirpiriu, cu privirea lui de om bine legat. În sfîrșit, părînd că a înțeles: Bine, du-te și adu-ți oamenii.

Jandarmul păli fără să dea urmare unei mișcări abia schițate.

Don Segundo plăti tacticos ce tîrguise, ieși fără să uite să dea bună ziua negustorului speriat și încălecă pe cal. Jandarmul dădu să pună mîna pe dîrlogi, dar gestul îi rămase la jumătatea drumului.

— Nu, zise *don* Segundo ca și cum s-ar fi înșelat asupra intențiilor jandarmului. Lasă, nu e nevoie, că de anul trecut am învățat să călăresc și singur.

Bietul polițist zîmbi acceptînd gluma.

Într-o încăpere mare și goală, comisarul burtos și mustăcios sta așezat în fața unei uriașe hărți a regiunii.

— Iată-i, *señor* comisar — zise caporalul prinzînd iarăși curaj.

— Iată-ne, *señor* — repetă *don* Segundo — de vreme ce ne-a adus caporalul.

— Nu sînteți de pe aici, așa e? întrebă șeful.

— Nu, *señor*.

— Și pe la voi se trece în galop prin fața comisariatului?

— Nu, *señor*... dar cum n-am văzut nici un steag, nici emblemă...

— Unde e steagul? întrebă comisarul pe caporal.

— Steagul, dom' comisar, l-am împrumutat primăriei pentru tîrgul de sîmbătă.

Comisarul se întoarse către noi:

— Ce meserie aveți?

— *Reseros.*

— Din ce partid sînteți?

Ca și cum n-ar fi înțeles sensul politic al întrebării, maestrul meu răspunse fără să clipească:

— Eu, din al lui Cristiano Muerto... tovarășul meu, din al lui Callejones [1].

— Și carnetele?

După gluma făcută cu apartenența noastră politică, *don* Segundo mai inventă un personaj:

— Le ține la el *don* Isidro Melo.

— Bun. Acum știți unde e comisariatul și dacă n-o să țineți minte altădată, o să am eu grijă să vă împrospătez memoria.

— Nici o grijă!

Cînd ne văzurăm singuri, afară, *don* Segundo rîse cu poftă:

— Bun căprar... dar numai pentru capre.

Tîrgul era pentru mine ceva nou. Cînd am sosit tocmai se termina cu trierea vitelor în loturi, mînate prin țarcuri. Întregul ocol, împărțit cum era în pătrate prin îngrădituri, părea o foaie de aluat pentru făcut pateuri. Țăranii care mînau loturile erau numeroși și, atît printre ei cît și printre peonii de la ferme se vedeau unii cu haine și șei grozav de arătoase. Ce cuțite la brîu, ce chimiruri, ce căruțe! Și ce căpestre, zăbale, cai și pinteni! Simțeam că încep să mă mănînce banii în pungă!

La umbra unui *ombú* [2], lîngă o magazie mare, se frigea carne pentru peoni și prostime. N-aveai decît să alegi între ospătarii care, ici îți trăgeau în frigare niște

[1] *Cristiano Muerto*, creștin mort; *Callejones*, drumuri (n.t.).
[2] *Ombú*, copac din America de Sud cu scoarța groasă și moale (lemnul găunos) și coroana foarte deasă (n.t.).

antricoate de văcuță, colo o jumătate de clapon sau un miel întreg cu rinichi grăsulii.

Patronii tîrgului, la rînd cu moșierii și clienții mai de vază, aveau pregătită înăuntru o masă lungă cu multe pahare și șervete, urcioare și clondire, ba chiar și furculițe. Tot înăuntru, alături de sala cu mese, era un debit de băuturi cu cei cîțiva credincioși ai lui.

Noi doi ne-am hotărît pentru un miel cu pielea rumenită la flacără. „Ce cărniță fragedă și gustoasă! Păcat că n-avem două burți", zicea cu năduf *don* Segundo.

De îndată ce domniile lor care stăteau la masă isprăviră cu ghiftuiala, telalul care făcea strigările la mezat apăru cu tovarășii lui într-o căruță descoperită și-și începu meseria. Rosti un discurs plin de vorbe mari ca „șeptel național", „viitor măreț", „comerț înfloritor"... și „se deschide tîrgul" cu „un lot excepțional".

În jurul căruței, pe jos sau călări pe caii peonilor veniți la tîrg, stăteau englezii de la întreprinderile frigorifere, ferchezuiți, rumeni la față și grași ca niște călugări bine hrăniți. Crescătorii de vite arși de soare își socoteau cîștigul sau paguba trăgîndu-se de mustăți sau scărpinîndu-se în barbă. Măcelarii localnici pîndeau o ocazie cu mutre de copii care umblă să culeagă rămășițe de la o tăiere. Iar publicul, alcătuit din oameni de pe ogoare și de la ferme, vorbea de una și de alta.

După-amiaza trecu fără alte întîmplări. Gîtlejul telalului nu mai putea de atîta strigăt, iar urechile mele, de cît îl auziseră.

Cirezile începeau să plece.

Unul dintre participanții la tîrg, care-l cunoștea pe *don* Segundo, ne vorbi de un *arreo* de șase sute de juncani către un cîmp mare de pe malul mării. Omul care trebuia să predea lotul era un bătrînel cu barba albă, îndesat și vorbăreț. După ce ne arătă cireada ne pofti să bem un pahar. Călărea pe un cal bălan stropit cu negru, la care mă uitasem cu jind toată ziua văzîndu-l cum se mișcă. În vreme ce ne îndreptam spre debit, am aruncat o vorbă cum că aș vrea să-l cumpăr, lucru pe care perspectiva unui lung *arreo* îl făcea aproape necesar. Dar omul ne vorbea doar despre juncani.

— Vite bune, *señor*, și bine strunite.

În fața magaziei descălecă, alunecînd pe greabănul bălanului, iar bumbii strălucitori ai chimirului zornăiră cînd, atingînd pămîntul, își cumpăni greutatea trupului pe picioare cu o bufnitură înfundată.

Intrarăm.

Omul nostru dădu cu ochii de un bătrîn pe jumătate beat:

— Aici îmi erai, să te gargarisești ca broasca în baltă!

— Cu băutura cu care-mi faci cinste, nu? răspunse bătrînul cu un zîmbet de om cherchelit și privirea tulbure.

— Că de-aia am venit pe lume, ca să cinstesc bețivanii!

— De ce nu te faci polițai, frate?

În vreme ce ne goleam paharele, am adus iar vorba despre bălan.

— E un animal de ispravă.

— Vezi, *señor*, nu ca să mă laud, dar am nişte căluţi de ispravă. Ăsta cu care umblu e unul din cei mai buni şi curajos nevoie mare. Acum cîtva timp, cînd nu era încă bine îmblînzit, mînam cu nişte vaci ale unui englez, Guales. Le păzeam cu mare grijă, că erau năbădăioase, şi tocmai cînd treceam pe lîngă o gospodărie îmi taie calea o cucoană să-şi ferească nişte răţuşte. Vitele începuseră să mi se învîrtească. „Fă-te la o parte, cucoană", i-am strigat eu. „Să mă dau la o parte ?" „Da, cucoană, fă-mi hatîrul ăsta." „Da ce-mi pasă mie de vitele dumitale ?" Eu eram chiar lîngă ea şi simţeam că mă apucă turbarea văzînd-o aşa de încăpăţînată cînd, culmea, a început să mă drăcuie de mamă şi de alte alea. Dumnezeu să mă ierte ! I-am dat pinteni bălanului şi am zvîrlit-o cît colo.

Cu toate că isprava era spre lauda calului, am găsit că o astfel de purtare era cam sălbatică. Fără să-mi spun părerea asupra celor întîmplate i-am dat înainte cu tocmeala pînă m-am văzut stăpînul bălanului pentru cincizeci de *pesos*.

Deodată bătrînul beţivan pe care-l uitaserăm în colţul lui începu să se uite grozav de zîmbăreţ la maestrul meu. Cu mutra unuia care pune la cale o şotie, îi zise :

— Cum o mai duci, Ufemio ?

— Cine eşti dumneata ? îl întreabă maestrul meu, cu un ton din care am înţeles că înfăţişarea beţivănului nu-i era necunoscută.

— Nici nu-ţi mai recunoşti fraţii ?

— Pesemne, de mulţi ce am prin cîrciumi.

— Şi vrei să-mi spui că nu eşti Ufemio Díaz ?

— Días ?[1] şi cîteva luni — încuviinţă maestrul meu.

— Mare şmecher ! zise beţivanul venind spre noi. Eu sînt Pastor Tolosa, zis şi Lazarte, eram odată vecini la Carmen de Areco... iar dumneata eşti Segundo Sombra. Nu-ţi mai aminteşti ? insistă el, arătînd spre cicatricea unei tăieturi care-i brăzda fruntea. Eram un cuţitar îndrăcit. Acuma sînt bătrîn şi orice prost poate să se răstească la mine — şi arăta cu bărbia către tovarăşul nostru de masă. Pe vremea aceea, doar un taur ca tine era în stare să mă răzbească.

Omul se aşeză la masa noastră. Maestrul meu îl privea zîmbindu-i aşa cum zîmbeşti unei amintiri şi îl lăsă să vorbească.

— Îţi mai aduci aminte de petrecerile de la ferma lui Raynoso, unde ne-am cunoscut ?

— Mi-aduc aminte, oho !... M-au trimis să te păzesc, că ţi se cam lipea sticla de degete şi, pe deasupra, erai şi mare zurbagiu.

— Aha !... şi veniseşi să mă păzeşti, *gaucho* şmecher... dar pînă la urmă chiar dumneata ai început tămbălăul. Vreo patru-cinci inşi au rămas crestaţi cu cuţitul. Am stins lămpile cu *poncho*-urile iar muierile o luaseră la fugă ţipînd... şi dumneata nici măcar cu o zgîrietură nu te-ai ales din toată învălmăşeala. Ce timpuri ! Şi într-o zi, aşa de-o probă, din joacă, mi-ai lăsat amintirea asta — îşi arăta cicatricea — care-mi cîntă ca o păsărică în fiecare dimineaţă : jivină-slută ! jivină-slută !

Rîdeam cu toţii.

[1] Joc de cuvinte bazat pe pronunţia aproape identică a celor două cuvinte, cel de al doilea, *días*, însemnînd „zile". (n.t.).

Maestrul meu se ridică și-l îmbrățișă pe bătrînul lui prieten, care ar fi avut chef să mai flecărească despre timpurile trecute. Dar noi n-aveam vreme. Cu greu ne-am despărțit.

Ni s-a dat cireada în primire și la căderea nopții am pornit-o împreună cu ceilalți peoni. Cireadă frumoasă și blîndă. A trebuit să facem o lună de *arreo*, deși fără cine știe ce neajunsuri. Totuși, cu trei zile înainte de a ne încheia călătoria, am trecut prin clipe grele. Cireada era însetată, pentru că nu întîlneam ape în drum și nici fermieri cunoscuți care să ne scoată din nevoie.

Petrecuserăm o noapte grozav de apăsătoare, apărîndu-ne de țînțari cu un foc sărăcăcios de buruieni. Cînd am pornit dimineața, cîmpia era toată jilavă.

A căzut o undă de ploaie. Vitele se agitau. Se îngrămădeau în jurul băltoacelor lăsate de răpăială, tulburînd apa și sorbind noroi.

Vătaful era îngrijorat de acea ațîțare a animalelor, pe care soarele și umbletul aveau de bună seamă s-o întețească.

Pe la ceasurile zece am ajuns în dreptul unei ferme. N-a mai fost nimic de făcut. Adulmecînd cu turbare, vitele au rupt-o la fugă pe potecă. Zadarnic ne străduiam să le facem să-și vadă de drum. Într-o năvală de nestăvilit, s-au năpustit în îngrăditurile de sîrmă, care la început rezistau, doborîndu-le. Însă nici cele încurcate printre sîrme nu-și pierdeau avîntul, cu toate că se zdreleau ori cădeau pe spate. Și odată scăpate apoi pe cîmp, cine le mai putea stăpîni!

Casele erau aproape, iar dincolo de un imaș cu trifoi se vedea o vîlcea străjuită de sălcii. Pînă la ea mai era o împrejmuire de sîrmă și un brîu de trestii. Am alergat fără multă nădejde înaintea dobitoacelor însetate. Împrejmuirea a avut aceeași soartă ca și prima, iar brîul de trestii trosnea și se frîngea sub năvala oarbă.

Vitele se cufundau cu totul în apă bînd cu lăcomie. Unele se culcau, altele treceau peste ele gata să le înece. Noi nu mai puteam face nimic decît să împiedicăm învălmășelile și să stăvilim cît de cît vînzoleala.

Peonii de la fermă care auziseră tropotul sau văzuseră năvala ne dădeau ajutor.

A venit și stăpînul fermei, iar vătaful nostru, gîfîind de atîta alergătură și destul de îngrijorat, i-a lămurit lucrurile, propunîndu-i să-i plătească pagubele.

Din fericire omul n-a luat în nume de rău asaltul nostru involuntar și, departe de a ne face vreo neplăcere, ne-a dat cîțiva însoțitori dintre oamenii săi după ce și-a potolit cireada setea.

A trebuit să înjunghiem o vită care se zdrelise prea rău printre sîrme și să oblojim alte cîteva.

După asta, totul a mers ca înainte, pînă am ajuns la ținta călătoriei.

XV

Ce fermă de pomină! Oriîncotro te-ai fi uitat, nu vedeai decît pămînt galben și vlăguit, ca bîntuit de friguri. Îmi amintea de o noapte cînd dormisem lîngă mă-

tușă-mea Mercedes (îi tot zic mătușă). Oasele parcă stăteau să-i iasă prin piele și era mai scofîlcită decît un catîr care-nvîrtește la roată [1]. Dar mai bine să te împungă tăunii decît să-ți mai amintești de asemenea lucruri.

Lăsaserăm cireada să pască într-o pășune grasă înainte de a o porni spre țărmul mării, unde aveam să înnoptăm și să ne odihnim la o mică fermă.

Halal de așa fermă! Din depărtare o vedeam alburie ca un oscior pe cîmpia galbenă. De o parte avea un plop jumulit ca un tîrn, de partea cealaltă trei pari albi în chip de uluc. Pămîntul bătăturii, scorțos și plin de hîrtoape, părea bătătorit nu de mîna omului, ci de copitele vitelor care, cînd nu era nimeni în *rancho*, veneau să lingă sarea depusă pe tencuială.

Don Sixto Gaitán, un om uscat ca o groapă de silitră și zbîrcit ca pleasna de bici, ne dădea cu firimitura amănunte despre fermă. Era un pătrat de vreo patruzeci de leghe. În partea dinspre răsărit se afla marea, dar la ea nu puteau ajunge decît cei ce cunoșteau bine locurile, din pricina mîlurilor pline de crabi. De partea cealaltă, înspre uscat, se găsea un cîmp cu pășune bună, dar era foarte departe de locul unde ne aflam.

Al naibii să fiu dacă-mi păsa mie ceva de ferma aceea care părea dată uitării, fără așezări mai ca lumea, fără viață, bătută de Dumnezeu.

Don Sixto ne vorbea despre traiul lui. Petrecea răstimpuri îndelungate în acel *rancho* singuratic. Familia

[1] În Spania și America Latină există obiceiul de a se scoate apă din puț cu ajutorul unei roți orizontale pe care o învîrtește un măgar rotindu-se în cerc (n.t.).

lui locuia departe, într-o colibă din preajma conacului. Avea un băiețel căruia îi făcuse cineva farmece și pe care umblau să-l înhațe dracii.

M-am uitat la *don* Segundo să văd ce impresii îi făcea această ultimă parte a destăinuirilor. *Don* Segundo nici nu clipi.

Mi-am zis că omul din acel *rancho* uitat de Dumnezeu trebuie să-și fi pierdut mințile și am lăsat baltă gîndurile, căci destul mă apăsa priveliștea cîmpiei; mai degrabă aș fi vrut să întreb cîte ceva despre mare și *cangrejales* [1].

Cu toate că un *arreo* e ceva destul de plăcut și, pentru un *resero*, nu din cale-afară de obositor, întotdeauna ești bucuros să descaleci, scăpînd din strînsoarea curelăriilor, ca să-ți mai încerci pașii șovăielnici pe pămînt. Împrejmuirea, cu parii ei albi, îmi atrase de aproape atenția, în vreme ce-mi netezeam cu palma pantalonii și-mi dezmorțeam încheieturile.

Don Segundo îmi spuse rîzînd:

— Astea sînt oasele unui pește din care n-ai mîncat de cînd ești.

— Sînt mai bine de cincizeci de ani — lămuri *don* Sixto — de cînd balena, pesemne rătăcită, și-a găsit să moară pe-aici la țărm. Stăpînul a pus să-i aducă ciolanele la conac, „ca podoabă“, zicea. Aici au rămas ulucile astea.

[1] *Cangrejales*, terenuri mlăștinoase la malul mării, în care mișună crabii (n.t.).

— Ia te uită, ce pui de lighioană bun de fript cu şorici cu tot, am zis eu temîndu-mă să nu fiu luat drept un nătăfleţ.

— Astea sînt trei coaste, încheie *don* Sixto şi adăugă ca să-şi facă datoria de gazdă : Poftiţi înăuntru dacă doriţi ; în bucătărie este *mate* şi tot ce trebuie pentru fiertură... eu mă duc să adun nişte balegă şi ceva oase pentru foc.

După ce am mai stat la vorbă vreo jumătate de ceas lăcrimînd din cauza fumului înecăcios de balegă, am ieşit pe cîmp zicînd că voiam să văd pe unde mi se odihnesc caii.

Mai bine pe cîmp, oricît ar fi el de sălbatic, decît să stai tuşind în preajma focului ca o babă răguşită.

Căluţii mei se depărtaseră, umblînd cu băgare de seamă ca cei care cercetează terenul pentru a-l cumpăra, ronţăind vîrful ierburilor, privind la răstimpuri împrejur sau în zări de parcă ar fi căutat un punct de orientare. Pagul pe care încălecasem necheză. Iapa conducătoare înălţă capul risipind o năvală de clinchete din talangă. Toţi caii se uitară spre mine. De ce ne simţeam oare aşa de temători, căutînd parcă o ocrotire ?

Laolaltă cu murgii mei am rămas şi eu privind în zări. Iapa Garúa adulmecă înspre mare şi am pornit-o într-acolo ca mînaţi de o datorie.

„Cîmp sălbatic şi pustiu !“ zisei cu voce tare.

Am trecut peste o fîneaţă pălită şi ţepoasă, pe care caii o miroseau în silă, cu un fel de teamă. Şi pe mine mă încerca o presimţire rea.

Am străbătut nişte mlaştini secate. Nu ştiu de ce m-a dus gîndul la mlaştini, căci eram la acelaşi nivel cu restul pampei.

„Cîmp păcătos !“ mai zisei o dată, ca şi cum aş fi răspuns unei ocări închipuite.

Dindărătul unui stufăriş se înălţă deodată un stol de raţe, repezit ca un tir de artilerie. Bălanul Comadreja se înţepeni brusc în cîteşipatru copitele, zbierînd ca un catîr. Rămaserăm cu toţii nemişcaţi şi neliniştea spori.

Dincolo de stufăriş vedeam albăstrind o pînză de apă ca de vreo trei *cuadras* [1]. Se ridicară în zbor tot felul de păsări de baltă. Păreau speriate şi se opriră iscodindu-ne de pe celălalt mal. Ştiau ceva ce nu ştiam noi. Ce ?

Garúa porni în trap, urmată de Comadreja, şi făcînd un ocol, coborî spre apă. Noi am rămas la marginea fîneţei.

Mîlul negru din jurul apei era parcă ciupit de vărsat. Mii de găurele se îndesau grămadă una lîngă alta. Cîţiva crabi forfoteau pieziş, ca şi cum ar fi fugit de o primejdie. Îmi părea că pămîntul trebuie să fi suferit ca un animal mîncat de rîie.

— Aha ! — mi-am zis eu — un *cangrejal !* Şi m-am întrebat ce mă apucase în ziua aceea de gîndeam cu glas tare.

Ca şi cum vorba mea ar fi fost o poruncă, păsările îşi luară toate zborul dintr-o dată. Garúa şi Comadreja, cuprinse de o spaimă bruscă, o rupseră la fugă înspre noi. Am crezut că mă înşală ochii. Garúa nu mai avea picioare şi înainta anevoie, tîrîndu-se pe burtă. Sub ea

---

[1] ***Cuadra,*** **măsură de lungime echivalînd cu 125 metri (n.t.).**

mîlul se despica întocmai ca o brazdă de apă. „S-a dus iapa", mi-am zis. Dar Garúa, întoarsă pe o rînă, vîslea cu toate patru picioarele, înaintînd parcă înot, atît de repede încît nu lăsa timp pămîntului, despicat ca de o rană şerpuitoare, să se închidă peste ea. „Straşnic de isteaţă iapa!" am şoptit, şi mi-am amintit că o cumpărasem de la un om din Rincón de Lopez. Bun, dar bălanul meu?

Comadreja se oprise cînd căzuse Garúa. De două ori încearcă să se avînte în *cangrejal* ca să-l răzbească cu forţa, dar fu nevoit să dea înapoi după ce era gata să piară, luptînd cu toată energia şi icnind de atîtea opinteli.

Fără să mai stau la gînduri, îmi mînai *tropilla* către el, ţinînd minte locurile pe unde o luase mai înainte iapa. M-am rugat lui Dumnezeu să nu mă lase să mă abat nici cu un metru de la drumul de care îmi aminteam.

În goana mare am ajuns plin de teamă la locul unde se afla Comadreja, care se vîrî printre tovarăşii săi şi, strigîndu-le „Înapoi!" am pornit-o cu iapa în frunte către cîmpia cu pămînt sigur.

Trecîndu-ne spaima, am mers mai departe ca nişte copii pedepsiţi, cu spinările aduse şi cu capetele plecate.

Ajungînd la *rancho* îmi ziceam: „Casa e casă oriunde s-ar afla şi oricît de săracă ar fi".

Cabana, atît de prăpădită, mi se părea acum la întoarcerea de pe cîmp, un adevărat palat. Şi-i simţeam toată ocrotirea de cămin omenesc, atît de sigur cînd te gîndeşti la ce e pe afară.

Deşi era încă devreme, maestrul meu şi *don* Sixto pregăteau cina în curte. Mă întrebară cum mi-a fost plimbarea.

— Plăcută, ce să zic. Cît pe-aci să-l pierd pe bălan, am răspuns şi, la întrebările lor, le-am povestit păţania.

Don Segundo rosti în chip de învăţătură:

— Cine porneşte singur trebuie să se întoarcă singur.

— Şi iată-mă, am încheiat eu cu îndrăzneală.

Se însera. Cerul întinsese nişte nori la orizont, aşa cum îşi aşterne ţăranul ţolurile tărcate pentru dormit. Simţeam că singurătatea mi se prelingea pe spinare ca un pîrîiaş de apă rece. Noaptea ne mistui în bezna ei.

Mi-am zis că noi nu eram decît nimicnicie.

Ca de obicei am forfotit de colo pînă colo cu treburi de ultima clipă. Ne învîrteam de la bagaje la *rancho*, de la *rancho* la puţ, de la puţ la lemne. Dar eu nu-mi puteam lua gîndul de la *cangrejal*. Prin părţile astea pampa trebuie că era ciuruită şi... Dumnezeu să odihnească osemintele! Pînă a doua zi rămîn albe. Ce clipă, să simţi că-ţi fuge pămîntul de sub picioare! Să te scufunzi încetul cu încetul. Şi mîlul care-ţi apasă coastele. Să mori sufocat în pămînt! Şi să ştii că puzderia de lighioane o să-ţi smulgă cu dinţii carnea... Să le simţi ajungîndu-ţi la os, la burtă, la toate organele, prefăcute într-un zob de sînge şi murdărie, înfigînd în tine mii de cleşti şi scormonindu-ţi durerea cu o lăcomie turbată... Halal să le fie! Ce desfătare să simţi prin talpa cizmei răcoarea pămîntului din bătătură!

Şi am privit în sus. Alt *cangrejal*, însă de luminiţe. Înapoia fiecăreia din acele găurele trebuie că se află un

înger. Ce puzderie de stele! Cîtă măreție! Pînă și pampa însăși părea mică. Mă apucă pofta să rîd.

Am mîncat pe tăcute, din niște blide de tablă, o „mîncărică“ în care sarea din pastramă ne pișca limba. Lipia era tare ca trunchiul de *quebracho*[1] și țipa ca purcelul cînd vîram cuțitul în ea. Colac peste pupăză, nu-mi era nici somn. Am rămas în bucătărie să beau *mate*. Feștila opaițului, năclăită de seu, cînd și cînd sta gata să pice și flăcăruia arunca sumedenie de scîntei. De două ori am îndreptat-o cu muchia cuțitului. În cele din urmă am lăsat-o în voia ei, temîndu-mă să nu-mi sară țandăra și să nu-mi vină să-i ard șontoroagei una cu latul cuțitului, trimițînd-o la toți dracii cu lumina ei cu tot.

Don Segundo își pregătea culcușul afară, iar *don* Sixto intrase în odaie unde dusese și țolul meu socotind astfel că-și făcea datoria de gazdă.

Frumoasă găzduire, să pui pe cineva să doarmă într-o încăpere împuțită și fără îndoială plină de tot felul de gîngănii scîrboase!

Am stins opaițul, am vărsat restul de fiertură în focul care abia mai mocnea și m-am dus să mă întind pe țolul meu, în colțul opus celui unde dormea *don* Sixto.

Nu-mi găseam locul și mă perpeleam ca peștele în frigare fără să pot da geană-n geană. Parcă aș fi presimțit strania și lugubra scenă care avea să se desfășoare între pereții acelui *rancho* singuratic.

Trebuie să fi trecut astfel o bucată de vreme. Luna arunca acum prin ușă o pată pătrată, albă ca bruma di-

---

[1] *Quebrache*, copac din America intertropicală, cu lemnul foarte tare (n.t.).

mineții, care lumina amănuntele încăperii: pereții zgrunțuroși de chirpici, acoperișul de paie, pe alocuri mîncat; podeaua de pămînt plină de gheburi și gropi; ungherele prin care se vedea ici și colo cîte o gaură neagră de șoarece.

Atenția mi-a fost atrasă deodată către locul unde dormea *don* Sixto. Auzisem ceva ca un geamăt și un scîrțîit de șa. Pînă să-mi închipui cît de cît ce-ar putea să fie, l-am deslușit în picioare pe țoluri, într-o atitudine de groază.

Săltîndu-mă brusc în capul oaselor, m-am lipit cu spatele de perete, mi-am scos din teacă pumnalul, pe care-l aveam ca de obicei pregătit printre lucrurile puse drept căpătîi, și mi-am strîns picioarele în așa fel încît să mă pot ridica dintr-un salt.

Mă uitam. *Don* Sixto își zvîrli stînga în aer de parcă ar fi apucat ceva. „Nu, zicea, răgușit și amenințător, n-aveți să mi-l luați, netrebnicilor“. Cu un cuțit lat pe care-l ținea în dreapta, hăcui în vînt de două ori ca pentru a despica țeasta unui dușman nevăzut. Am avut impresia că acel ceva pe care-l ținea strîns cu mîna stîngă i-a dat un brînci zdravăn. Se împletici cîțiva pași. „Nu, începu iar să strige, îngrozit parcă, dar neclintit în hotărîrea de a nu ceda, îngerașul meu... n-aveți să mi-l luați“. Cu și mai multă furie împungea cu cuțitul în toate părțile; apoi hăcuia spre dreapta, spre stînga, cu o violență care-i depășea puterile. Un alt brînci îl împinse pînă în mijlocul încăperii. Cu o disperare și mai mare strigă: „Copilașul meu... copilașul meu n-o să fie al vostru“. Înțelesei atunci toată grozăvia acelei haluci-

nații. Omul își apăra copilul vrăjit, cu disperarea celui care nu știe dacă-și nimerește dușmanul. Dar cum era posibil așa ceva ? Cu toate astea am văzut pentru a treia oară și limpede cum *don* Sixto își pierdea echilibrul din cauza smuciturilor și a loviturilor primite. Cădea, se ridica din nou, și iar se lua la luptă cu golul, repetîndu-și refrenul : „Nu, n-aveți să mi-l luați“.

Lupta neverosimilă, din care eu vedeam doar pe unul dintre luptători, deveni și mai violentă. Smuciturile se întețeau, loviturile de cuțit plouau în neștire, strigătele de disperată împotrivire se repetau tot mai des. Puterile lui *don* Sixto scădeau, în timp ce tonul îngrozit al glasului ajunsese să-mi pară de neîndurat. Voiam să-l ajut ; dar o frică, o neputință nemaiîncercată se împotrivea sforțărilor pe care le făceam ca să mă ridic. Nu puteam nici măcar să-mi fac semnul crucii. Groaza îmi zbîrlea părul din cap. Slăbiciunea mă scălda în sudori.

M-am gîndit la *don* Segundo și n-am putut să-l strig. Cum de nu auzea nimic ? Bietul *don* Sixto, sfîrșit, se prăbușise la cîțiva pași de mine și lupta cu o îndîrjire care-mi sporea disperarea.

În sfîrșit lumina lunii fu umbrită de ceva. Am înțeles că era maestrul meu. I-am auzit glasul liniștit : „În numele Tatălui“. L-am văzut intrînd ; l-a apucat pe *don* Sixto de un braț ridicîndu-l în picioare. „Liniștește-te, omule, acum a trecut“. Izbutii și eu să mă mișc și m-am apropiat să-l sprijin pe *don* Sixto ; cu toate că nu era destulă lumină ca să se vadă bine, îmi păru tras la față ca după multe zile de boală. „Liniștește-te, repetă maestrul meu. Vino cu mine afară ; acum a trecut.“ L-am scos în noapte ca pe un om beat.

Don Segundo îl duse către culcușul în care dormise el. Omul se prăbuși de parcă i s-ar fi tăiat picioarele. „Să-l lăsăm în pace, mi-a spus maestrul meu, și tu ia-ți cerga și culcă-te afară.“

Am intrat cu teamă în odaie, mi-am făcut cruce și, îndreptîndu-mă spre colțul unde-mi erau lucrurile, am apucat pe pipăite ce s-a nimerit. *Don* Segundo și adormise pe pămîntul gol, cu o pernă de șa drept căpătîi. Celălalt stătea lungit ca un cal mort. Să dorm ? Parcă de dormit îmi ardea ? Niciodată n-aș fi crezut că poți trage o asemenea spaimă.

Abia cînd sta să se lumineze și maestrul meu, sculîndu-se, mi-a dat siguranța că nu era totul mort în jurul meu, am putut să închid ochii.

Puțin după aceea am sărit din somn. Soarele începea să-mi încălzească trupul și o adiere ușoară mi se strecura pe sub haine.

Don Segundo își adunase *tropilla* și își țesăla un cal.

De *don* Sixto, nici urmă. Cum soarele alungă de obicei frica, nu-mi mai rămăsese din spaima de peste noapte decît un fel de încordare nervoasă.

M-am dus pînă la puț. Scîrțîitul roții, plescăitul găleții în apă, susurul stropilor în timp ce trăgeam frînghia, a cărei ultimă porțiune îmbibată de apă îmi înghețã mîinile, îmi cîntau cuvinte familiare de voie bună. Mi-am spălat bine fața, gîtul, brațele pînă la cot. Pe dată am simțit mai viu soarele și vîntul. Vigoarea obișnuită îmi zvîcnea cu putere în tot trupul.

Dimineața era plăcută, aurie, proaspătă. Pustietatea se înviora de odihna ei răcoroasă. Niște *teruteros* trecură foarte pe sus, strigîndu-și veselia. Se auzeau departe niște mugete. Un nor de pescăruși și păsări răpitoare se învîrtejeau ca o trombă de aer deasupra vreunor oase înspre mlaștinile cu crabi. Ce naiba, viața nu-și pierde vlaga și nici nu se întristează dacă cineva, om sau animal, a trecut peste noapte prin clipe grele! După ce am pregătit fiertura de *mate* m-am dus să-l chem pe *don* Segundo.

— Bună ziua, maestre.

— Bună ziua.

Don Segundo începu să rîdă privindu-mă :

— Ți-a venit inima la loc ?

M-am încumetat să-l întreb :

— Ce e cu *don* Sixto ?

— A plecat pînă-n ziuă să-și vadă copilul bolnav. Cine știe în ce stare l-o găsi.

— De ce ?... A primit vreo veste rea ?

— Ce veste mai rea vrei decît cea de astă-noapte ?

— Adevărat, *don* !

A trebuit să mă duc după un vas ca să pot termina fiertura. Nu izbutisem să aflu mare lucru asupra enigmei celor petrecute. De ce era așa de sigur maestrul meu de starea gravă a copilului lui *don* Sixto ? Credea în vrăjitorii ? Degeaba mi-aș fi bătut capul ; îmi dădusem seama că *don* Segundo n-avea să-mi răspundă, cel puțin în ziua aceea. Ce om și ăsta ! N-o să ajung niciodată să-l cunosc. S-o fi pricepînd și la farmece ? Poveștile pe care le spunea, le spunea în serios ? Iar eu, credeam sau nu credeam ? Pare-se că da, judecînd după teama pe care mi-o trezeau lucrurile astea și după cum mă codeam să le cercetez.

Am încălecat voinicește calul pag și m-am dus să-mi adun *tropilla*. La întoarcere l-am înșeuat și, împingînd caii de schimb în față, am pornit-o spre pășunea învecinată, unde a doua zi trebuia să predăm cireada care ne fusese încredințată. Nu m-am putut opri de a-mi lua rămas bun de la blestemata de fermă, care-și recăpătase aspectul de oscior răzleț și, întorcîndu-mă în șa, i-am strigat :

„Adio, maghernița haină ! Dar-ar Dumnezeu să te spulbere vijeliile pampei cu toată puricăria și puzderia ta de jivine scîrboase, cu dracii și vrăjile tale cu tot !“

XVI

Pe la asfințit, după ce umblaserăm vreo opt leghe prin pampa aridă și monotonă și mîncaserăm un rest de carne friptă pe care o duceam atîrnată de curelușele ciochinarei, am început să zărim oameni din satul spre care tot priveam de la un timp, bucuroși de verdeața lui proaspătă. Aici barem mai vedeai ceva sălcii, cîini, un ocol și oameni gospodari.

Mai soseau și alți țărani pentru munca de a doua zi. Ne și vedeam de departe, fiecare cu *tropilla* lui, schimbînd calul și pregătindu-ne cît mai bine. L-am luat pe Moro, cel mai de nădejde pentru *rodeo*, căci nu voiam să mă fac de rîs. L-am țesălat, i-am curățat copitele și

înșeuîndu-l, am ajuns la *rancho* mergînd în pas mărunt, cadențat de inelele frîului.

Am intrat numaidecît în vorbă cu țăranii din ogradă. Ne priveam caii, apreciindu-i curtenitor :

— Frumos șargul, spusei către un om care descălecase lîngă mine. Ai de ce te mîndri cînd intri cu el în sat.

— Adevărată belea ! rîse țăranul. Dar murgul dumitale ?

— Bunișor de felul lui. Dar ce să poată el cu o pacoste în spinare ?

— Care pacoste ?

— Sluga dumitale, zisei, ducînd mîna la piept.

— Asta-i bună, zise un bătrînel sfrijit, împingîndu-și mînzocul roșcat care nu se clinti de parcă ar fi fost un sac cu lînă.

— Aha !... Face pe modestul ! rîse cel cu șargul.

— Nu te încrede, băiete... nu te încrede în cocoșii care intră în arenă dînd dosul, îl povățui bătrînul.

Un om gras cu fața arămie, care curăța cu muchia cuțitului noroiul de pe picioarele unui cal bălțat, își dădu cu părerea arătînd către roibul minunat al lui *don* Segundo :

— Ăsta bidiviu !

Îl priviră toți, tăcînd a încuviințare.

Cu vocea lui limpede și liniștită, *don* Segundo le dădu lămuriri :

— L-am luat pe cîteva turte.

După ce s-au potolit rîsetele, continuă netulburat :

— Celălalt trebuie că era criță.

Cam așa gîndiseră mulți dar nu se încumetau s-o spună. *Don* Segundo se străduia parcă să-și amintească întîmplarea.

— Nu prea pot să-mi aduc aminte cum eram eu... Sigur că eram ceva mai treaz ; sau poate ajunsesem, de beție, să-mi pierd orice rușine. Parcă-mi mai aduc aminte de ceva, așa ca o învălmășeală. Unii s-au luat chiar la bătaie. A fost o petrecere plăcută. A doua zi omul nu-și mai amintea bine de schimbul făcut, dar i-am trezit eu ținerea de minte.

„I-am trezit eu ținerea de minte ?" Ascultătorii își închipuiseră destul de bine energia acestui ajutor. Afară de asta, *don* Segundo spusese : „Unii s-au luat chiar la bătaie. A fost o petrecere plăcută."

Acum îl măsurau cercetîndu-i amănunțit statura, trăsăturile hotărîte și, mai cu seamă, acea liniște cu care trebuie că lua lucrurile, oricare ar fi fost ele, ca și cum iar fi părut o floare la ureche. Eu îmi dădeam încă o dată seama de acea putere a maestrului meu de a le inspira atît de repede țăranilor, de felul lor închiși și neîncrezători, o admirație neprecupețită. Știa să-i descumpănească păstrîndu-și liniștea, iar îndoiala pe care o trezea pentru o clipă în privința nevinovăției lui aparente sau a unei mari șiretenii era imediat urmată de respect și de un adînc interes. Cum un alt talent al lui era de a ști să plece la timp, tocmai cînd stîrnise atenția tuturor, începu să vorbească încet cu un om care se afla lîngă el.

Cel cu calul bălțat mă întrebă de unde eram.

— Din San Antonio.

— Din San Antonio? interveni cel cu roșcatul. Am lucrat și eu pe acolo, pe ogoarele generalului Roca. Iar omul ăsta — arătă el spre stăpînul șargului — a fost de curînd cu un *arreo* prin părțile acelea.

— Chiar așa! întări cel cu pricina, la o fermă a unuia Costa.

— Acosta, îl îndreptai eu.

— Așa, așa.

Ne-am apropiat de *rancho*. În curtea mare, pe sub sălcii, ardeau focuri, pîrjolind carnea din frigări. Plăcută mireasmă!

Erau ca la vreo douăzeci de oameni. În zorii zilei următoare aveau să mai sosească vreo zece. Toți veneau din locuri îndepărtate. Hotărît lucru, hăituiala noastră avea să fie o muncă anevoioasă și însemnată.

Înainte de a ne duce la culcare nu s-au prea auzit nici glume, nici rîsete voioase, nici ghitare. Oamenii din părțile acelea nu păreau să se sinchisească de nimic. Unul cîte unul ne duceam să ne tăiem cîte o bucată de carne din frigare și ne trăgeam de-o parte s-o mîncăm stînd pe vine. Unii mai sălbatici și ursuzi se mistuiau în beznă de parcă le-ar fi fost rușine să fie văzuți mîncînd ori s-ar fi temut să nu se repeadă careva la bucățica lor. Cum trebuia să avem de furcă cu vite nedomesticite, mulți își aduseseră cîinii, așa că eram înconjurați de o haită hămesită care nu ne dădea pace.

Curînd frigările au rămas goale.

Înainte de culcare i-am spus lui *don* Segundo:

— Orice-o fi la noapte, chiar de-o ploua, pentru nimic în lume nu mai intru în *rancho*. Mai bine sub ocrotirea cerului decît la adăpostul pereților cu un nebun lîngă tine.

— Bine zici, băiete! mi-a răspuns maestrul și eu nu m-am lămurit dacă așa gîndea ori voia numai să scape de mine.

Am pornit înainte de a se lumina de zi. Mi se dăduseră drept tovarăși de muncă doi flăcăi de vreo douăzeci de ani. Unul înalt, cu chip de indian, cam spînatic. Celălalt, roșcovan și slab, cu ochi pieziși, de pisică. Cel roșcat a încălecat pe un roib mărunt și țintat, care de cum a simțit povara, a și pornit să se cabreze. Flăcăul trebuie că era sigur pe sine, căci cu tot întunericul, i-a ars cîteva bice.

— Îți cam place să zburzi în zori, i-a zis după ce l-a strunit.

Adunarea de oameni, care de cu seară părea numeroasă, dispăru în noaptea pampei, împrăștiindu-se ca un pumn de gîze în văzduh.

Am pornit-o între cei doi tovarăși ai mei. Cel oacheș avea o șa atît de scurtă încît părea împrumutată de la vreun frate mai mic. Avea un cal bălan cu albeață la ochi, sălbatic și sperios ca o pasăre de baltă, cu coada retezată cam la o palmă deasupra chișiței. Scările petrecute în față treceau pe sub teltie, după obiceiul celor din sud.

Nu suflam o vorbă. Galopam pe o cărăruie care treptat s-a pierdut, părăsindu-ne în plin cîmp, fără alt mijloc de orientare decît instinctul tovarășilor mei. Am întrebat cu oarecare teamă de *cangrejales*. Flăcăul cu calul țintat mi-a spus că pe acolo nu se aflau. Printre *cangrejales* nu se puteau aventura decît cei care cunoșteau bine

locurile, aşa că nouă ne dăduseră o bucată de cîmp neted. În schimb, aveam de străbătut dunele şi de mers pînă la mare, pentru ca de acolo, prin nisipuri, să gonim înspre cîmpie vitele sălbatice care ştiau să se ascundă.

Alte noutăţi pentru mine: dunele, marea. Cum nu voiam să par ageamiu, mi-am înghiţit întrebările ca o ruşine, aşteptînd să mă lămuresc singur.

Pe cer mijeau zorile începînd să alunge noaptea, iar stelele asfinţeau către alte lumi. Am mers de-a lungul unui zăcămînt de silitră şi a unui şir de bălţi, speriind păsările încă aţipite. Se lumina treptat şi vieţuitoarele pampei începeau să dea semne de viaţă. Am trecut pe lîngă un hoit puturos din care se înfruntau vreo treizeci de ulii, silindu-se să apuce cîte ceva înainte de a fi putrezit de tot.

Cîtă drăgălăşenie din partea acestor locuri care parcă se distrau băgîndu-ţi groaza-n oase!

Chiar cînd sta să răsară soarele, am desluşit pe cerul luminat conturul dunelor. Arătau ca nişte buboaie ale cîmpului.

Cîteva vite se iviră pe unul din dîmburi, ne priviră o clipă şi dispărură în goană. Tovarăşii mei sloboziră obişnuitele chite de *arreo*.

Curînd începură suişurile şi coborîşurile. Sub picioarele cailor noştri nu se mai vedea fir de iarbă; intraserăm în zona dunelor de nisip curat, pe care vîntul le tot plimbă, strămutînd movile care uneori ating înălţimea unor adevărate coline.

Răsăritul soarelui preschimbase în aur nisipurile. Caii noştri se afundau în solul albicios pînă mai sus de chişiţă.

Ca nişte flăcăi de ispravă ce eram, am început să ne zbenguim, repezindu-ne în goana mare la vale, înfundîndu-ne în moliciunea acelei saltele, riscînd să ne pomenim la vreo căzătură striviţi sub cal.

După ce ne-am săturat de joacă, am hotărît să ne punem pe treabă. Mergeam, încet, legănaţi de pasul anevoios al cailor, îndeobşte destul de potolit. Nici urmă de iarbă în tot coloritul acela proaspăt, pe care soarele de curînd răsărit îl învăluia într-o suavă blîndeţe. Flăcăii îmi spuneau că pe lăţime de o leghe, între pămînt şi mare, toată coasta era aşa: o turmă nesfîrşită de spinări plăvane, lucii şi fără curmături, în care călcătura abia de lăsa o gropiţă rotundă. Şi marea?

Deodată un chenar albastru între povîrnişurile a două dune. Am urcat pieptiş ultima coastă. De jos în sus creştea ceva ca un al doilea cer, mai întunecat, care veni să se aştearnă într-o spumă albă destul de aproape de noi.

Era atît de întinsă acea pampă albastră şi netedă, încît nu mă puteam convinge că ar fi apă. Dar pe ţărm alergau nişte vaci şi tovarăşii mei se năpustiră la vale pe nisip după ele. Aş fi avut poftă să stau locului măcar o clipă, dacă nu mai mult, privind acel spectacol vast şi ciudat pentru ochii mei. Dar mai bine să-ţi pui pofta în cui decît să pari un cască-gură, aşa că m-am repezit şi eu înspre vite.

Alergam ca nebunii pe nisipul ţărmului, ud şi tare ca scîndura. Murgul meu ajunse în frunte cîştigînd avansul pe care-l aveau ceilalţi doi.

Din cînd în cînd ne apropiam caii. Sălbătăciunile goneau ca ciutele și cînd se vedeau încolțite, se proțăpeau și zvîrleau de ți-era mai mare dragul. Din fericire erau puse mai mult pe viclenii decît pe alergătură. Loviturile noastre plouau pe de lături cu nemiluita. În cele din urmă, un taur, mai leneș sau mai greoi, nimeri între roib și bălan. Îl îmboldiră cu caii pînă ce-l alungară printre dune.

Eu mă luasem după o vacă bălțată și o urmăream de aproape. Gonind-o către mare, al cărei zgomot mă uimea și mă năucea, am făcut-o să se oprească și în felul ăsta am putut s-o ajung cu calul. Murgul o luă în piept, ținîndu-se de ea ca un tăune și am pornit-o așa cu vaca, proptindu-ne unul de altul.

Deodată am nimerit pe un teren sonor și lunecos. De teamă, am dat drumul la scări. Gata-gata să cadă, bălțata se puse de-a curmezișul dar murgul continuă s-o împingă înainte, gonind mai departe. Și s-a întîmplat ceea ce era de așteptat. Ieșind de pe fîșia de piatră tare și dînd de moliciunea nisipului, vaca s-a prăbușit. După șocul primit, mi-am dat seama că murgul se ducea de-a berbeleacul. „Numai de nu și-ar frînge gîtul“, am mai avut vreme să-mi zic, și m-am aruncat înapoi. În asemenea clipe gîndurile se opresc. Trupul își face datoria din instinct. Am simțit în tălpi izbitura pămîntului și a trebuit să alerg cîțiva pași pînă să-mi recapăt echilibrul. M-am întors la calul care se opintea să se scoale în picioare. Ridicîndu-se de jos, vaca se pregătea să mă izbească. Plin de îndrăzneală i-am ars una cu biciul peste bot și m-am ferit la o parte. Am apucat calul de dîrlogi.

Veneau și cei doi tovarăși către noi. Bietul murg! L-am pus să meargă cîțiva pași. În regulă. I-am scuturat nisipul din coamă și de pe șa. Flăcăii ajunseră lîngă mine.

— Maica mă-si! zisei, și vorba-mi căzu bine deși nu-mi sta în fire să vorbesc urît.

Am încălecat gata de treabă. Vaca se pierdu printre dune. Cei doi tovarăși se întreceau în glume cu mine.

Am simțit că începeam să ne împrietenim.

Nimic pe lume nu-ți înviorează mai bine puterile decît o căzătură. Acum eram și mai porniți pe hăituială.

După un galop anevoios însoțit de răcnete, printre dune, am ieșit la cîmp. Munca noastră și a celorlalți, care se aflau mai încolo, începea să dea roade. Pampa, înainte pustie, se umplea cu pîlcuri de vite care alergau, grămadă sau la șir, în direcția opusă mării; în direcția oamenilor, aș fi zis eu. În depărtare, nori de praf arătau unde se afla grosul vitelor hăituite.

Acum puteam umbla mai liniștiți. Pîlcurile se luau unele după altele, alcătuind grămezi tot mai mari. Pe nesimțite, potecile arătau vitelor drumul. Nu ne mai rămînea decît să le îmboldim, din cînd în cînd, pentru ca să alerge apoi o bucată bună, sau chiar să gonească la nesfîrșit.

Lăsam treptat la o parte vacile cu viței de lapte, care ne priveau dușmănos, gata să-și repeadă coarnele în noi. Înaintam cu încetineală, pentru că eram siliți să ne aținem cînd la stînga, cînd la dreapta, într-o linie frîntă, obositoare.

Mugetele alcătuiau ca o boltă de spaimă în văzduh, spaima dobitoacelor libere, ajunse acum de soarta lor de a se supune, deși fuseseră obișnuite să nu vadă oameni decît de la mare distanță și foarte rar.

La oarecare depărtare, cam la o leghe și jumătate, pe o înălțime, se formase un centru de mișcare. Acolo se vedea că erau oameni care puneau la cale începutul de *rodeo*. Pe măsură ce ne apropiam acea mișcare se întețea, învăluindu-ne într-un nor tot mai mare de pulbere, pe care-l sporeau mereu pîlcurile de vite menite să se mistuie într-acolo, parcă atrase de o vrajă.

Cu puțin înainte, cîmpul fusese gol; noi îi dădeam acum o viață pe care aveam s-o mînăm apoi în alte locuri, lăsînd iarăși cîmpul singuratic.

Cu privirea ațintită spre locul de *rodeo*, abia așteptam să ne vedem ajunși, căci goana după vitele sălbatice, care tot fugeau de noi, nu ne prea făcea plăcere. Cu toate astea mergeam, mergeam.

Îngrămădeala sporea cu cît soseau mai multe vite și cu cît ne apropiam, iar zarva mugetelor devenea asurzitoare. Ne simțeam atrași, ca de singura noastră rațiune de a fi, acolo spre marele cerc înscris de orizont, înăuntru căruia părea să nu mai existe nimic.

Am ajuns. Cîțiva oameni făceau de pază în jurul vălmășagului de vite speriate. Alții își schimbau calul. Alții, cu piciorul trecut peste oblînc, își răsuceau cîte o țigară ori stăteau liniștit de vorbă. Caii asudați, cu urmele înroșite ale pintenilor, sau plini de noroi pînă la burtă, vădeau felul de muncă la care fuseseră supuși. Recunoșteam chipuri văzute în ajun, observam altele noi.

Mă uitam la vite. Nicicînd nu mai văzusem atîta amestecătură. Trebuie să fi fost ca la vreo cinci mii, cu mari și mici laolaltă. Erau de toate culorile și de toate mărimile; dar asta n-avea de ce să mă uimească. Ceea ce-mi atrăgea atenția era marele număr de vite betege de toate felurile: unele cu fracturi vindecate cum da Dumnezeu, altele cu cicatrice mari, lăsate de viermii care le roseseră carnea. Bietele animale nu fuseseră niciodată îngrijite de mîna omului. Cînd coarnele creșteau pînă-n ochi, n-avea cine să le taie vîrfurile. Cele cu căpușe mureau mîncate de vii, sau rămîneau pe picioare mulțumită schimbării anotimpului, dar cu cîte o bucată bună de carne lipsă drept amintire. Celor șontoroage le creșteau copitele cu marginea zdrențuită ca prapurul. Cele cu spinarea frîntă se învățau să umble tîrînd picioarele dinapoi. Cele rîioase mureau de slăbiciune, ori își purtau scheletul acoperit doar de pielea năpîrlită și sîngerîndă. Iar taurii erau plini de urme de împunsături pe spate și pe coaste.

Unele îți stîrneau mila, altele scîrba, altele rîsul. Cele sănătoase și tinere, care erau și cele mai numeroase — pentru că pe cele neputincioase le înghite pampa curînd — erau atît de sălbatice încît se împingeau mereu înainte, grăbite să se depărteze cît mai mult.

Numărul mare al taurilor de toate soiurile era un pericol pentru *rodeo*. Unii și începuseră să se întărîte singuri.

Paznicii trebuiau să se țină la oarecare distanță, făcînd cerc, lucru pentru care era nevoie de mulți oameni. Și

mai în afară, un ultim cerc era format din *tropillas*, cu iepele lor priponite.

— N-ai văzut ceva vînat ? mă întrebă unul călare pe o mîndrețe de murg focos, făcînd aluzie la faptul că eram nemîncați.

Într-adevăr, de foame ar fi putut să mi se năzare vreun patruped comestibil, căci erau ceasurile zece și de la două dimineața nu băgasem nimic în burtă decît niște *mate* fără zahăr.

M-am uitat înspre locul unde casapii începuseră să frigă mînzatul pe care-l doborîseră de dimineață pentru peoni.

— De ce nu ne-am duce — am întrebat — să ne facem niște *mate*, dacă altceva nu se arată ?

Rămăseseră de la alte *rodeos* mai vechi destule tigve zdravene de-ale vitelor tăiate, pe care să te poți așeza. Aveam să schimb calul mai tîrziu. Deocamdată îi slăbii chinga și văzui de mine.

Ca și în seara din ajun, am mîncat și am băut *mate* în tăcere.

Hotărît lucru, oamenii aceștia îmi trezeau pofta de singurătate și cum mai era vreme destulă, am lăsat ceaiul și tovărășia, ca să-mi omor timpul schimbînd șaua pe alt cal, pînă să înceapă alegerea vitelor. Pe lîngă asta, mă mai îndepărtam puțin de hărmălaia mugetelor care începeau să-mi sfredelească urechile. Ce mi-o fi venit — îmi ziceam — cu toana asta din senin ?

Am stat să-mi înșeuez pe îndelete bălanul, pe care l-am ales pentru că era cel mai viteaz și mai rezistent la treabă. Am așezat poclăzile una cîte una. Am

potrivit de vreo trei ori teltia. Cu ajutorul sulei, pe care o purtam totdeauna agățată la cingătoare cu vîrful înfipt într-o bucățică de plută care să-l apere, am cusut cureaua de la mînerul lasoului care se descususe într-o parte. Am așezat pernele ca pentru a merge la plimbare. Am desfăcut lasoul ca să-l strîng cu mai multă grijă. Și cum nu mai aveam ce să fac, mi-am răsucit o țigară, dar cu atîta încetineală de-ai fi crezut că e cea dintîi din viața mea.

Tocmai atunci am auzit strigăte și am văzut un taur care venea înspre mine fugărit de cîțiva oameni.

Am încălecat pe Comadreja, hotărît să-mi scutur pe loc proasta dispoziție.

I-am lăsat să vină. Cînd am ajuns aproape m-am așezat în așa fel încît să-mi pot duce planul la bun sfîrșit. Socotind distanța potrivită, am strigat :

— Dați-mi voie, *señores*. Și l-am strîns pe bălan cu genunchii. Calul era destul de zdravăn pentru izbitură, iar eu calculasem bine. În goana mare, pieptul bălanului izbi taurul în spată. Am ajutat și eu la ciocnire cu mișcarea trupului.

Am rămas țintuiți pe locul ciocnirii. Taurul săltă ca o minge și se rostogoli pe spate.

Făcusem un lucru deosebit de primejdios. Să te arunci în calea unui taur, în goana mare, pieziș, este o ispravă care te poate costa viața dacă viteza fiecărui animal nu e calculată cu toată precizia.

Bună saftea, care-mi crea însă obligații pentru munca grea care ne aștepta.

XVII

Începu spectacolul barbar. Cum eram mulţi, se făceau diferite lucruri în acelaşi timp. Într-o parte, vitele erau împinse una cîte una cu caii către juvăţ. În alta, erau mînate la oarecare distanţă pe cîmp pentru ca, odată răsturnate cu lasoul, să fie oblojite, să li se taie coarnele, să fie jugănite, sau pur şi simplu jupuite după înjunghiere, dacă erau prea betege.

Împreună cu flăcăul cel roşcovan care-mi fusese de dimineaţă tovarăş la hăituială, ne-am ocupat cu sortarea vitelor. Nu erau multe, căci se alegeau doar tauri tineri care, după ce erau mînaţi într-o păşune grasă şi jugăniţi, aveau să fie ţinuţi la iernat. Ce putea să se aleagă, la îngrăşat, din această ciudată adunătură de picioare prea lungi şi spinări ca nişte cobiliţe? Roşcovanul, pe un căluţ tărcat şi sprinten, eu pe bălanul meu, eram o pereche arătoasă şi iute. Dornici să ne fălim cu iscusinţa cailor noştri, încadram dintr-o dată vita, strîngînd-o între cai. În zadar ar mai fi încercat s-o şteargă pe cîmp sau să se oprească. Era ca umplutura de plăcintă între două foi de aluat şi nici măcar nu încerca vreo împotrivire. Pînă să se dezmeticească, se şi pomenea cu juvăţul de gît.

Flăcăul cel roşcovan era cam repezit, aşa că trebuia eu să fiu cu băgare de seamă să nu mi-o ia cumva înainte, împingînd vita peste mine. Dar bălanul meu mai degrabă şi-ar fi rupt picioarele încordîndu-se, decît să se lase doborît. De la juvăţ ne întorceam la pas, lăsînd caii să răsufle. Atunci aveam răgaz să privim munca celorlalţi şi să le aruncăm cîte o vorbă, aşa cum făceau şi ei cu noi.

Fiecare încerca să se fălească cu renumele, priceperea şi îndrăzneala lui, dar pe tăcute, ca orice *gaucho*, căci gălăgia şi grozăveala fără rost nu le sînt pe plac. Maestrul meu se însoţise cu bătrînelul încălecat pe mînzocul şarg. Făcea să-l vezi pe acesta cu cîtă iscusinţă ştia să se proţăpească şi să stăpînească vita, îndrumînd-o cu o singură lovitură de bici. Laolaltă cu *don* Segundo, călare pe roibul lui, alcătuiau o pereche straşnică şi începeau să fie socotiţi, făţiş sau pe ascuns, după năravul fiecăruia, maeştri în strunitul calului şi în rezultatele muncii.

Nu există monedă fără revers şi nici *rodeo* fără accidente. Un om care-mi atrăsese atenţia prin înfăţişarea lui isteaţă se repezi în coasta unei vaci şi dădu greş. Nu mai avu timp să se ferească. Murgul lui pintenog se împiedică de copitele vacii şi se prăvăli pe partea stîngă. Alergarăm spre el. Omul nu se ridica de jos. Îl apucară doi de picioare şi-l duseră mai de-o parte pe cîmp, lăsîndu-l jos. Omul respira liniştit şi privea în jur.

— Nu e nimic, zise.

Îl pipăiră peste tot întrebîndu-l dacă-l durea ceva. Arătă către piciorul stîng. Apucă sticla de rachiu pe care i-o întindea cineva şi trase o duşcă zdravănă. Apoi îşi scoase tabachera şi începu să-şi răsucească o ţigară. Ne-am întors la *rodeo*.

— A dracului vită! — zisei către roşcovan — ce mai trîntă!... i-a strivit piciorul şi l-a izbit de pămînt cu tot trupul.

— Nu ştiu, zău, răspunse el. Parcă e un făcut. Oriunde e o capcană în care să poţi cădea, acolo nimereşte şi el. Dacă într-o bună zi l-ar ţintui într-un cîmp gol, împrejmuit, şi-ar sparge capul de stîlpii gardului.

Am rîs amîndoi.

Ca şi cum ar fi simţit prilejul pe care li-l dăduse preocuparea noastră momentană, vitele se învîrtejiseră într-o pornire şi mai mare de sălbăticie şi se îndreptau în pîlcuri pe unde întîlneau mai puţină rezistenţă. O porniseră întîi la întîmplare, încrucişîndu-se în şiruri ce o apucau care încotro, dar curînd se luară unele după altele şi năvăliră într-o singură parte, cu o hotărîre şi o iuţeală de nestăvilit.

Era o bulucire sălbatică. Taurii, orbiţi de furie, izbeau cu coarnele unde nimereau. Viţeii ţopăiau cu coada ridicată. Cei mai mulţi, ca şi pierduţi, se năpusteau în toate părţile. Oamenii îşi spărgeau pieptul răcnind. *Poncho*-urile fîlfîiau ca nişte flăcări. Se auzeau plesnetele bicelor pe spinări. Vălmăşagul şi ciocnirile ajunseră la culme. Cîte unii se rostogoleau la pămînt, vită, cal şi om de-a valma.

Un taur roşcat se străduia cu mai multă înverşunare ca oricare altul să răzbească înspre dune. I-am ars cîteva bice dar el nu se lăsa. Bălanul meu, zădărît, smucea de zăbală de mă dureau braţele. L-am pornit pentru a treia oară împotriva taurului, care i-a luat-o însă mult înainte, trecînd departe de el. Lăsîndu-mă mult pe spate, ca să-l pot struni, n-am putut vedea primejdia. Cînd mi-am întors privirea, căpăţîna încornorată era chiar lîngă mine. Am dat pinteni. Degeaba. Lovit din spate, calul sta să

cadă şi l-am întors cît am putut mai iute ca să las taurul să treacă şi să ne uite. Aşa a şi fost, dar Comadreja şchiopăta. L-am mînat mai deoparte şi am descălecat. Bietul animal avea pielea sfîşiată pe coapsă de o spintecătură ca de două palme. Cercetîndu-i rana, am văzut că era adîncă. Eram furios că jivina vicleană mă atacase într-un moment de neatenţie. Să rămîi fără cal tocmai cînd zarva şi zăpăceala erau în toi!

În depărtare grămada de vite ne tot ducea iar strigătele veneau ca un ecou slab. Cu bălanul de hăţ am luat-o spre caii de schimb, care priveau cu ochi neclintiţi şi cu urechi ciulite înspre partea unde alergau vitele. Ce linişte! Rămăsese înconjurat de cîteva vite juvăţul cu începutul lui de cireadă şi cei trei oameni care o păzeau. Terenul de *rodeo* era pustiu. Numai omul lovit rămăsese în acelaşi loc, fumînd într-una, căci se vedea cum din cînd în cînd slobozea cîte un nouraş de fum. M-am gîndit că vitele, întorcîndu-se şi gonind orbeşte, ar putea să-l calce în picioare. Dar pînă atunci aveam destul timp să-mi schimb calul.

Călare pe surul Orejuela, m-am întors la *rodeo*, am descălecat lîngă cel betegit şi mi-am aprins o ţigară la tăciunii focului aproape stins.

— Cum mai stai cu mădularele?

— Destul de bine.

— O fi ceva rupt?

— Nu cred... doar cam strivit.

— Nu te poţi ridica?

— Nu. Nu-mi mai simt piciorul.

— Păi... mai bine să nu te mişti.

— Aşa cred... o să trebuiască doar să zac o vreme.

Am privit în depărtare şi mi-am dat seama că oamenii aveau să vină de hac vitelor. Apucaseră să ajungă în faţa lor şi curînd aveau să le mîne spre noi. Încălecai pe Orejuela şi aşteptai.

Părăsit, locul de *rodeo* avea un aspect ciudat. Pe o roată mare, în jurul stîlpului[1], pămîntul arăta mai negru, împroşcat cu urina şi balega vitelor; picioarele lor frămîntaseră totul de-a valma, formînd un amestec de noroi moale şi alunecos, unde rămăseseră imprimate urmele copitelor.

Înspre partea juvăţului, vitele alese brăzdaseră pămîntul şi dîre lungi de alunecături sugerau paşi care fugeau de lovituri.

Mai erau şi hoiturile jupuite a şapte vite betege, cu o carne slabă care abia de ascundea osul, biete grămăjoare sîngerii, întinse jalnic nu departe de porţiunea noroioasă, şi pe care se lăsau hărţuindu-se ulii şi pescăruşi. Iar deasupra noastră pluteau mii de asemenea păsări, încrucişîndu-şi zborul cu fumul deasupra focului, năpustindu-se din timp în timp asupra nenorocitelor leşuri, pentru a le smulge bucăţi de carne pe care se băteau apoi în văzduh, făcînd salturi şi zigzaguri.

În vremea asta vitele se apropiau într-o forfotă mută. Făcea să le vezi. Cinci mii de sălbăticiuni stăpînite de vreo treizeci de oameni aţinîndu-se la şir pe margini. Înaintau. După cai şi ţinută recunoşteam oamenii. Acum

---

[1] Stîlp gros de lemn care se înfige în locurile de *rodeo* pentru ca printr-o manevră a lasoului să se aducă vita cu fruntea lipită de el, urmînd să-i taie coarnele.

nu se mai vedeau vite răzvrătite şi nici nu mai erau necesare cine ştie ce intervenţii. Veneau toate ca un singur şi urias animal, împins de propria lui pornire într-o direcţie precisă. Se auzeau duduitul înfundat al miilor de paşi, gîfîiala respiraţiilor. Pînă şi carnea lor părea că scoate un zvon adînc de oboseală şi durere. Ajunseseră aproape.

Mi-am amintit de cel care căzuse şi, de cum apucară primele vite să calce pe locul de *rodeo*, am început să le îmboldesc ca să le imprim o mişcare în cerc. Se înteţiră iarăşi loviturile şi răcnetele, pînă ce, în sfîrşit, stăpînită, cireada se hotărî să se învîrtească pe aria de noroi frămîntat, de parcă fuga şi-ar fi pierdut acum rostul.

Pe de-o parte eram în cîştig pentru că oboseala le domolea. Pe de alta eram în pagubă, căci mulţi tauri, înfuriaţi, aveau să stînjenească alergarea, repezindu-se în celelalte vite.

Flăcăul roşcovan era legat la cap cu o basma şi apropiindu-mă, am văzut că era plin de sînge pe frunte şi pe umărul cămăşii. M-a lămurit rîzînd:

— Ne merge prost, cumnate. Dumitale ţi-a luat calul în coarne iar mie mi s-a rupt lasoul.

Cînd vezi sînge de om, se răscoleşte şi al tău. La urma urmelor, aproape că eram în drept să ne înfuriem.

— Mai bine să nu ne mai gîndim, am zis eu.

Celălalt înţelese ce se petrecea în mine şi mă privi prietenos.

— Asta aşa-i, zîmbi el.

Cum lucram în pereche cu el iar calul lui era obosit, am aşteptat să şi-l schimbe.

Munca mergea înainte tot mai încordată și energică. Ne-am întors amîndoi la ea, îndîrjiți.

Unele vite se proțăpeau pe loc; le puneam lasoul și de voie, de nevoie mergeau încotro trebuia.

Pe negîndite ni s-a comunicat că munca luase sfîrșit. Cireada n-avea să cuprindă decît vreo două sute de capete. Numai pentru asta atîta zarvă? Dar prin locurile acelea unde totul îmi părea ciudat era mai bine să nu cercetezi nimic și să nu-ți bați capul degeaba.

Am rămas cu toții locului o vreme, ca niște lucruri de prisos.

Vitele din *rodeo* nu pricepeau că sînt libere. Cele dintîi care plecară mergeau domol adulmecînd în jur. Așa dădură peste stîrvuri și se buluciră într-o pornire de furie și mugete. Limba, de pe care curgeau bale, li se legăna în gură, ochii se făceau albi de spaimă și săreau fornăind în jurul hoiturilor putrezite ale semenelor lor. A trebuit să le îmboldim în mai multe rînduri pînă să plece.

Omul care căzuse a fost dus la fermă într-o cotigă cu oiște. Flăcăul roșcovan descălecă lîngă foc, ceru sticla de rachiu, își undă basmaua și se legă iarăși cu ea. I-am văzut rana, scurtă, cu marginile umflate. Începuse și ochiul să i se umfle. Ne-am dus pe urmă să vedem de bălanul meu. I-am cercetat împreună spintecătura și el mi-a spus:

— Dacă-l iei la drum, n-o să-i meargă bine. Dacă te gîndești să-l vinzi, eu ți-l cumpăr, numai să ne-nvoim la preț.

Mă uitam peste cîmp. Vitele începeau să se piardă în depărtare. Mi-am amintit de *cangrejales*. Să-l părăsesc pe bietul Comadreja, rănit cum era, în pampa asta dușmănoasă!

— Uite, frate. De ce n-aș spune adevărul? Eu țin la gloaba asta și... s-o las în așa pustietate!

Roșcovanul mă lămuri că nu era de pe acolo. Se numea Patrocinio Salvatierra și locuia la vreo opt leghe depărtare, într-un loc plăcut și fără mlaștini. N-aveam decît să mă uit la *tropilla* lui de cai tărcați. Era adevărat, și i-am spus că-i voi da răspunsul seara.

— Dacă vrei — adăugă el — ți-l cumpăr și pe cel sur.

— O să vedem.

Am rămas pe gînduri. Cu o zi înainte mai că era să-l pierd pe Comadreja, iar acum mă vedeam nevoit să-l vînd.

— Așa a vrut Dumnezeu — zisei — să nu pot pleca de-aici cu bălanul. Astăzi mi-l ia în coarne și ieri cît pe-aci să-și lase pielea în *cangrejal*.

— Dar de ce te-ai dus pe acolo?

— De curiozitate.

— De curiozitate? Că și făcea să vezi așa minunăție!

— Ca unul care nu le-am văzut niciodată.

Tăcu o vreme iar apoi îmi propuse:

— Dacă vrei să vezi tot neamul crabilor închinîndu-se la asfințitul soarelui, pot să te duc pe-aci pe-aproape. Sînt *cangrejales* întinse. Cele pe care le-ai văzut ieri sînt nimica toată.

I-am primit propunerea și am luat-o în galop către dune, dar în altă direcție decît cea pe care o urmaserăm dimineața pentru hăituială.

Șesul revenise iarăşi la starea lui de pustietate. Aproape că nu mai rămăsese urmă de *rodeo,* nici pe cîmp, nici în mintea mea. Parcă ar fi fost o simplă închipuire, tăgăduită de pustiul fînețelor. Pustiu care aducea a veşnicie.

Încă de departe se desluşeau, negre, fişiile lungi de noroi. Cu cît ne apropiam, le vedeam cum cresc de parcă ar fi crescut însăşi lumea. Dar ce lume ? O lume moartă, doborîtă de durerea învelişului ei rănit.

Patrocinio mă purtă prin nişte ostroave de ierburi în aşa fel încît m-am pomenit înconjurat de *cangrejal.*

— Ia să vezi acum, îmi zise el.

Coborî de pe cal la marginea unei viroage cu malurile mocirloase şi negre, ciuruite parcă de gloanțe cu găuri de diferite mărimi. De diferite mărimi erau şi crabii teşiți şi lăboşi care se plimbau pieziş, cu o solemnitate caraghioasă. Aşteptă pînă ce-i ieşi pe aproape o astfel de lighioană din vizuină şi, cu dibăcie, îi străpunse carapacea cu o lovitură de cuțit. În vreme ce se mai zbătea încă, îl trase ceva mai departe de noroi. Zeci de alergături piezişe, repezi ca nişte umbre, porniră într-acolo. Se făcu un vălmăşag de inele negricioase, de cleşti ridicați. Dansau cu toții, grotesc, un *malambo* [1] pe şase picioare, asupra rămăşițelor tovarăşului lor. Care rămăşițe ? Într-o clipă se despărțiră şi nu mai rămase urmă din victimă. În schimb, ei, întărîtați de acest început de ospăț, se atacau unii pe alții, se fereau de asalturile care veneau din spate, se ridicau față-n față cu labele în sus

[1] ***Malambo,*** dans popular argentinian cu ritmuri variate, dansat numai de bărbați (n.t.).

şi cu cleştii larg desfăcuți. Cum noi nu mişcam, puteam vedea cîte unii foarte de aproape. Mulți erau mutilați îngrozitor. Le lipseau bucăți de la marginea carapacei, cîte un picior... Unuia îi crescuse un cleşte nou, caraghios de mic în comparație cu celălalt. Tocmai mă uitam la el, cînd îl atacă un altul mai mare nevătămat. Acesta îşi înfipse picioarele din față în spinarea celuilalt care căuta să se apere şi, folosindu-se de ele ca de cleşte cînd scoți un cui, îi rupse o bucată de carapace. Apoi trase bucata înspre mijlocul pîntecului, unde se pare că îi era gura. I-am spus tovarăşului meu :

— După cît se iubesc unii pe alții, ai zice că sînt creştini.

— Creştini — întări Patrocinio — da-da... acuşica ai să-i vezi şi pe cei care se închină.

Ne-am oprit la cîteva sute de metri, în fața unei mlaştini uriaşe.

Aşa era. Soarele sta tocmai să asfințească. Din fiecare gaură ieşea cîte o scîrboşenie de-asta de păianjen împlătoşat, dar erau mai mari, mai rotunzi decît cei din viroagă. Acopereau toată întinderea. Umblau agale, fără să ia seama unul la altul, întorşi toți către bulgărele de foc ce sta să dispară. Şi rămaseră nemişcați, cu picioarele dinainte aduse la piept, roşii de parcă ar fi fost pline de sînge.

Ce impresie puternică mi-au făcut ! Oare se rugau cu adevărat ? Or fi avînd mereu, ca o osîndă, picioarele aşa sîngerii ? Şi ce-or fi cerînd ? Bineînțeles, ca vreo văcuță sau o iepşoară, cu călăreț cu tot, dacă n-ar fi cu supărare, să cadă în mîlul acela spongios, ciuruit de ei.

Am ridicat ochii și m-am gîndit că pe o întindere de multe leghe pămîntul mișuna de puzderia asta de lighioane scîrboase. Și un fior mi-a scuturat trupul.

Se însera. Ne-am înapoiat la pas, tăcuți. În depărtare se zărea pîlcul de copaci de la fermă. Dar erau încă așa de departe, încît putea fi doar o părere. Trebuia să străbatem un stufăriș întins. Am intrat în el. Deodată, și mulțumită lui Dumnezeu, am văzut în apropiere o mogîldeață întunecată. Zic mulțumită lui Dumnezeu, pentru că dacă n-aș fi văzut-o, puteam păți ceva și mai rău decît ceea ce avea să mi se întîmple. Taurul, pe jumătate ascuns de stuf, mă privea. Îl priveam și eu pe el. Să fie oare cel roșcat care-mi împunsese bălanul ? Încă nu izbutisem să mă lămuresc, cînd s-a repezit la mine. Se năpustise cu atîta furie încît abia am apucat să evit ciocnirea. Mi s-a părut însă că iarăși îmi atinsese calul. Dumnezeu să mă ierte ! M-a năpădit o furie din acelea care-ți întunecă mințile. Mi-am mînat calul pînă la un luminiș, printre tulpini, căci nu e bine să intri în luptă așa tulburat.

— Vezi dacă mi-a împuns calul, l-am rugat pe roșcovan.

Patrocinio trecu în spatele surului.

— Un fleac. Abia dacă i-a zgîriiat pielea. Trebuie să-l fi atins doar pieziș cu cornul. Ce vrei să faci ? mă întrebă, văzînd că-mi pregătesc lasoul.

— Să-l răpun, i-am răspuns.

Cu toate că intenția mea era temerară și el ar fi avut oarecare răspundere față de stăpînul fermei, n-a zis nimic. Un om, în pampa, știe să citească în ochii altui om și înțelege tăria anumitor hotărîri de nezdruncinat.

Cît despre mine, mi se cuibărise furia în suflet, trezindu-mi dorința neclintită de a merge pînă la capăt. Hotărîsem să răpun taurul și aveam să-l răpun.

Patrocinio își pregătea și el lasoul. Minunat lucru ! O dată cu dorința de a ucide, care pusese stăpînire pe noi, se năștea sentimentul unei mari prietenii. De obicei, doi oameni ies dintr-o primejdie tutuindu-se, ca o pereche de îndrăgostiți după primul sărut.

În mai multe rînduri am ispitit taurul prin mișcări și strigăte să se repeadă la mine și, cum eram ambițios, am izbutit să-l scot la loc deschis. Mi-am întors calul de-a latul, lăsat să se depărteze, am țintit bine și, ajutat de noroc, i-am strîns lațul în jurul coarnelor. Acum eram prinși unul de altul, nemaiputîndu-ne răzleți, ca doi oameni care încep să se bată legați picior la picior.

Aveam o încredere desăvîrșită în rezistența lasoului meu. Prima smucitură îl făcu pe taur să cadă în genunchi. Cu toate că se întunecase, ne vedeam bine. Simțindu-se în puterea altuia, animalul se ridică furios. Se vedea și la el dorința de a ucide. Privi în toate părțile, la mine, la Patrocinio care stătea pregătit. Părea mai înalt și mai ager. Și se năpusti sălbatic asupra mea. Asta și doream. L-am așteptat, sigur pe sprinteneala calului. A mers repede. S-a apropiat, eu am ferit mînzocul și am învîrtit lasoul pe deasupra capului, ca să rămîn legat de sălbăticiune. A trecut cu atîta furie încît Patrocinio, deși îmi știa intenția, nu s-a putut stăpîni să nu-mi strige :

— Ferește !

Am mai avut răgaz să-mi zic în furia mea : „Cu cît te grăbeşti mai tare, cu atît te cureţi mai sigur".

Aproape o dată cu strigătul lui Patrocinio am auzit un zgomot ca de plesnet. „A păţit-o", mi-am zis ; dar se rupsese lasoul. Atras de smucitură, surul sta să-mi scape dintre genunchi. Am vrut să sar jos ; mi s-a agăţat un pinten în teltie. Şi ne-am rostogolit la pămînt ca zvîrliţi din praştie. Ce căzătură ! Dar nu-mi păsa. Gîndul mi-era numai la taur. Probabil că-şi frînsese oasele. Doream să şi le fi frînt. L-am văzut, la cîţiva metri, opintindu-se să se ridice. Era ca ţintuit de pămînt cu partea dinapoi. Mă privea fix.

— Trebuie să-şi fi rupt şira spinării, zise Patrocinio.

Surul se ridică fără să dea semne de beteşug. Era blînd şi puteam să-l las aşa, cu dîrlogii pe gît. Eu îmi simţeam braţul drept fără nici o vlagă, iar în umăr, o furnicătură ca de *cangrejal*. Mi-am dat seama ce păţisem. Îmi rusesem clavicula şi... se putea să-mi fi scos braţul din încheietură. Între timp, Patrocinio îi pusese taurului lasoul. M-am apropiat. Mă gîndeam cu năduf la caii mei loviţi... Trebuia să lupt cu o slăbiciune crescîndă. Patrocinio, care ştia ce avea de făcut, întinse tare lasoul şi capul taurului se lăsă la pămînt de voie, de nevoie.

— Eşti hain ! i-am spus sălbăticiunii. Şi mi-am scos cu stînga cuţitul. Era cît pe-aci să-l scap din mînă. M-am lăsat într-un genunchi. Cu toate astea, trebuia s-o isprăvesc.

— Asta, din partea bălanului, am spus, şi i-am înfipt cuţitul în burtă pînă la plăsele. Şuvoiul cald îmi ţîşni pe mînă şi pe pîntec. Taurul făcu o ultimă sforţare

să se ridice. M-am prăbuşit peste el. Ca un copil, mi-am lăsat capul pe spata lui. Şi înainte de a-mi pierde cu totul cunoştinţa, am simţit cum rămîneam amîndoi nemişcaţi, învăluiţi în marea tăcere a cîmpului şi a cerului.

XVIII

— ...apoi trebuie să stea liniştit.

Am făcut un mare efort ca să înţeleg ce voiau să spună acele cuvinte. Bănuiam că era vorba de mine şi că trebuia să ascult. Dar ce voiau să spună ? Şi ce era cu chipul ăsta bălan de bărbat, fără îndoială cunoscut, şi cu celălalt de femeie, pe care îmi odihneam ochii cu plăcere, încercînd uneori un vag sentiment de recunoştinţă ? Mă supăra o lumină şi totul îmi părea duşmănos în afara expresiei acestor două chipuri.

Ah, durerea de a nu putea înţelege şi senzaţia de a purta pe umeri o lume de poveri nelămurite care, cu toate astea, păreau ale mele ! Ce era cu mine ? Pînă mai adineauri trăiam într-o lume uşoară şi înţelegeam totul

Ne găseam la ferma lui Galván, pe sub copacii *paraisos* din curte ; stăpînul, punîndu-mi o mînă pe umăr, îmi spunea :

— Ai umblat prin lume şi te-ai făcut bărbat, mai mult decît bărbat, *gaucho*. Cel ce cunoaşte relele de pe lumea asta pentru că l-au încercat s-a călit pentru a le ţine în frîu. Acum destul. Aici te aşteaptă ferma ta şi, dacă ai nevoie de mine, o să-ţi stau pe aproape. Nu uita...

Lîngă noi era o răsură înflorită și un cîine gălbui îmi tot mirosea cizmele. Eu stam cu pălăria în mînă și eram mulțumit, foarte mulțumit, dar trist. De ce? Mi se întîmplaseră lucruri nemaipomenite și mă simțeam de parcă aș fi fost altul... unul care dobîndise ceva mare și nedefinit, dar care purta totodată în el impresia morții.

Bănuiam totuși că astea nu erau adevărate. Adevărată era starea de neînțelegere care mă copleșea și lupta istovitoare prin care mă străduiam să scap de această greoaie ignoranță. Lumina mă chinuia; dincolo de ea erau niște umbre și ceva se mișca, făcîndu-mă să-mi zic că într-acolo trebuia să-mi concentrez atenția.

— ...apoi trebuie să stea liniștit.

Am răzbătut spre o amintire ca spre un luminiș în pădure:

— Patrocinio!

— Stai liniștit și nu te mișca.

Mă durea toată partea dreaptă a corpului și capul, tot în partea dreaptă.

— Ce am?

— Ți-ai rupt clavicula și te-ai lovit la cap. Poate că-ți sînt și coastele strivite.

Mi-am amintit: taurul, smucitura... În sfîrșit, se făcea lumină asupra celor întîmplate și a stării mele de acum.

Am cerut un pahar cu apă și am privit în jur.

Eram într-o încăpere mare de *rancho*, culcat în pat. Patrocinio, așezat pe o băncuță scundă, trăgea cu ochiul din cînd în cînd la mine. O fată necunoscută, drăgălașă, intră cu o cană cu apă și mă ajută să-mi salt capul ca

să beau. Din mîndrie aș fi vrut să mă descurc singur, dar plăcerea pe care mi-o făcea mîna ei, susținîndu-mi capul, și un nelămurit sentiment de recunoștință pentru zîmbetul ei prietenos mă făcură să tac.

Efortul zadarnic și obositor pentru a înțelege dispăruse. Eram mulțumit. Nu mă puteam mișca.

— Halal să-mi fie! zisei.

Cu toate astea, ciolanele nu m-au lăsat. Patrocinio rîdea. Eu de asemenea. Mă simțeam atît de bine așa, fără nici un rost, încît am adormit.

Deșteptarea a fost destul de amară.

Uitînd de metehnele mele, am dat să mă ridic și o durere crîncenă m-a fulgerat prin tot corpul.

Nu te mișca, prietene, mă preveni un glas.

Într-un colț al încăperii, luminată de zorii zilei, îl văzui pe omul care căzuse la *rodeo* dînd greș la fugărirea unei vaci. Așezat pe o cergă, cu spatele rezemat de perete, fuma tacticos, scoțînd nori de fum. Mi-am dat seama că nu dormise și m-am gîndit că din ajun stătea în aceeași poziție. „Adevărat *gaucho*“, mi-am zis în sinea mea, și m-am hotărît să-mi îndur fără văicăreală partea mea de durere.

— Te simți mai bine?

— Cam tot așa.

— Ai dormit?

— Pînă adineauri.

Abia atunci am simțit că mă apasă legătura cu care mi se imobilizase brațul. Eram înfășurat cu o fîșie de piele de oaie, cu lîna pe dinăuntru, trecută ca un opt pe la subsuoara dreaptă, peste piept, umărul stîng și

omoplaţi ; lată de vreo patru degete, strîngea de-ţi era mai mare dragul.

— Straşnic m-au mai priponit, am spus tare.

— Străinul celălalt te-a legat — mă lămuri bolnavul — cel care a venit cu dumneata.

Asta mi-a dat încredere, căci tot ce făcea *don* Segundo era bine făcut. Ce să mai fac mofturi ? Cu clavicula ruptă, coastele strivite şi o lovitură la cap, nu mă puteam simţi ca la bal.

Patrocinio aduse o oală cu apă fierbinte, se aşeză în mijlocul încăperii şi, vreme de un ceas, ne-a tot cinstit cu *mate* dulce. Mi-a potrivit sub cap nişte piei miţoase, ca să pot dormi. După un răstimp de sporovăială tihnită, s-a ivit o doftoroaie de pe-acolo. Era o bătrînică adusă de spate şi uscată ca pastrama. A venit spre mine salutîndu-mă cu atîta dragoste de parcă mi-ar fi fost mamă ; mi-a cercetat bandajele şi, fără să le desfacă, mi-a spus că îmi rupsesem clavicula chiar la mijloc, că aveam nişte zdrelituri pe coasta dreaptă şi că rana de la cap avea să se închidă curînd. A întrebat apoi cine mă oblojise aşa bine şi a spus că nu trebuia schimbat nimic. Eu mă uitam la ea ca la un ban de aur şi nu pricepeam cum de le ştia pe toate aşa de bine, fără să mă fi cercetat. Mi-a pus apoi mîna pe creştet şi mi-a spus :

— Cel-de-sus să te binecuvînteze, fiule. Pînă în trei zile, cu voia Preacuratei, mai vin să te văd. Poţi să te scoli, dacă vrei, căci te-a oblojit unul care se pricepe şi nu e nici o primejdie.

Pînă s-apuc să răspund ceva, o şi porni tîrîndu-şi cipicii să vadă de celălalt om. Îl puse să-şi sumeată pantalonul pînă deasupra genunchiului, îi spuse lui Patrocinio să aducă un căpăstru sau o curea şi îi ceru unuia din ţăranii care se grămădiseră din curiozitate în uşă, să-i dea o mînă de ajutor.

— I-a ieşit din loc, zise.

Bătrînica îl puse pe Patrocinio să stea în spatele bolnavului, trecîndu-i cureaua pe sub braţe şi peste piept, şi s-o ţină bine cînd celălalt om va trage de picior atunci cînd va spune ea.

„O să-i întindă oasele", mi-am zis cu spaimă.

— Acu ! zise bătrînica şi, în timp ce ţăranul trăgea de picior iar Patrocinio se lăsa pe spate, ea apăsă cu amîndouă mîinile pe genunchiul beteag. Durerea trebuie să fi fost straşnică, pentru că din oacheş cum era, bolnavul se făcu mai galben decît răţuşca abia ieşită din găoace.

— Gata, zise doftoroaia, şi-i sfătui să-l ducă pe om acasă la el cu vreo cotigă sau un car, căci timp de vreo douăzeci de zile nu trebuia să se mişte.

Îl legă apoi cu nişte cîrpe şi, după ce-l blagoslovi cu un „să-ţi ajute Dumnezeu", punîndu-i mîna pe creştet, plecă, adusă de spate, aşa cum venise.

De cum ieşi doftoroaia, o văzui intrînd pe fata care cu cîteva ceasuri mai înainte îmi dăduse de băut. Începu pe dată să se învîrtească prin odaie, zîmbitoare, pregătindu-l de drum pe tovarăşul beteag. Cît despre mine, n-o slăbeam din ochi o clipă. Ce fată nurlie şi vioaie ! Potrivită de înălţime, avea o înfăţişare îndrăzneaţă şi veselă ca un cîntec de scatiu şi fiecare mişcare pe care o făcea mă fulgera pînă-n inimă. Ghicindu-mi gîndurile,

mă privi pe furiș, rîzînd. O fi din ai casei? Chiar că la timp mă betegisem! Barem de-ar ține vindecatul măcar două săptămîni.

Curînd după aceea îl luară pe țăran, punîndu-l pe o piele de vită purtată de doi oameni. Rămas singur, m-am sculat și m-am dus pînă-n ușă ca să-l văd cum pleacă. L-au așezat într-o cotigă cu un cal (în care se transportă de obicei carnea), cu spatele rezemat de o loitră.

— Însănătoșire grabnică! i-am strigat.

— Asemenea! mi-a răspuns. Acum să mergem! și slobozi obișnuiții norișori de fum ca să ne arate că rămăsese același.

Cotiga porni și cei care-l însoțiseră intrară în bucătărie, desigur ca să bea *mate*. Voiam și eu să mă duc; dureri nu simțeam și cum nu mă dezbrăcaseră, mi-am pus basmaua la gît, am apucat-o cu dinții de un capăt ca s-o pot înnoda, și făcînd haz de neîndemînarea mea de ciung, m-am pregătit s-o iau către colțul casei. Cînd să ies pe ușă m-am ciocnit cu fetișcana cea zîmbăreață.

— Încotro așa sprinten? m-a întrebat.

— ...Sprinten?... Sprinten sînt eu destul. Beteșugul mi-e vremelnic și a început să mă apese.

— Ți-o fi dor de laso?

— Nu... dar fetele o să-mi caute pricină văzîndu-mă așa neajutorat.

— Sărmanul! Ce e drept, nu prea ești bun de luat fetele în brațe.

În gluma ei era și compătimire. Mie nu-mi plăcea să fiu socotit vrednic de milă, dar începeam să doresc s-o văd mai duioasă. Am întrebat-o cu seriozitate:

— Ești de aici?

— Sînt de unde-mi place.

— Și cam pe unde ți-ar plăcea?

— După cum se întîmplă.

— Ei bravo! Aș fi și eu după întîmplare unde te-ai găsi dumneata.

— Ferească Sfîntul!

— Ferească Sfîntul? Să fiu oare așa de urît și de nesuferit încît să n-ai pic de milă de mine?

În jocul ăstă de-a hărțuiala ne măsuraserăm zîmbind. Ea deveni serioasă și-mi spuse cu însuflețire:

— Așază-te aici pe bancă. O să aduc niște *mate* să ți-l opăresc, ca să nu tot umbli încoace și încolo mai mult decît trebuie.

Fata plecă. Am ascultat-o așezîndu-mă pe bancă și am așteptat vreo zece minute.

A venit cu ibricul cu apă fierbinte, o ulcică și o mînă de frunze. S-a așezat pe un scăunel și, cu toată seriozitatea, de parcă i-ar fi pierit deodată graiul, s-a cufundat în pregătirea fierturii.

Eu o priveam cu nesaț, ca după luni de pustnicie, și cu emoția oricărui pribeag care numai arareori se găsește față în față cu o femeie frumușică. Și încă ce frumușică! Și ce mișcări îndemînatice și ce aere cochete de floare de cîmp care se simte admirată. Și gingășia mîinilor harnice. Și foielile ei fără alt rost decît acela de a mă ameți mai tare și a mă lega de ființa ei ca panglica cu care-și lega coadele.

Timpul trecea.

— Serioasă treabă, am zis cu șiretenie.

— Da ce crezi că e glumă ?
— Vai de mine.
Schimbă vorba, mereu glumeață.
— Ați dormit bine la ferma din vale ?
Mi-am zis că ferma din vale trebuie să fi fost cea cu vrăjitoriile.
— Ce fel de om e acela ? am întrebat-o, amintindu-mi de uscățivul *don* Sixto Gaitán.
— Un om cumsecade. Sărmanul... chiar adineauri am aflat vești despre el. În noaptea cînd erați dumneavoastră acolo i-a murit un băiețel care-i era bolnav.
— Nu mai spune !
— Ba așa-i. Oricui i se poate întîmpla să-i moară copilul.
Atunci, înfricoșat de acea potrivire și de amintirile mele i-am povestit de nebunia lui *don* Sixto.
Fata se cruci. Mi-a venit în gînd sfîrșitul cupletului care spune :

Aș vrea să-ți dau o sărutare
. . . .

— Dar prin ce minune — am exclamat — a răsărit o floare prin părțile astea pustii ?
Primind foarte firesc măgulirea, îmi explică :
— Eu nu sînt de pe aici. Am venit cu fratele meu Patrocinio, ca să dau o mînă de ajutor zilele astea. Aici sînt trei fete ; dacă le-ai vedea, nu ți-ai mai răci gura pentru o biată ființă ca mine, uitată de Dumnezeu.
— Eu nu sînt Dumnezeu — i-am răspuns — ca să te pot uita așa ușor cînd oi pleca.

— Lingușitorule ! îmi spuse ea fără urmă de zîmbet sau de emoție.
— Nu știu dacă...
Tocmai atunci intră Patrocinio.
— Cum îți merge, cumnate ? făcu el.
Cumnat ? Așa îi zisesem și eu deunăzi, fără să știu ce privilegiu însemna asta.
— Știi că merge bine ? i-am spus ; nici nu-mi mai amintesc de căzătură.
— Și eu care credeam că o să-ți dai duhul ! De vreo trei ori ai leșinat pe drum. Mai știi cît am avut de furcă pînă să te suim pe cal ?
— Cum să mai știu dacă am fost ca mort tot drumul ?
— Nu e așa, *señor*. Că la răstimpuri îți veneai în fire și cînd ți-am legat brațul cu căpăstrul, mă ajutai și-mi spuneai : Mai sus... acum e bine... așa.
M-am silit cît am putut să-mi amintesc de toate astea, dar în zadar. Oi fi vorbit prin somn. Ce mult zăcusem fără cunoștință !
Patrocinio se întoarse către soră-sa :
— Acum du-te, Paula, că or avea nevoie de tine la bucătărie.
Supusă, frumoasa mea își luă ulcelele și plecă. Patrocinio se așeză și aduse iar vorba de caii mei.
— Ei, cumnate, încheiem tîrgul ?
— Cum îi merge bălanului ?
— Cam șchioapătă.
— Și ești așa de grăbit să-i schimbi stăpînul ?

— Să-ţi spun de ce, cumnate. Eu mîine mă întorc acasă.

„Adio, mi-am zis. Îmi pleacă prietenul şi fata, iar eu trebuie să rămîn plocon în casa asta unde nu cunosc pe nimeni." Adevărată e vorba că o nenorocire nu vine niciodată singură. Copleşit de această veste, n-am mai căutat leac împotriva necazului şi m-am muiat ca o cîrpă.

— Bine. Poţi să-l iei.

— Trebuie să ne înţelegem la preţ.

— Îmi dai cît crezi dumneata.

— Optzeci de *pesos* pentru cel sur şi cel bălan ?

— S-a făcut.

Patrocinio rămase o vreme parcă pe gînduri ; apoi, spunîndu-mi „pe curînd", mă lăsă singur.

M-am sculat şi am făcut cîţiva paşi prin odaie, m-am împiedicat de o bancă şi, înfuriat, i-am tras una cu piciorul.

Am ieşit afară. Am trecut pe lîngă Paula şi m-am făcut că n-o văd. În spatele casei am dat de umbra copacilor şi mi-am sprijinit cotul pe un uluc al împrejmuirii de sîrmă care încingea curtea, uitîndu-mă spre cîmp. Ciung sau neciung, şchiop sau chiar fără cap, aveam să plec şi eu a doua zi. Mi-era lehamite de pămîntul ăsta duşmănos şi nici dracul nu m-ar mai fi putut ţine acolo chiar dacă m-ar fi legat cu o funie de zece coţi.

Mi-am scos pălăria, m-am scărpinat în cap şi am început să îngîn cîntecul :

Eu vă las, vă părăsesc,
Şi mă duc în drumul meu,
Rămîneţi cu Dumnezeu...

Din depărtare l-am văzut pe Patrocinio apropiindu-se de *tropilla* mea. Mîine, mă gîndeam, o să plec cu ea. Nu se află pentru un *resero* loc mai plăcut decît spinarea calului şi nici culcuş mai îmbietor decît poclada şi teltia lui. „Nici femei nu-mi trebuie, o să-mi ţină purecii de urît", îmi ziceam.

Glasul Paulei mă dojeni glumeţ :

— Ascultă băiete, vezi c-o să-ţi pîrlească soarele amintirile.

Punîndu-mi pălăria, m-am dus către ea, hotărît să-mi vărs focul asupra ei.

— Iar dumneata n-o să ai vreme să-ţi pregăteşti podoabele pentru mîine.

— Mergem la bal ?

— Şi de ce nu ? Cumva trebuie să ne sărbătorim despărţirea.

— Cine pleacă ? Dumneata ? Nu prea te văd bun de tocmit la muncă.

Vorbea acum pe acelaşi ton cu mine. Pentru prima dată i-am surprins o pornire de mîndrie răutăcioasă.

— Oricît aş fi de betegit — i-am răspuns fără să clipesc — o să plec şi eu îndată după voi.

— Care „voi" ?

Am rămas încremenit ca o pasăre istovită. Nu mă puteam dumiri şi-mi dădeam seama că trebuie să fi părut de-a dreptul nătîng.

— Nu pleci cu Patrocinio ? am întrebat-o.

Ridicînd din umeri şi încreţindu-şi a dispreţ buzele mă repezi :

— Încă nu s-a găsit stăpînul care să-mi poruncească.

XIX

În cîteva zile am avut vreme să-i cunosc pe locuitorii fermei.

După plecarea oamenilor care veniseră să dea ajutor, casele şi-au reluat aspectul obişnuit.

Noi bărbaţii mîncam în bucătărie : *Don* Candelario stăpînul fermei, Fabiano, un angajat cu luna, şi Numa, un băieţoi posac, de vîrsta mea. Ne servea soţia lui *don* Candelario, *doña* Ubaldina, aducîndu-ne lipie şi nişte farfurii de care nu ne foloseam mai de deloc, căci după ce ne luam fiecare porţia din frigare, mîncam cu cuţitul, tăind îmbucăturile chiar pe lipie.

Erau singurele clipe cînd ne adunam laolaltă, în afara ceaiului de dimineaţă.

Fermierul era un om prietenos, deşi scump la vorbă. Te întreba cîte ceva cu un ton blajin şi comenta răspunsurile cu exclamaţii de admiraţie : „Ah, ce minunat ! nu mai spune ! tiii !“ Ridica sprîncenele holbînd ochii ca să-şi arate uimirea, gest cu care atenua expresia de indiferenţă a mustăţilor pleoştite şi rare.

În timp ce vorbeai cu el, ţi se părea întotdeauna că spui lucruri nemaipomenite. Te întreba :

— Sînt cîmpii bune pe acolo, nu ?

— Da, *señor*, foarte bune. Cîmpii întinse şi bogate.

— Ca să vezi ! (şi te privea uimit).

— Singurul lor cusur este că sînt cam secetoase.

— Ia te uită !

— Păi da. Cînd se pune să nu mai plouă, poţi s-o iei din loc cu cireada.

— Mare belea !

— Şi uneori nu te mai alegi decît cu pielea vitelor, uscată pe drum.

— Ce pacoste !

Doña Ubaldina, vioaie, năpădită de grăsime, era o femeie iubitoare de vorbe de duh şi avea obiceiul să-şi pipereze glumele cu cîte una mai deocheată, pe care o arunca în conversaţie ca pe o piatră într-un coş cu ouă.

Fabiano, care niciodată nu scotea o vorbuliţă, rîdea atunci cu o veselie de copil şi se uita la ea aşa cum se uită cîinele la os. De mulţumire, îşi ieşea din fire pînă într-atît, încît ajungea să se plesnească cu palma peste genunchi, strigînd : „Asta da, asta chiar că le-a întrecut pe toate“. Iar noi ceilalţi rîdeam în cor cu el.

Numa era un nătărău nesuferit, cu o mutră pocită. Era un tîrîie-brîu care, cu mersul lui greoi de cal de povară, nu-şi pierdea cipicii din picioare numai pentru că uita să-i piardă.

Afară de aceştia, mai erau cele trei fete ale casei, despre care îmi vorbise Paula glumind : „Dacă le-ai vedea !... nu ţi-ai mai răci gura pentru o biată fiinţă ca mine, uitată de Dumnezeu“. Dacă Dumnezeu îşi adusese aminte de ele, trebuie că fusese într-o zi de toane rele.

Erau nişte sălbătăciuni uscate şi sperioase, care nu ieşeau niciodată din odaia lor. Dacă se întîmpla să dai peste ele stînd în prag ca bufniţele în gîrliciul pivniţei, o luau din loc zorite să se facă nevăzute, ori răspundeau la salut cu o privire speriată. Mîncau în cotlonul lor, şi Paula cu ele. Dar Paula ieşea apoi afară, mereu ocupată şi zîmbitoare, înveselind curtea şi oamenii cu mersul ei unduios, cu zîmbetele, glumele şi năzbîtiile ei. Faptul că Paula şi celelalte puteau fi numite fără deosebire femei era un lucru cu care nu mă împăcam.

Nu mi-a trebuit multă vreme pînă să-mi dau seama — şi cum să nu-mi dau ! — că Numa făcea pe cocoşul în jurul mîndrei mele. Descoperirea asta mi s-a părut mai degrabă hazlie. Grozav rival ! Dar mi-era ciudă pe Paula că stîrnise dragostea unui astfel de nepricopsit ; se ţinea ca prostul toată ziua după ea, privind-o cu ochi de viţel prins în laţ, rugători şi umezi de duioşie. Îmi venea să rîd pentru că nu puteam face altceva.

Ne ciocneam la fiecare ieşire sau intrare în casă, la fiecare colţ. Am rugat-o pe Paula să-i facă vînt ţînţarului ăstuia, dar nu m-am ales decît cu o mustrare cu iz de batjocură :

— Te pomeneşti că-i fi gelos şi de ceea ce nu e al dumitale.

Nu zic ba ; dar atunci de ce mă rog atîtea vicleşuguri ca să-mi iasă-n cale în faptul serii pe sub *paraisos*, şi de ce atîtea graţii de floare legănată-n vînt cînd îi spuneam cuvinte măgulitoare despre farmecele ei, şi de ce supărări cînd din prudenţă mă feream să stau prea multă vreme cu ea ?

— Te-ai sălbăticit de tot... poate că ţi-e dor de floarea de acasă şi te învîrteşti pe aici trimiţîndu-i răvaşe pe care nu i le scrii ?

Femeia frumoasă e cochetă şi vicleană — asta o ştie orice bărbat — dar uneori cînd pui capcane te mai prinzi şi singur în ele.

Şi drept să spun, mi se părea că Paulei nu-i era tocmai urît de mine.

Prostul de mine, înghiţeam toată otrava asta ca pe o agheasmă. Învăţam încetul cu încetul să pătrund în ceea ce nu cunoscusem pînă atunci şi inima mi-era răvăşită de aceste lucruri de care ştiam doar din auzite : dragostea, dorinţa de a nu face nimic altceva decît de a răscoli gîndurile de iubire, tihna îndelungată a convalescenţei.

Ce poate face omul în asemenea împrejurare şi la ce mai e bun un *gaucho* care se lasă muiat de asemenea dorinţe ? Rămăseseră la urmă de tot libertatea şi puterile mele. Cu toate astea mă dezvinovăţeam în fel şi chip. Mi-era cu neputinţă să plec înainte de a mă înzdrăveni şi, în starea în care mă aflam, orice muncă mi-ar fi răscolit din nou durerile. Mă chinuiau încă insomnii istovitoare. Visam uneori că eram vîrît ca un stîlp într-o groapă adîncă şi că se bătătorea pămîntul pînă începeau să-mi trosnească coastele şi mi se tăia răsuflarea.

Bătrîna doftoroaie venise a treia zi după căzătura mea, aşa cum făgăduise, şi-mi adusese uşurarea de a-mi mai slăbi legăturile, aşa că puteam să mă mişc mai în voie. Dar ce nevolnic e la dragoste un biet ciung, care nici măcar gîndi nu poate la o îmbrăţişare fără un vaiet

de durere. Cu toate astea, nu-mi umblau prin cap decît îmbrățișări cînd vorbeam cu Paula în spatele casei.

După vreo zece zile de asemenea tratament, îmi simțeam brațul înzdrăvenit și sufletul bolnav. Eram încă stînjenit de fîșiile de piele cu care eram legat. Joaca mea cu Paula de-a uite-o, nu e, ajunsese la vorbe mari, iar vrăjmășia dintre mine și Numa amenința să izbucnească în vreo încăierare.

Așa s-a și întîmplat.

Eram sigur că beteșugul meu îi dădea curaj lui Numa. Gîscanul se încumeta să rîdă uitîndu-se la mine, cu toate că nu-i venea în minte nici o vorbă de batjocură. Mă privea și rîdea.

Într-o seară s-a întins cu rîsul mai tare ca de obicei, iar eu, sătul pînă-n gît, m-am supărat mai tare decît în alte dăți. I-am spus să se ducă la bucătărie să învețe cum se jumulesc prostălăii.

Nerodul le face toate pe dos. Numa își luă un aer cît mai obraznic. Făcu cîțiva pași spre noi.

— Ce, sînt la școală ca să-mi dai lecții ? zicea. Ori la liceu ? Ha ! Ce, sînt la liceu ca să-mi dai lecții ?

Satisfăcut de răspunsul obraznic pe care-l găsise, îl repeta în neștire. Atunci, cu toată îngrijorarea Paulei, am început să rîd cu poftă. Numa s-a înfuriat. Cîtă încredere trebuie că-i dădea beteșugul meu ! Și-a scos cuțitul și a venit întins spre mine. Am făcut un pas în lături, ceea ce i s-a părut pesemne de neînțeles, căci i-a trebuit vreme pînă să-și schimbe direcția atacului. Am repetat de trei ori manevra însă începeam la rîndul meu să întrevăd posibilitatea ca joaca să se încheie cu vărsare de sînge. Dar blegul de Numa aproape că-ți trezea milă, atît de prostește își pierdea cumpătul.

— Astîmpără-te — i-am spus apăsat — isprăvește odată, nu te băga cu sila în cuțit.

Paula striga și ea la el, dar acum nimic nu-i mai putea stăvili îndîrjirea. Am înțeles ce avea să se întîmple, căci de fiecare dată, Numa ataca cu mai multă înverșunare.

L-am lăsat să se apropie. În timp ce-mi repezea de jos o lovitură periculoasă, mi-am scos pumnalul și, ocolind primejdia, cu mîna întoarsă, i-am crestat fruntea ca să-l sperii. Așa a și fost. Numa lăsă cuțitul să-i scape din mînă și rămase crăcănat, cu capul în jos, așteptînd speriat. Rana, o dungă albă, se umplu ca un șipot cu sînge, care începu întîi să picure, apoi să curgă șuvoi. Nenorocitul se făcuse alb ca hîrtia și icnind de parcă și-ar fi scuipat măruntaiele, se apucă de cap și o porni înspre *rancho*. Mergea încet. Mormăia într-una văicăreala lui de idiot, lăsînd în urmă o dîră roșie. Paula a plecat cu el.

Am rămas singur, neștiind cum aveau să se termine lucrurile. Mă încerca parcă o părere de rău ; dar oare era vina mea ? Nu fusese o ticăloșie lașitatea lui de a se năpusti asupra unui om pe care îl știa infirm ? Pînă la urmă m-am și înfuriat. Fusesem strîns cu ușa și o găseam și pe Paula vinovată. De ce nu-l alunga din preajma ei pe nesuferitul ăsta băgăreț ? „Dacă-i place — mi-am zis — să umble cu sticletele ăsta după ea, să și-l păstreze.“ Și luînd o hotărîre grabnică, am pornit spre bucătărie, unde trebuie că se aflau cei mai vîrstnici.

Trecînd prin fața odăii unde dormisem în prima noapte, am văzut adunate toate femeile. Probabil că acolo se afla și rănitul. Ajungînd la bucătărie am dat peste *don* Candelario și Fabiano. Acesta era omul de care aveam nevoie.

— Bună seara, le-am zis.

— Bună seara, mi-au răspuns ei.

— Te rog să-mi faci un bine, cumetre, i-am spus lui Fabiano. Mînă-mi *tropilla* încoace și dacă într-o zi s-o ivi prilejul, ți-oi face și eu un bine.

Fabiano tăcut ieși cu un semn de încuviințare și am rămas singur cu *don* Candelario.

— Stai jos, îmi spuse el întinzîndu-mi o ceașcă de *mate*.

— Vin să vă cer iertare — am început eu — pentru ceea ce s-a întîmplat. Dumneavoastră m-ați îngrijit cît se poate de bine aici în casă iar eu vă răsplătesc cu o supărare. Nu-i frumos, fără îndoială, dar Dumnezeu mi-e martor că nu eu am cătat cearta...

— Lasă asta, m-a întrerupt blajin *don* Candelario. Ai de gînd să pleci ?

— Da, *señor*, peste puțin. Am greșit față de ai casei și vreau să mă puteți uita cît mai curînd.

— Păi dacă nu ești vinovat !

— N-are a face, *don*. Capul face, capul trage. Mulțumită lui Dumnezeu, acum sînt bine.

Hotărît, am tăiat cu cuțitul fîșiile care-mi țineau brațul beteag. Am făcut cu grijă cîteva mișcări și am văzut că mergea bine. *Don* Candelario mă privea clătinînd din cap.

— Fiecare om — zise el — își urmează soarta. Dacă a dumitale e să pleci, înseamnă că așa a vrut Dumnezeu. Despre partea mea, poți rămîne dacă poftești, căci nimeni n-ar spune că în casa mea nu fac tot ce se poate pentru omul necăjit. Sînt mai bătrîn decît dumneata, flăcăule, și de aceea îți dau un sfat : ferește-te să te încaieri pentru femei.

— Așa e — am încheiat eu, nevrînd să mai lungesc vorba.

A intrat *doña* Ubaldina.

— Bună seara.

Adresîndu-se bărbatului ei, grăsana zise :

— L-am oblojit și s-a oprit sîngele. N-o să moară el din atîta lucru — zîmbi uitîndu-se la mine — și nici n-o să-i treacă pofta de a se aprinde după fuste.

Deodată mi-am dat seama că din întîmplarea aceea neghioabă puteau să iasă vorbe urîte pe seama Paulei. Am lăsat capul în jos și, să mă ierte Dumnezeu, m-am simțit foarte abătut.

Am ieșit în curte să văd dacă n-o întîlnesc ca să vorbesc cu ea. De-aș fi putut-o lua cu mine ! Cred că n-aș fi stat o clipă pe gînduri. Eram în stare să uit toate. Într-un tîrziu a trecut pe aproape de mine.

— Paula, aș vrea să-ți vorbesc.

M-a privit peste umăr :

— Nu văd despre ce, mi-a răspuns fără să se oprească.

Va să zică îmi juca renghiul de a mă socoti singurul vinovat ? Eram un nelegiuit pentru că mă apărasem ?

Am intrat mohorît în bucătărie. Dacă ar fi rostit un bărbat niște cuvinte ca acelea ale Paulei, am fi „plătit oalele sparte“ împreună.

Curînd veni și Fabiano.

— Caii sînt aici.

— Mulțumesc, prietene.

Fabiano mă ajută să-mi adun hainele și lucrurile, și să pun șaua pe cal.

Ce pustie îmi părea noaptea în care aveam să pătrund! Întotdeauna pînă atunci îl știusem pe maestrul meu lîngă mine și cu el mă simțeam în siguranță. Pînă să dau de el la ferma unde lucra — șapte sau opt ceasuri de drum — aveam să rătăcesc singur cu întîmplările triste pe care mi le hărăziseră aceste locuri cu piază-rea.

M-am întors înăuntru. La masă am fost cei obișnuiți, afară de Numa. Odată cu dumicatul îmi înghițeam și supărarea, silindu-mă să n-o dau la iveală.

După cină mi-am luat rămas bun de la cei de față. *Don* Candelario m-a însoțit afară. Cînd am trecut pe lîngă odaia fetelor, a ciocănit la ușă:

— Flăcăul ăsta pleacă și vrea să-și ia rămas bun!

Au ieșit cele trei sălbăticiuni uscate și Paula. Am dat mîna cu fiecare, zicîndu-le rămas bun. Paula a fost ultima.

— Îmi pare rău — i-am spus — de cele întîmplate. N-am vrut să te jignesc.

— Nu-mi plac oamenii gata să scoată cuțitul — mi-a trîntit ea țîfnoasă și îndărătnică.

— Nici mie nu-mi plac — i-am răspuns — femeile care umblă să zăpăcească pe bieții oameni.

O spuneam mai mult pentru Numa, dar puțin și pentru mine. Chiar la sfîrșit însă nu voiam să mă sfădesc, așa că am adăugat:

— Te rog să-i spui multe salutări prietenului meu Patrocinio.

— O să-i spun, încheie ea uscat.

Ajungînd lîngă cal mi-am luat rămas bun de la *don* Candelario și Fabiano, care-mi urară noroc.

Am încălecat pe porumbac. Ce plăcere să te simți pe un cal bun și să fii liber! Brațul drept, încă amorțit, îmi era totuși de folos. Îmi arătaseră drumul. Am fluierat-o pe iapa Garúa și am îndemnat caii în urma ei. Așa ca întotdeauna. Dar niciodată nu fusese atîta noapte în jurul meu.

Cu toate că aveam drum lung de făcut pînă la ferma unde se găsea *don* Segundo, am pornit-o la pas. Aveam să ajung tocmai în zori, dar ce-mi păsa! Voiam să mă gîndesc, sau poate să nu mă gîndesc, dar în orice caz să las ultimele întîmplări să mi se așeze în amintire. Afară de asta nu voiam să-mi obosesc prea tare brațul prin care-mi alergau mulțime de furnicături.

Mare pacoste și asta să mergi cu inima bîntuită de furtuni și cu mintea rătăcită într-un hău de tristețe, gîndindu-te la nedreptatea soartei, ca și cum aceasta ar trebui să se ocupe de toanele fiecăruia. Omul călit uită de slăbiciuni, îndoaie spinarea la necazuri și înfruntă soarta care-l așteaptă, cu toată încrederea în curajul lui. „Țin'te tare, băiete“, îmi spusese într-o noapte *don* Segundo, atingîndu-mă cu biciușca pe spate. La rîndul ei, viața mă biciuia cu același sfat. Dar cu ce lovitură grea,

care-mi sleia voința pînă-n măduva oaselor, trezindu-mi dorința de a mă întoarce înapoi ca să cerșesc dragostea unei femei atrăgătoare.

Țineam piept slăbiciunii mele privind drept înainte, neclintit.

Am trecut prin niște băltoace amărîte, care cine știe ce-or fi șoptit sub copitele calului. Pînă și noroiul se lipește de picioarele celui care vrea să meargă.

Biet cîmp mult încercat prin meleagurile astea și tot atît de lipsit de dragoste ca și mine! Parcă era mort.

Răcoarea nopții mă strîngea în spate.

Și erau atîtea stele, încît îmi picurau în ochi ca niște lacrimi pe care trebuia să le plîng înlăuntrul meu.

XX

Odată cu noaptea mi-am isprăvit și eu călătoria. În zori, așa cum prevăzusem, am ajuns la o fermă curățică, unde mi-am găsit maestrul gata de plecare cu un om care, după primele vorbe schimbate, am înțeles că era administratorul imașului.

Don Segundo nu s-a mirat de sosirea mea, deoarece rămăsese hotărît că, după ce m-oi vindeca, o să vin după el și o să ne continuăm drumul spre nord. Brațul înzdrăvenit mă scutea de alte explicații și de glumele pe care le-ar fi stîrnit poate ridicola mea pățanie. Iar eu m-am ținut bine și nu mi-am dat în vileag necazurile.

N-am rămas decît o zi acolo și am plecat în dimineața următoare.

Două nopți am petrecut pe drum : una sub cerul liber, alta în șura unei mici ferme.

Cu cît lăsam mai departe în urma noastră țărmul acela blestemat, cu atît îmi regăseam încrederea și voioșia, cu toate că în adîncul sufletului îmi rămînea un gust de amărăciune.

După vreo patruzeci de leghe de drum am început chiar să fac haz de necazul îndurat. Frumos bilanț, n-am ce zice : un braț betegit, o dragoste cu țepi, o frunte crestată într-o încăierare din pricina unei fuste, faimă de cuțitar, lasoul rupt și doi cai vînduți de nevoie. Vînzarea aceasta mă durea cel mai puțin, căci deși nu încăpea îndoială că pierdeam cu Orejuela și Comadreja o pereche de cai buni, cîștigasem, spre mîndria mea, un galon de onoare. Ce dovadă mai sigură a destoinicei unui îmblînzitor, decît aceea că după un *rodeo* se ivesc cumpărători pentru caii lui? Mai conta și faptul că cei pe care-i vîndusem îi folosisem la primele mele două isprăvi de bun călăreț.

Afară de asta, aveam acum prilejul de a-mi satisface o veche dorință : să am în *tropilla* cai de aceeași culoare. Nu dispuneam, ca bază de plecare, de banii cîștigați la luptele de cocoși? Cînd îmi pipăiam chimirul, puteam simți sulurile de *pesos* îndesate prin buzunarele lui.

Dacă e adevărat că niciodată nu lipsesc ghinioanele cînd un *gaucho* vrea să petreacă, tot așa se întîmplă să-i iasă în cale, cînd e abătut, cîte o distracție.

După șase zile de drum am nimerit la un han unde aveau să fie după-masă niște curse de cai.

Mijlocul drumului, din care se alesese o porţiune foarte netedă, era străbătut de două frînghii întinse la aceeaşi înălţime.

Un *gringo* îşi instalase acolo un chioşc cu de-ale mîncării, dulciuri şi băuturi.

O vînzătoare de plăcinte îşi plimba bunătăţile în două coşuri urmărite de muşte şi de milogeala unor ţînci. Un bătrîn ducea de căpăstru un cal sur acoperit cu o pătură, oferind bilete de loterie. Cîte un beţivan mai harnic se şi arătase la chioşc ori la ospătărie.

Toate astea mi-erau cunoscute încă din copilărie, aşa că mă învîrteam printre ele ca peştele în apă.

Începea să vină lume. În jurul a doi cai se adunase un grup foarte potolit şi misterios, care nu vorbea decît în şoaptă.

Am prînzit la ospătărie. Ca să scăpăm de beţivanul de aici, care ne omora cu un noian de informaţii despre marea cursă de după-masă, i-am dat un *peso* cu condiţia să se ducă să „cinstească" la chioşc.

Am mîncat mai întîi nişte cîrnaţi pe care i-am udat cu un vin aspru, apoi cîte o bucată de friptură ; la sfîrşit nişte plăcinte.

Numărul oamenilor sporea mereu la tejghea, aşa cum creştea numărul cailor. Care ţăran nu se înfiinţează cu cel mai sprinten cal din *tropilla* în nădejdea de a întrece vreunul mai greoi ? Cum Moro al meu era de soi şi avea un trap ca pentru curse, unii mi-l înscriau pe listă. Nici gînd n-aveam să mă las jumulit de pomană cu un cal care ducea în spate o săptămînă de drum !

Don Segundo întîlni doi prieteni — parcă se putea altfel ? Erau şi ei *reseros* şi, fireşte, ne-am simţit apropiaţi unii de alţii, cu acea familiaritate imediată a singuraticilor cînd se pomenesc aproape năuciţi de zgomotul mulţimii. Erau oameni ca la treizeci de ani, căliţi şi veseli ; ne-au întrebat ce ştiam despre alergări. *Don* Segundo le-a repetat din informaţiile beţivanului.

— Sînt doi bidivii pe care face să-i vezi, măi frate, face să-i vezi. Cel roşcat a cîştigat mai multe curse aici !... În orice caz n-a pierdut nici una afară de aceea la care a fost întrecut cu vreo şapte lungimi... Iar cel negricios pe care l-au adus de prin păşunile unuia, Dugues, ce mai cal ! De la început chiar l-a cîştigat pe cel roşcat căci alerga de parcă mînca norii... şi acum s-a zis cu el. Mă crezi, prietene ?... Acum s-a zis cu el... da, *señor*... Dar cel roşcat, face să-l vezi, măi frate !... zici că mănîncă pămîntul, nu alta... dar asta-i, că mie îmi place mai mult pintenogul pe care l-au adus de aiurea. Asta-i... piciorușul din faţă, în stînga, e jumătate negru... n-o să mă credeţi... mie-mi place ăl pintenog ; asta-i...

— Iar eu, încheie *don* Segundo, o să joc pe pintenog ca să-i fac plăcere unui om afumat, pentru că omul care se îmbată trebuie să fie om de treabă.

— Asta-i bună... Şi de ce ? întrebă unul din oameni care, cunoscîndu-l pe maestrul meu, bănuia o explicaţie de duh sub această sentinţă.

— Pentru că omul care se îmbată ştie că o să vorbească prea mult, iar unuia care e căptuşit cu rele nu-i convine să-şi dea arama pe faţă.

— Știi că are dreptate, frate ? spuse omul întorcîndu-se către tovarășii lui.

— De bună seamă !... Așa că de-acum te pomenești că o să stai tot cu sticla la gură.

Ne-am pornit pe rîs cu nestăpînirea de care dă dovadă orice *gaucho* care, cînd se află printre oameni, parcă simte că-l înăbușă viața din el.

Între timp întrecerea sta să înceapă iar eu aveam mare poftă să mă despăgubesc de toate necazurile.

Privitorii, călări, se înșiraseră de-a lungul frînghiilor de pe marginea drumului, mai îngrămădiți în dreptul potoului de plecare și al celui de sosire și rărindu-se de-a lungul traseului.

Așteptam cu răbdarea celor care nu sînt obișnuiți să stea. Aș zice chiar că acest moment de inactivitate era ceea ce-mi plăcea mai mult la spectacole, căci destul se puteau întîmpla în fiecare zi tot felul de lucruri, așa că era plăcut din cînd în cînd să știi că o bucată de vreme nu se va schimba nimic.

Călăreții aveau să fie cîntăriți ? Foarte bine. Organizatorii se adunau să discute ultimele amănunte ale curselor, despre culoar, despre greutate ? Foarte bine.

Caii aveam să-i vedem cînd vor intra pe teren, fără pături, și vom putea asista la una sau două porniri înainte de a ne opri la locul mai puțin aglomerat, spre jumătatea traseului, unde se lămurește de obicei rezultatul, afară de cazul cînd concurenții sînt de forță egală. Lucrul cel mai potrivit era să culegem ceva informații și asta a și făcut-o *don* Segundo, intrînd în vorbă cu un trecător.

— Nu sîntem de pe aici, *señor*, și am vrea să aflăm cîte ceva ca să ne putem orienta la pariuri.

Omul ne dădu lămuriri :

— Cursa este de două mii de *pesos*. Patru traseuri de străbătut, cu greutate egală. Dacă unul din călăreți refuză să pornească după a cincea plecare, organizatorii s-au înțeles să anuleze cursa.

— Aha.

— Se pare că cele două grupe vin cu multe parale și că o să se joace sume mari.

— Norocul celui sărac.

— Aveți ocazia să dați de el.

— Și caii sînt de aici ?

— Nu, *señor*. Pintenogul a fost adus din altă parte. Frumos animal și bine îngrijit. Cel roșcat e de prin partea locului. Dacă vreți să jucați pentru celălalt, iau și eu una sau două mize de zece *pesos*.

— Mulțumesc, prietene.

— Bine, atunci îmi văd de treabă cu voia dumneavoastră.

— Cum dorești și mulțumim.

Omul plecă. *Don* Segundo chibzuia :

— Cam șmecher omul. Ne poftea să jucăm pentru că bănuia că sîntem dintre cei veniți cu pintenogul.

— Sînteți pentru cel roșcat, am strecurat eu, ispitit.

— Eh ! — făcu dînsul — rezultatul stă în picioarele cailor.

Adevărul e că aveam o poftă grozavă să-mi risc avutul și că neavînd habar de valoarea cailor, nu-mi rămînea decît să joc la întîmplare. Banii începeau să mă mă-

nînce în pungă. Mi-am socotit mica avere. De la lupta de cocoşi, o sută nouăzeci şi cinci de *pesos*. De la ultimul *arreo*, cincizeci, făceau două sute patruzeci şi cinci. Cu cei şaizeci de *pesos* pe care-i aveam înainte de luptă, făceau trei sute cinci. Şi optzeci de la Patrocinio pe caii mei, în total, trei sute optzeci şi cinci...

Don Segundo mă smulse din socotelile mele anunţînd sosirea celor doi cai. Îi puteam vedea fără să ne schimbăm locul.

Cel roşcat, cu călăreţul în şa, trecu dansînd nerăbdător pe picioarele dinainte. Era înalt şi voinic, cu glezne tari şi ochi scînteietori de şirep. Ce mai bidiviu! îmi ziceam eu: cînd o să ajung să am şi eu aşa unul? Desigur numai dacă aş ajunge cel puţin colonel, căci altfel n-ar avea cum să-mi pice asemenea chilipir.

Pintenogul era şi el frumos. Îl aducea călăreţul înscris pentru cursă şi venea cu pas întins, depăşind ca de o palmă urma piciorului din faţă cu cel din spate. Era zvelt ca un ogar şi părea uns de lustruit ce era.

— Nu poţi şti cum e mai bine — zise maestrul meu — dar eu o să-l ascult totuşi pe beţivan.

Călăreţul roşcatului era un ins slab, cu mustaţa sură. Îşi strînsese părul cu o bandă, aşa cum poartă indienii, şi se uita în toate părţile, temîndu-se parcă să nu fie luat cu pietre. Cel care ducea pintenogul de dîrlogi nu era mai înalt decît un băiat de 12 ani şi avea bărbia rasă şi ţepoasă ca un *pampa*.

I-am văzut pornind de două ori. Beţivanul avea dreptate cînd spunea că roşcatul parcă mînca pămîntul. Pintenogul în schimb se avînta pieziş, pe jumătate înălţat peste frînghie.

Ne-am dus apoi la locul nostru. Pariurile ploua pentru amîndoi concurenţii. Cursa era pe sfîrşite şi eu încă nu jucasem. Un bondoc burtos mi se adresă:

— Mergem la douăzeci de *pesos*? Eu joc pe pintenog.

— Plătesc, am răspuns eu.

Mă privi nemulţumit.

— Mergem la patruzeci?

— Plătesc, am răspuns iar.

— Mergem la şaizeci? a propus el.

Cei din jur ne priveau curioşi. Pînă cînd o să tot urce?

— Plătesc, am primit zîmbind.

— Mergem la optzeci? Glasul i se făcea din ce în ce mai blajin.

Curioşii îmi pîndeau hotărîrea. Fără să-l slăbesc din ochi, am propus la rîndul meu, tot aşa de politicos:

— De ce n-am merge la o sută?

— Plătesc, se învoi el.

Lumea începea să se îmbulzească de parcă noi am fi fost caii alergători. După o vreme, am propus cu un glas cum nu se poate mai dulce:

— Mergem la o sută cincizeci?

Omul rîse cu poftă şi, cu o voce obişnuită, puse capăt glumei:

— Nu, mulţumesc; mă dau bătut.

— Uite-i că vin! strigă unul din privitori.

Pe aceeaşi linie, fără a se depăşi măcar cu un bot, soseau, treceau prin faţa noastră, se îndreptau spre po-

tou. Ne-am aplecat pe grumazul cailor ca să privim. Oamenii năvăliră pe traseu. Am izbutit să-i vedem pe călăreţi dînd bice. Aşteptam strigătul care anunţă rezultatul; strigătul acela care zboară din gură-n gură făcînd ocolul traseului de zece ori mai iute decît caii.

— Miza — auzirăm — miza! Nu se plătesc pariurile!

Dar nici nu apucară bine să se încingă obişnuitele discuţii şi veni zvonul următor, aducînd sentinţa adevărată.

— Pintenogul, nu mai e vorbă!! Pintenogul, cu un gît!!

— E încurcătură, veni altul cu vestea. E încurcătură şi e rost să se încaiere.

Dar zvonul pe care-l simţii neîndoielnic că era cel adevărat ţîşnea din toate gurile:

— Pintenogul, cu un gît.

Mi-am scos banii din chimir, am numărat o sută de *pesos* în hîrtii de cîte zece şi cinci şi i-am întins bondocului, care aştepta cuviincios fără să privească spre mine.

— Poftim, *don*.

— Mulţumesc.

În schimb *don* Segundo încasa cincizeci de *pesos*.

— Mă duc să văd dacă nu mai găsesc vreun beţivan, îmi spuse, prefăcîndu-se că o ia la galop.

Eu turbam de ciudă. Pînă şi la joc să-mi meargă prost?

Ne-am apropiat de marginea drumului unde se ţeseau comentariile.

— Poate să bată şi doi cai ca ăsta de-aici — afirma un bătrîn călare pe un murg încătărămat cu argint — să-i bată chiar uşor, întări el.

Omul cu care discuta, tăcut şi ursuz, spuse rar dar răspicat:

— Uşor e să zici din gură.

— Nu, *señor*, astea nu sînt vorbe în vînt. Şi dacă aveţi cu ce să-l puneţi la încercare, e pe aici omul cu care să vă înţelegeţi.

— Eu n-am cu ce.

— Atunci măcar ceilalţi, care parcă n-au ochi să vadă cînd li se prezintă ocazia.

— Eh! Nu trebuie să cauţi prea departe. E aici înspicatul lui Cárdenas.

— Ce să faci cu ăla! Cam ştiu eu ce poate. De trei ori l-au alergat de ţi-era mai mare dragul în faţa mea şi, dacă nu vă e cu supărare, chiar eu i-am purtat de grijă şi i-am luat timpul.

— Aha!

— Da, *señor*, şi i-am luat timpul cu două ceasornice pe care le aveam: unul obişnuit şi altul pentru alergări, şi cu nici unul nu mi-a ieşit mai bine decît la orice gloabă.

Omul tăcut nu s-o fi priceput la ceasornice, căci, fără să mai lungească vorba, îşi porni ţintatul înspre oameni mai puţin învăţaţi.

Se auzea tropot de copite şi gălăgie. Ne-am apropiat de traseu. Tocmai se terminase o cursă mai mică de două tururi, cu cai de cîmp. Cîştigătorul, călare pe un bălţat, trecu prin faţa noastră obosit şi surîzător. Acum se pre-

găteau să pornească unul cu coada sură și unul murg cu botul alb. Cum simțea pintenul, murgul se înțepenea în picioare necăjit că trebuia să alerge. În jurul meu, o mînă de oameni înstăriți, pe cai de soi, vorbeau despre una din cursele înscrise. Cel care părea mai bine informat dintre ei explica :

— Nu știu cum s-a băgat Silvano să alerge cu pintenogul lui Acuna ; roibul lui e un sirep foarte năbădăios. Să vedeți că e în stare să se sperie de lume și să iasă dintre frînghii.

Între timp trecu un flăcău și-mi propuse treizeci la douăzeci împotriva celui cu coada sură care tocmai pornea. Am primit pariul într-o doară.

— Vin ! strigă flăcăul.

Lumea începu să alerge către ei. Unii ziceau : „s-a prăpădit", alții spuneau că cel cu botul alb, luînd-o razna, dăduse peste vreo șapte privitori. Pînă la urmă s-a dovedit că, înfuriat de împunsăturile dese de pinteni, calul se vîrîse printre oameni și se năpustise în îngrăditura de sîrmă, zdrobindu-se. Călărețul scăpase, ca prin minune, cu cîteva cucuie și julituri la cap.

M-am ales pe negîndite cu treizeci de *pesos*.

Cel care explicase defectele roibului lui Silvano arătă cu codiriștea biciului :

— Acuma vin.

— Mergem să-i vedem ? le-am spus tovarășilor mei.

Ce frumusețe de roib era ăsta al lui Silvano. În timp ce-l priveam, spuneam și eu ce auzisem.

Trecu pintenogul. Un veteran liniștit, mai degrabă urît, murg închis la culoare. Începură să mizeze pe el cu procente. I-am urmărit ca să-i văd pornind.

Roibul îl întrecu din doi pinteni, și pariurile ajunseră la egalitate.

Bondocul, care-mi cîștigase suta de *pesos*, mă ispiti :

— Ei, tinere, cît dai pe pintenog ?

—...

— Îți dau revanșa pentru sută.

— Plătesc.

Călărețul roibului dăduse îndemnul de două ori degeaba pînă acum și erau la a șasea pornire. Se vedea că cel cu pintenogul voia să-i vină din spate ca să-l depășească. Cel cu roibul, plin de încredere, rîdea. Amîndoi păreau hotărîți să pornească alergarea cît mai curînd.

Se alăturară. Dintr-o zvîcnitură, roibul cîștigă distanță. „Hai !" îl îndemnă călărețul, slăbindu-i zăbala. Pintenogul îl ajungea din urmă. Plecarea avea să-l favorizeze. Imprudent, sau poate din exces de încredere, cel cu roibul îndemnă iar :

— Pornim ?

— Pornim !

Pintenogul cîștigă un avantaj de o jumătate de lungime.

— Aha ! rîse cel cu roibul, și slăbind dîrlogii, împingîndu-și trupul înainte, îl ajunse pe adversar, îl depăși, îi azvîrli țărîna în față și cîștigă două lungimi, trei... ce știu eu ! Cel cu pintenogul își retrase calul de la mijlocul cursei.

— Mare porcărie vestitul cal al lui Cárdenas ! am strigat eu.

Bondocul zîmbi :

— Ai ghinion.

I-am plătit suta de *pesos*.

— Mai vedem noi — i-am spus întărîtat — dacă ne mai întîlnim o dată.

— Îți stau la dispoziție — mi-a răspuns el băgînd bănișorii în buzunar — numai să nu ne placă același cal.

Oare ce despăgubire avea să-mi mai pice în ziua aceea ?

Am jucat la o combinație în patru. Cu sume mici, am riscat șaptezeci de *pesos*. Țineam banii în pumn, și hîrtiile îmi ieșeau printre degete ca țepile de castană verde. Unul cîte unul a trebuit să plătesc toate pariurile.

M-am dus la un moment dat cu tovarășii la chioșc unde am băut niște bere și ne-am înfipt cuțitul în cîteva plăcinte. *Don* Segundo pierduse cincizeci de *pesos*. În schimb, cei doi prieteni *reseros* cîștigaseră laolaltă o sută șaptezeci și doi. I-am dat unuia din acești norocoși o sută de *pesos* să-i joace pentru mine. I-a pierdut cu cel dintîi prilej, iar eu am rămas doar cu cinci *pesos* drept orice capital. Așa va să zică ? Ei bine, atunci să se aleagă cîștigul din pagubă ; m-am dus la bondocul meu de adversar, care de la început mi-a oferit o revanșă.

— N-am cu ce să plătesc — i-am spus — dar dacă vă convine, vă pun în gaj cinci cai pe care-i puteți vedea chiar acușica dacă vreți.

Omul a primit și, ca să se arate mărinimos, m-a lăsat să-mi aleg calul la cursa următoare. Cu o încăpățînare de oaie proastă l-am ales pe cel care a pierdut.

Foarte bine ! De-acum aveam să privesc liniștit.

Lumea părea obosită și ziua era pe sfîrșite. Oamenii o luau spre casă, unii cu chimirul plin, alții cu el gol. *Don* Segundo nu mă slăbea de loc cu șfichiuiala glumelor și partea proastă era că eu stăteam molfuz, fără să răspund nimic.

Nu mai știu cît a durat întrecerea și nici cîte curse s-au mai alergat. Grupurile se despărțeau dîndu-și mîna. Pe ambele laturi ale drumului se scurgeau două șiruri de oameni călări. Vreo zece-doisprezece bețivani mai întîrziau prin fața cîrciumilor.

În depărtare se vedea praful stîrnit de cei care plecaseră mai devreme.

Încetul cu încetul am rămas singuri. I-am arătat omului care-mi cîștigase aproape toți banii *tropilla* mea și, conform înțelegerii, își luă cinci cai, lăsîndu-mă cu doi și cu Moro.

Ne-am despărțit de tovarășii noștri. Noi plecam mai departe și aveam să poposim pe unde ne apuca noaptea. Am schimbat calul. Îmi rămăseseră Garúa, Vinchuca, Moro și Guasquita pe care eram încălecat.

— Pornim ? mă întrebă *don* Segundo imitîndu-i pe concurenți.

— Pornim ! i-am răspuns.

Am luat-o în galop scurt către cîmp, care încetul cu încetul ne-a învăluit cu nepăsarea lui.

XXI

Ziua nu mai lăsase decît o dîră de nori luminoși la orizont, cînd, pe o ridicătură, am dat peste o șandrama părăsită, cu cîțiva *paraisos* bătrîni.

Cercetînd împrejmuirea, *don* Segundo a văzut că putem intra printr-un loc unde sîrmele fuseseră tăiate. Poate că de vreun convoi care își alesese aici loc de popas pentru noapte, făcînd astfel rost de ceva nutreț pentru animale. Prin împrejurimi nu se vedea nici o așezare omenească, așa încît locul părea să fie al cui o vrea să-l ia, și copacii, deși erau numai patru, trebuie să-și fi scuturat ceva urscături cu care să putem face focul.

Ne-am băgat caii în ocol și după ce i-am deșeuat, am adunat niște bălării uscate, cîțiva pumni de frunze moarte, niște bețe și un buștean destul de gros. Am aprins focul, am pus lîngă el ulcica, în care am turnat apa dintr-un burduf ca să avem pentru ceai, și, în tihnă, ne-am răsucit țigări cu tutunul din pungă și le-am aprins de la primele flăcări.

Am avut și pe ce să ne așezăm, pentru că făcuserăm focul în apropierea unui trunchi de copac tăiat, și începeam să găsim că, la urma urmelor, viața de *resero* are și ea părțile ei bune ca oricare alta. Cred că dragostea maestrului meu pentru singurătate începea să mă molipsească ; fapt este că, amintindu-mi unele întîmplări din colindările mele, libertatea asta fără margini în pampa mi se părea lucrul cel mai de preț. N-avea importanță că mintea mi-era încă îndurerată, îmbibată de

amărăciune, așa cum se îmbibă de sînge poclada care a supt durerea unei rosături de chingă.

Întinsă și liniștită cum era, pampa ne trecea și nouă ceva din măreția și indiferența ei. Am fript carnea și am mîncat-o pe tăcute. Am pus pe jar ulcica și am pregătit niște *mate* fără zahăr. *Don* Segundo mi s-a adresat cu vorba lui domoală și parcă distrată :

— O să-ți spun o poveste pe care s-o istorisești și tu vreunui prieten cînd i-or merge treburile pe dos.

Am luat-o mai încet cu pregătitul ceaiului. *Don* Segundo a început să povestească :

„Asta a fost pe vremea cînd Isus Cristos umbla cu apostolii lui."

Rămase un timp în așteptare. Așa te făcea el să intri în lumea închipuirilor. Aveam să trăim pe firul unei povești. S-o străbatem de la un capăt la altul. Dar de unde o s-o începem și unde o s-o isprăvim ?

„Domnul nostru care, pe cît se spune, a adus bunătatea pe pămînt, obișnuia să umble din sat în sat și din *rancho* în *rancho* prin Țara cea Sfîntă, propăvăduind Evanghelia și vindecînd cu vorba. De obicei îl lua cu el pe Sfîntul Petru, la care ținea mult, pentru că era cucernic și săritor.

Zice că într-unul din drumurile astea, care adesea erau anevoioase cum sînt cele de *reseros*, tocmai cînd dădeau să intre într-un sat, asinul pe care umbla Mîntuitorul și-a pierdut o potcoavă și a început să șchioapăte.

«— Ia uită-te — îi spuse Domnul Sfîntului Petru — dacă nu dai de vreo fierărie în satul ăsta.»

Sfîntul Petru, umblînd cu băgare de seamă, văzu deasupra uşii unei cocioabe prăpădite, cu pereţii crăpaţi, o tablă pe care scria : «Fierărie». I-a arătat-o pe loc Învăţătorului şi poposiră în faţa porţii.

«Ave Maria ![1]» — strigară ei. Şi o dată cu un căţeluş guraliv, ieşi un bătrîn zdrenţăros care-i pofti să intre.

«— Bună seara — zise Domnul. Mi-ai putea potcovi asinul ? I-a căzut o potcoavă din faţă.»

«— Descălecaţi şi poftiţi înăuntru — răspunse bătrînul. Să văd dacă vă pot fi de ajutor.»

După ce se aşezară în odaie pe nişte scaune cu picioarele rupte şi strîmbe, Domnul îl întrebă pe fierar :

«— Şi care e numele tău ?»

«— Îmi zice Sărăcie», răspunse bătrînul şi se duse să caute cele trebuincioase pentru a-i îndatora pe străini.

Cu multă răbdare căută slujitorul ăsta al lui Dumnezeu, băgîndu-şi nasul prin toate lăzile şi traistele lui, dar nu găsi nimic. Necăjit, era gata să se întoarcă şi să-şi ceară iertare de la cei care adăstau, cînd, răscolind cu piciorul o grămadă de gunoaie şi vechituri, văzu un cerc mărişor de argint.

«— Ce cauţi tu pe-aici ?» îi zise, şi ridicîndu-l, se duse la vatră, aprinse focul, potrivi cercul, făcu din el cu ciocanul o potcoavă şi potcovi cu ea asinul Domnului. Isteţ şi priceput bătrînul !

«— Cu ce să te plătim, om bun ?» întrebă Domnul.

Sărăcie îl cîntări din ochi de sus şi pînă jos şi, cînd isprăvi cu cercetarea, îi spuse :

---

[1] *Ave Maria*, în Spania şi America Latină formulă de salut (n.t.).

«— După cîte văd, dumneavoastră sînteţi tot atît de săraci ca şi mine. Cît naiba să vă iau ? Vedeţi-vă în pace de drum şi poate că odată şi odată Dumnezeu o să-mi ţină socoteală de asta.»

«— Amin !» — zise Domnul şi după ce şi-au luat rămas bun, străinii au încălecat pe asini şi au pornit cu pas întins.

După ce s-au depărtat o bucată, Sfîntul Petru îi spune lui Isus, care pesemne era cam greu de cap :

«— Îmi zic, Doamne, că sîntem nerecunoscători. Acel om sărman ne-a potcovit asinul cu o potcoavă de argint, şi nu ne-a luat nimic, cît e el de nevoiaş, iar noi am plecat fără să-i lăsăm fie şi un semn de prietenie.»

«— Bine zici — a răspuns Domnul. Să ne întoarcem la casa lui şi să-i dăruim trei bunuri, pe care să şi le aleagă el după pofta inimii.»

Cînd i-a văzut Sărăcie venind iarăşi, a crezut că pierduse potcoava şi i-a poftit înăuntru ca şi mai-nainte. Cînd i-a spus Domnul de ce veniseră, omul l-a privit dintr-o parte, venindu-i pe jumătate să rîdă, pe jumătate s-o ia la sănătoasa.

«— Vezi de te gîndeşte bine — i-a spus Domnul —, înainte de a-ţi spune dorinţele.»

Sfîntul Petru, care se aşezase în spatele lui Sărăcie, îi suflă :

«— Cere să intri în rai.»

«— Ţine-ţi gura, moşule — îi răspunse în şoaptă Sărăcie, iar apoi zise către Domnul : Vreau ca cine s-o aşeza pe scaunul meu să nu se mai poată ridica fără voia mea.»

«— Aşa să fie — zise Domnul. Să vedem a doua dorinţă. Gîndeşte-te cu băgare de seamă.»

«— Cere să intri în rai» — îi suflă iar din spate Sfîntul Petru.

«— Ţine-ţi gura, moş băgăreţ — îi răspunse în şoaptă Sărăcie, iar apoi zise către Domnul : Vreau ca cine s-o urca în nucii mei să nu mai poată coborî fără voia mea.»

«— Aşa să fie — zise Domnul. Şi acum, a treia şi ultima dorinţă. Nu te grăbi.»

«— Cere să intri în rai, îndărătnicule !» îi suflă din spate Sfîntul Petru.

«— Nu taci odată, bătrîn neghiob — îi răspunse plictisit Sărăcie, iar apoi zise către Domnul : Vreau ca cine o întra în tabachera mea să nu mai poată ieşi fără voia mea.»

«— Aşa să fie», zise Domnul şi, după ce şi-au luat rămas bun, au plecat.

De cum rămase singur, Sărăcie începu să cugete la cele întîmplate şi încetul cu încetul îl năpădi furia că nu ştiuse să tragă mai mult folos din cele trei daruri pe care le putuse alege.

«— Se vede treaba că sînt un prost, strigă el, dînd cu pălăria de pămînt. Vorba e, dacă acum pe loc s-ar arăta necuratul, i-aş da sufletul numai să-i pot cere douăzeci de ani de viaţă şi bani cu nemiluita.»

Chiar în clipa aceea se înfăţişă la poarta casei un călăreţ care-i spuse :

«— Dacă aşa ţi-e voia, Sărăcie, pot să-ţi înmînez un contract prin care-ţi dau ce-ai cerut». Şi scoase pe dată din buzunar un sul de hîrtie pe care erau cuvinte şi cifre cît se poate de frumos rînduite. Îl citiră chiar acolo, vorbă cu vorbă, şi căzînd la învoială, îl iscăliră amîndoi apăsat, deasupra unei peceţi care se vedea pe hîrtie."

— Na-ţi-o frîntă că ţi-am dres-o — zisei eu.

— Ai răbdare, ţine-ţi gura ca să vezi ce spune povestea mai departe.

Ne-am rotit un timp privirile în noapte, ca pentru a nu ne rupe cu totul de viaţa noastră obişnuită, apoi *don* Segundo urmă :

„De cum plecă diavolul, Sărăcie, rămas singur, cîntări punga cu galbeni pe care i-o lăsase Scaraoţchi, şi privi în scăldătoarea raţelor unde văzu că era iar tînăr, şi plecă în sat să-şi cumpere haine, îşi luă o odaie la han ca boierii şi dormi toată noaptea mulţumit.

Să fi văzut, băiete, cum s-a schimbat viaţa omului nostru ! Se-nvîrtea printre prinţi şi guvernatori şi primari, juca la curse mai abitir ca toţi, călătorea prin lumea întreagă şi se ţinea cu fete de regi şi cu marchize...

Dar, adevărată e vorba că anii trec zburînd cînd îi foloseşti la de-alde astea aşa că, împlinindu-se anul al douăzecilea şi Sărăcie ducîndu-se din întîmplare să mai rîdă de cocioaba lui, se înfiinţă şi diavolul, cu numele de cavalerul Lilí, ca şi prima oară, şi scoase contractul cerîndu-şi plata cuvenită.

Sărăcie, care era om de cuvînt, deşi cam întristat, îi spuse lui Lilí să-l aştepte pînă se spală şi-şi pune haine mai bune, ca să se înfăţişeze la iad aşa cum se cuvine. Făcu întocmai, zicîndu-şi că odată tot ajunge funia la par şi că fericirea lui luase sfîrşit.

Cînd se întoarse, îl găsi pe Lilí așezat pe scaunul lui, așteptînd cu răbdare.

«Sînt gata — îi spuse — mergem ?»

«Cum să mergem — răspunse Lilí — dacă sînt lipit de scaunul ăsta de parc-aș fi vrăjit !»

Sărăcie își aminti de bunurile pe care i le dăruise omul cu asinul și începu să rîdă cu hohote.

«Păi scoală-te, împelițatule, dacă ești drac», îi spuse el lui Lilí.

În zadar zgîlțîia diavolul scaunul. Nu se putea sălta nici atîtica și asuda cu ochii la Sărăcie.

«Dacă-i așa — zise fostul fierar — de vrei să pleci, mai iscălește-mi alți douăzeci de ani de viață și bani cu nemiluita.»

Necuratul făcu ce-i cerea Sărăcie, iar acesta îi dădu îngăduința să plece.

Pentru a doua oară, bătrînul întinerit și plin de bani porni să cutreiere lumea : se învîrti printre prinți și potentați, zvîrli banii ca nimeni altul, se ținu cu fete de regi și de negustori bogați...

Dar, pentru cel ce trăiește în desfătare, anii fug repede așa că, împlinindu-se al douăzecilea, Sărăcie ținu să nu-și calce cuvîntul și se îndreptă către fierăria lui.

În vremea asta Lilí, care era cam flecar și gură-spartă, povestise prin iad despre vraja cu scaunul.

„Trebuie să fii cu ochii-n patru — îi spusese Tartorul cel mare. Bătrînul ăsta e ocrotit și viclean. Cînd s-o împlini vremea, să meargă doi după el.»

Așa se face că, descălecînd lîngă cocioaba lui, Sărăcie se pomeni că-l așteptau doi oameni, dintre care unul era Lilí.

«Poftiți înăuntru — le zise el, și stați puțin jos pînă mă spăl și mă îmbrac ca să mă înfățișez la iad cum se cuvine.»

«Eu nu stau jos», zise Lilí.

«Cum veți pofti. Puteți trece în curte să scuturați cîteva nuci ; pe cuvîntul meu că-n toată viața voastră de draci n-ați mîncat așa bunătate.»

Lilí nici nu vru să audă ; dar cînd rămaseră singuri, tovarășul lui îi spuse că se duce să dea o raită pe sub nuci să vadă dacă nu găsește vreuna pe jos, de gust. Se întoarse repejor, spunînd că găsise vreo două și le mîncase și că erau într-adevăr cele mai minunate din lume.

Se duseră amîndoi în grădină și începură să caute, dar fără folos.

Diavolul care-l însoțise pe Lilí simțea că-i lasă gura apă și spuse că el o să se suie în pom să culeagă cîteva nuci, ca să mai poată mînca. Lilí îi aduse aminte că trebuia să se ferească, dar pofticiosul nu-l luă în seamă și se urcă în pom, începînd să mănînce cu hărnicie și zicînd din cînd în cînd :

«— Ah, ce bune sînt ! Ah, ce bune sînt !»

«— Aruncă-mi și mie cîteva», îi strigă Lilí de jos.

«— Ține una», spuse cel din pom.

«— Mai aruncă-mi cîteva», se rugă iar Lilí de cum o mîncă pe cea dintîi.

«— N-am vreme, îi răspunse mîncăul. Dacă vrei mai multe, suie-te în pom.»

După ce chizbui o vreme, Lilí se sui și el.

Cînd ieși Sărăcie din odaie și-i văzu pe cei doi diavoli în nuc, începu să rîdă cu hohote.

«— Sînt la porunca dumneavoastră — le strigă. Putem pleca dacă doriți.»

«— Vorba-i că nu putem coborî», îi răspunseră dracii care erau ca lipiți de crengi.

«— Prea bine — le zise Sărăcie. Atunci mai semnați-mi o dată contractul pentru încă douăzeci de ani și bani cît poftesc.»

Dracii făcură așa cum le cerea Sărăcie, iar acesta le dădu îngăduința să coboare.

Sărăcie începu iar să cutreiere lumea și se învîrti printre oameni de vază și azvîrli banii în dreapta și-n stînga și se iubi cu femei de neam mare.

Dar anii se topiră ca și mai înainte așa că, ajungînd la al douăzecilea, Sărăcie, cu gîndul la datoria lui își aminti de fierăria unde-și trăise amarul.

În vremea asta, în iad, dracii îi povestiseră Tartorului cel mare pățania cu nucii, iar acesta, turbat de mînie, le strigase :

«— La naiba ! Nu v-am spus să fiți cu băgare de seamă fiindcă omul ăla e un viclean fără pereche ? Data viitoare o să mergem cu toții să vedem dacă ne mai scapă.»

Asta a fost pricina pentru care Sărăcie, ajungînd la cocioaba lui, văzu îngrămădită o mulțime mai mare decît la o paradă de *taba*. Toată gloata aceea, orînduită ca o armată, părea să fie comandată de o căpetenie care purta coroană. Sărăcie chibzui că tot iadul se mutase în

casa lui și se apropie, uitîndu-se precum cîinele la lanț, la tot norodul acela de draci. «Dacă scap și de rîndul ăsta — își zise el — hotărît că n-o mai pățesc niciodată.» Dar făcînd pe grozavul, întrebă :

«— Doriți să vorbiți cu mine ?»

«— Da», se rățoi cel cu coroană.

«— Dumitale — i-o reteză Sărăcie — nu ți-am semnat nici un contract și să nu te amesteci unde nu-ți fierbe oala.»

«— Totuși, ai să vii cu mine — strigă cel cu coroană — căci eu sînt împărat peste toți dracii.»

«— Și cine-mi dovedește asta ?» căută pricină Sărăcie. Dacă ești cea ce spui, fă așa ca, aici pe loc, toți dracii să intre în dumneata, iar dumneata să te prefaci apoi în furnică.»

Altul ar fi intrat la bănuială, dar se spune că pe cei răi îi pierde furia și îngîmfarea, așa că Scaraoțchi, orbit de mînie, scoase un răcnet și pe dată se prefăcu într-o furnică, în care intrase toată drăcimea iadului.

În graba mare, Sărăcie înșfăcă gînganía care se plimba pe pietrișul ogrăzii, o băgă în tabacheră, intră în fierărie, o puse pe nicovală și, apucînd un ciocan, începu s-o izbească din tot sufletul, pînă ce cămașa i se făcu leoarcă de nădușeală.

După aceea se spălă, se primeni, și plecă la plimbare prin sat.

Halal de așa bătrîn isteț ! În fiecare zi punea tabachera pe nicovală și o snopea pînă i se uda cămașa, iar apoi ieșea la plimbare prin sat.

Și așa au trecut anii.

Or, se întîmplă că în sat nu mai erau acum încăierări, nici plîngeri, nici pîri. Bărbaţii nu-şi mai băteau nevestele, nici mamele copiii. Unchi, veri, bunici, trăiau în bună înţelegere, aşa cum a poruncit Dumnezeu ; nu se pomenea nici văduvă, nici înşelăciune ; nu mai exista deochi şi toţi bolnavii se însănătoşiră ; bătrînii nu mai mureau, ba chiar şi cîinii se făcură de treabă. Vecinii se aveau bine, sirepii nu mai zvîrleau decît de bucurie şi totul mergea ca ceasul omului bogat. Ba nici puţurile nu mai trebuiau sleite, pentru că toată apa era bună."

— Ha-ha-ha — am început eu să rîd.

— Stai — mă opri *don* Segundo — nu te pripi.

„Aşa cum nu e drum fără urcuş, nu e nici viaţă fără necazuri, şi aşa s-a făcut că avocaţii, procurorii, judecătorii, vracii, medicii şi toţi cei care au puterea în mînă şi trăiesc de pe urma suferinţei şi relelor omeneşti începură să se topească de foame şi să moară.

Şi într-o bună zi, cei rămaşi din pleava asta se duseră speriaţi în delegaţie la guvernator să-i ceară sprijin pentru ceea ce păţeau. Guvernatorul, deşi intra şi el în tagma celor loviţi, le spuse că nu putea face nimic şi le dădu un ajutor din banii statului, prevenindu-i că era singura dată cînd o făcea, pentru că nu era treaba guvernatorului să-i ajute.

Trecură cîteva luni şi procurorii, judecătorii şi celelalte lighioane se tot împuţinau, pentru că cei mai mulţi se mutaseră într-o viaţă mai bună ; dar unul dintre ei, mai isteţ, mirosi cum stau lucrurile şi îi îndemnă pe toţi să meargă la guvernator, făgăduindu-le cîştig de cauză.

Aşa făcură. Şi cînd se aflară în faţa cîrmuitorului, procurorul îi spuse excelenţei sale că toate nenorocirile astea se întîmplau din cauză că fierarul Sărăcie ţinea închişi în tabachera lui pe toţi dracii din iad.

Pe loc, cîrmuitorul îl trimise să-l aducă pe Sărăcie şi de faţă cu toţi, îi ţinu un discurs :

«— Aha, ăsta-mi eşti ? Bine ai mai pricopsit lumea cu farmecele şi vrăjile tale, ticălos bătrîn ! Ai să laşi numaidecît lucrurile aşa cum erau şi să nu te mai amesteci să izbăveşti greşeli ori să pedepseşti dracii. Nu vezi că lumea fiind aşa cum este, nu se poate lipsi de rele şi că legile şi bolile şi toţi cei care trăiesc de pe urma lor, mulţi cum sînt, dovedesc că e nevoie de draci pe pămînt ? Chiar în clipa asta ai să te duci în goană să slobozeşti toată drăcimea din tabacheră.»

Sărăcie înţelese că guvernatorul avea dreptate, mărturisi adevărul şi se duse acasă pentru a îndeplini porunca.

Era acum destul de bătrîn şi sătul de lume, aşa că nu se sinchisea prea mult de moarte.

Acasă, înainte de a slobozi pe draci, puse tabachera pe nicovală, ca de obicei şi pentru ultima oară îi mai trase o snopeală bună, pînă ce i se udă cămaşa.

«— Dacă v-oi da drumul o să vă mai ţineţi de blestemăţii pe aici ?» îi întrebă el pe tratori.

«— Nu, nu — strigau ei dinăuntru. Dă-ne drumul şi-ţi jurăm că n-o să mai dăm niciodată pe la casa ta.»

Atunci Sărăcie deschise tabachera şi le dădu voie să iasă.

Ieşi furnica şi crescu pînă se făcu iar Tartorul cel mare. Apoi începură să răsară din trupul lui toţi dracii şi la repezeală, îmbulzindu-se, drăcimea o luă la sănătoasa stîrnind o prăfărie ca un nor de furtună.

Şi acum vine sfîrşitul.

Sărăcie ajunsese la ceasul din urmă, căci fiecărui creştin îi vine vremea să-şi lepede ciolanele iar el şi le tocise berechet.

Şi chibzuind Sărăcie cum să facă să fie bine, se întinse pe culcuşul lui aşteptîndu-şi sfîrşitul. Zăcea în cămăruţa lui de om nevoiaş, atît de plictisit şi scîrbit de toate încît nu se mai ridica nici să iasă la o îmbucătură ori o gură de apă. Se slei cu încetul, pînă ce rămase ţeapăn, ca uscat de ani.

Lăsîndu-şi trupul pradă viermilor, Sărăcie se întrebă ce mai avea de făcut, şi, fără întîrziere, căci omul nu era prost, o porni spre rai şi după o călătorie lungă, bătu la poarta lui.

De cum se crăpă niţel poarta, Sfîntul Petru şi Sărăcie se recunoscură, dar moşul viclean nu era prea bucuros de asemenea amintiri, aşa că făcînd pe prostul, ceru voie să intre.

«— Hm ! făcu Sfîntul Petru. Cînd am venit la tine în fierărie cu Domnul ca să-ţi dăruim trei bunuri, ţi-am spus să ceri raiul şi tu mi-ai răspuns : Ţine-ţi gura, neghiob bătrîn. Şi, nu că ţi-aş purta pică, dar nu te pot lăsa acum să intri, pentru că atunci ţi-am oferit de trei ori cerul şi tu n-ai vrut să primeşti.»

Şi fără multă vorbă, portarul raiului închise poarta. Sărăcie îşi zise că din două rele e bine să alegi ce e mai

puţin rău, aşa că o luă spre purgatoriu să vadă cum i-o merge.

Numai că, acolo, i s-a spus că nu puteau intra decît suflete hărăzite cerului şi, cum el n-avea să ajungă niciodată la asemenea răsplată deoarece se lepădase de ea cînd ar fi putut-o dobîndi, nu puteau să-l primească. Pe el îl aşteptau chinurile veşnice ale iadului.

Şi Sărăcie se duse la iad şi bătu în poartă aşa cum bătea înainte în tabacheră, pe nicovală, de-i făcea pe draci să plîngă. Cînd i se deschise, ce furie nu l-a apucat pomenindu-se faţă-n faţă chiar cu Lilí.

«— Blestemată soartă mă paşte — strigă Sărăcie — că unde mă duc dau peste cunoscuţi !»

Iar Lilí, amintindu-şi de snopeli, o tuli ca ars, cu coada bîrzoi ca un drapel şi nu se opri decît la picioarele Tartorului cel mare, căruia-i povesti ce oaspete le picase.

Nicicînd nu mai trăseseră dracii asemenea spaimă, şi însuşi împăratul lor, amintindu-şi de greutatea ciocanului, începu să ţipe ca din gură de şarpe, poruncind să se zăvorască bine toate porţile, să nu care cumva să intre asemenea ticălos.

Şi aşa Sărăcie a rămas pe dinafară, pentru că nici în rai, nici în purgatoriu, nici în iad nu l-au vrut de tovarăş ; şi cică de-aia sărăcia şi mizeria umblă de atunci pe pămînt şi n-o să plece în altă parte, pentru că nicăieri nu sînt primite.“

Un ceas ţinuse povestea şi terminasem şi apa de ceai. Ne-am ridicat în tăcere să ne aşternem culcuşul.

„Sărăcie“ ! am zis întinzînd pătura pe care aveam să mă culc.

„Mizerie !“ am zis potrivind perna de şa care avea să-mi fie căpătîi.

Şi m-am întins peste ele, dar nu mi-a mai păsat, căci pe dată am fost ca un buştean doborît de secure.

XXII

În zori, apucîndu-mă să-mi înşeuez unul din cei trei cai, mă gîndeam că mi s-ar potrivi şi mie porecla bătrînului fierar. Trei cai sînt o nimica toată pentru un *resero*. Cum să-mi cîştig pîinea ? Nimeni n-o să vrea să mă angajeze văzîndu-mă aşa pîrlit. Un *gaucho* fără cai e bun de dat la gunoi.

Peste tot domnea o mare tăcere. Prin întinderile acelea cu păşuni bogate trebuie să fi fost destule vite, dar încă nu începuseră să dea semne de viaţă ; doar nişte păsărele abia ciripeau, uşor ca un picurat de streaşină.

Un cer plumburiu, brăzdat ca nisipurile pe care le văzusem prin locurile blestemate ale păţaniilor mele, prevestea furtună. Furtună anunţată şi de moliciunea curelelor, a hăţurilor, a plesnei de la bici, fleşcăită ca moţul curcanului.

Dar ce minunată fusese odihna de peste noapte şi cît de plăcut era să te mişti în aerul tare, care ne învăluia de pretutindeni ca o mîngîiere !

Mergeam cînd pe cîte un şleau, cînd tăind de-a curmezişul peste cîmp, în urma cailor noştri, care pîndeau orice zvon cu urechile ciulite.

După patru zile de drum, am ajuns la o fermă nouă. Nişte copaci tineri abia se-nălţau de cîteva palme iar casele, văruite proaspăt, aveau o verandă pretenţioasă şi păreau arătoase cu aleile şi straturile lor de flori sclivisite ca nişte haine de sărbătoare.

Stăpînul era tînăr. Umbla pe un cal bun şi felul lui de a se purta cu lucrătorii inspira încredere.

Spunea că are nişte mînzoci bălani şi că dacă ne-am tocmi să-i înblînzim, din doisprezece cîţi avea, ar da doi drept plată.

Pînă s-apuce *don* Segundo să-şi ia vreun angajament, am primit eu tîrgul. Ce naiba ! Eram destul de voinic şi aveam încredere în mine. Ucenicia mi-o făcusem şi cu toate că acum aveam să-mi trăiesc debutul de îmblînzitor, eram hotărît să mă port ca şi cum aş fi obişnuit cu asta. Nevoia, cum se spune, te-nvaţă cu toate şi n-avea rost să mă arăt mai slab decît eram. Nu s-o întoarce odată roata norocului ? Se ivea prilejul pe care-l aşteptam de atîta vreme. Doi bălani ar însemna începutul unei *torpilla* de bălani şi potriveala asta cu dorinţa mea îmi dădu curaj.

Cînd am rămas singuri, *don* Segundo m-a măsurat pieziş, zîmbind. Eu am primit cu indiferenţă intenţia lui de a mă lua peste picior şi, cum îşi dădea seama că nu mă angajasem din nesăbuinţă ci de nevoie, mi-a spus că avea să-mi dea o mînă de ajutor, ocupîndu-se el de cinci din cei doisprezece sirepi.

Mare noroc a fost ăsta, căci și șapte mi-au dat destul de furcă.

Le puneam șaua cu mare băgare de seamă, ca prin vis, urmînd cu sfințenie sfaturile lui *don* Segundo, care mă îndruma cu pricepere, pas cu pas, ba ajutîndu-mi la manej, ba întinzîndu-mi cele de trebuință. Luam cu rîndul cîte unul și, cu toate că mie-mi pica și primul, și ultimul, mi se părea că făceam munca pe din două, fără să mai socotesc chilipirul de a mă putea odihni între un cal și cel următor.

Eram patru oameni în ocolul cu stîlp la mijloc. Stăpînul, călare printre noi, nu ne slăbea o clipă și nu pierdea nici un prilej de a ne îmboldi cu cîte o vorbă de duh. Mă întrebam în sinea mea cum s-ar fi purtat dacă se întîmpla vreun bucluc.

Ce frică mi-a fost cînd am pus șaua pe cel dintîi! Mi se muiaseră picioarele și mă fîstîceam la fiecare fleac dar, din fericire, *don* Segundo le prevăzuse pe toate.

Cel mai vîrstnic dintre oamenii care ne ajutau, călare pe un căluț îndesat, prindea cu lasoul mînzocii, iar noi îi răsturnam cu o smucitură, ca să le punem căpețeala și dîrlogii cît erau la pămînt. Apoi îi legam de stîlp înfășurînd căpăstrul de două-trei ori și le puneam șaua. Eu unul nu-mi luam ochii de la mînzoci, pîndind orice semn care mi-ar fi putut prevesti un pericol: o fi rău de chingă; m-o trînti? În vreme ce le puneam șaua, trebuia să mă feresc de lovituri de copite, de sărituri și trînteală.

Totul e s-o apuci bine de la început, căci apoi îți crește imediat încrederea și te descurci cu mai multă nădejde, afară doar dacă nu vrei să faci mai mult decît poți.

— Nu-i îndîrjiți — spusese stăpînul; dar dacă vreunul se nărăvește, ardeți-l pînă s-o potoli.

Ce rost ar fi avut să-l îndîrjesc pe cel cu coama albă care mi-a picat întîi? L-am lăsat să gonească, pentru că nu-mi cheltui puterile de la început, și l-am oprit în loc cu cîteva smunciturі zdravene.

— Unuia i-a venit de hac, îmi spuse stăpînul.

Și cu toate că n-am răspuns nimic, am simțit cum mă aprindeam la față. Mă socoteam de fapt în stare să viu de hac și unora cu care nu avea să-mi meargă atît de ușor.

Ce e drept, bălanii s-au arătat mai puțin greu de strunit decît putea să fie dacă aveam ghinion. Se cabrau ei, dar fără mare îndîrjire și mai că începea să-mi fie rușine și să-mi vină să le caut pricină, cînd unul, al cincilea, se găsi să mă despăgubească după pofta inimii.

Stăpînul zîmbea.

Cum ăsta era unul din cei făgăduiți drept plată pentru muncă, am bănuit un dedesubt. Dacă nu avea vreo meteahnă sau vreun nărav prost, cum de-l aleseseră să-l dea tocmai pe ăsta, care era cel mai arătos?

Ca să nu creadă că mă lăsam prostit, am spus tare către cel cu negrutul:

— Ăsta e unul pregătit pentru a-i încerca pe străini, nu?

Omul răspunse dînd numai din cap iar stăpînul continua să zîmbească. Prea bine. Le trebuia brutalitate?... brutalitate o să le dau. Dar lucrurile erau ticluite cu des-

tulă iscusință, pentru că mînzocul urmînd să-mi rămînă mie, n-aveam poftă să-l snopesc în bătăi.

S-a lăsat înşeuat fără multe mofturi. Nu-mi prea mirosea a bine treaba asta.

Tăceam toţi ca la biserică.

În vreme ce-l purtau prin ocol ţinîndu-l de ureche, mi-am udat cizmele, ca să mă ţin mai bine în scări, şi mi-am potrivit banda de pe cap ca să nu-mi dea părul în ochi cînd mi-o fi lumea mai dragă.

Încălecîndu-l, am simţit că spinarea îi era arcuită ca o butie şi m-am aşezat cît am putut mai zdravăn. Mi-am adunat puterile şi am spus liniştit, fără să fac pe grozavul, căci nu era momentul de joacă :

— Puteţi să-i daţi drumul.

Ghiceam în spate zîmbetul stăpînului, dar nu era un motiv să-mi pierd capul.

O clipă mi-a fulgerat gîndul să-i trag calului un şfichi peste bot, dar m-am lăsat păgubaş, căci astfel m-aş fi pus la cheremul cine ştie căror toane ale animalului. Mai cuminte era să-i văd întîi metehnele. Noroc că *don* Segundo a luat iniţiativa :

— Ţine-te bine ! spuse şi-i arse una peste picioare mînzocului cu biciul.

Animalul ţîşni bătînd aerul cu picioarele din faţă şi se năpusti în două scuturături zdravene, apoi mi se răsuci dintr-un zvîcnet spre stînga şi-şi pierdu echilibrul. Am vrut să-mi scot piciorul din scară, dar a apucat o clipă să-mi strivească glezna, apoi s-a ridicat numaidecît şi a stat locului ca la început. Cu toate astea, o pagubă suferisem, căci mă durea piciorul, dar şi cîştigasem ceva,

căci cu toate că aveam de-a face cu un făţarnic, nu izbutise, cu toată viclenia şi iscusinţa lui, să mă descumpănească nici un pic.

Cîştigul cel mai mare era că *don* Segundo văzuse cu cine aveam de-a face. Am priceput-o cînd mi-a spus :

— Nu-l atinge cu biciul.

Pentru a doua oară l-a plesnit peste picioare şi bălanul s-a cabrat. Dar acum n-avea să-i mai meargă aşa uşor, căci îndemnat de maestrul meu, i-am croit una bună peste bot şi cînd s-a înţepenit, ca şi prima oară, cabrîndu-se, am început să-l plesnesc peste cap fără cruţare. Nici n-a apucat bine să se oprească şi *don* Segundo l-a şi luat în primire cu lovituri de laso, ca să-i piară năravul de a sări berbeceşte. Intrînd şi eu în joc, i-am mai slăbit dîrlogii, aşa că puteam acum să învîrtesc mai bine biciul şi totodată să-l stăpînesc pe nărăvaş. Şi tot încleştîndu-mă la scuturături, m-am înfierbîntat şi am început să-i car bălanului la bice, în ritm, repetînd ca un refren vorbele stăpînului.

„Dacă unul se nărăveşte, arde-l ! şi arde-l ! şi arde-l !"

Şi am pornit-o prin ocol, acum fără opriri şi smuncituri, mînaţi de o mînie surdă.

Nu mai avea ce face, îl răzbisem de la prima smucitură şi tot noi aveam să fim cei mai tari pînă la sfîrşit. Dîrlogii nu-mi erau de mare folos, pentru că sirepul scutura aşa de tare din cap, încît îl răsucea pînă spre pinteni. În schimb, îmi găsisem în ritmul biciuielii o bază de echilibru pe care n-am mai pierdut-o pînă am ajuns la poarta ocolului, unde cu o smucitură l-am făcut să îngenuncheze. Şi imediat i-am scos şaua.

Stăpînul venea călare către noi. Cu satisfacție am văzut că acum nu mai zîmbea ci dimpotrivă își trecea gînditor mîna peste mustață.

Cu un ton de laudă, mi-a spus :

— Strașnic maestru ai, băiete !

— Păi — i-am răspuns — nefiind eu în stare de mare lucru, pe ceva trebuia să mă bizui la caz de nevoie.

— Nu zic că n-ai ști să te descurci și singur — lămuri el — dar omul ăsta — insistă arătînd spre *don* Segundo — mi se pare că ne-ntrece pe noi toți cîți sîntem aici.

Ne-am isprăvit munca pe tăcute. Ultimul dintre sirepi mă cam scutura, dar pe lîngă ce fusese înainte, mi s-a părut o jucărie.

Lăsînd cei doisprezece mînzoci priponiți cu funii zdravene, am plecat spre fermă.

Meseria de îmblînzitor își are, slavă Domnului, răgazurile ei ; cu toate că nu era mai mult de zece dimineața și toți peonii își vedeau de muncile lor la cîmp, noi puteam să stăm în casă și să bem *mate*, ori să ne dregem șei și curele, fără să primim porunci de la nimeni.

Cum glezna mi se cam umflase și mă durea din pricina strivelii, m-am dus la puț, lîngă bucătărie, am scos o găleată de apă și, după ce m-am descălțat, am început să-mi torn cu o ulcică apă rece pe locul dureros.

Ușurat de răcoreală și cu trupul cam deșelat de pe urma dresajului, am stat o vreme fără nici un alt gînd decît să-mi alin durerea.

Mă uitam la hambarul mare, la potecuța care, pornind de acolo ajungea pînă la puț, la țarcurile mai îndepărtate , la freamătul în bătaia vîntului al unor *casuarinas* [1] tineri, din buza pădurii, la o pereche de păsărele cu căpșorul negru, venite să bea din pîrîiașul lăsat de bună seamă de găleţile scoase din puț...

Omul care ne ajutase de dimineață, prinzînd mînzocii cu lasoul, veni dinspre hambar pe potecă și se opri în fața mea.

— Vin cu o însărcinare la dumneata, zise.

— Mă rog ?

— Ești de meserie ?

— Ce meserie ?

— Îmblînzitor.

— Nu, *señor ;* sînt *resero.* Numai așa, cînd se ivește prilejul să cîștig ceva...

— Și n-ai vrea să rămîi aici, ca îmblînzitor ? Stăpînul m-a trimis să-ți trec slujba mea. Eu acum sînt bătrîn și fac meseria asta de treizeci de ani. Se tot perindă pe aici îmblînzitori la vremea dresajului, dar pînă acum stăpînul n-a vrut să tocmească nici unul ca să rămînă aici.

Am pornit cu el către hambar. Propunerea mă atrăgea, dar mi se părea cu neputință să trăiesc despărțit de maestul meu.

— Însărcinarea ți-e numai pentru mine ?

— Numai pentru dumneata.

---

[1] ***Casuarina*, copac din America de Sud cu frunzele asemănătoare penelor de cazuar și ale cărui ramuri produc, la atingerea vîntului, un fel de sunet muzical (n.t.).**

M-am apucat să-mi întind lucrurile sub streaşina hambarului ca să se zvînte. *Don* Segundo nu era pe acolo. Stăpînul veni curînd şi-l întrebă pe om :

— Ei ?

— Încă nu mi-a dat răspunsul. Eu i-am spus.

— Cum te cheamă ? mă întrebă stăpînul.

— Aş vrea şi eu să ştiu, *señor*.

Stăpînul încruntă din sprîncene.

— Nu ştii nici de unde vii ?

— De unde o fi venind poclada asta ? zisei eu ca pentru mine.

— Aşadar nu ştii nici cine-ţi sînt părinţii ?

— Părinţii ? Nu-mi ştiu alţi părinţi decît nevoile ; afară de ele nu am alte neamuri ; prin părţile mele, unii îmi ziceau „lepădatul".

Stăpînul se trase de mustăţi, apoi mă privi drept în faţă. Pînă atunci, niciodată nu mă privise aşa deschis şi apăsat.

— Tocmai de-aia — îmi spuse — cată să rămîi la mine.

— Îmi pare foarte rău, *señor* ; dar am o făgăduială pe care nu pot să n-o îndeplinesc. Vă rog să mă iertaţi... şi oricum, vă mulţumesc foarte mult.

Stăpînul plecă.

M-am aşezat cu îmblînzitorul sub streaşină. Ziua asta era parcă anume hărăzită pentru sfaturi, căci tovarăşul meu, după ce, îngîndurat, şfichiuise o vreme pămîntul cu biciul, îmi spuse :

— Uite ce e, flăcăule. Nu că aş vrea să mă amestec în treburile dumitale, dar nu respinge propunerea pînă

nu chibzuieşti bine. Stăpînul, cu toate că e sever cînd e vorba de treabă, e săritor cînd vrea. Destui au plecat de aici cu o *tropilla* sau o *majada* [1]... şi, chiar eu însumi, muncind de bună seamă zdravăn, am izbutit să-mi asigur liniştea pentru copii şi pentru bătrîneţe. *Don* Juan are inimă largă la nevoie. Ştie să deschidă mîna destul de mare şi-i scapă din ea cu uşurinţă monedele.

— Vedeţi, *don* — i-am răspuns eu pe dată — n-aş vrea să fiu nerecunoscător faţă de nimeni şi nici să iau fără chibzuială o hotărîre, dar, îl vedeţi pe omul acela ? — i-am spus, arătîndu-i pe *don* Segundo care venea agale dinspre ocol, cu pantalonii şi pălăria atît de cunoscute mie, purtînd nişte curele înfăşurate pe braţ — iacă, omul ăsta are şi el mînă mare... şi, să mă ierte Dumnezeu, şi mai mare cînd scoate cuţitul... dar, ca şi stăpînul dumitale, ştie s-o desfacă larg şi ceea ce găseşti în ea nu sînt monede, *señor*, ci învăţături pentru viaţă.

Îmblînzitorul se sculă, mă bătu pe umăr şi plecă fără să mai zică o vorbă. Eu am rămas cuminte pe loc. Dar ce naiba se întîmplase cu mine aşa din senin, de-mi cereau să rămîn acolo şi mă băteau pe umăr şi mă priveau cu atîta stăruinţă ?

XXIII

Bineînţeles că afurisitul acela de făţarnic mi-a dat de furcă ; cu piciorul meu beteag, am crezut de cîteva ori că n-o mai scot la capăt cu el. Dar mulţumirea de a ieşi cu

[1] *Majada*, turmă de oi, berbeci şi alte animale care se cresc pentru lîna lor (n.t.).

bine din încercarea pusă la cale de stăpîn, precum și dorința de a-mi dovedi priceperea la dresaj mi-au dat tăria să răzbesc toate greutățile.

După cum mi-au spus unii, se pare că înfrîngerea acelui sirep a fost o adevărată ispravă, pe care mulți și foarte pricepuți o încercaseră fără noroc. Nu că aș fi din cale-afară de ambițios, sau că m-aș lăsa prea ușor măgulit de laude, și cine nu se lasă mai mult sau mai puțin? dar faptul de a învinge — asta e marea și necontenita obligație a oricărui *gaucho* — îmi dădea o dată cu încrederea în mine, o vigoare nemăsurată.

Cîtă sete de a stăpîni este în om, dacă pentru a și-o satisface o clipă închină atîtea ceasuri unei stăruitoare strădanii! Să te iei de bunăvoie la luptă cu sirepii și să-ți înfrîngi propriile îndoieli și temeri în urmărirea unui scop, asta înseamnă un șir de ceasuri de mare tensiune. Alături de clipa spectaculoasă a călăritului, e munca de mare migală de a te război cu sălbăticiunile în timpul manejului, nelăsîndu-le să capete năravuri și dezbărîndu-le de cele pe care le au din născare.

Eu aproape că nu eram decît o unealtă în mîinile maestrului, care-mi călăuzea fiecare mișcare, dar unealta asta era cea care îndura goana turbată a armăsarilor, opririle lor zvîcnite, înțepeneala stîngace și prostească a grumazurilor îndărătnice, obiceiul lor de a zvîrli, smucelile capului cînd le puneai căpăstrul, spaimele nesăbuite la încălecare și descălecare, violentele răzvrătiri de panică dezlănțuite în scuturături și răsuceli.

Iar eu treceam prin toate astea ca adormit. Idei fixe mă urmăreau ca o datorie. Le ghiceam în glasul maestrului meu. Fraze poruncitoare cu privire la fapte mărunte, în care eu trebuia să ascult de acel glas ca și cum ar fi fost al meu. Pînă și în ceasurile de odihnă, învățăturile îmi zumzăiau în cap ca un roi de viespi prea mare pentru cuibul în care căutau să încapă. Îmi dădeam seama de atitudinea mea pasivă și m-ar fi apăsat, dacă însăși dorința mea de independență nu mi-ar fi șoptit: „Lasă acum, căci cu timpul vei ajunge stăpîn pe toate".

Pe măsură ce caii se dădeau pe brazdă, galopam cu ei tot mai departe, pînă cînd, cam la o leghe și jumătate de fermă, ajungeam la o cîrciumă din marginea drumului, pe malul unui rîu care trecea pe acolo.

Între timp, la fermă, îmi făcusem un prieten. Antenor Marragán era o probă de flăcău lung și deșirat, neobișnuit de sprinten și puternic. Era cunoscut în tot ținutul ca neîntrecut în mînuirea cuțitului și îi plăcea s-o dovedească ori de cîte ori se ivea prilejul. Se îndeletnicea cu orișice, căci îi era totuna să zboare pe un armăsar turbat, să mînuiască furca la cîmp, sau să trebăluiască prin ogradă. Încăleca fără greș pe orice cal și ducea în spate orice povară. Figura lui oacheșă, plăcută și veselă îi atrăgea pe loc simpatiile, iar bunătatea, prietenii adevărate. Ce e drept, printre glume și joacă, tovarășii îi mai simțeau uneori și pumnul. Mă punea să-i povestesc pățaniile mele de hoinar, care erau foarte pe placul imaginației lui, iar el, în schimb, îmi istorisea năzdrăvăniile lui, săvîrșite întotdeauna fără gînduri rele. Îi plăcea să se vîre în buclucuri ca să se pună la încercare. În cîteva

zile ne-am și tutuit și ne-am zis, „frate". Bietul Antenor! Pe unde o mai fi acuma?

Cînd am văzut sirepii îmblînziți și învățați cu frîul, ne-am luat rămas bun de la stăpîn și de la oameni și am ieșit din biroul fermei cu chimirul îmbogățit cu cîțiva *pesos*. Era duminică. Din obicei, dar și pentru a ne îndeplini o datorie de politețe, ne-am dus la cîrciuma de lîngă rîu. Era destulă lume. Terenul de joc era foarte populat și nici la tejghea nu lipseau mușteriii.

Ne-am salutat cu cîțiva cunoscuți. *Don* Segundo își ceru voie să lipsească o clipă ca să-l viziteze pe prietenul său, cîrciumarul. Trebuie să spun că patronul nu ne servise niciodată în local, ci ne băgase printr-o ușiță la el în casă, ceea ce însemna o cinste deosebită.

Unul din obișnuiții locului ne-a prevenit că în ziua aceea n-ar fi cuminte să facem ca de obicei deoarece cîrciumarul era „afumat" și „făcea urît" la beție. Cu toate că și alții erau de aceeași părere, *don* Segundo a socotit că avea obligații de prietenie și a bătut la ușiță. Am intrat și eu după el. Un băiețandru ne spuse, privindu-ne uimit de atîta îndrăzneală:

— Mă duc să-i spun lui Nenea.

Cînd apăru Nenea, care arăta ca sculat din morți, nici nu ne răspunse la salut.

— Dumnevoastră ce poftiți? a mugit ca un taur.

Don Segundo s-a apropiat de fiară și, fără să-și ia ochii dintr-ai lui, care erau sticloși și lăcrămau, îi spuse cu politețea lui glumeață:

— Aș vrea un rachiu.

Îngălbenindu-se la față, cîrciumarul își vărsă mînia:

— De care? De ăla de care beau mușterii?

Don Segundo se uită la mine înveselit și, înaintînd aproape pînă să dea piept cu zurbagiul, îl corectă zîmbitor ca și cum ar fi îndreptat o simplă greșeală:

— Nu, nu; dă-mi dintr-ăla din care bei dumneata.

Cu asta l-a dat gata. Cîrciumarul care „făcea urît" la beție și-a păstrat pentru un prilej mai bun grozăvelile și ne-a servit cu două pahare. *Don* Segundo mereu politicos, pretinse:

— O să bei și dumneata cu noi.

Am închinat pe dată pentru fericirea noastră viitoare și am dat pe gît paharele dintr-o dușcă.

În vreme ce ne întorceam printre mușterii, *don* Segundo îmi spuse:

— Vai de nevastă-sa; sigur că animalul ăsta o să-i tragă o ciomăgeală.

Unul dintre primii cunoscuți pe care i-am văzut acolo a fost Antenor. M-a poftit să bem un pahar și ne-am dat lîngă tejgheaua cîrciumii. Tocmai îi povesteam recenta înfruntare dintre *don* Segundo și cîrciumar, cînd un necunoscut se apropie de noi, ne întinse mîna și începu să vorbească tare cu toată lumea. Părea să aibă vreo cincizeci de ani, era îmbrăcat ca un *gaucho* și avea la brîu un cuțitoi mare, cu mînerul și teaca de argint. Pe umăr purta un *poncho* gălbui și, după cizmele prăfuite, umezite de sudoarea calului, cît și după înfățișare și fel de a merge, părea să vină de departe.

Îi cinsti pe cei de față glumind și rîzînd și în scurtă vreme atrase atenția tuturor, lucru pe care părea că-l și dorește.

Deodată se întoarse către Antenor ca și cum l-ar fi cunoscut; pomeni în chip măgulitor de forța lui fizică și de iscusința lui la mînuirea cuțitului. Nu prea era de înțeles unde bate cu toate ocolișurile pe care le făcea prin aceste laude cînd, cu limpede intenție de provocare, spuse:

— Dar eu mă întreb: nu i-o fi înghețînd cumva flăcăului sîngele în vine cînd se pomenește în fața unui cuțit?

Ne uitarăm cu toții la Antenor de parcă am fi fost vorbiți. Era palid și sta cu capul plecat. Părea că se teme.

— Și eu mă fuduleam cu isprăvile mele de flăcău — vorbi iar omul cu mustața căruntă — și iacă! — încheie — m-aș încumeta și acum să-i fac o dovadă flăcăului ăsta cînd o pofti.

Antenor ridică ochii și, lăsîndu-ne mereu cu aceeași neplăcută impresie că ar fi prea moale, răspunse:

— *Señor*, eu sînt un om liniștit, și dacă mă joc uneori cu cuțitul, n-o fac pentru că mi-ar plăcea să mă-ncaier cu altul și nici pentru ca altul să-mi caute pricină.

— Auziți vorbă la el! rîse batjocoritor provocatorul. O fi blînd ca o porumbiță. Și asta — zise către toți — nu pentru că aș avea de gînd să-l nenorocesc, ci al mult să ne zgîriem puțin ca să ne încercăm iscusința. Sau poate l-a lovit orbul găinilor așa deodată?

— Îmi dați voie? se amestecă pe neașteptate maestrul meu.

— Cum de nu, încuviință străinul.

Don Segundo i se adresă lui Antenor:

— Uite, flăcăule — zise el, în vreme ce toți, și eu în primul rînd, îl priveam cu uimire. Uite, flăcăule, acest *señor* te tot poftește cu frumosul, iar dumneata lași să-ți scape prilejul unei distracții.

Ce avea să zică acum pricinașul?

Un minut rămase tăcut, iar apoi, mai serios în fața unei posibile întorsături a conflictului, ne lăsă să bănuim de unde se trăgea povestea:

— Distracție înseamnă înfumurare de cocoș și încurcături în care te bagi cînd crezi că poți scăpa ușor.

Pricepurăm că sub fanfaronada provocatorului se ascundea o vrajbă.

Ce avea să spună Antenor?

Antenor se ridică brusc, se uită la străin și mai pricepurăm ceva: că știa despre cine și ce era vorba.

— Eu eram copilandru — zise încruntat — iar ea o cățea care se întindea cu toți. Prin partea locului i se zicea „aia care te-nvață“.

Înfuriat, străinul dădu să se repeadă la el. Cîțiva îl opriră, în vreme ce Antenor, mereu palid, dar de data asta de mînie, zise:

— Afară o să avem loc mai mult. Și ieși.

Am ieșit și noi. Străinul își scoase lîngă ușă pintenii, își înfășură *poncho*-ul pe brațul stîng și trase încet cuțitul din teacă. Uitînd parcă de vorbele rostite înainte, se grozăvi zîmbind:

— Acușica o să vedeți cum i se retează botul unui mucos cu limba prea lungă.

În curtea cîrciumii se afla o cotigă. Antenor se sprijinise cu spatele de una din roţile ei mari şi aştepta. Străinul se apropie şi, plin de încredere, de parcă s-ar fi jucat cu un copil, căută să-şi plesnească adversarul în obraz cu ciucurii de la *poncho*. Antenor se feri abia văzut şi ciucurii trecură fără să-l atingă. Mişcarea fusese de o precizie admirabilă ; nici un deget mai mult sau mai puţin decît era nevoie. Probabil că toţi ne-am zis în acelaşi timp : biet bătrîn, grozăveala avea să-l coste amarnic ! Omul se năpusti. Antenor, neclintit, înfruntînd cuţitoiul lui de luptă cu unul obişnuit, fără *poncho* de braţ, se ferea de toate atacurile doar mlădiindu-şi trupul. Deodată întinse mîna cu cuţitul şi, dintr-un salt, cîştigă distanţă. Omul cu *poncho* se alesese cu o crestătură de la mustaţă pînă la ureche. Antenor se trăgea înapoi, socotind lupta încheiată. Cîţiva împăciuitori căutară să se amestece.

— Daţi-vă la o parte — spuse străinul — unul din doi trebuie să cadă.

Antenor nu se mai întoarse lîngă cotigă, unde-şi îngăduise luxul de a lupta stînd pe loc. Sprinten pe picioare, părea hotărît să termine cu furie lupta începută de nevoie.

N-a ţinut mult. Într-o ciocnire, îl văzurăm pe străin săltat pînă la înălţimea lui Antenor şi azvîrlit apoi pe spate ca o cîrpă.

Se isprăvise. L-am ridicat puţin, aşezîndu-l cu spatele sprijinit de zidul cîrciumii. Sîngele îi gîlgîia din piept.

Am făcut roată în jurul lui, aşteptînd. Cu o teamă fără rost asistam la apropierea necruţătoare a morţii, care cu fiecare inspiraţie îi pătrundea în piept, alungînd viaţa într-un şuvoi de sînge cald. O clipă revărsarea tragică se opri. Muribundul, pămîntiu la faţă pentru că-şi pierduse tot sîngele în acele spasme, izbuti să rostească foarte încet :

— Acum o să vină poliţia să-l ridice pe omul ăsta. Dumneavoastră sînteţi toţi martori că eu l-am provocat.

Antenor, călare, gonea.

Cu pîntecul şi picioarele scăldate în sînge, străinul începea să înţepenească. Unul din oameni zicea într-una, furios :

— Ce porcărie... ne lăudăm că sîntem creştini şi la urma urmelor ne purtăm ca nişte cîini... da, ca nişte cîini.

Altul, mai liniştit, şi mai cu scaun la cap, lămurea :

— Ne omoară mîndria, omule. Cînd te insultă cineva, cel mai bun lucru ar fi să-ţi vezi de treabă. Dar fiecare îşi are mîndria lui, care-l îmboldeşte să răspundă şi mai de sus, şi dintr-o vorbă într-alta, pînă la urmă se ajunge la cuţit.

— Da, *señor ;* cîini sîntem şi grozav de nimeriţi să ne zicem creştini...

— Eu — zise *don* Segundo — am avut multe asemenea pricini cu oameni care erau sau se credeau răi şi niciodată nu m-au tăiat... nici eu n-am omorît pe nimeni pentru că n-am găsit de cuviinţă. În orice caz, flăcăul care a căzut în păcat nu are vină. După legea dreaptă şi chiar după însăşi provocarea răposatului, lupta trebuia să se sfîrşească atunci cînd a fost crestat.

— Și pentru muieri, *señor* — zicea altul ; pentru o muiere pe care eu o știu și care era o cățea, cum a spus și flăcăul... și încă după cine știe cîți ani. Dar ce să-i faci, așa e soarta, și omului ăsta îi era scris să și-o împlinească.

Mortul zăcea acolo, martor, cu ochii deschiși și trupul care acum nu mai simțea nimic. Aruncară peste el o pătură veche ca să nu-l năpădească muștele.

La spartul tîrgului, veni și poliția cu un medic care se apropie de răposat și îl dezveli în fața noastră și a celor doi „gradați“ care-l însoțeau.

După ce-l examină, omul de știință rosti niște cuvinte pe care mi le-am însemnat în minte și al căror sens precis l-am aflat abia după ani de zile :

— Ce spintecătură ! Pe vremea cînd eram intern, deși nu eram un moliu, asudam o jumătate de ceas pînă să deschid astfel un torace...

Hainul de cîrciumar nu se arătase...

I-am lăsat pe cei de față pregătind un mijloc primitiv de transport pentru cadavru, iar noi ne-am luat rămas bun.

XXIV

Multe frămîntări mi-a pricinuit fapta brutală la care asistasem. Mi se părea ceva de-a dreptul îngrozitor ca un om așezat și vesel cum era Antenor să se vadă constrîns mai întîi să lupte și apoi să ucidă. Nu ești așadar stăpîn

pe nici o fărîmă din tine ? O întîlnire ivită așa pe neașteptate, în chip de soartă, îți poate da peste cap propriul tău fel de a fi ? Sîntem așa cum credem, sau trebuie să acceptăm faptele ca niște indicii care ne dezvăluie nouă înșine cum sîntem ?

Cercetam propria mea viață, pe aceea a maestrului meu, a oamenilor pe care-i cunoșteam. Numai *don* Segundo îmi părea să scape de sub această lege fatală, care ne lovea obrește, făcîndu-ne să jucăm așa cum ne poruncea. Ce s-ar fi ales de mine dacă în loc să-l crestez pe Numa în frunte, l-aș fi nimerit în beregată ? Și dacă Paula ar fi răspuns la dragostea mea ? Și, mai de mult, dacă n-aș fi trecut pe la acea răspîntie din satul meu o dată cu *don* Segundo ?

Soartă ! Soartă ! Nu-i rămîne omului nimic alta de făcut decît să te privească în față și să te accepte, bună sau rea, așa cum ți s-o năzări să i te arăți.

Din fericire pentru el, pe *resero* viața îl strînge prea de aproape și nu-i îngăduie să se piardă în cugetări făcute să-l descumpănească. Trăind necontenit în luptă, nu găsește răgazul de a stărui cu gîndul asupra înfrîngerilor ; ori merge înainte, ori se dă la fund atunci cînd nu-i mai rămîne destulă putere pentru a înfrunta viața. Dacă se lasă abătut de un necaz trecător, riscă să înghită hapul amar, sortit oricărei sălbăticiuni speriate : moartea. Îi trebuie o mare tărie sufletească, în fiecare clipă, și cată s-o găsească în sinea lui, cu orice preț, căci pampa e un drum fără scăpare pentru cel slab. Legea celui puternic este de a se ține tare ori de a pieri.

Ce altceva, dacă nu tăria sufletească îi dădea maestrului meu atîta liniște în cele mai grele împrejurări ? Fără să se tulbure, ori să socotească de la început totul pierdut, zîmbea cu înțelepciune în fața greutăților.

„Nu poți să cazi mai jos decît pe pămînt“ e vorba îmblînzitorului, cînd răspunde la glumele celor ce-i prevestesc o trîntă, înțelegînd prin asta că toate lucrurile au o margine și că, la urma urmelor, puterea constă în a nu te lăsa stăpînit de frică. „Tot la moarte o să ajung, părea să fie gîndul maestrului meu, și moartea nici nu mă sperie, nici nu mă găsește nepregătit.“

Cînd toți fugeau de moarte, el îi dădea tîrcoale. Durerea, după cum mi-am dat seama în repetate rînduri, era pentru el ca pîinea de toate zilele, și numai neputința de a-și mișca o mînă sau un picior betegit îl făcea să se necăjească. „Hoitul“, cum obișnuia el să-i zică trupului, nu trebuia să se „dea în lături“ de la treaba la care-l puneai.

Dar toate gîndurile astea ale mele nu erau decît simple presupuneri. Lucru sigur era doar absoluta lui indiferență în fața faptelor, manifestată prin comentarii ironice.

Cine putea să fie ca el ! Eu pătimeam din orice lucru, ca o apă schimbătoare la căderi, la vînt, la soare și la frunzulița de salcie pletoasă care-i despică unda. De asemenea îmi aveam și eu peștișorii mei care se zbăteau uneori făcînd să-mi vibreze malurile sufletului.

Urmînd șirul întîmplărilor, trebuie să spun că o săptămînă am umblat fără să găsim de lucru. După aceea,

am fost angajați ca peoni pentru un *arreo* de șase sute de juncani, pe care un fermier îi trimitea la tamazlîcuri. După spusele celor care cunoșteau drumul, era de mers vreo douăsprezece zile, dacă aveam noroc de vreme bună și de vite sănătoase.

Am plecat în seara unei zile de mare zăpușeală care prevestea furtună. Asudam înșeuînd doar, și nu era locșor pe cîmp să nu aștepte o răpăială zdravănă care întîi te udă leoarcă în furia ei, iar apoi te lasă întocmai ca o pășune proaspătă.

Chiar înainte de a porni ne-au bătut în fugă două averse piezișe, lăsînd ca spuzit pămîntul moale al șleaurilor și ocoalelor. Adevărata furtună ne-a așteptat însă pitită în norii îngrămădiți către miazăzi. Cum se putea întîmpla ca vremea să se răcească, ne-am pregătit să înfruntăm o călătorie grea.

După cină, cînd se înnoptase bine, din acea căldură apăsătoare s-a stîrnit un vînt puternic. De la un timp fulgerele brăzdau norii negri către sud. Cireada agitată, era din ce în ce mai sperioasă. Caii nechezau neliniștiți, și noi înșine ne simțeam pătrunși de atmosfera apăsătoare. Noapte făcută pentru pierdut vite ! Fiecare fulger dezvăluia, în culori livide, cîmpia nepăsătoare pe care mergea bulucită cireada noastră, păzită de aproape de *reseros*. Pe sus, ceva inform, întunecat, sta să se prăvălească asupra noastră dintr-o clipă într-alta. Sub bicele de lumină zăream ca într-o nălucire toate lucrurile neobișnuit de clare, iar juncanii albi, ca și cei plăvani, argintați, și petele alburii ale altora ne luau ochii. Apoi ră-

mîneam pierduţi în beznă cu acea imagine rapidă săpată în minte ca o cicatrice în piele. Între două fulgere ne vedeam de drum. După vînt se aşternu linişte. Pe cer se iveau lacuri şi rîuri argintate, pe un fundal de hăuri adînci şi negre. Vedeam însă înaintînd în goana mare zdrenţe lungi de nori cenuşii, rătăcind ca iepele sălbatice în faţa unor fîneţe în flăcări.

Conducătorul ne trimise vorbă să nu scăpăm din ochi cireada care se bulucea pierdută de spaimă. Un trăsnet căzu bubuind atît de puternic, încît parcă ne-a scrijelit carnea. Îmi părea că vijelia vine din adîncul pămîntului.

Cireada se desfăcu în pîlcuri ca un bulgăre de lut care se fărîmiţează în apă. Ne-am amintit că trebuia să trecem prin strîmtoarea unei văgăuni adînci şi prevăzînd o catastrofă cu vitele care s-ar fi putut prăvăli, zdrobindu-se şi împotmolindu-se în fundul ei, am luat-o de bine, de rău la goană pentru a încerca s-o împiedicăm. Eu nu mai vedeam nimic. Colţurile basmalei mă plesneau peste faţă, marginea pălăriei îmi cădea în ochi; din cauza vîntului nu puteam să-mi biciuiesc calul, iar el alerga, poate pentru că-şi ieşise din fire, ca şi cireada.

Îmi trecu o nălucă pe dinainte. Mi-am dat seama că era o şaretă cu un cal, speriat de furtună. Bărbaţi, femei? Dumnezeu să-i apere! Mi-am continuat goana pînă am dat cu calul peste o îngrămădeală de vite.

Ploua cu şuvoaie, dar vîntul se mai potolise. Am auzit pe unul din tovarăşi strigînd şi m-am dus după glas către el. Ne-am luptat împreună să stăvilim vitele, care, năpustindu-se unele într-altele, să prăbuşeau în

viroagă. Calul meu alunecă pe picioarele dinapoi şi m-am dus, m-am tot dus, parcă sorbit de iad, fără să ştiu încotro. Alunecarea s-a oprit, din fericire, fără ca mînzocul să mă răstoarne. Am avut vreme să văd că, ridicîndu-se, călca în picioare o vită căzută. N-a mai fost chip să-l stăpînesc. Groaza îl făcu să dea buzna înainte. A căzut pe coasta dreaptă, strivindu-şi puţin piciorul de o movilă din fundul rîpei. Se proptea cu îndîrjire în vîrful copitelor. Uneori venea înapoi patinînd pe şold. Întindea botul. Se încorda, tot numai voinţă, mereu în sus, unde am izbutit în sfîrşit să ajungem.

În vremea asta furtuna trecuse ca un zbor de uliu peste o poiată.

Începeam să ne zărim şi cu chiu, cu vai adunarăm vitele răzleţite. I-am spus conducătorului de păţania din fundul viroagei. Dacă luasem în picioare un juncan, însemna că mai erau şi alţii căzuţi în aşa fel încît nu mai puteau ieşi. Aşa era; şi, în afara celor rămaşi să se lupte cu cireada, am coborît toţi în fundul surpăturii unde ne-am opintit cu lasoul şi chiar cu mîinile goale să ridicăm vitele căzute şi să le scoatem pe cele înnămolite. În mocirla frămîntată de picioare, caii călcau cu fereală, căutînd locuri potrivite pe care să-şi sprijine copita; trebuia să te pricepi să sari la timp cînd cădeau ori se răsturnau pe o parte, căci dacă nu, la cea mai mică neatenţie îţi puteau prăpădi vreun os, care se frînge, troseşte întocmai ca vreascurile într-un sac.

Am ieşit de acolo plini pînă peste cap de noroi. Cinci vite trăgeau să moară în viroaga întunecoa-

În vreme ce porneam din nou la drum a fost trimis un curier în sat, la măcelar, pentru a-i propune să cumpere, cu cît va fi dispus să dea, vitele zdrobite. Totodată el avea să trimită un om la stăpînul cirezii, ca să-l înştiinţeze de cele petrecute. Cum satul era aproape de fermă, stăpînul putea afla curînd toate amănuntele.

Agitaţia vitelor răzvrătite de furtună ne-a obligat să facem de pază cu rîndul. Noaptea rămăsese caldă şi apăsătoare. Nu ne fusese de nici un folos răpăiala, cu trăsnetele şi palele ei de vînt.

După ce conducătorul îşi numărase vitele, dimineaţa mohorîtă ne-a îngăduit să ţinem drumul prin aburii de umezeală. Peste zi nu ne-am oprit decît pentru prînzişor, prînz şi cină. Abătuţi de ghinionul din ajun, eram cu toţii fără chef şi cum vitele se tot încontrau, mereu răzvrătite, le-am mînat pînă la istovire, doar de s-or potoli.

Am făcut iar de pază cu rîndul.

Pe lîngă preocupările generale, eu mi le aveam pe ale mele. N-aveam decît trei cai de nădejde : Moro, Guasquita şi Vinchuca, rămăşiţe din vechea mea *tropilla*, şi cei doi sirepi primiţi drept plată pentru îmblînzirea bălanilor. Pe cel făţarnic nu mă puteam bizui ; cît despre celălalt, avea nevoie de o ucenicie la care nu puteam şti cum va răspunde.

A treia zi de *arreo* ne-a mai adus o bucurie. Dimineaţa a trebuit să tăiem peste un cîmp deschis unde ni s-a risipit cireada.

Aveam, ca aţîţători la rele, vreo treizeci de tăuraşi sălbatici care se tot luau la luptă între ei, stîrnind o zarvă ca de bîlci. Un plăvan cu picioarele negre era cel mai rău şi în mai multe rînduri se încăierase cu un porumbac, silindu-ne să-i despărţim cu juvăţul. Plăvanul nu ştia de frică şi, odată stîrnit, se repezea la noi întins.

Profitînd de risipirea cirezii, tăuraşii se izbiră cu nădejde. Noi ne ţineam de ei ca muştele şi nu-i slăbeam de loc. Într-un ceas rău, trecu pe-acolo unul, Demetrio, tocmai cînd cel cu picioarele negre izbutise să se lase peste grumazul adversarului, şi se pregătea să-l izbească din toate puterile. Porumbacul se arcui ca o viperă, turtindu-şi şalele, iar celălalt, trecîndu-i pe deasupra, nimeri în calul lui Demetrio. Cu toate că tăuraşul nu mai avea în partea dreaptă decît un ciot de corn frînt şi gros, i-l înfipse calului în pîntec, vărsîndu-i maţele. În vreme ce trei oameni îndepărtau cu lasoul sălbăticiunea, cîţiva ne-am repezit ca ulii la victimă, pe care stăpînu-său trebuiesc s-o înjunghie, şi făcînd tîrgul, eu pentru cizme [1], alţii pentru curele, l-am jupuit pe răposat cît ai zice peşte.

În timpul nopţii am umblat pe nişte şleauri, dar iarăşi cu ghinion, căci ne-am încrucişat cu două cirezi, aşa că a trebuit să stăm de veghe pentru a treia oară.

Începea să ne ajungă oboseala.

---

[1] Călăreţii din pampa îşi fac cizme din pielea jupuită de pe picioarele cailor, pe care le încalţă ca pe un ciorap (n.t.).

Dar eu trecusem de încercările uceniciei. Ştiam că dacă în mare parte poţi rezista pentru că ţi-e trupul călit la oboseală, rezişti şi mai bine dacă ţi-e voinţa călită. La început trupul se chinuie, apoi se toropeşte şi merge, parcă absent, încotro l-ai purta. Cu încetul, gîndurile se tulbură, nu mai ştii dacă vei ajunge curînd sau niciodată. Mai tîrziu, gînduri şi fapte se amestecă într-o nălucire care se perindă greoi pe dinaintea atenţiei slăbite. În cele din urmă nu mai trăieşti decît pentru a săvîrşi ceea ce-ţi repeţi fără-ncetare : să mergem într-una. Şi o duci înainte numai prin asta şi pentru asta, căci în tine s-a şters totul afară de această hotărîre nezdruncinată. Şi la urmă învingi (cel puţin mie aşa mi-a mers) tocmai cînd nu-ţi mai pasă nici chiar de biruinţă. Iar trupul se prăbuşeşte la odihnă pentru că voinţa se desprinde de el.

Şase zile am mai umblat prin frig şi ploaie, stînd de veghe aproape în fiecare noapte pe lîngă cireada noastră, mereu năbădăioasă, străbătînd noroaie şi mlaştini, adunînd oboseli cu nemiluita şi grămădindu-ni-le în nervi. Făţarnicul meu mi-a dat de lucru o zi întreagă, cabrîndu-se în laso la cea mai mică neatenţie, pus pe goană din te miri ce. Dar nu l-am slăbit nici din curele, nici din bice pînă nu l-am dat pe brazdă. Mi s-ar fi putut betegi ? Mai era pînă acolo. Cu el nu se putea umbla cu mănuşi.

Arătam ca nişte indieni, aşa eram toţi de jerpeliţi, plini de noroi şi tăcuţi. Demetrio, omul cel mai zdravăn şi robust dintre noi, părea topit de oboseală. Şi care s-ar fi putut lăuda că e mai breaz ? În sfîrşit, am ajuns

undeva unde puteam avea parte de odihnă. Era acolo o păşune în care să lăsăm vitele fără teamă că s-ar răzleţi şi un hambar unde să dormim la adăpost.

Am ajuns în toiul zilei. Am mînat vitele pe imaş şi ne-am întors la pas către acareturi. Demetrio era înaintea noastră. În faţa pîrleazului, calul lui s-a speriat cabrîndu-se. Demetrio s-a prăvălit ca un sac cu fîn şi nu s-a mai ridicat, nici n-a mai mişcat. De bună seamă se lovise la cap. O lovitură de aceea grozavă, care-ţi frînge gîtul pe loc. Apropiindu-ne, am văzut că respira liniştit. *Don* Segundo începu să rîdă :

— Era prăpădit de oboseală... a adormit de cum a căzut.

I-am deşeuat calul, i-am întins poclăzile la umbră şi l-am culcat acolo.

Acolo a rămas, nici măcar nu şi-a dat seama că-l furase somnul la pămînt, unde cu toată căzătura, simţise poate că era ceva minunat să-ţi destinzi trupul şi să nu mai doreşti nimic altceva.

Noi, ceilalţi, ne-am pregătit nişte *mate*. Ştiam că ne aşteaptă o noapte liniştită şi asta ne făcea veseli şi glumeţi.

Am adăpat caii, i-am scăldat, ne-am pus în rînduială uneltele de lucru, unul dregîndu-şi lasoul rupt, altul cosînd o curea, sau meşterind la un căpăstru ori o căpeţeală. Şi aşteptam în tihnă să vină noaptea, pe îndelete, ca ceva mare şi blînd, în care să ne dăm drumul, uşurel, pe o rînă, ca o apă care, în curgerea ei se bucură de uitare şi huzur.

XXV

Ne-am trezit destul de tîrziu, la răsăritul soarelui. Demetrio dormise douăsprezece ore, iar noi vreo opt. Destul cît să ne dezmeticim și, cu toate că ne-am sculat cam fără vlagă, după ce am băut *mate* ne-am simțit iar gata de fapte mari.

Neajunsul pe care-l prevăzusem sporea. Cei trei cai ai mei erau istoviți, fățarnicul, spetit după lupta noastră din ajun; celălalt armăsar nu-mi prea părea nici el sprinten. Ce să fac? Să-l văd pe conducător plătindu-mi cu mai puțin decît fusese învoiala, ar fi fost rușinos. *Don* Segundo mi-ar fi putut împrumuta unul sau doi din caii lui, dar atunci ar fi rămas el tot atît de pîrlit ca și mine.

Cu astfel de gînduri negre mă luptam cînd, pe la mijlocul dimineții, am trecut pe lîngă gospodăriile din Navarro.

Am lăsat grijile la o parte și am început să depăn amintiri. Ce ciudat! Aceleași locuri care mă vedeau acum abătut și sărac mă cunoscuseră mai plin de optimism și de bani, ca oricînd. Chiar pe aici trecusem fudul și îndrăzneț, așezat cam într-un peș pe șargul Comadreja care știa să „pășească mărunt“, cu gîndul la norocul care, la luptele de cocoși, îmi umpluse chimirul cu hîrtii de cîte zece *pesos*.

Ce mai zi! Ce mai cocoș, pestriț cu ciocul rupt! Cum luptase el încordat timp de o oră, așteptînd să prindă momentul prielnic și cum știuse să-l folosească! Rîdeam de unul singur, amintindu-mi de îndrăzneala cu care primeam și propuneam pariuri, de credința că n-aveam să pierd, de obrăznicia de mucos îngîmfat cu care încasam banii rămășagurilor. Nu mă îndoiam pe atunci că așa mi-era scris și că norocul era de partea mea. Îmi aminteam de asemeni de prînzul de la han. Erau pe acolo niște *gringos* neciopliți și vicleni — de ce neam? — și un spaniol care vorbea despre bîlciuri.

E firesc lucru ca o amintire să-ți trezească și altele. Dar să-ți aducă în față chiar o ființă, e lucru nemaipomenit. Un om se apropiase de *don* Segundo și, nu știu de ce, am bănuit că-i vorbea despre mine. Parcă-l cunoșteam, și încă bine. Cum să nu? Dacă era Pedro Barrales! Totuși n-am simțit bucuria care ar fi fost firească, și cînd, cu toată codeala, m-am apropiat să-i strîng prietenește mîna fostului meu tovarăș, l-am văzut ducîndu-și cu un respect de neînțeles mîna la pălărie, în timp ce mă cinstea cu un „ce mai faceți“ care m-a uluit.

— Ce te-a apucat, frate? i-am zis cam burzuluit în nedumerirea mea. Dacă ai ceva cu mine, spune-mi, că nu se cade să umbli cu fasoane ca femeile.

Pedro se uită la *don* Segundo nehotărît și întrebător. Maestrul meu interveni:

— În primul rînd, nu te mînia și nu te repezi, căci mai de folos o să-ți fie liniștea. Pedro îți aduce o veste. Ai aici o scrisoare care o să te lămurească mai bine decît vorbele. Slavă Domnului, nu ești muiere și nici n-ai crescut în puf ca să te pierzi prea mult cu firea. Ia-o, că acum ești prevenit.

Pe plic sta scris:

„*Señor* Fabio Cáceres“.

— Şi ce mă priveşte pe mine asta ? mai că am strigat eu.

— Deschide-l, mi-a răspuns *don* Segundo.

Scrisoarea era iscălită de *don* Leandro Galván, şi zicea :

„Tinere şi stimate prieten,

Nu mă îndoiesc de mirarea pe care ţi-o vor pricinui aceste rînduri. O să-ţi pară poate cam brutale, dar, de fapt nu aveam nici un alt mijloc de a intra în legătură cu dumneata.

Tatăl dumitale, Fabio Cáceres, a murit şi lasă...“

M-au năpădit deodată amintirile : plimbările, mînzocii, mătuşile... mi-erau cu adevărat mătuşi ! M-am uitat în jur. Pedro şi *don* Segundo se îndepărtaseră. Cireada de asemenea. Un sentiment ciudat de singurătate îmi strîngea inima de parcă ar fi vrut s-o prefacă în ceva mic, nespus de mic. Am coborît de pe cal şi, rezemat de împrejmuirea drumului, am citit mai departe :

„Tatăl dumitale, Fabiano Cáceres, a murit şi lasă în mîinile mele dificila şi ingrata sarcină de a duce pînă la capăt cea ce avusese el mereu în gînd...“

Am sărit cîteva rînduri : „...sînt, aşadar, tutorele dumitale pînă cînd vei ajunge la majorat...“

Am încălecat din nou. Cîmpul şi toate în jur îmi păreau schimbate. Priveam cu ochii unui alt om. O ciudată năvală de sentimente, nemaiîncercate pînă acum, mi se învîrteau în suflet : duioşie, tristeţe. Şi deodată o furie oarbă de om jignit în chip înjositor, pe nedrept. Să

fie al dracului ! Îmi venea s-o iau razna ori să mă năpustesc în ceva ca să văd carnea sîngerînd, aşa cum simţeam că sîngerează în mine sufletul.

I-am ajuns pe *don* Segundo şi Pedro. Dascălul meu mi-a spus că, eu nemaiputînd merge mai departe cu cireada, vorbise cu conducătorul, propunîndu-i să mă înlocuiască cu alt peon.

— Şi dumneata ? l-am întrerupt cu violenţă.

— Eu te însoţesc, a răspuns el liniştit.

În faţa acestei dovezi de dragoste, furia mi s-a preschimbat în amărăciune. Mi-am dat seama că eram un copil, un orfan părăsit, şi că deodată pierdeam ceva de care trăisem strîns legat. L-am privit drept în faţă :

— *Don* Segundo, fă-mi hatîrul şi-mi spune că hîrţoaga asta minte. Eu nu sînt copilul nimănui şi nu am de primit de la nimeni sfaturi, nici bani, nici măcar un nume.

Imaginea lui *don* Fabio adună o clipă în jurul ei întrebările care mă frămîntau :

— Şi ce fel de om era răposatul meu tată, pomenit aici, care făcea pe craiul pe la ferme, fără pic de ruşine ?...

— Binişor, băiete — mă întrerupse *don* Segundo — binişor. Tatăl tău nici nu-şi făcea de cap cu fetele şi nici nu era lipsit de ruşine. Tatăl tău era un bogătaş ca toţi bogătaşii şi ăsta era singurul lui păcat. Şi atîta vreau să-ţi spun, că mai ai multe de învăţat şi, chiar fără ajutorul nimănui, ai să înţelegi că adevărul e ăsta pe care ţi-l spun eu acum.

— Dar mama mea ?

— Ca și răposata maică-mea, un suflet binecuvîntat.

N-am mai întrebat nimic, căci din vorbele astea am înțeles că mama nu putea fi decît o femeie demnă de admirație. Cît despre tata, singurul lui păcat fusese că avea bani. Ce păcat era ăsta ? Oare voia *don* Segundo să spună că eu însumi, în noua situație care mă aștepta, aveam să cad în acest păcat ? Era un dispreț în profeția lui ?

Deodată, venindu-mi parcă în fire, mi-a fost rușine că mărturisisem altora îndoielile mele copilărești și am hotărît să nu mai suflu o vorbă. Și mai rușine mi-a fost la gîndul că Pedro începuse să vadă în mine un fel de străin, și amintindu-mi cum mă luase cu „dumneavoastră“, mi s-a suit iar sîngele la cap.

— Și tu — i-am spus, împingîndu-mi calul într-al lui — n-ai găsit ceva mai bun de făcut decît să mă iei cu „dumneavoastră“ și să-ți duci mîna la pălărie, pentru că sînt fecior de bani gata și aș putea cu banii mei să-ți fac un bine sau un rău ?

Pedro păli în fața insultei și apucă biciul de pleasnă, vrînd să-mi dea cu codorișca în cap: Ce-ar fi fost să mor înjunghiat acolo-n drum ? Orice mi-ar fi fost mai pe plac decît falsul respect și înstrăinarea prietenilor mei.

— Mai bine descalecă, i-am zis, punînd piciorul la pămînt și mîna pe cuțit. Dar m-am trezit în fața cu *don* Segundo, care m-a apucat de braț spunîndu-mi :

— Dacă ai căzut din șa, îți dau eu o mînă de ajutor să te urci la loc.

Am priceput că de mă împotriveam aș fi primit o chelfăneală, și m-a năpădit o bucurie pe care alții poate n-ar fi înțeles-o. Pentru *don* Segundo rămîneam așadar același *gauchito* [1], și am ținut să-i dovedesc recunoștința mea, zicîndu-i așa cum nu-i mai zisesem niciodată :

— Bine, tată.

— Dacă sînt pentru tine tată, atunci cere-i iertare omului ăsta pe care l-ai jignit.

— Mă ierți, frățioare ? am zis, întinzîndu-i mîna lui Pedro, care a început să rîdă, parcă arătînd că l-am dat gata :

— Nu degeaba ai crescut ca bălăriile.

Odată rezolvate primele bucurii iscate de situația pe care mi-o crea noua mea viață, m-am hotărît să tac cu îndîrjire pentru a putea gîndi. Dar parcă era rost să gîndesc ? Eram eu stăpîn pe forfota care-mi răvășea judecata cu năzbîtii de tot felul, perindate de-a valma ? Nu mai găseam în mine nici rațiune, nici cuvinte. Doar imagini răsăreau în fața strădaniei mele, cu o iuțeală de necrezut. Mă vedeam față-n față cu *don* Leandro, refuzînd cu mîndrie moștenirea. „Dacă — îmi ziceam eu — în timpul vieții răposatul n-a fost în stare să mă recunoască drept copilul lui, eu acum nu-l recunosc drept tată.“ Mă vedeam pe proprietățile mele ca un om al legii, dictîndu-i intențiile mele de a fărîmița acele pămînturi, ca să le dau la săraci. Mă închipuiam smulgîndu-mă din

[1] *Gauchito*, diminutiv de la *gaucho* : orfan.

noua mea situaţie ca Martin Fierro[1]... Ce dracu să poţi pricepe toată zăpăceala asta!?

A dat Dumnezeu şi m-am săturat să tot rumeg asemenea gînduri. Mi-au căzut ochii pe moţul calului. De la moţ am trecut la grumazul liniştit al animalului, ocupat cu trapul lui. De la grumaz la urechile ciulite către cine ştie ce zvon; înapoia urechilor am privit dîrlogii, căpeţeala; apoi şaua cu calabalîcul ei. Noatenul pe care călăream era singurul meu lucru de valoare. Ce roase de muncă, soare şi ploi mi-erau bluza şi pantalonii! O să arunc oare toate astea?

Pare de necrezut: în loc să mă bucur de bogăţia care-mi pica din senin, mă întristam pentru sărăcia pe care aveam s-o las. Pentru ce? Pentru că înapoia ei se aflau toate amintirile mele de *resero* hoinar şi, mai cu seamă, acea nelămurită dorinţă de a umbla, care este ca o sete de drum şi o pornire zi de zi mai puternică de stăpînire a pămîntului.

La cererea mea, ne-am dus la locul unde se afla cireada, ca să ne luăm rămas bun de la tovarăşii mei. Cu fiecare strîngere de mînă mi se părea că mă despart de mine însumi. Cînd am ajuns la ultimul, am simţit că nu mai puteam. În sfîrşit, i-am lăsat şi ne-am dus în drumul nostru. Toate strădaniile mele de a ajunge un adevărat *resero* îmi rămîneau în minte ca o grămăjoară de oase de mort.

---

[1] *Martin Fierro*: eroul poemului cu acelaşi nume, aparţinînd scriitorului argentinian José Hernández (1834—1886). Învăţat cu traiul liber din pampa, el dezertează din trupele de graniţă şi apoi de miliţie, pentru a-şi relua viaţa de *gaucho* printre triburile indigene.

Ne-am dus să petrecem noaptea în acelaşi *rancho* şi la acelaşi om care ne găzduise în ziua luptelor de cocoşi.

Totul era prietenos în afara tăcerii mele. Cînd şi cînd, în vreme ce întunericul sporea, simţeam că mă pierd de ceilalţi, ca şi cum mi s-ar fi rupt nişte articulaţii dureroase care mă legau de lume. Mă simţeam străin pînă şi la taifasul celor trei oameni.

Ceva nelămurit îmi apăsa mintea.

Peste noapte am dus-o într-o şir de vise urîte şi gînduri care se învîrteau mereu în jurul aceloraşi imagini: sosirea la *don* Leandro, respingerea blestematei moşteniri, fuga de acolo. Cu mintea obosită, învîrteam de zor aceeaşi zbîrnîitoare care-mi spărgea urechile cu larma ei, fără a găsi o ieşire potrivită din atîtea aiureli.

Dimineaţa eram moale ca o curea udă. M-am sculat ca să nu mă mai perpelesc în culcuş şi m-am apucat să înşeuez de plecare, cu impresia că-mi părăseam sufletul pe drum, undeva, în largul cîmpului.

Don Segundo şi Pedro înşeuau şi ei. Făceam aceleaşi gesturi şi cu toate astea eram diferiţi. Diferiţi? De ce? Deodată am atins, cu această comparaţie, străfundul tristeţii mele: *Eu încetasem să mai fiu un „gaucho"*. Gîndul acesta mi-a oprit mintea în loc. Îmi concretiza în cuvinte apăsarea, iar prin aceste cuvinte mă simţeam legat de miezul însuşi al durerii mele.

Am terminat cu înşeuatul. Răsărea soarele. Ne-am dus la bucătărie să bem *mate*. Nimic nu-mi păsa de toate astea.

Cum stam în tăcere, sorbind, pe rînd *mate* cu *bombilla,* am spus ca pentru mine:

— Așadar, acum galopăm pînă la ferma lui *don* Leandro Galván. Acolo mă întîmpină lumea ca pe un nou-născut. Apoi îmi încredințează bunurile și banii mei... nu-i așa ?

Fără să priceapă unde voiam să ajung cu vorbele astea, Pedro încuviință :

— Așa e.

— Pe urmă îmi iau în primire proprietatea ; îmi schimb hainele și mă îmbrac ca un domn ; încep să le dau porunci oamenilor și să mă las servit ca un boier... așa e ?

— Așa.

— Și asta înseamnă că nu mai sînt un *gacho*, e adevărat ?

Don Segundo mă privi stăruitor. Pentru prima dată mi se părea că-l văd cu adevărat surprins, ori poate curios.

— Ce te-a apucat ? mă întrebă.

— Vezi că... ce m-a apucat ?... Păi mai bine îmi ciuguleau ulii carnea... ori îmi lăsam ciolanele pe malul vreunei ape, ca oricare sălbăticiune, ori mă pierdeam în pampa, ca cei fugăriți de poteră. Decît bucuriile cu care mă procopsește astăzi soarta, mai bine să fi murit în legea în care am crescut și mi-am dus zilele, căci eu nu sînt șarpe să-mi schimb pielea și să îmbrac una mai bună.

Don Segundo se ridică în semn de plecare. L-am apucat de braț, întrebîndu-l îngrijorat :

— E drept că nu mai sînt ca înainte, și că banii ăștia blestemați o să dezmintă viața mea de om al pampei ?

— Uite ce e — zise *don* Segundo, lăsîndu-și cu un zîmbet mîna pe umărul meu. Dacă ești *gaucho* cu adevărat, n-ai să te schimbi, pentru că oriunde te-ai duce, o să te călăuzească sufletul așa cum își călăuzește iapa *tropilla*.

XXVI

Atît iepele cît și caii mai bătrîni adulmecau drumul spre fermă. Eu de asemenea simțeam pe tăcute apropierea de locul meu de baștină, de unde plecasem atît de pîrlit și amărît, jurîndu-mă în sinea mea să nu mă mai întorc. Locul natal e o patrie mai mică, și oricît ne-am desprinde de el, rămîn împlîntate în noi urme de bucurie sau de durere, care cu timpul ți se fac una cu carnea.

Cum n-am vrut să gonim prea tare, ne-am oprit noaptea în Luján.

Am plecat în ziua următoare și am început să dau cu ochii de lucruri cunoscute, ca într-un vis de care vrei să-ți amintești. Mireasma deosebită a pășunilor și a cîte unui rîu îmi intra în piept ca în casa ei.

Am înnoptat la cîrciuma „La Blanqueada" — ce de amintiri ! patronul ne-a cinstit cu de toate, iar la sfîrșit a ținut să-mi spună bătîndu-mă pe spate :

— Acum e rîndul meu să-ţi stau la dispoziţie, să cumperi de la mine ce pofteşti şi să-mi plăteşti pe loc, aşa cum îţi plăteam eu baboii.

Aşa da! M-or primi oare toţi aşa, ori o să-mi arate un respect pe cît de fals pe atît de nesuferit?

Am dormit aşadar cu plăcere, noaptea, în curtea cîrciumii.

A doua zi, cum la *don* Leandro nu ne duceam decît după-amiază, am avut prilejul să cercetez felul în care se purtau oamenii cu mine.

Frizerul m-a salutat de parcă ar fi văzut în mine un prinţ din poveştile cu vrăjitorii. Nu mă mai scotea din *„señor"* şi *„don"* şi nu mai ţinea seama nici de sărăcia mea din trecut, nici de hainele cu care mă vedea îmbrăcat, nici de bacşişurile cu care îmi plătise — cîndva — unele mici servicii.

Argintarul mi-a oferit tot ce avea prin vitrine; nici el nu-şi amintea că mă luase la goană cu mătura într-o zi cînd, în tovărăşia altor puşlamale ca mine, îl întrebasem dacă argintul pe care-l folosea la lucru era argint sadea, ori obişnuia să se amestece cu niscavai prieteni.

Oamenii de vază, care făcuseră de-atîtea ori haz de obrăzniciile mele de copil al nimănui, s-au arătat grozav de drăgăstoşi şi mi-am dat seama că unii mă priveau de parcă aş fi fost poleit cu aur.

Am jurat că nici frizerul n-avea să mă tundă, nici argintarul să-mi vîndă vreo agrafă, nici bogătanii să-mi plătească măcar un pahar. De altfel, erau mulţi ani de cînd le pusesem cruce, şi n-aveam de gînd să-mi schimb hotărîrea.

La amiază am mîncat cu *don* Segundo la „La Blanqueada", unde ne-am ţinut de glume, de amintiri, şi de planuri. Hotărît lucru, *don* Pedro era cel mai de treabă cîrciumar din lume şi, în loc să-mi vorbească de avere, m-a întrebat cu de-amănuntul despre timpul cît lipsisem, vrînd să afle cît de bun călăreţ eram, ce isprăvi făceam cu lasoul, cîte figuri de *malambo* învăţasem şi dacă mă pricepeam să jupoi bine picioarele de cal pentru cizme.

La iuţeală mi-a şterpelit o punguţă de tutun brodată, pe care o purtam în buzunarul bluzei şi, îndată după cină, s-a dus să-şi vadă de clienţi, fără multe fasoane, scuzîndu-se numai că n-avea băiat de prăvălie.

Ceva mai tîrziu am pornit-o şi noi către ferma lui Galván.

Cînd am ajuns aproape, începeau să mă preocupe gîndul hainelor în care mă înfăţişam. Nu-mi cumpărasem lucruri noi; am ţinut doar să-mi schimb pantalonii, cizmele, pălăria, cămaşa şi basmaua de la gît, ca să fiu fercheş, asta da, însă păstrîndu-mi portul meu de *resero*.

Uitînd de ceasurile plăcute pe care le petrecusem în tovărăşia lui *don* Pedro, am început din nou să mă simt apăsat de noua mea situaţie.

Întîi fusesem, ce e drept, un copil „lepădat", dar acum eram un fiu nelegitim, ascuns multă vreme ca o ruşine. În situaţia dinainte nici nu mă sinchiseam de originea mea, *guacho* şi *gaucho* părîndu-mi a fi totuna, pentru că găseam că în amîndouă cazurile erai copil al lui Dumnezeu, al pampei şi al tău însuţi. Dacă aş fi fost

copil legitim, faptul de a purta un nume care să indice un rang și o familie mi s-ar fi părut mereu că-mi restrînge libertatea ; cam cum ar fi dacă ai schimba soarta unui nor pe aceea a unui copac, sclav al rădăcinilor prinse de cîteva palme de pămînt.

Începeam iar să-mi zic că aveam să fiu un om bogat și că eu eram ceea ce bogații socotesc rușinea unei familii.

Dracu să mă ia !

Am descălecat în ograda peonilor și am intrat în bucătărie, unde nu era nimeni. A venit un băiat care mi-a spus că stăpînul mă aștepta în curte cu *paraisos*. Știam de pe vremuri drumul și l-am găsit pe *don* Leandro ca și atunci cînd mă chemase să-i opăresc *mate*.

— Vino încoace, dragul meu, îmi spuse cînd mă văzu !

M-am apropiat scoțîndu-mi pălăria și am apucat de la distanță mîna pe care mi-o întindea. M-a privit cu o duioșie care mă tulbura.

— Te-ai făcut un flăcău voinic, îmi spuse. Nu te sfii de mine. M-ai cunoscut ca stăpîn, dar acuma sînt tutorele tău și asta e ca și cum ai zice un tată, dacă tutorele se poartă așa cum trebuie să se poarte. Văd că ești obosit, continuă, făcîndu-se că nu pricepe de ce eram palid. N-are rost să te plictisesc acum cu amănunte și nici cu sfaturi. Avem destulă vreme înaintea noastră, dacă o vrea Dumnezeu.

Un timp nu l-am ascultat. Dar glasul continua :

— Ai cutreierat lumea și acuma ești bărbat, ba mai mult chiar, un *gaucho*. Cel care cunoaște păcatele oamenilor pentru că le-a trăit s-a călit pentru a le putea înfrîna...

Ce era cu aceste cuvinte pe care le auzeam ? Parcă mai trăisem toate astea într-o lume îndepărtată.

Lîngă noi era o răsură înflorită și un cîine bălțat îmi mirosea cizmele. Eu țineam pălăria în mînă și eram mulțumit dar trist. De ce ? Mi se întîmplaseră lucruri nemaipomenite și mă simțeam ca și cum aș fi fost un altul... unul care dobîndise ceva mare și nelămurit, dar care purta în el impresia morții.

— Vei pleca de aici numai dacă ai să vrei și altfel nu, continuă vocea. Aici te așteaptă ferma ta și dacă ai să ai nevoie de mine, eu voi fi pe aproape...

Socotind conversația încheiată, *don* Leandro strigă înspre bucătăria peonilor :

— Raucho !

Mă simțeam bine în ciuda frămîntărilor mele sufletești. Încercam un ciudat sentiment de viață nouă.

Un flăcău îmbrăcat țărănește veni și se opri lîngă mine. *Don* Leonardo îi porunci :

— Du-l pe băiatul ăsta să-și vadă de cal, arată-i odaia lui, ajută-i la ce o avea nevoie și vezi, poate vă împrieteniți.

— Am înțeles, tată.

În vreme ce mergeam către ogradă, mă uitam la viitorul meu prieten. Era mai înalt decît mine, dar nu arăta mai mare de vîrstă ; părea călit de viața cîmpenească ; mi se părea puternic, om de nădejde și vioi din fire. Avea o figură plăcută, cu trăsături fine și o expre-

sie inteligentă şi deschisă. Într-un cuvînt, un pui de ţăran desăvîrşit. Nu m-am putut stăpîni şi l-am întrebat :

— Dumneata eşti fiul stăpînului ?

Mi-a răspuns cu un zîmbet :

— Aşa se spune şi o spune şi el.

Am ajuns la ogradă. A încălecat pe un dereş de ham : un sirep. L-am întrebat iar, de parcă aş fi continuat un interogatoriu :

— Şi-ţi îmblînzeşti singur caii ?

Tutuindu-mă, cum se întîmplă uneori de la început între tineri, mi-a răspuns glumeţ :

— Pînă acum, că nu erai tu aici.

Mă tot uitam la chipul lui plăcut, la haine, la harnaşament.

— Ce mă cercetezi aşa ? a venit rîndul lui să întrebe.

Vrînd să-i răspund cu aceeaşi prietenie glumeaţă, i-am spus :

— Ştii ce eşti tu ?

— Aştept să-mi spui.

— Un domnişor cu apucături de *gaucho*.

— Aşa se întîmplă cu însoţirile nelegitime, rîse el. Eu am ieşit un domnişor cu apucături de *gaucho* iar tu, în scurtă vreme, ai să fii un *gaucho* cu apucături de domnişor.

Am rîs amîndoi.

După ce mi-a arătat *tropilla* lui, ne-am întors spre casă, am deşeuat caii şi i-am slobozit la păscut.

M-am dus să-mi arate viitoarea mea cameră. M-am uitat la pat, la pereţii cu tapet, la spălător. Apoi m-am uitat la Raucho :

— Nu-ţi convine ? m-a întrebat.

— Cred — i-am răspuns — c-o să-mi petrec noaptea admirînd floricelele tapetului.

Îi vorbeam cu încredere, frăţeşte, cum n-aş fi făcut-o cu nici un alt om înstărit. Mi-a propus :

— Dacă vrei să dormi pe pături afară, lîngă hambar, am să-ţi ţin tovărăşie.

— Straşnic !

Prin Raucho am obţinut îngăduinţa de a mînca în bucătăria peonilor. *Don* Leandro trebuie să fi înţeles sfiala mea şi l-a trimis pe fiu-său să-mi ţină tovărăşie.

Am băut *mate* cu *don* Segundo şi cu Valerio, care s-a arătat foarte bucuros de revedere. Eu mă lăsam cuprins de nostalgia trecutului şi, cum apucăturile şi înfăţişarea lui Raucho mă făceau să-mi uit noua stare, l-am purtat cu mine prin locurile vechilor amintiri.

— Aici am dormit în prima noapte. Staulele astea le măturam înainte de răsăritul soarelui. Mai trăieşte mînzocul Sapo ? Să fi văzut, frăţioare, ce bucuros eram cînd m-am întors de la Cuevas cu Cebrunito ! Mai e fermă la Cuevas ?

M-am oprit din vorbă, aşteptînd răspunsul. Îmi simţeam gura uscată.

— De multă vreme nu mai este.

Ceasuri întregi am petrecut în noaptea aceea stînd de vorbă cu noul meu prieten. Nu-mi aminteam să fi

vorbit vreodată atîta, şi chiar mi se părea că pentru prima oară mă gîndeam pe îndelete la peripeţiile vieţii mele. Pînă atunci nu avusesem timp. Cum să mă uit înapoi şi să chibzuiesc la cele trecute, cînd prezentul mă obliga mereu la atenţie în tot ce făceam ? Uşoară treabă să gîndeşti, cînd clipă de clipă trebuie să te lupţi cu viaţa ! Poftească unul să fie neatent cu un sirep năbădăios sub el, şi numere-şi cine poate plăcerile şi grijile, cînd de încordarea atenţiei îi atîrnă şi viaţa şi înfrîngerea ! Gîndisem eu destul de mult, ce e drept, dar mereu în jurul greutăţilor de fiecare moment. Gîndisem ca omul care luptă, cu ochii bine deschişi, la primejdii, şi cu toată energia adunată pentru a putea interveni oricînd, pe loc, fără întîrziere sau şovăieli.

Cu totul altceva era să depeni imagini din trecut ! Eu trăisem ca într-o veşnică dimineaţă, care e purtată de voinţa de a merge la amiază ; iar acum, în clipa de faţă, ca o înserare, mă lăsam să pătrund în sinea mea, limpezindu-mă în cercetarea a ceea ce fusese.

Ca o apă care întîlneşte în drum o stavilă, lăsam gîndurile să se îngrămădească şi mă simţeam adînc, plin de o linişte grea.

Într-un tîrziu am obosit vorbind şi răscolindu-mi sufletul. Am tăcut un răstimp destul de lung.

Tovarăşul meu adormise. Mai bine ! În jur era noapte, iar eu mă simţeam aidoma ei.

Să mor pentru o vreme... Pînă ce raza de lumină a zorilor o veni să mi se furişeze pe sub pleoape.

XXVII

Balta era tivită pe margini cu un fel de franjuri ciuruite. Înspre mijloc, prin stufărişul rar, ţipau păsări sălbatice.

O mare oboseală îmi apăsa trupul şi mintea, un fel de scîrbă de viaţa fără rost pe care o duceam.

Mă aştepta o clipă grea, o clipă care avea să însemne în viaţa mea mai mult decît oricare alta, o sfîşiere.

Trei ani trecuseră de cînd, din simplu *resero*, mă preschimbasem în stăpîn al proprietăţilor moştenite. Proprietăţile mele ! Cît vedeam cu ochii, de jur împrejur, puteam spune că este al meu. Cuvintele astea nu însemnau nimic. Cînd oare, în viaţa mea de *gaucho*, socotisem că umblam pe cîmpiile altora ? Cine e mai stăpîn al pampei decît un *resero* ? Îmi venea să rîd cînd mă gîndeam la atîţia stăpîni de ferme, închişi în casele lor, suferind mereu ori de frig, ori de căldură, temîndu-se de orice primejdie pe care le-ar putea-o aduce un cal nărăvaş, un taur furios, ori o vijelie mare. Stăpîni pe ce ? Pe planuri vor fi fiind însemnate cîteva parcele drept ale lor, dar pampa fusese cu totul a mea, pentru că totul în ea îmi purtase o prietenie cîştigată cu luptă şi pricepere.

Pe cît se pare, apa este, în viaţa mea, un fel de oglindă în care se perindă imaginile trecutului. Pe malul unui rîu mi-am scrutat cîndva anii copilăriei. Adăpîndu-mi calul la iezătura unui pîrîu mi-am revăzut mai apoi cinci ani din drumtţia mea de *gaucho*. În sfîrşit, aşezat pe dîm-

bul de lîngă o baltă de pe proprietatea mea, îmi cercetam cu gîndul şirul zilelor mele de om avut.

Dacă atunci cînd mi-am primit pămîntul din mîinile lui *don* Leandro mi-aş fi urmat îndemnul inimii, acum aş fi umblat cu *tropilla* mea, lăsînd urme pe meleaguri veşnic noi. Două lucruri mă hotărîseră atunci să-mi schimb părerea: sfaturile tutorelui meu, întemeiate pe raţiuni limpezi, şi întărirea acestora prin intervenţiile maestrului meu. Dar cel mai puternic argument fusese faptul că *don* Segundo primise să rămînă cu noi.

Aproape n-are rost să mai spun că în primii doi ani am locuit în *rancho*-ul maestrului meu. Încă de la sosire, ce e drept, nu privisem conacul ca o locuinţă care să-mi fie pe plac. Rămăsese în mine puternic întipărit un instinct primitiv care mă făcea să-mi întind patul afară şi să fug de orice îngrădire. Mi-am păstrat de asemeni obiceiul de a mă scula în zori şi de a mă culca la asfinţitul soarelui, o dată cu găinile.

Casa mare şi nelocuită, plină de mobile severe ca şi mătuşile mele, nu mă vedeau decît în treacăt. Camerele ei vaste rămîneau şi acum în mintea mea ale celuilalt, răposatul, în care nu mă puteam obişnui să văd un părinte. Şi afară de asta, mi se părea că şi casa trăgea să moară, nemaiavînd alt rost decît de a păstra o amintire lipsită de căldură. Dacă aş fi îndrăznit, aş fi pus s-o dărîme, aşa cum ai înjunghia din milă un animal care se chinuieşte.

Cum imaşul dat în seama lui *don* Segundo se învecina cu moşia Galvánilor, mă întîlneam adesea cu Raucho. Prietenia noastră se legase foarte repede şi, în semn de afecţiune, luasem plăcutul obicei de a face schimb de cai între noi. El a îmblînzit cîţiva bălani pe care mi i-a dăruit ca să întocmesc mult visata mea *tropilla* de această culoare, iar eu i-am răspuns la fel, cu un număr egal de roibi. În timpul dresajului ne ajutam unul pe altul. Legătura noastră nici nu s-ar fi putut întări mai bine şi în chip mai potrivit pentru un *gaucho*. Pentru doi flăcăi care, cît era ziua de lungă, umblau călare, era un mijloc de a fi mereu cu gîndul unul la celălalt.

Întîlnirile noastre aveau loc cînd la *don* Segundo, cînd la *don* Leandro, care ne chema să ne înveţe cum se administrează o moşie. Dar în casa maestrului meu petreceam cele mai plăcute clipe, cu fiertura de *mate*, sau o ghitară lîngă noi, în vreme ce el ne spunea basme, poveşti sau întîmplări din viaţa lui, cu acel farmec nespus pe care am încercat să-l evoc în aceste amintiri.

Cu prilejul unor asemenea ceasuri de taifas a izbutit Raucho să-mi treacă şi mie gusturile lui. Ştia o groază de lucruri de prin cărţi. Cînd îmi împrumuta cîte una, îmi vorbea pe larg despre ea. Dar cîtă deosebire era între noi! În vreme ce eu eram stînjenit nu numai de faptul că ştiam o singură limbă, dar şi de lipsa obişnuinţei, el citea cu aceeaşi mare uşurinţă în franceză, italiană şi engleză, ca şi în spaniolă. În acelaşi timp, Raucho îmi părea uneori o fiinţă lipsită de orice zbucium

şi care nu se lovise încă de adevăratele greutăţi ale vieţii. Un alt subiect de conversaţie era la el acela al aventurilor şi distracţiilor lui. Ce o fi găsit el în ele ? Viaţa, după cum chibzuiam eu, era atît de plină, încît mi se părea ceva nespus de copilăros să vrei s-o mai încarci cu alte angarale. Argumentele mele simple nu aveau nici o putere asupra închipuirilor lui şi, pînă la urmă, îl lăsam să-şi facă de cap. Pe mine însă şi originea mea mă împiedica să socotesc o legătură de dragoste ca ceva trecător.

Din toate astea, treptat-treptat, îmi formam noi deprinderi şi noi înclinaţii. La îndeletnicirile mele de fiecare zi începeau să se adauge şi preocupări literare. Căutam cu tot dinadinsul să mă instruiesc.

Dar nu vreau să vorbesc despre toate astea în aceste rînduri, care evocă un suflet simplu. Mă mărginesc să spun că educaţia pe care mi-o dădea *don* Leandro, cărţile şi cîteva călătorii cu Raucho la Buenos Aires m-au transformat pe dinafară în ceea ce se cheamă un om citit. Nimic însă nu-mi dădea satisfacţia intensă pe care o găseam în viaţa mea cîmpenească.

Cu toate că nu ocoleam noile mele obligaţii şi găseam o plăcere aspră în ucenicia mea intelectuală, rămînea în mine, de pe urma trecutului, ceva neadaptat şi sălbatic.

Iar în după-amiaza aceea aveam să îndur cea mai grea lovitură.

M-am uitat la ceas. Era ora cinci. Am încălecat şi am luat-o spre şleau, unde trebuia să mă întîlnesc cu

maestrul meu. După multe insistenţe zadarnice, înţelesesem că nu-l mai puteam opri lîngă mine. El era făcut să fie mereu pe drumuri, şi trei ani de stat pe loc îl săturaseră pînă peste cap de nemişcare. Simţeam cu prea multă putere în mine chemarea fără leac a plecărilor, pentru a nu-mi da seama că la *don* Segundo, drum şi viaţă erau un singur lucru. Iar eu trebuia să rămîn !

Ne-am salutat ca de obicei.

Am mers la pas, alături, pe şleau, cale de o leghe. Am tăiat peste un imaş, ca să scurtăm drumul, şi am ajuns la colina numită „Toro Pampa“, unde hotărîserăm să ne despărţim. Nu vorbeam. La ce bun ?

Mîna lui aspră îmi dăduse printr-o apăsare poruncă de tăcere. Întristare însemna slăbiciune. Ne-am urat din nou, cu un zîmbet, cît mai mult noroc. Calul lui *don* Segundo s-a întors cu spatele către al meu şi prin această divergenţă de direcţie am priceput deodată cît de diferite aveau să fie destinele noastre.

Mă uitam cum se depărtează la pas. Ochii mei îi urmăreau mişcările care-mi erau atît de familiare. O vreme nici n-am ştiut dacă văd ori îmi amintesc. Ştiam cum o să ridice biciul, îndepărtînd puţin mîna, şi cum o să-şi plece trupul, îmboldindu-şi calul pentru galop. Aşa a şi fost. Primii paşi de trap i-au scuturat trupul ca o bucurie. Şi a început ritmul bine cunoscut al copitelor treierînd distanţa : a galopa înseamnă a reduce depărtarea. A ajunge nu este altceva pentru *resero* decît un prilej de a pleca.

Pe drumul care șerpuia ca un rîu de pămînt, cal și călăreț au urcat povîrnișul pierduți printre buruieni. O clipă, silueta lor s-a profilat limpede pe cerul brăzdat de o rază verzuie a asfințitului. Cel care se îndepărta era mai degrabă o imagine decît un om. Și deodată a dispărut, lăsîndu-mi gîndurile rupte de subiectul lor.

Mi-am zis : „Acum o să coboare spre trestii. Curînd, după ce o trece rîul, o să-l văd apărînd pe celălalt povîrniș." Înserarea biruia încet, sigur, întocmai ca cineva care nu se teme că ar putea da greș. Niște nori subțiri puneau pe cer dîre lungi de lumină.

Silueta micșorată a maestrului meu apăru pe dîmb. Mi-a trecut prin minte că ar fi prea repede. Totuși, el era, îmi dădusem seama, căci cu toată distanța, nu era prea departe. Îmi încordam privirea cît puteam asupra acelei mărunte mișcări din pampa ațipită. Acum avea să ajungă pe culmea drumului și să dispară. Se făcea tot mai mic, de parcă ar fi fost retezat de jos puțin cîte puțin. Ochii mi-erau ațintiți asupra punctului negru al pălăriei sale, dornici să-l urmărească cît mai mult. Zadarnic ; ceva îmi încețoșa privirea — poate sforțarea — și o lumină tremurătoare se așternu pe toată cîmpia. Nu știu ce năzărire stranie mă făcea să cred că e prezența fără hotare a unui suflet.

„Sombra"[1], repetam în minte. Apoi m-am gîndit aproape cu disperare la tatăl meu adoptiv. Să mă rog cerului ? Să las tristețea să mă năpădească în voie ? O mulțime de gînduri mi-au răvășit singurătatea. Dar erau gînduri pe care un bărbat nu le mărturisește niciodată.

[1] *Sombra*, umbră (n.t.).

Silindu-mă să-mi concentrez voința asupra unor fapte mărunte, mi-am întors calul și am pornit-o încet către casă.

Mergeam ca un om care-și pierde sîngele.

Scanare și prelucrare digitală

de

Anonim

și

CAT Graur

Antwerpen

2024